

Klaipėdos universitetas
Sveikatos mokslų fakultetas

Į SVEIKĄ GYVENSENĄ IR SKAIDRIĄ BŪTĮ VYDŪNO KELIU

20-oji Vydūno tarptautinė mokslinė konferencija

Konferencijos medžiaga

Klaipėda, 2018

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės
Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

Renginio organizatoriai ir leidinio sudarytojai:

prof. dr. Algimantas Kirkutis
prof. dr. Dalia Marija Stančienė
doc. dr. Valdas Rimkus
doc. dr. Jūratė Sučylaitė
doc. dr. Dalia Jurgaitienė
lekt. dr. Indrė Brasaitė
lekt. dr. Egidijus Skarbalius
lekt. Raisa Minčinauskienė
lekt. Jurgita Raišutienė
lekt. Viktorija Lukminaitė
asist. Asta Tutlienė
dr. Vytė Kontautienė
Monika Kasiliauskaitė
Vilija Lazarevičiūtė

Mokslinis komitetas:

Pirmininkas:
prof. dr. Artūras Razbadauskas

Nariai:

doc. dr. Ludmila Marcinowicz, Pirminės sveikatos priežiūros katedra, Bialystoko medicinos universitetas
dr. Māra Kiope, Filosofijos ir Sociologijos institutas, Latvijos universitetas
prof. dr. Arvydas Martinkėnas, Medicinos technologijų katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
prof. dr. Diana Šaparnienė, Rekreacijos ir turizmo katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
doc. dr. Asta Kiaunytė, Socialinio darbo katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
doc. dr. Aelita Skarbalienė, Slaugos katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
doc. dr. Daiva Mockevičienė, Reabilitacijos katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
dr. Vacys Bagdonavičius, Vydūno draugijos pirmininkas
doc. dr. Asta Budreikaitė, Kūno kultūros katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
doc. dr. Sigutė Norkienė, Visuomenės sveikatos katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas

© Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakultetas, 2018
© Klaipėdos universiteto leidykla, 2018

ISBN 978-9955-18-980-0

TURINYS

Ivadinis žodis	12
<i>Algimantas Kirkutis</i> „Žymiai svarbiau sveikatą tausoti ir stiprinti negu ligas gydyti“ Vydūnas	13
<i>Aelita Skarbalienė</i> Lyderystės idėjų paieškos Vilhelmo Storostos – Vydūno filosofijoje.....	15
<i>Viktoras Gundajevas</i> Vydūno atminimo puoselėtojai Lietuvoje	17
<i>Virginija Laurinaitienė</i> Moteris ir raudona spalva	18

SLAUGOS MOKSLAS IR PRAKTIKA: NUO VYDŪNO IDĖJŲ IKI PAŽANGIOS SLAUGOS

<i>Ewa Taranta, assoc. prof. dr. Ludmila Marcinowicz</i> Patients' perspectives of “good family nurse” - preliminary results	20
<i>Paulina Kalinowska, assoc. prof. dr. Ludmila Marcinowicz</i> Participation of Polish family nurses in vocational improvement: preliminary results.....	21
<i>Viktorija Eniulaitytė, doc. dr. Vitalija Gerikienė</i> Pacientų, patyrusių išeminį galvos smegenų insultą pasireiškiant kognityvinių funkcijų sutrikimams, sveikatos pokyčių problematika	22
<i>Simona Sofija Dobrovolskytė, lekt. Irma Vasyliūtė</i> Pacientų, sergančių depresija, miego kokybė.....	23
<i>Deimantė Labanauskaitė, doc. dr. Aelita Skarbalienė, doc. dr. Saulius Raugelė</i> Slaugytojų komunikacinių gebėjimų įtaka kraujo donorystės proceso vertinimui.....	24
<i>Jurjonienė Inga, prof. dr. Kasradze Mindia</i> Praktinis inovacijų, nukreiptų į pacientų sveikatos stiprinimą, aktualumas slaugytojų požiūriu	25
<i>Doc. dr. Gražina Šniepienė, doc. dr. Vitalija Gerikienė</i> Ar moterų išsilavinimas svarbus renkantis sveikatai palankias plaukų priežiūros priemones?.....	26
<i>Gabrielė Viršilaitė, doc. dr. Gražina Šniepienė</i> Beta-gliukanų naudojimas kosmetologijoje: literatūros apžvalga	27
<i>Monika Martinaitytė, doc. dr. Vitalija Gerikienė</i> Profesinio perdegimo raiška skubios pagalbos slaugos specialistų klinikinėje praktikoje.....	28
<i>Ringailė Mikutyte, doc. dr. Aelita Skarbalienė</i> Laisvalaikio svarba efektyviai slaugytojo veiklai	29
<i>Liucija Beinartienė, prof. dr. Artūras Razbadauskas</i> Pacientų, operuotų laparoskopine metodika, informuotumo lūkesčiai perioperaciniu laikotarpiu	30

<i>Karina Rogač, lekt. dr. Lolita Rapolienė</i> Pacientų, laukiančių operacijos, psichoemocinė būklė.....	31
<i>Gretė Beleišytė, lekt. Marija Truš, lekt. dr. Indrė Brasaitė</i> Sergančiųjų bronchine astma informuotumas apie ligą.....	32
<i>Rasa Bistrubienė, prof. dr. Danguolė Drungilienė</i> Privalomosios pradinės ir profesinės karo tarnybos karių patiriamo streso ir jo įveikos strategijų palyginimas	33
<i>Monika Kasiliauskaitė, prof. habil. dr. Nora Šiupšinskienė</i> Asmenų, lankančių anoniminių alkoholikų grupes gyvenimo kokybės pokyčiai nevartojant alkoholio	34
<i>Aiste Kutaitytė-Macevicienė, doc. dr. Aelita Skarbalienė</i> Slaugos kokybės Lietuvoje svarba ir vystymosi raida.....	35
<i>Karolina Kontrimienė, doc. dr. Aelita Skarbalienė</i> Visuomenės nuomonė apie slaugytojo profesiją	36
<i>Karina Norvilaitė, lekt. Marija Truš, lekt. dr. Indrė Brasaitė</i> Moterų informuotumas apie krūties vėžį.....	37
<i>Monika Pocienė, Lina Brazdeikytė, lekt. Lina Gedrimė</i> Skirtingų kineziterapijos programų poveikis asmenų, patyrusių galvos smegenų insultą, pažeistos rankos funkcijai pirmuoju rehabilitacijos etapu.....	38
<i>Audronė Šiaudvytytė, prof. dr. Vida Mockienė, doc. dr. Aelita Skarbalienė</i> Įrodymais grįsta praktika klinikinių sprendimų priėmimo procese: slaugytojų žinios, požiūris ir kliūtys.....	39
REKREACIJOS IR TURIZMO PLĖTRA	
<i>Ernesta Mažeikaitė, lekt. Jurgita Raišutienė</i> Lietuvos klasifikuotų apgyvendinimo paslaugų vartotojų vertinimas internete.....	40
<i>Evelina Švažaitė, lekt. Rasa Rupulevičienė</i> Nacionalinio viešbučių tinklo „TUBINAS“ verslo koncepcijos kūrimas	41
<i>Indrė Toliautaitė, lekt. Edgaras Vaškaitis</i> Pamario turizmo klasterio įveiklinimas.....	42
<i>Beata Žymančiūtė, lekt. Edgaras Vaškaitis</i> Militaristinių karinių objektų pritaikymas turizmui Jūros upės turistinėje trasoje	43
<i>Viktorija Pozingytė, lekt. Edgaras Vaškaitis</i> Reguliarių Kuršių marių vandens maršrutų integracija į regiono dviračių transporto sistemą.....	44
<i>Kamilė Dargytė, lekt. Renata Bertužytė</i> Turistų požiūris į Vilniaus miesto viešojo transporto paslaugų kokybę.....	46
<i>Gintarė Gurevičiūtė, lekt. Edgaras Vaškaitis</i> Plungės rajono savivaldybės Viešosios bibliotekos inovatyvių rekreacinių paslaugų plėtra	47
<i>Milda Samoškienė, lekt. Jurgita Raišutienė</i> Lietuvos neklasifikuojamų apgyvendinimo paslaugų vartotojų vertinimas internete	48

<i>Goda Sakalauskaitė, prof. dr. Diana Šaparnienė</i> Prieinamo turizmo plėtros galimybės Klaipėdos mieste	49
---	----

<i>Giedrė Žubikaitė, lekt. Edgaras Vaškaitis</i> Alksnynės viensėdžio įveiklinimas turizmo reikmėms	50
--	----

VYDŪNAS IR SOCIALINIS DARBAS: ŽMONIŠKUMO KULTŪROS LINK

<i>Renata Baltokienė, doc. dr. Indrė Dirgėlienė</i> Diskursyvus žvilgsnis į destigmatizaciją Vydūno filosofijos kontekste.....	51
---	----

<i>Edita Nikolajenko, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė, doc. dr. Valdas Rimkus</i> Socialinio darbuotojo motyvacija kaip efektyvaus profesinio funkcionavimo prielaida dirbant su senais asmenimis	52
---	----

<i>Inga Albrikenė, doc. dr. Asta Kiaunytė</i> Žmoniškumo reikšmė gyvenimui: socialinio darbuotojo profesinės galios asmens sveikatos priežiūros sistemoje	53
--	----

<i>Vitalija Šikšnienė, doc. dr. Indrė Dirgėlienė</i> Žmogus ir aplinkuma: refleksyvus požiūris į sisteminius pokyčius institucinėje vaikų globoje.....	54
---	----

<i>Viktorija Lygnugarienė, doc. dr. Asta Kiaunytė</i> Vaiko globos sisteminė pertvarka: žmoniškumo raiškos ir tvirtybės išbandymo laukas	55
---	----

<i>Žibutė Milienė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė</i> Vaiko socialinės gerovės aktualijos šiuolaikinėje bendruomenėje.....	56
---	----

<i>Birutė Gudauskaitė-Girčė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė</i> Vaiko gerovę apsprendžiantys komponentai vaiko gerovės 2016-2018 metų veiksmų plane	57
--	----

<i>Ieva Ubartaitė, doc. dr. Sonata Mačiulskytė</i> Kliento stiprybių atskleidimas kaip pagalbos socialinės rizikos šeimoms galimybė	58
--	----

<i>Vita Kovienė, doc. dr. Asta Kiaunytė</i> Socialinio darbuotojo vaidmuo vaiko paėmimo iš šeimos atveju	59
---	----

<i>Paulauskienė Simona, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė</i> Be tėvų globos likusių vaikų socialinės gerovės aktualijos.....	60
---	----

<i>Ginta Stončiuvienė, doc. dr. Indrė Dirgėlienė</i> Žmogaus susivokimo kelias: "Atokvėpio" paslaugos patirtis	61
---	----

<i>Marina Bondareva, doc. dr. Brigita Kreiviniienė</i> Užimtumo terapija kaip žmonių su negalia gyvenimo kokybės užtikrinimo prielaida dienos centre: socialinio darbo aspektas	62
--	----

<i>Aušra Motuzaitė, doc. dr. Asta Kiaunytė</i> Socialinis darbas su šeima, globojančia neįgalų suaugusį asmenį: žmogaus ir aplinkumos dermė	63
--	----

<i>Dalia Mikniūtė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė</i> Senyvo amžiaus asmenų, patiriančių smurtą iš savo suaugusių vaikų, priklausomų nuo alkoholio, problema	64
---	----

<i>Sonata Voltvikienė, prof. dr. Elvyra Acienė</i> Profesinio perdegimo valdymas kaip socialinio darbo profesionalizacijos prielaida.....	65
<i>Marina Popova, prof. dr. Elvyra Acienė</i> Socialinio darbo su pabėgėliais teorinis ir praktinis diskursas	66
<i>Lidija Kripaitė, doc. dr. Indrė Dirgėlienė</i> Gyvename persikeitimo amžių: socialinė pagalba romų šeimoms	67
TECHNOLOGIJŲ AKTUALIJOS MEDICINOS DIAGNOSTIKOJE IR REABILITACIJOJE	
<i>Orinta Rezgienė, doc. dr. Daiva Mockevičienė</i> Neuromotorinės integracijos veiksmingumas raumenų aktyvumui ir kūno judesių funkcijai, vaikui turinčiam cerebrinio paralyžiaus spastinę diplegiją.....	68
<i>Ligita Overlingaitė, lekt. Eglė Radzevičienė</i> Kineziterapijos programų taikymo aspektai po stuburo juosmeninės dalies tarpslankstelinio disco išvaržos pašalinimo operacijos	69
<i>Filomena Bernotaitė, lekt. Eglė Radzevičienė</i> Kineziterapijos ir kinezioteipavimo poveikis kelio sąnario funkciniam stabilumui po endoprotezavimo operacijos II reabilitacijos etape	70
<i>Rita Gikarienė, doc. dr. Daiva Mockevičienė</i> Neurosensomotorinės integracijos įtaka kūno judesių funkcijai, vaikui turinčiam cerebrinį paralyžių	71
<i>Aušrinė Gedrimaitė, doc. dr. Rima Radžiuvienė</i> Senyvo amžiaus asmenų pusiausvyros ir koordinacijos lavinimas kineziterapijos metodais.....	72
<i>Ieva Lideikytė, Otilija Derbutienė</i> Kompiuterinio tomografo panaudojimas radioterapijoje.....	73
<i>Kotryna Grinkaitė, Raimonda Žubikaite</i> Krūtinės ląstos organų pagrindiniai ir specialieji tyrimo metodai	74
<i>Kornelijus Kateiva</i> Prostatos Magnetinio rezonanso tyrimas	75
<i>Kvaraciejus Tumas Linas</i> Adaptacinė radioterapija.....	76
<i>Karolis Klimavičius, Aistė Varoniukaitė, Doc. Dr. Jūratė Samėnienė, Joana Kriščiokaitytė</i> Kūrybinių metodų taikymas kardiologinės reabilitacijos metu	77
<i>Viktorija Micpovilytė, Karolis Klimavičius, Teresė Gritėnienė, Joana Kriščiokaitytė</i> Kompleksinio fizinio aktyvumo modelio taikymas moterims po krūties vėžio operacijos reabilitacijos metu	78
<i>Deividas Margevičius, Tomas Būbnelis, Ilma Vilčinskaitė</i> Pacientų, dalyvaujančių profilaktinėje storosios žarnos vėžio patikroje, pasitenkinimą endoskopiniu tyrimu	79
<i>lekt. Inga Šimkutė</i> 5-6 metų amžiaus vaikų psichomotorinių reakcijų kaita taikant kineziterapiją.....	80

<i>Tomas Būbnelis, Deividas Margevičius, dr. Martynas Špečkauskas</i> Oftalmologinės pagalbos prieinamumas Lietuvos pirminės sveikatos priežiūros grandyje	81
<i>Tomas Būbnelis, Aistė Varoniukaitė, Dr. Martynas Špečkauskas, Joana Kriščiokaitytė</i> Regėjimo sutrikimų paplitimas ir diskomforto jausmas dirbant kompiuteriu, medicinos studentų tarpe	82
<i>Gintarė Studencovaitė, Orinta Šulskyte</i> Širdies KT angiografinis tyrimas bei vaskulinės sistemos KT tyrimas	83
<i>Žavinta Globytė</i> Insulto diagnostikos vaizdinimo technologijos	84
<i>Karolina Lankutytė</i> Kompiuterinės tomografijos technologijos plaučių arterijų trombinės embolijos diagnostikoje	85
SVEIKATĄ STIPRINANTIS FIZINIS AKTYVUMAS	
<i>Saulius V. Daunoras</i> CANTIENICA metodas – pirmasis pasaulyje terapinis fitnesas	86
<i>Dr. Vytė Kontautienė, prof.habil.dr. Laimutė Kardelienė, Renata Švelnytė</i> Klaipėdos Universiteto SvMF studentų fizinis aktyvumas	87
<i>Dr. Vytė Kontautienė, Agnius Žiauberis</i> Nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos karių fizinio pajėgumo kaita 2015-2016 m.	88
<i>Lekt. Daiva Palubinskaitė</i> Joga ir streso valdymas	89
<i>Indrė Mickevičiūtė, Gediminas Jašinas, Joana Kriščiokaitytė</i> Kineziologinio teipavimo poveikis asmenų, patyrusių peties sąnario raumens plyšimą, rankos funkcijai bei savarankiškumui	90
<i>Neda Šerniūtė, doc. Bronė Švitrienė, doc.dr. Asta Budreikaitė</i> Gimnastikos įtaka 10 klasės mokinių taisyklingos laikysenos formavimui	91
<i>Akvilė Sendriūtė, doc.dr. Julija Andrejeva</i> Priešmokyklinio amžiaus vaikų fizinio aktyvumo analizė	92
<i>Dr. Sigita Derkintienė, Rūta Malinovienė, Jurgis Petrauskas</i> Jaunųjų krepšininkų fizinio parengtumo kaita	93
<i>Roberta Bulotaitė, dr. Kristina Visagurskienė</i> Mažų batuto pratybos vyresnio amžiaus moterų fizinio pajėgumo ir sveikatos stiprinimui	94
<i>Karolis Klimavičius, Gediminas Jašinas, Teresė Gritėnienė, Joana Kriščiokaitytė</i> Studentų motyvacijos sportuoti ir fizinio aktyvumo sąsajos	95
<i>Prof.dr. Asta Šarkauskienė, doc.dr. Arvydas Juozaitis, prof.habil.dr. Laimutė Kardelienė</i> Asmens prigimtinės fizinės galios ir jų plėtotė	96
<i>Vitalija Petrauskienė, Albina Milkontienė</i> Vaikystė-tai judėjimas. Vaikų sveikatą stiprinantis fizinis aktyvumas l/d “Sakalėlis”	97

<i>Emilija Miliauskė, doc.dr. Asta Budreikaitė, asist. Asta Tutlienė</i> Mokinių mitybos, fizinio aktyvumo ir kūno masės indekso rodiklių apžvalga Lietuvoje.....	98
<i>Lina Miliūnienė, Ilona Dobrovolskytė, Vilma Navickienė, Liuda Radzevičienė, Agnė Savenkovienė</i> Paauglių fizinio aktyvumo ir sveikatos raštingumo saviugda	99
<i>Danguolė Razmaitė, doc.dr. Luras Grajauskas</i> Suaugusiųjų motyvacijos sportavimui laisvalaikio raiška amžiaus aspektu.....	100
<i>Tomas Būbnelis, Deividas Margevičius, Teresė Gritėnienė, Joana Kriščiokaitytė</i> Šiaurietiško ėjimo įtaka jaunų žmonių, sergančių astma, funkciniais rodikliais	101
<i>Auksė Arbačiauskaitė, doc.dr. Vilma Dudonienė</i> Vibracijos poveikis vyresniojo amžiaus moterų pusiausvyrai, liemens kontrolei ir griuvimų prevencijai	102
<i>Dovilė Murauskaitė, doc.dr. Sandrija Šapkauskienė</i> Kineziterapijos vandenyje poveikis paauglių, turinčių antsvorį ir nutukimą, dinaminei pusiausvyrai	103
<i>Lina Levickienė, doc. Daiva Imbrasienė, Monika Pocienė</i> Jėgos pratimų poveikis keturgalvio šlaunies raumens storiui ir funkcijai 11-13 metų amžiaus sportuojantiems ir nesportuojantiems vaikams.....	104
VISUOMENĖS SVEIKATOS MOKSLO AKTUALIJOS	
<i>Monika Steponkienė, prof. dr. Birutė Strukčinskienė</i> Slaugytojų psichosocialinių darbo organizavimo veiksnių sąsajos su jų psichoemociine būkle.....	105
<i>Rūta Maceinaitė, prof. Genė Šurkienė</i> Kauno bei Klaipėdos mokyklų mokinių dalyvavimas sveikatą stiprinančiame procese	106
<i>Šarūnė Barsevičienė, doc. dr. Jurgita Andruškienė, doc. dr. Gražina Šniepienė</i> Piktnaudžiavimo alkoholiu kompleksinių prevencijos programų Klaipėdos miesto jaunimui pristatymas: gerosios patirties sklaida	107
<i>lekt. Kristina Albrechtienė, doc. Dr. Irma Spiriajevienė, lekt. Bronius Einars</i> Darbdavių/socialinių partnerių požiūris į Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų absolventų kompetencijų atitiktį darbo rinkos poreikiams: <i>focus</i> grupės tyrimas	108
<i>Edita Čėsniienė, doc. dr. Dalia Jurgaitienė</i> Klaipėdos miesto nėsčiųjų mitybos įpročiai	109
<i>Rimantas Jonas Pilipavičius, Brigita Kairienė</i> Kitų šalių patirtis sprendžiant antimikrobinio atsparumo ir antibiotikų vartojimo problemas. Kompensuojamų antibiotikų skyrimo tendencijos Klaipėdos apskrityje	110
<i>doc. dr. Irma Spiriajevienė, Viktorija Vaičytė</i> Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų absolventų kompetencijų atitiktis darbo rinkos poreikiams: absolventų <i>focus</i> grupės tyrimas	111
<i>Aistė Savickienė, dr. Egidijus Skarbalius</i> Lietuvos gyventojų santuokinė ir šeiminių sudėtis: 2001 ir 2011 metų lyginamoji analizė	112
<i>Viktorija Grigalauskienė, doc. dr. Dalia Jurgaitienė</i> Klaipėdos ir Kauno studentų nuomonė apie kai kuriuos nelegalių narkotikų paplitimo ir vartojimo ypatumus.....	113

<i>Dileta Tervydytė, prof. dr. Birutė Strukčinskienė</i> Klaipėdos universiteto studentų alkoholio vartojimo ypatumai	114
<i>Laura Sadauskienė, Aušra Rudžianskienė</i> Burnos higienisto vaidmuo ugdant žmonių su protine negalia individualiosios burnos higienos įgūdžius	115
<i>Ineta Sausdravaitė, dr. Egidijus Skarbalius</i> Lietuvos gyventojų skaičiaus raida. Teritorinis pasiskirstymas. Vidaus ir išorės gyventojų migracija	116
<i>doc. dr. Dalia Miniauskienė</i> Šiaulių apskrities miesto ir kaimo mokyklų mokinių žalingi įpročiai	117
<i>Lijana Dvarionaitė, Kristina Buzytė.</i> Sveikatos mokslus studijuojančių studentų burnos higienos įpročių vertinimas, naudojant hirošima universiteto burnos ertmės higieninių įpročių indeksą (hu-dbi)	118
<i>Liveta Taršauskaitė, doc. dr. Dalia Jurgaitienė</i> Klaipėdos statybų ir baldų pramonės darbuotojų žinių apie tuberkuliozės susirgimo faktorius bei profilaktines priemones įvertinimas	119
<i>Vilija Lazarevičiūtė, Gintarė Gnedojutė, prof. dr. Birutė Strukčinskienė, doc. dr. Dalia Jurgaitienė</i> Klaipėdos gimnazistų narkotikų vartojimas, jų prieinamumas ir vartojimo priežastys	120
<i>Viktorija Saare, doc. dr. Diana Šopagienė</i> Medicinos darbuotojų rizika užsikrėsti krauju plintančia infekcija, atliekant profesines pareigas	121
<i>Simona Uginčiūtė, dr. Egidijus Skarbalius</i> Lietuvos gyventojų sudėtis pagal amžių ir lytį	122
<i>Ieva Basistytė</i> Jaunimo fizinis aktyvumas kaip rizikingos elgsenos prevencija	123
<i>Rimantas Jonas Pilipavičius, Brigita Kairienė</i> Erkių platinamų ligų epidemiologinė situacija Klaipėdos apskrityje	124
<i>Kristina Jackutė, dr. Egidijus Skarbalius</i> Lietuvos gyventojų mirtingumo tendencijos 2006 – 2016 metų laikotarpiu	125
 VYDŪNAS VAKAR, ŠIANDIEN, RYTOJ	
<i>Jurgita Gedminienė</i> Vydūno idėjų reikšmingumas rytdienai	126
<i>Doc.dr. Juozas Šidiškis</i> Vydūniškas sąmoningumo ugdymas	127
<i>Aida Sinkevičiūtė</i> Vydūnas Kaune	128
<i>Tomas Stanikas</i> Vydūnas apie darnos ir gerovės valstybėje sąlygas	129

<i>Rima Palijanskaitė</i> Vydūno simbolizmas apysakose, regėjimuose ir pasakose	130
<i>Doc.dr. Rūta Vildžiūnienė, doc.dr. Rima Radžiuvienė</i> Dvasiniai lietuvių etninės kultūros ištekliai	131
<i>Doc.dr. Vacys Bagdonavičius</i> Vydūnas apie tautą ir valstybę.....	132
<i>Dr. Vilimantas Zablockis</i> Vienatvė ir žmogaus dvasinis požiūris į aplinką	133
<i>Doc.dr. Jūratė Sučylaitė</i> Sąmoningumo problema globaliame ir fragmentiškame pasaulyje.....	134

VYDŪNAS: VAKARŲ IR RYTŲ SANKIRTA

<i>Rūta Marija Vabalaitė</i> Romantizmo filosofijos bruožai Vydūno kūryboje	135
<i>Rūta Bagdanavičiūtė</i> Vydūniškoji dvasingumo kultūra šiandienos vartotojiškos kultūros kontekste.....	136
<i>Rima Pociūtė</i> Vydūno drama sankirtoje tarp filosofinio ir meninio mąstymo.....	137
<i>Gintautas Vyšniauskas</i> Vydūnas ir antinatalizmas	138
<i>Vygandas Aleksandravičius</i> Vydūno „sau žmogus“ ir Jean-Jacques Rousseau imitacijos kritika	139
<i>Tomas Kavaliauskas</i> Vydūno ir Mahatma Gandi moralinės filosofijos panašumai	140
<i>Dalia Marija Stančienė</i> „Valia gyventi“: Vydūnas, Schopenhaueris, Nietzsche.....	141

PAPILDOMA IR ALTERNATYVI MEDICINA (PAM) : TERAPIJOS ASISTUOJANT GYVŪNAMS

<i>lekt. Jurgita Rutkienė, lekt. Agnė Savenkovienė</i> Hipoterapijos poveikis įvairaus amžiaus žmogaus organizmui.....	142
<i>lekt. Mindaugas Paleckaitis</i> Kaniterapijos mokymo ir mokslo perspektyvos Lietuvos sveikatos mokslų universitete	143
<i>doc. dr. Brigita Kreiviniienė, Rūta Vaicekauskaitė, dr. Žilvinas Kleiva</i> Delfinų terapijos užsiėmimai kaip vaikų su autizmo spektro sutrikimu sensorinės integracijos prielaida.....	144
<i>Evelina Rimkutė, lekt. Eglė Radzevičienė, doc.dr. Brigita Kreiviniienė</i> Eisenos, pusiausvyros, gyvenimo kokybės pokyčiai, patyrusiems hemoraginį galvos smegenų insultą, taikant gydomuosius pratimus vandenyje, asistuojant delfinams.....	145

<i>Natalia Zukhbaya, Aušra Žiobakienė</i> Kaniterapijos elementų taikymas 7-8 metų vaikų grupiniame konsultavime	146
<i>Rūta Vaicekauskaitė, dr. Žilvinas Kleiva, doc. dr. Brigita Kreiviniene</i> Terapiniai užsiėmimai kaip juodosios jūros delfinų (TURSIOPS TRUNCATUS PONTICUS) aplinkos praturtinimo priemonė.....	147
<i>doc. dr. Vilmantė Pakalniškienė</i> Kaniterapiniai užsiėmimai ir jų poveikis vaikams, turintiems sunkius raidos sutrikimus.....	148
<i>Giedrė Šiudeikytė, doc. dr. Daiva Mockevičienė</i> Tėvų, auginančių vaiką su Dauno sindromu, požiūris į kineziterapiją su šunimi	149
<i>lekt. Rūta Kundrotė</i> Terapinio jojimo poveikis cerebrinį paralyžių turinčio asmens liemens raumenų elektriniam aktyvumui jojimo ir eisenos metu	150
NEW CHALLENGES IN HEALTH CARE. LIFESTYLE MEDICINE	
<i>Prof. habil. dr. Irena Misevičienė</i> Lifestyle medicine specialists: a necessity or luxury in the primary health care in Lithuania?.....	151

Gerbiami konferencijos dalyviai,

Vydūno 150 – jų gimimo metinių paminėjimas sutampa su Lietuvos valstybingumo atkūrimo šimtmečiu. Tai labai simboliškas sutapimas, nes pagrindiniai Vydūno rūpesčiai ir darbai visada buvo siejami su lietuvių tautos, valstybės ir jos žmonių gerovės siekiais.

Lietuvos valstybė - maža gėlė ant kelio, kuriuo tarp Rytų ir Vakarų riedėjo bermontininkų vežimai, bolševikų „tkačankos“, vokiečių tankai ir stribų prikimšti sunkvežimiai. Tačiau kiekvieną kartą, nusėdus kelio dulkėms, ji kaip feniksas iš pelenų atgimė atsitiesdama ir pražysdama iš naujo. Minėdami mūsų valstybės šimtmetį susimąstome, iš kur tautoje ta stiprybė ir energija, kuri palaiko jos nemirtingumą. Vydūnas laiške, parašytame Lietuvos valstybės atkūrimo proga Lietuvos laikinosios tarybos pirmininkui A. Smetonai, 1918m. balandžio 10 d. labai aiškiai atsakė į šį klausimą - „**Žmogus tam gyvena, kad nuolatai žymiau rodytų, jog jis yra žmogus. Ta galimybė yra jo esybėje, kuri yra žmoniškumas**“. Čia ir yra didžioji mūsų tautos stiprybės paslaptis. Lietuva neturi didelės teritorijos, žemėje paslėptų didelių turtų, tačiau ji turtinga savo išmintingais ir darbščiais žmonėmis. Šių žmonių bendra veikla vieningam tikslui pasiekti ir yra ta jėga, kuri neleidžia tautai pražūti.

Platonas valstybę vadina didžiuoju žmogumi. Jis teigia, kad valstybė „**turi tą patį pagrindą bei tą patį uždavinį, kaip ir atskiras žmogus**“. Tai reiškia, kad jai būdingos tos pačios būsenos, kaip ir kiekvienam iš mūsų. Po pirmojo Lietuvos atkūrimo 1918 m. vasario 16 d. mūsų valstybė išgyveno labai jaunatviško ir kūrybingo pakilimo laikotarpį. Deja, atkūrus ją antrąjį kartą, 1990 m. kovo 11 d. taip teigti sunku. Po sovietų ideologinės spaudos ją atgavome užkrėstą melo, korupcijos, perdėto materialinės asmeninės naudos siekimo virusais ir susilpnėjusiu dvasingumu.

Vydūnas, primindamas lietuvių tautos pagrindinį ginklą ir jos stiprybės šaltinį, paliko mums receptą, kaip gydyti sergančią valstybę. Jis sako – „**kilniausios visų Lietuvos gyventojų, būtent pačių lietuvių ir jų svečių, žmoniškumo pajėgos turės būti Lietuvos valstybės pagrindas: jos esmė ir jos stiprumas**“. Tam, kad mes geriau suprastume jo minimo žmogiškumo turinį, jis jį paaiškina ir parodo jo reikšmę valstybingumui - „**Visi kuone be skaičiaus valstybės gyvenimo reikalai, kaip svarbūs jie ir būtų, teturi tik antros eilės svarbumo šalia teisybės, teisingumo, tvirtybės, plačios ir aukštos nuožvalgos ir sąžiningumo bei patvaros. Kame toms žmoniškumo išraiškoms pirmoji vieta skiriama, ten nereikia didžių politikos gudrybių valstybei klestėti. Gyvybė tik jomis teminta. Kartais nuslėgtos jos pagaliau tik atlaiko viršų**“.

Mes mylime savo mažą valstybę, džiaugiamės gražia jos gamta, didžiuojamės turtinga įvykiais Lietuvos istorija ir darbščiais bei išmintingais žmonėmis. Visos praeityje patirtos nuoskaudos ir praradimai padarė ją tik dar stipresne ir ištvermingesne. Vydūnas visada tikėjo lietuvių tautos ateitimi, jos didingumu ir išskirtinumu. Jis rašė - „**Lietuva yra šalis, kurioje žmogus tikrąjį žmoniškumą labai aukštai stato. Todėl ir galima Lietuvos ateitimi tikėti. Amžinoji Apvaizda yra parinkusi Lietuvą aukštam uždaviniui. Kiekvienas Lietuvos sūnus turėtų tai atjausti ir atitinkamai gyventi. Mūsų viltis tad kas dieną daugiau įvyks. Ir kas dieną galėsime žvelgti į ateitį su didesniu pasitikėjimu, dėkingi, kad mus likimas parinko gyventi Lietuvai**“.

Didžiulė garbė ir malonumas šiandien pasveikinti jubiliejinės, 20-osios mokslinės-praktinės konferencijos „Į SKAIDRIĄ IR SVEIKĄ BŪTĮ VYDŪNO KELIU“ dalyvius ir svečius. Šios konferencijos reikšmė ir svarba yra išskirtinė, nes jos metu mes minime ir didžiojo Lietuvos žmonių šauklio į šviesesnę ir laimesnę gyvenimą, Vilhelmo Storosto -Vydūno, reikšmingą jubiliejų.

„ŽYMIAI SVARBIAU SVEIKATĄ TAUSOTI IR STIPRINTI NEGU LIGAS GYDYTI“ VYDŪNAS

Prof. Algimantas Kirkutis

LR Seimo SRK Sveikatos tausojimo ir stiprinimo pakomitečio pirmininkas

Kaip atskirti nepastebimą ligos pradžią nuo geros sveikatos būklės? Atsakyti į šį klausimą, tai reiškia atsakyti ir į klausimus: “kodėl, pagal paskutines Pasaulinės sveikatos organizacijos analizes, mes esame šalis, kurios piliečių gyvenimo trukmė pati mažiausia visoje Europos Sąjungoje?, kodėl mūsų vyrų ir moterų gyvenimo trukmės skirtumas pats didžiausias?, kodėl lietuviai daugiausiai žudosi ir dažniausiai miršta nuo širdies ir kraujagyslių ligų?”

Mes visi norime ir tikimės gyventi ilgai ir laimingai. Todėl greta mūsų snaudžianti galimybė prasidėti, dažniausiai nepastebimai, sunkioms ir nepagydomoms ligoms mums visada kelią didelę natūralią **baimę** susirgti. Šis jausmas labai svarbus mūsų gyvenime. Jis atsiranda dėl nežinojimo, kaip teisingai interpretuoti iškilusius reiškinius ir kaip tinkamai reaguoti į juos. Bijoma, kad pasikeitusi situacija arba kieno nors pikta valia keičiama aplinka, pradės jus kontroliuoti, nukreips jūsų veiksmus ir visą tolimesnę įvykių eigą neteisinga arba jums nepalankia kryptimi. Todėl kyla natūrali baimė prarasti įvykių kontrolę ir patirti su sveikatos būkle susijusius praradimus.

Baimės sesuo – **silpnybė**. Bijantis žmogus yra labai pažeidžiamas ir silpnas. Jis nuolatos kenčia, todėl siekia jos atsikratyti nors trumpam arba užsimiršti. Silpną žmogų lengva priversti paklusti svetimai valiai, priversti jį pasielgti taip, kaip reikia kitam. Pavyzdžiui, sumokėti daugiau, negu tai verta, dirbti už mažesnę atlygį ir t.t.. Tai krauna turtus vienam ir skurdina kitą. Gerai žinoma tiesa, kad tie, kas sukelia baimę - mus valdo.

Atsiradus baimei ir silpnumui netrunka pasirodyti ir tie, kas siekia pasinaudoti susidariusia palankia situacija ir užvaldyti žmogų sukeldami jam **priklausomybę**. Jeigu gerai apsižvalgysite aplinkui pamatysite, kad tai yra visai greta jūsų ir vyksta labai dažnai. Pavyzdžiui, lošimų priklausomybė krauna turtus lošimų organizatoriams. Priklausomybė nuo alkoholio didina turtus alkoholio gamintojams ir pardavėjams. Tabakas, saldumynai, persivalgymas, nejudrumas, ištvirkavimas, stresas ir t.t. – tai silpnybės, kurių esmėje slypi siekis užsimiršti ir nuslopinti baimės pojūtį. Jos visos žmogų veda organizmo gyvybinių galių sutrikdymo keliu, o tiksliau į natūralaus fiziologinio organizmo sistemų balanso praradimą, kuris ir yra nepastebima ligos pradžia.

Esame pripratę galvoti, kad laiku pastebėję pirmuosius ligos simptomus mes sustabdysime tolimesnį jos vystymąsi ir susigrąžinsime susvyravusį sveikatos balansą. Deja, dažniausiai mes neturime jokio supratimo, kada baigiasi gera sveikata ir jau prasideda liga. Apie ligą paprastai sužinome tik tada, kada ji jau įsibėgėja ir ima mums trukdyti gyventi. Ligos simptomų buvimas jau kalba apie prasidėjusią ligą ir jos sukeltą grėsmę gyvybei bei rimto gydymo būtinybę. Šis nežinojimas ir yra mūsų stiprios, nepaleidžiančios mus baimės susirgti, o kartu ir vienos iš pagrindinių silpnybių priežastimi. O jeigu yra baimė ir silpnybė, jų visada tyko priklausomybė ir tie, kas siekia pasinaudoti susiklosčiusia palankia situacija.

Vydūnas mus moko, kad baimė, silpnybė ir priklausomybė tai yra tamsos valdomos jėgos, kurios išnyksta žinojimo ir sąmoningumo šviesoje. Jis savo gyvenimo pavyzdžiu mums parodė, kad nepasidavimas baimei yra kelias, kuris gali padėti įveikti bet kokią ligą. Jis nuo jaunystės buvo silpnos sveikatos, sirgo tuo metu nepagydoma liga - tuberkulioze (džiova). Tuometiniai gydytojai jam nieko gero nežadėjo. Tačiau Vilhelmas rado jėgų nepasiduoti mirties baimei. Jis ieškojo išeities sąmoningame situacijos įvertinime ir dvasios stiprybėje. Žinojimas, kokia priežastis sukėlė ligą ir kaip reikia sustiprinti savo sveikatą bei organizmo imuninę sistemą kasdieninių procedūrų ir teisingo gyvenimo būdo pagalba, jam padėjo savyje surasti galių, kurios įveikė ligą. Įgyta asmeninė patirtis leido jam suprasti šių žinių taikymo svarbą kiekvieno žmogaus gyvenime. Jis visą savo gyvenimą paskyrė šių žinių ir savo išvalgų platinimui tautoje. Sveikas gyvenimo būdas ir ligų baimės eliminavimas – tai kelias, kaip galima išlikti sveikam, o susirgus greitai ir lengvai pasveikti. Gaila, bet ne visi išmokome Vydūno pamoką, todėl turime spręsti tas pačias problemas iš naujo ir iš naujo.

Grįžkime prie pradinio mūsų klausimo. Kaip atskirti ligos pradžią ir gerą sveikatos būklę? Apsižvalgykime, kas čia galėtų mums padėti atsakyti į šį klausimą. Jau girdžiu, kaip Jūs visi vieningai atsakote – gydytojai. Tikiuosi, kad Jūs visi gerai suprantate, kad gydymas, tai labai intelektualus ir sunkus darbas, už kurį, kaip ir už bet kokią kitą, reikia apmokėti. Pastarieji įvykiai Seime tvirtinant 2018 metų biudžetą, rodo valdančiųjų pasirėmimą didinti algas gydytojams. Tačiau, kaip teigia opozicija, tai toli gražu nepakankama, kad nors išlaikyti orų mūsų gydytojų

veidą. Atrodo, kad gydytojai ir toliau ieškos geresnio gyvenimo sąlygų svetur. Nors mūsų Vyriausybės vadovas Saulius Skvernelis negaili pažadų, kad kitais metais, formuojant valstybės biudžetą, bus iš anksto atsižvelgiama į sveikatos apsaugos problemas ir jis bus ženkliau didinamas. Tai labai sveikintinas ir žmonių viltis sužadinantis pažadas. Beje, šioje vietoje turiu pastebėti, kad tikėjimas į problemų sprendimą tik geriau apmokant gydymo paslaugas yra panašus daugiau į brangią religiją, bet ne į realų gyventojų sveikatos rodiklių gerinimą.

Norisi puoselėti viltį, kad formuojant ateities sveikatos apsaugos sistemos biudžetą pavyks išvengti praeities klaidų, iš kurių pagrindinė - ligos ir sveikatos būsenų sugretinimas sveikatos apsaugos sistemoje į vieną visumą. Šis sugretinimas mus veda labai neteisingu, net pavojingu, keliu. Kiekvienam piliečiui aišku, kad susirgusiam žmogui reikia padėti pirmiau negu tam, kuris gali į bėdą pakliūti ateityje. Tai reiškia, kad jeigu mes turime tik vieną sveikatos paslaugų krepšelį, remdamiesi humanizmo principais visada esame priversti jį panaudoti padedant ištiktam bėdos piliečiui, nes kiti gali palaukti kol susirgs. Todėl ir skiriame daugiau negu 98% viso mūsų turimo kuklaus sveikatos apsaugos biudžeto ligų gydymo sektoriui, o tikroji sveikatos apsauga laukia. KO? Esant tokiam požiūriui iš tikrųjų, gydymo paslaugų poreikis ir išlaidos už gydymo paslaugas auga kartu su didėjančiu sergamumu ir visuomenės baime susirgti. O tai jau yra pagrindas gydymo paslaugų teikėjams reikalauti didesnių atlyginimų ir finansavimo didinimo. Nesuprasdami Vydūno paliktuose darbuose mums labai aiškiai įvardintos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo tikrosios esmės, vedami ligų baimės, mes įsukame ligų ir sergamumo augimo spiralę. Mes pamirštame, kad ligų gali ir nebūti arba spiralė gali pradėti suktis kita, sveikatos tausojimo ir stiprinimo, kryptimi. Tam reikia tik pakoreguoti mūsų suvokimą ir gyvensenos principus. Vydūnas juk labai aiškiai yra pasakęs „Žymiai svarbiau yra sveikatą tausoti nei ligas gydyti“.

Pažiūrėkite į šias gyvybės ir mirties formules ir pamatysite, kad liga ir sveikata yra visai skirtingų sekų elementai. Tai turėtų leisti suprasti, kad sveikatos išsaugojimo ir ligų gydymo paslaugų finansavimas turi būti vykdomas atskiriant šias sritis.

Nežinojimas ➡ baimė ➡ silpnybė ➡ priklausomybė ➡ **liga** ➡ MIRTIS

Sąmoningumas ➡ žinios ➡ kultūra ➡ dora ➡ **sveikata** ➡ GYVYBĖ

Neprarandu vilties, kad kada nors suvoksime, kur ir kada prasideda liga ir kokios yra jos tikrosios priežastys. Manau, kad šis Seimas pribrendęs ir jau yra pajėgus tai padaryti. Pastebimi teigiami poslinkiai šia kryptimi: mažėjantis šalyje alkoholio suvartojimas, mėginimai sureguliuoti augančios medikalizacijos procesą. Pasiteisino Seimo sprendimas įsteigti Sveikatos reikalų komitete Sveikatos tausojimo ir stiprinimo reikalų pakomitetą. Pradėti svarstymai apie tikslingumą įsteigti Seime specialią nuolatos veikiančią Seimo Sveikos gyvensenos reikalų komisiją taip pat yra gera iniciatyva, siekiant suprasti susiklosčiusios sveikatos apsaugos sektoriuje padėties esmę bei noras surasti realius kelius, kaip pagerinti mūsų šalies gyventojų sveikatos būklę.

Jeigu norime išlikti sveiki, gyventi ilgai ir laimingai, pirmiausia turime patys išmokti, kaip atsikratyti savo baimių ir silpnybių, o tada surasti būdus ir galimybes, kaip tai padėti padaryti ir kitiems.

LYDERYSTĖS IDĖJŲ PAIEŠKOS VILHELMO STOROSTOS-VYDŪNO FILOSOFIJOJE

Doc. dr. Aelita Skarbalienė, Klaipėdos universitetas

Lyderio tapatumo filosofinės paieškos Lietuvoje įgauna vis didesnį mastą ir pagreitį. Tvirtu filosofiniu pagrindu stengiamasi pagrįsti lyderystės ugdymo ir plėtojimo teorijas. Pagrindo idėjoms dažniausiai ieškoma Rytų ir Vakarų filosofijose. Šiuolaikinėje visuomenėje, stengiantis riboti pragmatškumą ir vartotojiškumą, ypatingai skleidžiamos tvariosios – moralinėmis vertybėmis grįstos – lyderystės idėjos, skatinančios kiekvieną žmogų savyje ieškoti lyderio tapatumo. Tapatumas, teigiama, yra subjektyvus savęs paties vertinimas, savo vertybių ir socialinių vaidmenų pasirinkimas. Idėjos, kad asmens lyderystė yra socialinis konstruktas, kad ji gali būti sėkmingai išugdoma, pasaulyje pradėtos kelti ir Lietuvoje priimtos palyginti neseniai, t.y. įsitvirtinant postmodernizmo filosofinei kryptčiai. Postmodernistai atsisakė vienareikšmio požiūrio į klasikinę Vakarų kultūrą ir siekė vesti link naujo požiūrio, kuris skelbia pliuralizmą, naujų principų įvairovę, vertybių sugrąžinimą, dėmesį individualiam žmogui ir žmogaus, kaip asmenybės, ugdymo(si) svarbą. Postmodernizmo ideologai vertina asmenybę ir siekia kompleksiskai, visapusiškai, holistiškai pažvelgti į individo gebėjimų ir kompetencijų struktūrą (Skarbalienė, 2015). Teigiama, kad „asmenybė yra visų žmogiškųjų savybių viršūnė, o individualybė – asmenybės kaip veiklos subjekto giluma“ (Antinienė, 2000).

Asmens bruožus, lemiančius lyderystę, bandyta įvardinti jau pačioje lyderystės fenomeno tyrinėjimų pradžioje. Pačios pirmosios lyderystės – *lyderystės bruožų* – teorijos siekė įvardyti sėkmingą lyderio veiklą lemiančias konkrečias savybes bei charakteristikas. Pagrindiniais būdo bruožais, lemiančiais tapimą lyderiu, laikyti: protiniai gabumai, sumanumas, savitvarda, gebėjimas bendrauti, komunikabilumas, sąžiningumas, siekis įgyti naujos patirties, atvirumas naujovėms, noras tobulėti, charakterio tvirtumas, gebėjimas pagrįsti savo nuomonę, charizma ir pan.

J. M. Kouzes ir B. Z. Posner lyderių charakteristikas tiria jau kelis dešimtmečius ir teigia, kad nuo 1987 m. šių charakteristikų sąrašo viršuje tvirtai laikosi keturios: sąžiningumas, gebėjimas numatyti ateitį, kompetentingumas ir gebėjimas įkvėpti (Kouzes, Posner, 2002). Lyginant 1987 m., 1995 m. ir 2002 m. tyrimų rezultatus, paaiškėjo, kad gebėjimas numatyti ateitį ir gebėjimas įkvėpti yra reikalingiausios lyderiui savybės (Kouzes, Posner, 2003).

Panašus asmens savybių spektras pateikiamas ir P. G. Northouse studijoje. Joje autorius apibendrina esminius ir didžiausius lyderystės *bruožų* teorijos tyrėjų darbus nuo 1948 metų. Apibendrindamas studiją, P. G. Northouse teigia, kad pagrindiniai lyderio bruožai yra: intelektualumas ir žinios, pasitikėjimas savimi, ryžtingumas, garbingumas, socialumas (Northouse, 2007).

Nuo XX amžiaus vidurio, kai lyderystė tapo mokslinių tyrimų objektu, požiūriai į ją kito, iškilo naujos teorijos ir nauji požiūriai, tačiau esminiais asmenybės bruožais, įgalinančiais lyderystę ir iš jos kylančius tvarius rezultatus lieka tie patys:

- kompetentingumas, intelektualumas ir žinios,
- garbingumas, sąžiningumas,
- socialumas, gebėjimas įkvėpti,
- siekis įgyti naujos patirties, atvirumas naujovėms, noras tobulėti,
- ryžtingumas.

Naujausi lyderystės tyrimai remiasi išmintingosios lyderystės idėja, kuri apima tvariosios, atstovaujančiosios, tarnaujančiosios, besidalijančiosios, bendradarbiaujančiosios, paslaugiosios, autoriteto, etiškosios lyderystės modelius. Išmintingoji lyderystė apibrėžiama kaip siekiamybė, o jos pagrindas – organizacijos kultūros ir pačios lyderystės vertybių visuma. Taigi ne tik ankstyvosios, bet ir šiuolaikinės lyderystės idėjos skatina sąžiningumą, ryžtingumą, gebėjimą įkvėpti, kompetentingumą ir pan.

Lietuvoje lyderystės tyrimai pradėti vėliau. Jų pradžia galima laikyti kai kuriuos autoriteto ir įtakos proceso tyrėjų darbus. Visgi tenka pastebėti, kad pagrindo lyderystės tyrimų plėtojimo idėjoms ieškoma Rytų ir Vakarų filosofijose, apeinant Lietuvos filosofinę mintį.

Tačiau ar tikrai lyderystės idėjų plėtojimo Lietuvoje nebuvo anksčiau?

Egzistencijos prasmingumo orientyrų ieškojimai sutinkami Vyduo filosofijoje. Jis – ypatinga figūra mūsų kultūroje, kaip ypatingas jo gyvenimiškasis bei kultūrinis likimas, kaip ypatinga jo buvimo

mūsų kultūrinėje sąmonėje situacija (Bagdonavičius, 1990). Vydūno filosofijai būdingas moralinio atgimimo ugdymas. Vydūnas kvietė šviestis, ieškoti atsparos vertybėse, didėti iš vidaus. Jam rūpėjo išsiaiškinti ir pagrįsti žmoniškumo esmę, žadinti savimonę ir savigarbą, kelti dvasinį lygį ir artinti žmones prie vertybių. Pagrindiniu kultūros subjektu laikydamas žmogų, didelę reikšmę teikė jo tobulėjimui, bandydamas nusakyti šio tobulėjimo gaires, kad būtų išreikštas tvirtas ir laisvas, tikrasis žmogaus „aš“, skatino atsigręžimą į moralumą ir vertybes. „Būdamas praktinės orientacijos mąstytojas, siekęs esmingai atsiliepti į svarbiausias tautos gyvenimo aktualijas, reikšmingai prisidėti prie to gyvenimo tobulinimo“ (Bagdonavičius, 1990), Vydūnas kėlė ir lyderystės idėjas bei skatino ugdytis asmeninę lyderystę. Nors *lyderystės* sąvoka Vydūno veiklos laikais Lietuvoje nenaudota, tačiau Vydūno kūrinuose galima rasti neginčijamų nuostatų apie asmeninės lyderystės skatinimą. Nagrinėjant Vydūno „Raštus“ randama daug teiginių apie esminius lyderystę lemiančius bruožus: (1) kompetentingumą, intelektualumą ir žinias, (2) garbingumą, sąžiningumą, (3) socialumą, gebėjimą įkvėpti, (4) siekį įgyti naujos patirties, atvirumą naujovėms, norą tobulėti ir (5) ryžtingumą. Šiuos bruožus ugdantis žmogus tampa šviesuliu. Šiuolaikinė visuomenė tokį žmogų vadina lyderiu. Tokio žmogaus „artybė laimina. Jo žodis apšviečia. Jo valia stiprina. Kur jis nueina, čia užteka saulė. [...] Visa galybė jojo rankose yra. [...] Retai tokių žmonių randasi. Tačiau kiekvienas žmogus galėtų tą stovį pasiekti. Ir jis tai gali. Tik reikia tuomi rūpintis. Pačiam reikia prisiruošti, pačiam ir pasiryžti“ (Vydūnas, 1990).

Literatūra:

- Antinienė D. 2000. 2000. *Psichologija studentui*. Kaunas: Technologija.
- Bagdonavičius V. 1990. Vydūno filosofijos bruožai. *Vydūnas. Raštai*. T.1. Vilnius: Mintis.
- Kouzes J.M., Posner B.S. 2002. *Iššūkis vadybai*. Kaunas: Smaltija.
- Kouzes J.M., Posner B.S. 2003. Challenge is the opportunity for greatness. *Leader to Leader*, 28: 16–23.
- Northouse P.G. 2007. *Leadership: Theory and Practice*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Skarbalienė A. 2015. Leadership, authority, and moral values in postmodern context. *Logos*. 83: 140–147.
- Vydūnas. 1990. *Raštai*. T.1. Vilnius: Mintis.

VYDŪNO ATMINIMO PUOSSELĖTOJAI LIETUVOJE

Viktoras Gundajevs

Klaipėdos universitetas, Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakultetas,
Filosofijos ir kultūrologijos katedra

Santrauka

2018-iais metais sukanka 150 metų, kaip gimė lietuvių filosofas, rašytojas, publicistas, kultūros veikėjas ir sveikos gyvensenos puoselėtojas Vilhelmas Storosta – Vydūnas. Jubiliejus gera proga apžvelgti šio išskilaus žmogaus palikimą mūsų šalyje. Ši neeilinė asmenybė paliko gilų pėdsaką mūsų šalies kultūriniame gyvenime, darė ir tebedaro įtaka ne vienai lietuvių kartai. Lietuvoje yra gausus Vydūno pasiekėjų sambūris, puoselėjantis ir vertinantis šio mąstytojo filosofiją, saugantis jo šviesų atminimą, aktualizuojantis kūrybinį palikimą.

Tikslas – apžvelgti Vydūno įtaką šiandienos Lietuvos kultūriniame ir socialiniame gyvenime.

Aprašas: Vydūno palikimas aktualus įvairių sričių atstovams – literatūros tyrinėtojai vertina jo rašytojo talentą. Kasmet naujai perleidžiami Vydūno literatūros kūriniai. Aktualūs išlieka šio autoriaus filosofiniai veikalai, ir šiandien sutinkame nemažą būrį vydūniškos filosofijos pasiekėjų. Kultūros istorikai išskirtų Vydūno kultūrinę veiklą – spektaklius, koncertus, lietuvių puoselėjančių renginius. Sveikos gyvensenos propaguotojams – Vydūnas lietuviškojo sveikuoliškumo patriarchas.

Šiuo metu Lietuvoje veikia gausi Vydūno draugija (įsteigta 1988 metais). Šie žmonės puoselėja Vydūno atminimą, propaguoja mąstytojo skleistas idėjas, rūpinasi Vydūno kūrybinio palikimo leidimu, studijavimu, tyrimu ir populiarinimu. Draugijos skyriai veikia Šilutėje, Kaune, Šiauliuose, Klaipėdoje ir Panevėžyje. Kiekvienais metais gausus būrys vydūniečių renkasi į tradicinę stovyklą Bitėnuose. Vydūno idėjų tęstinumu rūpinasi Čikagoje įkurtas Vydūno fondas. Atminimą puoselėja Kintų Vydūno kultūros centras.

Vydūno vardas suteiktas dviems gimnazijoms Šilutėje ir Klaipėdoje. Šiuo vardu pavadintą gatvę rastumėme net 23 Lietuvos miestuose ir miesteliuose. Lietuvos keliautojų sąjunga ketina suteikti Vydūno vardą viršukalnei Pamyro kalnuose. 2018 m. uostamiestyje ketinama atidengti skulptūrą Vydūnui ir jo vardu pavadinti skverą.

Vokietijos mieste Detmolde jau 2013 metais buvo atidengta Liongino Garlos sukurta bronzinė Vydūno skulptūra. Nemažai atminimo ženklų rastumėme lietuvių dailės kūriniuose, literatūroje, fotografijoje, televizijoje, kine, bei amžininkų atsiminimuose. Vydūnas buvo pavaizduotas ir ant 200 litų banknoto. Lietuvos televizijoje saugomas vaizdo įrašas, kuriame užfiksuotas gyvas Vydūnas emigracijoje – Vokietijos mieste Detmolde (apie 1946-1949 metus). LRT fonduose saugomas ir jo balso įrašas.

Minint 150-ąsias filosofo gimimo metines, 2018 metai Seimo paskelbti Vydūno metais.

MOTERIS IR RAUDONA SPALVA

Draugijos „Veikiam.Lt“
narė **Virginija Laurinaitienė**

„Nepasivysiu tavęs, bangele,
Tik vėjas gali žaisti su tavim.
Neprišauksiu, kas seniai išėjo,
O buvo laiminta širdim.“
„Bangelės nepavysiu“, 2018

Ritos Bijeikytės – Gatautės knyga „Moteris su raudona“ skirta Lietuvos Valstybės atkūrimo šimtmečiui.

XXI amžius daugelį mūsų krašto žmonių išplėšė iš ramaus provincialaus gyvenimo, pakeitė jo ritmą, privertė prisitaikyti prie daugybės civilizacijos ir globalizacijos naujovių.

Šiuolaikinis žmogus, tarsi maratono bėgikas, išsekęs, bėgdamas nuo pokyčio prie pokyčio, nori atokvėpio valandėlės su knyga, kurioje rastų, tokių pat, kaip jo paties nostalgiškų prisiminimų, nuotaikų, eilučių paskirtų jo branginamoms vertybėms. Skaitytojas ieško poezijos ar prozos, kurią sukūrė nuoširdus, jautrus žmogus, kuriam taip reikalingas atviras išsikalbėjimas su panašios dvasinės būsenos žmogumi. Tokį sielų bendravimą tarp autoriaus ir skaitytojo pajunta nuoširdaus ir atviro, neįmantraus žodžio pasiilgęs knygų mėgėjas, skaitydamas Ritos Bijeikytės – Gatautės knygas.

Naujausia šios autorės knyga, išleista 2018 metų pradžioje, gali nustebinti savo intriguojančiu pavadinimu „**Moteris su raudona**“. Moters paveikslas pasaulinėje literatūroje dažnai įkūnija vaisingumą, gyvybingumą, žaislingumą, įkvėpimą, meilę. Moteris jau nebe pilka namų šeimininkė, o asmenybė, lekianti gyvenimo greitkelio, sustojanti ties raudonu šviesoforo signalu pavojaus, draudimo ženklu, o taip pat pulsuojanči aistra, stebinti saulės šviesą, kurstanti namų židinio ugnį. Moteris siekia sukurti naują, jai aktualų santykį su moralinėmis vertybėmis. Viktorijos laikų anglų rašytojas – V. Kolinzas yra parašęs knygą pavadinimu *Moteris baltais drabužiais* (Woman in White), nuostabius meilės dainos posmus moteriai su raudonu rūbu yra skyręs britų – airių kilmės vokalistas CHRIS DE BURGH. Raudona spalva simbolizuoja ugnį, saulę, šilumą, energiją, gėrį, džiaugsmą, aistrą, o taip pat tai yra draudimo ženklas, kraujo spalva.

Ritos Bijeikytės – Gatautės kūrybos akiratyje atsiduria žmogaus, ieškančio savo kelio vidinis pasaulis, jo misija, egzistencinės idėjos:

„ Širdies gelėm išpuoši visą krantą,
Link begalybės šaknis suleisi“
(„Kokia gelė gražiausia“, 2018)

Juk taip dažnai lietuvių siela, kuriai nėra svetima gamtos meilė, ilgisi artumo su gamta, geranoriško bendruomeniškumo. Knygos pratarmėje nurodoma: „Raudona spalva yra ta, iš kurios gimsta kitos: oranžinė, <...> purpurinė, ruda, violetinė.“ Knygoje ji simbolizuoja moters, einančios per „pokyčius ir kančią“ likimą. Rimantės Vasiljevės gelės dumplūnės paveiksle puošia knygelę. Pirmosios dalies pavadinimas, „Į metų aukštumas įžengus“ nurodo, kad poetė iš laiko perspektyvos, retrospektyviu žvilgsniu, bandydama aprėpti savo gyvenimo patirtis, siekia išsiaiškinti, koks buvo tas likimas. Poetė dalijasi brangiausiais prisiminimais, apie tėviškę kaime, Advento, Velykų tradicijas, akimirkas, kai siela prisipildo Šventosios dvasios, apie artimuosius, kurie rūpinosi vieni kitais, dovanojo širdies šilumą, o išėję amžinybėn lanko sapnuose.

Knygoje rasime ir kelionės įspūdžių; apmąstymų, vakarojant prie šventintos žvakės.

Kadangi knygelė skirta Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui, čia talpinami ir eilėraščiai, skirti svarbiems istoriniams įvykiams; asmenybėms, nemažai nuveikusioms krašto labui. Poetė vaizduoja žmogaus ir jį supančios realybės santykį – apdainuojami moters, pavargusios nuo vienvės ar protestuojančios, kad žmonėms tenka išvykti svetur atsivėrimai, žmogiškos laimės ilgesys.

Gražiausi eilėraščiai – tie, kurie spontaniškai išsiveržia iš sielos, grožio ar mielių prisiminimų įkvėpti, kaip antai: „Adventus“ (lot. Atėjimas), „Pirmoji prisikėlimo liudytoja“, „Sausio šaltukas“ „Per anksti išėjai“, „Ateiki, mama“, „Palikimas“.

Knygoje yra lyriškų, širdies šiluma sušildytų prozos kūrinėlių. Labai daug dėmesio skiriama krikščioniškajam tikėjimui. Rašytoja teigia, jog tikėjimas padeda siekti visko, kas kilnu ir apšviečia net tą, kuris už groty, atkuria tai, kas buvo „sutepta ir sudarkyta“ („Palaimink, Dieve“, 2018). Antai rašydama proginį eilėraštį autorė susimąsto, – kodėl „ne kiekvienam iš džiaugsmo gieda angelai“ ir randa atsakymą:

–Iš mažo garstyčios grūdo –krikšto,
Išaugo jūsų tikėjimo medis.
Nuo negandų prie jo glaudėtės, klaupėtės
Ir dėkojot, jo galią patyrę.
(„Danutei ir Vytautui jubiliejaus proga“, 2018)

Jos tikėjimas, atėjęs su ankstyvos vaikystės švenčių, mišių sakralumo pajautomis, apmąstymais Kryžių kalne, kopiant į Medjurgorjės kalną, piligriminėse kelionėse. Bendravimui su Dievu jos artimieji atsiveria susitvarkę aplinką, nekasdieniškai pasirenge. Eilėraštyje „Šventų Velykų ženklai“ aprašomas Velykų rytas:

– Su saule kelkimės Velykų rytą,
Šaltu vandeniū nusiprauskim,
Rūbus švarius paimkim,
Ir paskubėkim – varpai jau gaudžia.

Apeiga, muzika, bažnyčios paveikslai įtraukia į vyksmą, kai ima nykti pyktis, mažėja apmaudas dėl nuoskaudų, grįžta dvasios ramybė, artimo meilė, sielos skaidrumas. Taigi, bendravimas su Dievu išplaukia iš vidinio poreikio, per jausmus ir amžinojo gėrio siekį.

Piligriminėse kelionėse žiūrėdama į Adrijos jūros „smaragdo tyras bangas“ (Atostogos prie Adrijos, 2018), „siekdama Dinaro kalnus žvilgsniu“, poetė sušunka : – „ne, nesapnuoju ir ne iš paveikslo!“ („Prie Adrijos Makarsko Rivjeros, 2018“). Matydama tokį gamtos stebuklą, susimąsto apie Dievo tobulumą, nes jis sukūrė tą stulbinantį grožį ir padovanojo žmonėms.

Šiuolaikinio žmogaus dalia – vienvė. Poetei vienvė tai ir jaukios akimirkos, kai gali skirti laiką susikaupimui: „Dabar prisijaukinau vienvės ilgumas<...> Jaučiuosi saugiai/ Šalia žvakelės dega. Šventinta“ („Kur buvai?“, 2018) Vienvė poetei suprantama ir kaip skaudi gėla: – „Kas sustabdys kenčiančio gėlą/ Nesijausti svetimu, vienišu šiandien“ („Gyventi!“, 2018).

Prozos kūrinėlyje „Senatvė nelabatvė“ autorė teigia, kad „kažkoks prigimtinis ilgesys šaukia sugrįžti į gimtinę, aplankyti kapines, susitikti su tėvų buvusiais kaimynais <...> širdimi net atjaunėji su jais kartais pasikalbėjusi.“ Pasakojimo pabaigoje daroma išvada“ nieko nėra brangiau už bendravimą širdies „jausmų kalba“<...> Šis apibūdinimas tinka ir visai rašytojos kūrybai, kuri gimsta, tada, kai ima „sirpti“ mintys, poetė suveria jas „kaip uogas ant smilgos į eilėraščių posmus“ („Kalbinu Žemę, Motiną, Tėvynę“, 2018). Poetinėje kalboje išryškėjanti simbolika suteikia kūriniams paslapties, romantiškumo, aistros kibirkštėlę. Juk kiekviena moteris, šiandien – asmenybė, siekianti išreikšti savo gyvybiškumą, žaismingumą o kartu ir puoselėti tikėjimą, viltį ir meilę. Tai yra puiki knyga tiems, kam nesvetima gamtos meilė, kurie siekia pasinerti į vaikystės prisiminimus, tiems, kurie trokšta prisijaukinti vienvės akimirkas, pasinerdami į nostalgiką laiko tėkmės, egzistencijos apmąstymą, gebėjimą įžiūrėti gyvenimo prasmę mūsų kasdienybėje.

SLAUGOS MOKSLAS IR PRAKTIKA: NUO VYDŪNO IDĖJŲ IKI PAŽANGIOS SLAUGOS

PATIENTS' PERSPECTIVES OF "GOOD FAMILY NURSE" – PRELIMINARY RESULTS

Ewa Taranta, assoc. prof. dr. Ludmila Marcinowicz
Medical University of Białystok, Faculty of Health Sciences,
Department of Primary Health Care, Poland

The family nurse is a key member of the primary health care team, and patients have the right to choose who provides their nursing care [1]. Therefore, it is important to know the attributes of a good family nurse from the perspective of patients, as they can help evaluate and improve the quality of nursing services [2].

Aim. To determine how the term "good family nurse" is understood by patients.

Methods. Qualitative research was carried out using the interview technique [3]. Semi-structured interviews were conducted with ten patients receiving primary care in Białystok (Poland), after obtaining their consent. The choice of patients was deliberate [4]. Participants differed in age, gender and educational level, and in experience in using family nurse services. This sample selection made it possible to obtain perspectives of a diverse patient group. The interviews were recorded on a voice recorder and then transcribed in full.

Results. Detailed analysis of the transcript content identified four categories by which patients interpret the concept of a "good family nurse". These are: 1. General interpersonal features and external appearance, i.e. individual characteristics and behaviours not directly related to nursing ("nice", "smiling", "patient", "the appearance she had, because appearance is also important"); 2. Communicating with the patient, i.e. the ability to listen, to inform the patient, to avoid the use of medical jargon ("she should listen", "she should not use technical language, she should speak so that the patient would understand"); 3. Availability, i.e. proper organisation of working time, taking into account the needs of the patient in planning and carrying out the tasks ("she should have time for patients", "so that you can ask her for home visits"); 4. Professional competences, i.e. education, professional development, professional experience ("education, training and skills are important").

Conclusions. Patients define the meaning of "good family nurse" differently. Because patients have different concepts of a "good family nurse", assessment of the quality of a nurse's work should include evaluation of personal characteristics, relationships and communication with patients, organisational skills, and competences.

Key words: family nurse, patient, qualitative study

References:

- [1]. Ustawa z dnia 27 października 2017 roku o podstawowej opiece zdrowotnej. Dz.U. poz. 2217;
- [2]. Marcinowicz L, Gugnowski Z, Strumiło J, Chłabcz S. 2015. Do patients want to evaluate the quality of health care? A short survey among patients. *Family Medicine & Primary Care Review*; 17 (1): 28-32;
- [3]. Silverman D. 2003. *Doing Qualitative Research*. Sage Publications, London;
- [4]. Patton MQ. 2002. *Qualitative Research and Evaluation Methods*, Sage Publications, Thousand Oaks, CA.

PARTICIPATION OF POLISH FAMILY NURSES IN VOCATIONAL IMPROVEMENT: PRELIMINARY RESULTS

Paulina Kalinowska, assoc. prof. dr. Ludmila Marcinowicz
Medical University of Białystok, Faculty of Health Sciences,
Department of Primary Health Care, Poland

Professional development is a process that goes on through most of your life. It is associated with increasing skills, knowledge, and personality traits relating to professional work. According to the Act of July 15, 2011 on nurse and midwife professions (Art. 61), a nurse in Poland is obliged to constantly update her/his knowledge, professional skills and has the right to professional training in various types of postgraduate education.

Aim. Recognition of forms of professional development, in which family nurses most commonly participate.

Methods. The study was conducted on a group of 159 family nurses in Poland. The method of diagnostic survey with the use of the questionnaire technique was used in the study.

Results. The average age of respondents was 50.29 years. Most of the respondents were women (99.4%). The results show that 96.8% of the respondents have a qualification course and 42.4% of them have a nursing specialty. Family nursing (38.1% of respondents), community-family or community nursing (15.9%) were the most frequent specialties. Internal nursing (12.7%) and long-term care (7.9%) specialties were quite rare. Only every fourth respondent nurse attended a conference on nursing in the last 2 years. Family nurses were mostly concerned in topics related to the standards of patient care and changes in legal acts. 66.5% of the respondents participated in improvement courses and training for nurses in the last 2 years. The topics of those courses and training covered the treatment of chronic wounds (32.5%), prescribing medicines (28.8%), physical examination (16.3%) and protective vaccinations (10%). 58.9% respondents declared frequent use of the Internet for professional development, while 5.7% of respondents did not use the Internet for this purpose at all. The most common reason for using the Internet was searching for information on current legal acts (26.7%), dealing with an ill patient (24.4%), pursuing for novelties in medicine (22.1%). 28.5% of the surveyed nurses were interested in subscribing to medical/nursing magazines. 7.6% of respondents participated in scientific research and 18.4% of respondents declared their interest to participate in such research. Nurses were particularly interested in scientific research on the treatment of chronic wounds.

Conclusions. Family nurses most often participate in qualification courses, treated as a method of professional development. Additionally, they use the Internet for this purpose with similar frequency. The smallest group of nurses considered scientific research and conferences to be a form of professional development.

Key Words: professional development, family nursing, Poland

PACIENTŲ, PATYRUSIŲ IŠEMINĮ GALVOS SMEGENŲ INSULTĄ PASIREIŠKIANČIŲ KOGNITYVINIŲ FUNKCIJŲ SUTRIKIMAMS, SVEIKATOS BŪKLĖS POKYČIŲ PROBLEMATIKA

Eniulaitytė Viktorija, doc. dr. Gerikienė Vitalija

Šiaulių valstybinė kolegija, Sveikatos priežiūros fakultetas, Biomedicinos mokslų katedra

Kognityviniai funkcijų sutrikimai yra dažna komplikacija po išeminio galvos smegenų insulto ir gali paveikti visas asmens pažinimo funkcijas (Wu et al., 2013). Kognityvinių funkcijų sutrikimai po insulto sukelia savarankiškumo praradimą kasdienėje veikloje ir gali paspartinti hospitalizacijos poreikį (Alvarez-Sabin et al., 2016). Slaugytojai atlieka pagrindinį vaidmenį ir turi užtikrinti kokybišką priežiūrą, slaugant išeminį galvos smegenų insultą patyrusius pacientus, kuriems pasireiškia kognityvinių funkcijų sutrikimas (Hall, 2015).

Tikslas – įvertinti slaugytojų problemines patirtis slaugant išeminį galvos smegenų insultą, pasireiškiant kognityvinių funkcijų sutrikimams, patyrusius pacientus.

Metodika. Atliktas kokybinis tyrimas, taikant pusiau struktūruotą interviu, kuriame dalyvavo slaugytojai, dirbantys su pacientais patyrusiais išeminį galvos smegenų insultą, pasireiškiant kognityvinių funkcijų sutrikimams. Taikyta tikslinė tyrimo dalyvių (slaugytojų) atranka. Duomenys analizuoti kokybinės turinio analizės metodu. Tyrimas vykdytas, taikant tyrimo etikos principus.

Rezultatai. Analizuojant slaugytojų patirtis apie pacientų patyrusių išeminį galvos smegenų insultą, kuriems pasireiškia kognityvinių funkcijų sutrikimai, nustatyta, kad dažniausiai šie pacientai susiduria su savarankiško judėjimo problema. Jie negali savarankiškai keisti kūno padėties, tikslingai judėti. Pragulų rizika skatina kantrios ir sistemingos pragulų prevencijos. Mitybos savarankiškumo problemai spręsti slaugytojai taiko enterinį maitinimą. Sutrikusiai šalinimo sistemos funkcijai palaikyti taikomos pagalbinės priemonės. Dėl pacientų dezorientacijos aplinkoje ir laike, dėl negebėjimo išreikšti savo poreikių, dėl sutrikusios jų verbalinės kalbos slaugytojai patiria profesinį stresą, dažnai kuriantį nuolatinę slaugytojų psichoemocinę įtampą ne tik darbe, bet besitęsiančią ir po darbo. Tyrimo dalyviai savo darbo specifiką sieja su irzlumu, išsekimu, nuovargiu, pykčiu.

Išvados. Tyrimas atskleidė slaugytojų problemines patirtis slaugant išeminį galvos smegenų insultą, pasireiškiant kognityvinių funkcijų sutrikimams, patyrusius pacientus tiek dėl fiziologinės, tiek psichologinės pacientų sveikatos būklės pokyčių, kurie neatsiejami nuo tyrimo dalyvavusių slaugytojų neigiamų psichoemocinių išgyvenimų jų profesinės ir asmeninės srities veiklose.

Reikšminiai žodžiai: išeminis galvos smegenų insultas, kognityvinės funkcijos, sveikatos būklė, slaugytojas

Literatūra:

- Alvarez – Sabin. J., Santamarina E., Maisterra O., Jacas C., Molina J., Quintana M. Long – Term Treatment with Citicoline Prevents Cognitive Decline and Predicts a Better Quality of Life after a First Ischemic Stroke. *International Journal of Molecular Sciences*. 2016; 17 (390) : 1.
- Hall E. 2015. A Better Way to Care for Patients with Cognitive Impairment in Hospital. *Australian Nursing and Midwifery Journal*, 2(10), p. 20.
- Wu Y., Wang M., Ren M., Xu W. 2013. The Effects of Educational Background on Montreal Cognitive Assessment Screening for Vascular Cognitive Impairment, no Dementia, Caused by Ischemic Stroke. *Journal of Clinical Neuroscience*, 20(10), p. 1406–1410.

PACIENTŲ, SERGANČIŲ DEPRESIJA, MIEGO KOKYBĖ

Simona Sofija Dobrovolskytė, lekt. Irma Vasyliūtė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Pasaulio Sveikatos Organizacijos duomenimis (2017) yra žinoma, kad visame pasaulyje daugiau nei 300 milijonų žmonių, kenčia nuo depresijos. Sunki depresijos forma gali privesti prie savižudybės, o tai yra antra pagrindinė mirties priežastis 15-29 metų amžiaus grupėse. Miegodami praleidžiame beveik trečdalį savo gyvenimo, todėl gera miego kokybė yra neatsiejama sveikatos ir geros gyvenimo kokybės dalis. Tačiau šiuolaikinėje visuomenėje žmonės vis skubėdami dažnai neberanda laiko miegoti arba turi miego sutrikimų, kurie gali sukelti gyvybei pavojingas pasekmes ateityje.

Tikslas - išanalizuoti pacientų, sergančių depresija, miego kokybę.

Metodika. 2017 m. kovo/gegužės mėn. atliktas kiekybinis tyrimas, anketinė apklausa, naudojant Zungo depresijos skalę ir Pittsburgho miego kokybės indekso klausimynus. Duomenų analizės metodas – aprašomoji duomenų analizė (*MS Excel 2007*). Tyrimo imtis – 63 pacientai, sergantys depresija. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Išanalizavus sergančiųjų depresija miego kokybę, nustatyta, kad vidutinis tiriamųjų amžius buvo 46 metai. Tiriamųjų vidutinė miego trukmė - 7,1 valandos. Tyrimo rezultatai rodo, kad daugiau nei pusė respondentų savo praėjusio mėnesio miego kokybę vertino blogai ir tik keli pacientai pažymėjo, kad miega labai gerai.

Tyrimu nustatyta, kad pacientai, turintys lengvo laipsnio depresiją, dažniau patiria vidutinius miego sutrikimus nei labai ryškius miego sutrikimus. Pacientai, kurie turi vidutinio laipsnio ar ryškią depresiją dažniau patiria vidutinius miego sutrikimus, rečiau – epizodinius miego sutrikimus. Respondentai su labai sunkia ar ypatingai išreikšta depresija visada patiria labai ryškius miego sutrikimus.

Išvados. Sutrikęs miegas yra vienas iš pagrindinių depresijos simptomų. Tyrimu nustatyta, kad sergančiųjų depresija miego kokybė pasiskirstė įvairiai pagal depresijos sunkumo laipsnį. Didžiausią įtaką miego kokybei turėjo įprastinis miego efektyvumas. Mažiausiai įtakos bendrai miego kokybei turėjo miego trukmės rodiklis.

Reikšminiai žodžiai: depresija, depresijos sunkumo laipsniai, miego kokybė, slauga

Literatūra:

Meškauskas R. 2016. Miego kokybės tyrimas ir jo korekcijos apžvalga. Magistro baigiamasis darbas. Kaunas.

Šivickienė A. 2011. Depresija. Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas, 15(5), p.392.

World Health Organization. 2014. „Global status report on noncommunicable diseases“. [Žiūrėta 2017 02 15]. Prieiga per internetą:

<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/148114/1/9789241564854_eng.pdf?ua=1>.

SLAUGYTOJŲ KOMUNIKACINIŲ GEBĖJIMŲ ĮTAKA KRAUJO DONORYSTĖS PROCESO VERTINIMUI

Deimantė Labanauskaitė, doc. dr. Aelita Skarbalienė, doc. dr. Saulius Raugelė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Remiantis PSO duomenimis, kraujo poreikis viso pasaulio ligoninėse nuolat auga, tuo tarpu kraujo donorų skaičius auga ne taip intensyviai. Dar sudėtingiau kraujo donorystės įstaigoms pritraukti sveikus asmenis, kurie sutiktų ne tik neatlygintinai, tačiau ir nuolat dovanoti kraujo. Moksliniais tyrimais įrodyta, kad pakartotinų neatlygintinų kraujo donorų kraujas yra pats saugiausias, todėl tokie donoriai padeda užtikrinti efektyvią medicinos įstaigų veiklą. Atlikta nemažai tyrimų, kuriais siekta nustatyti kraują donuoti motyvuojančius veiksnius, tačiau stinga įrodymų, kiek slaugytojų komunikavimas su donoriais lemia jų pasitenkinimą kraujo donorystės procesu.

Tikslas – ištirti slaugytojų komunikacinių gebėjimų įtaką kraujo donorystės proceso vertinimui.

Metodika. 2018 m. vasario - kovo mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinės apklausos raštu metodą. Tyrimas atliktas kraujo donorystės įstaigoje. Tyrimo populiaciją sudarė grupė asmenų - neatlygintini kraujo donoriai. Kraujo donoriai anketą pildė po kraujo donacijos procedūros. Tyrimo duomenys apdoroti Microsoft Word 2010 ir SPSS 21“ kompiuterinėmis programomis. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Išanalizavus tyrimo duomenis, nustatyta, kad efektyvus bendravimas yra svarbus veiksnys, gerinantis slaugytojo ir kraujo donoro santykius ir turi didelį poveikį suvokimui apie kraujo donorystės proceso kokybę. Kraujo donoriai teigiama vertina slaugytojų atvirą bendravimą, gebėjimą sklandžiai ir aiškiai atsakyti į rūpimus klausimus, donoro abejonių ir nerimo išklaušymą, galimybę užduoti klausimus.

Išvados. Veiksmingi slaugytojų bendravimo įgūdžiai yra labai svarbūs veiksmingam sveikatos priežiūros paslaugų teikimui ir gali daryti teigiamą įtaką kraujo donorystės proceso vertinimui rezultatų, įskaitant sumažėjusį nerimą, skausmą ir baimę. Be to, gali padidinti kraujo donorų pasitenkinimą ir bendradarbiavimą su medicinos komanda.

Reikšminiai žodžiai: slaugytojų komunikacija, įtaka, kraujo donorystė

Literatūra:

- Norouzinia R., Aghabarari M., Shiri M., Karimi M., Samami E. 2016. Communication Barriers Perceived by Nurses and Patients. *Global Journal of Health Science*, 8 (6), p. 65-74. ISSN 1916-9736.
- Pereira T.J., Puggina A.C. 2017. Validation of the self-assessment of communication skills and professionalism for nurses. *Rev Bras Enferm*, 70 (3), p. 588-594.
- Žemgulienė J. 2016. Managing blood donorship: the effect of motivation on donor satisfaction and loyalty. *Regional formation and development*, 2 (19), p. 153-164.

PRAKTINIS INOVACIJŲ, NUKREIPTŲ Į PACIENTŲ SVEIKATOS STIPRINIMĄ, AKTUALUMAS SLAUGYTOJŲ POŽIŪRIU

Inga Jurjonienė, prof. dr. Mindia Kasradze

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Inovacijų, tokių kaip telekomunikacinių priemonių, informacinių technologijų, robotizuotos įrangos, naudojimas lemia pažangą visoje sveikatos priežiūros sistemoje. Aktuali problema išlieka santykinai lėtas inovacijų diegimas Lietuvos slaugos sistemoje, nors inovacijos nėra naujas dalykas slaugoje. Pasikeitimų, nukreiptų į pacientų sveikatos stiprinimą, slaugos praktikos sektoriuje galėtų įnešti požiūrį, technologijų bei darbo metodų inovacijos.

Tikslas - nustatyti praktinį inovacijų, nukreiptų į pacientų sveikatos stiprinimą, aktualumą slaugytojų požiūriu.

Metodika. 2017 m. kovo-gegužės mėn. atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant klausimyną. Statistinių duomenų analizei naudota MS Excel 2013 programa. Tyrimo imtis – 162 respondentai. Tyrimas atliktas, laikantis etikos principų.

Rezultatai. Skambučių centrų (pirminės pagalbos telefonu) veiklos sritį kaip aktualią nurodė 53 proc. respondentų, kaip labai aktualią – 25 proc. Telesveikatos praktiką (paslaugos teikiama telefonu ar naudojant kompiuterį; išrašomas elektroninis receptas) aktualia nurodė 48 proc. respondentų, labai aktualia – 17 proc. Mažiausiai aktualiomis iš visų pateiktų naujų veiklos sričių slaugytojai nurodė virtualiąsias ligonines. Slaugytojų nuomone mažiausiai aktualus yra ir konsultavimas elektroniniu paštu. Aktualiausiomis iš alternatyvių slaugos priemonių, slaugytojai traktuoja garsines priminimų sistemas. Net 53 proc. apklaustųjų jas laiko aktualiomis, dar 19 proc. - labai aktualiomis. Pagalbos iškviatimo mygtuko aktualumą slaugos procese nurodė 49 proc. respondentų, kaip labai aktualią priemonę nurodė 35 proc. apklaustųjų. Mažiausiai aktualiomis iš alternatyvių slaugos priemonių slaugytojai nurodė vaizdo kameras ir kitą išmaniąją techniką (virtualųjį vizitą į sveikatos priežiūros įstaigas). Klaipėdos miesto pirminės sveikatos priežiūros įstaigose dirbantys slaugytojai nurodė, kad išmaniųjų telefonų programinės įrangos priemonės naudojimas yra neaktualus.

Išvados. Klaipėdos miesto pirminės sveikatos priežiūros įstaigų slaugytojai gana skeptiškai žiūri į inovatyvias slaugytojų veiklos sritis ir alternatyvių priemonių naudojimą. Nors slaugytojai aktualiomis nurodė skambučių centrų veiklos sritį bei telesveikatos praktiką, tačiau išskyrė tik vieną inovatyvią slaugytojų veiklos sritį, kuri realiai padėtų stiprinti pacientų sveikatą, t. y. elektroninę pacientų registracijos sistemą. Iš tyrimo rezultatų matyti, kad Klaipėdos miesto pirminės sveikatos priežiūros įstaigose dirbantiems slaugytojams labiau priimtina ne išmanioji, o automatizuota slauga. Didžioji respondentų dalis pritaria garsinės priminimų sistemos ir pagalbos iškviatimo mygtuko naudojimui, tačiau nemaža respondentų dalis taip pat pritaria ir robotizuotos įrangos naudojimui (išmanieji paciento namai – namų automatizacija), aplinkoje naudojant saugumo sensorius (įspėjimai prižiūrinčiam asmeniui, grindų, dujų, dūmų, vandens nutekėjimo sensoriai, išmanioji lova ir kt.).

Reikšminiai žodžiai: inovacijos, pacientų sveikatos stiprinimas, slaugytojai, sveikatą stiprinančios slaugytojų veiklos sritys ir priemonės

Literatūra:

- Martin, A. B., Probst, J. C., Shah, K., et al. 2012. Differences in readiness between rural hospitals and primary care providers for telemedicine adoption and implementation: findings from a statewide telemedicine survey. *J Rural Health*, 28, p. 8-15.
- McGonigle, D., Mastrian, K. G. 2014. *Nursing Informatics and The Foundation of Knowledge* 3rd Edition. Massachusetts: Jones & Bartlett Learning. ISBN 978-1-284-04351-8.

AR MOTERŲ IŠSILAVINIMAS SVARBUS RENKANTIS SVEIKATAI PALANKIAS PLAUKŲ PRIEŽIŪROS PRIEMONES?

doc. dr. Gražina Šniepienė^{1, 3}, doc. dr. Vitalija Gerikienė^{1, 2}

¹ Klaipėdos valstybinė kolegija, Kineziterapijos ir grožio terapijos katedra, ² Šiaulių valstybinė kolegija, Biomedicinos mokslų katedra, ³ Klaipėdos universitetas, Slaugos katedra

Plaukų ir odos priežiūros priemonėse nustatoma pasižyminčių nepageidaujamu poveikiu vartotojų sveikatai sudedamųjų dalių (Kaličanin, Velimirovic, 2016). Dirgikliai, alergenai, endokrininės sistemos ardytojai, kitokio pobūdžio toksiškos medžiagos randamos asmens priežiūros priemonėse (Kim, et al., 2016). Nesant atitinkamų teisės aktų, nėra galimybės daryti įtakos plaukų ir odos priežiūros priemonių gamintojams. Tačiau būtina skirti daugiau dėmesio šių gaminių vartotojams dėl sveikatai palankių priemonių pasirinkimo, formuojant jų pirkimo įpročius (Miranda-Vilela et al., 2014).

Tikslas - išanalizuoti moterų plaukų priežiūros priemonių pasirinkimą lemiančius veiksnius ir jo sąsajas su tiriamųjų išsilavinimu.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas: anoniminė anketinė apklausa. Taikytas originalus mokslo informacijos šaltiniais grįstas klausimynas. Tyrime dalyvavo 386 Klaipėdos miesto moterys. Apklausa vykdyta kirpyklose ir vaistinėse, kuriose prekiaujama plaukų priežiūros priemonėmis. Statistinė duomenų analizė atlikta, naudojant duomenų kaupimo ir analizės SPSS programos 17 versijos programinį paketą.

Rezultatai. Vertinant tyrime dalyvavusių moterų plaukų priežiūros gaminių pasirinkimo kriterijus, nustatyta, kad daugumai yra svarbus plaukų priežiūros gaminių pasirinkimas pagal siekiamą estetinį poveikį plaukams. Taip pat didžiajai daliai tiriamųjų labiausiai svarbu yra pasirenkamų gaminių sveikas poveikis plaukams ir bendrai sveikatai. Mažiau tiriamųjų su aukštuoju nei tiriamųjų su aukštesniu ir su viduriniu išsilavinimu yra svarbi kaina, renkantis plaukų priežiūros priemones ($p=0,000$). Daugiau tiriamųjų su pagrindiniu nei tiriamųjų su aukštuoju, su aukštesniu ir su viduriniu išsilavinimu nėra svarbi natūrali plaukų priežiūros priemonių sudėtis ($p=0,02$). Daugiau tiriamųjų su pagrindiniu nei tiriamųjų su aukštuoju, su aukštesniu ir su viduriniu išsilavinimu nėra svarbus plaukų priežiūros priemonių nekenksmingumas aplinkai ($p=0,02$).

Išvados. Tyrimas parodė, kad svarbiausias moterų plaukų priežiūros gaminių pasirinkimo kriterijus yra estetinis poveikis plaukams. Aukštesnio išsilavinimo respondentės renkasi išbandytus, natūralesnės sudėties ir nekenksmingus aplinkai produktus ($p<0,05$). Respondentės, turinčios žemesnį išsilavinimą, dažniau renkasi produktus pagal kainą, joms yra svarbios akcijos ir nuolaidos ($p<0,05$).

Reikšminiai žodžiai: plaukų priežiūros priemonės, pasirinkimo kriterijai, išsilavinimas

Literatūra:

- Kaličanin B, Velimirović D. 2016. A Study of the Possible Harmful Effects of Cosmetic Beauty Products on Human Health. Biol Trace Elem Res. 170 (2), p. 476-84.
- Kim K. H, Kabir E, Jahan S.A. 2016. The use of personal hair dye and its implications for human health. Environment International 89–90, p. 222–227;
- Miranda-Vilela A.L, Botelho A.J., Muehlmann L. A. 2014. An overview of chemical straightening of human hair: technical aspects, potential risks to hair fibre and health and legal issues. International Journal of Cosmetic Science 36, p. 2–11.

BETA-GLIUKANŲ NAUDOJIMAS KOSMETOLOGIJOJE: LITERATŪROS APŽVALGA

Gabrielė Viršilaitė, doc. dr. Gražina Šniepienė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Kineziterapijos ir grožio terapijos katedra

Beta-gliukanai yra natūralūs polisacharidai, išgaunami iš mielių, dumblių, avižų, kviečių, miežių, tam tikrų rūšių grybų ląstelių sienelių (Zhu et al., 2016). Jau keletą šimtmečių yra žinomos priešvėžinės ir imuninę sistemą stimuliuojančios šių biologiškai aktyvių kompleksinių polisacharidų, kurie priklauso beta-gliukanų grupei savybės (Daou, Zhang, 2012). Beta-gliukanai yra naudojami ir odos priežiūrai (Jang et al., 2011).

Tikslas - išanalizuoti beta-gliukanų naudojimą kosmetologijoje.

Metodika. Atlikta literatūros apžvalga, analizuoti 2000-2017 m. moksliniai straipsniai. Straipsnių paieška atlikta PubMed (Medline) duomenų bazėje.

Rezultatai. Beta-gliukanai pasižymi odos kolageno ir elastino regeneraciją skatinančiu poveikiu. Jie padeda atkurti odos vandens balansą, sustiprina odos hidrolipidinę plėvelę ir deguonies įsisavinimą ląsteliniame lygyje (Jang et al., 2011; Zhu et al., 2015). Taip pat, pasižymi priešuždegiminiu ir antioksidaciniu poveikiu, stiprina odos apsaugą nuo nepageidaujamų išorinių aplinkos faktorių ir tiesioginių ultravioletinių spindulių (Thongbai et al., 2015). Beta-gliukanai veikia melanocitų ląsteles ir šviesina pigmentines dėmes. D – gliukozės polimeras gerina kraujo mikrocirkuliaciją audiniuose, šalina odos senėjimo požymius, mažina raukšles, yra naudingas ingredientas priešceliulitinėse priemonėse (Rahman, 2017). Kosmetologijoje beta-gliukanai yra naudojami kremams, kaukėms, tonikams, šveitikliams, serumams gaminti, daugiausia jų skirti brandžios ir dehidratuotos odos priežiūrai (Zhu et al., 2015).

Išvados. Beta-gliukanai yra biologiškai aktyvios medžiagos, taikomos ne tik medicinoje, bet ir kosmetologijoje. Kosmetinės priemonės su beta-gliukanais naudojamos odos regeneracijai skatinti, drėgmės balansui palaikyti, taip pat pigmentacijai bei celiulitui mažinti.

Reikšminiai žodžiai: beta-gliukanai, oda, kosmetinės priemonės

Literatūra:

- Daou, C., Zhang, H. 2012. Oat Beta-Glucan: Its Role in Health Promotion and Prevention of Diseases. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 11(4), p. 355-365.
- Jang H.J, Yoon J.H, Oh S.H, Kim S.D, Lee S., Lee Y.G. 2011. Production of *Hericium erinaceus* mycelia and fruit body with improved antioxidation activity, immunocompetence, and antitumor effect. KR1066429 B1 20110921.
- Rahman. A. 2017. *Studies in Natural Products Chemistry*. Research Institute of Chemistry, p. 324-338.
- Thongbai B., Rapior S., Hyde K.D., Wittstein K., Stadler M. 2015. *Hericium erinaceus*, an amazing medicinal mushroom". Germany, *Mycol Progress*. 14: 91;
- Zhu F., Du B., Xu B. 2016. A critical review on production and industrial applications of betaglucans. *Food Hydrocolloids* 52 p. 275-288.

PROFESINIO PERDEGIMO RAIŠKA SKUBIOS PAGALBOS SLAUGOS SPECIALISTŲ KLINIKINĖJE PRAKTIKOJE

Martinaitytė Monika, doc. dr. Gerikienė Vitalija

Šiaulių valstybinė kolegija, Sveikatos priežiūros fakultetas, Biomedicinos mokslų katedra

Tyrimais įrodyta, kad darbuotojai, kurių darbo esmę ir turinį sudaro dažni ir intensyvūs kontaktai su kitais žmonėmis, patiria stiprius psichinius krūvius, kurie ilgainiui pasireiškia emociniu išsekimu, intereso darbui praradimu, bendravimo sutrikimais, prastėjančia fizine savijauta (Mikalauskas ir kt., 2016). Nuolatinis stresas skubios pagalbos srityje lemia profesinio perdegimo sindromo išsivystymą (Tarcan et al., 2017). Dėmesys profesinio perdegimo reiškiniui yra savalaikis ir aktualus (Kavaliauskienė, Balčiūnaitė, 2014).

Tikslas – išanalizuoti profesinio perdegimo raišką skubios pagalbos slaugos specialistų klinikinėje praktikoje.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant standartizuotą ir Ch. Maslach „perdegimo“ sindromo vertinimo klausimyną. Anketinės apklausos duomenys buvo apdorojami naudojant statistinių programų paketą PSPP 1.0.1. ir taikomąją programą MS Office Excel 2013. Tyrime dalyvavo vieno Lietuvos Greitosios medicinos pagalbos centro visi skubios pagalbos slaugos specialistai. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Remiantis tyrimo duomenimis buvo pastebėta, kad skubios pagalbos slaugos specialistams dažniausiai didžiausią įtampą darbe kelia padidėjęs iškvietimų skaičius. Tyrime dalyvavusiems skubios pagalbos slaugytojams yra svarbūs tokie veiksniai, kaip per mažas atlyginimas, darbo krūvio didėjimas, nepakankamos galimybės kelti profesinę kvalifikaciją bei menkos vadovo pastangos išspręsti slaugytojų darbo problemas. Analizuojant perdegimo sindromo raišką nustatyta, kad net ketvirtadaliui slaugytojų buvo pasireiškęs perdegimo sindromas susijęs su emociniu išsekimu ir depersonalizacija. Tyrime dalyvavę slaugytojai, patyrę perdegimo sindromą, susiduria su elgesio, psichologiniais ir kitais sveikatos pokyčiais, kaip galvos skausmas, širdies veiklos sutrikimai, hipertenzija, nugaros skausmai, padidėjęs jautrumas, sumažėjusi motyvacija dirbti, gyvenimo džiaugsmo praradimas.

Išvados. Tyrimu nustatyta, kad didžiosios dalies tyrime dalyvavusių skubios pagalbos specialistų streso raiškos dažnis yra intensyvus. Dėl netinkamo darbo organizavimo bei kitų priežasčių daugelis slaugytojų patyrusių profesinį perdegimą susidūrė su nuotaikos pokyčiais, fiziniais sutrikimais bei kitais sveikatos būklės pokyčiais. Didžioji dauguma tiriamųjų su profesiniu perdegimu susidoroja patys, užsiimdami tiek pasyvia, tiek aktyvia fizine ar kultūrine veikla.

Reikšminiai žodžiai: profesinis perdegimas, skubi pagalba, slaugytojas

Literatūra:

- Mikalauskas A., Širvinskas E., Macas A., Padaiga Ž. 2016. Profesinis perdegimas tarp anesteziologiją ir reanimatologiją studijuojančių rezidentų. Sveikatos mokslai, 6, 26 tomas, p. 109–113. ISSN 1392-6373.
- Kavaliauskienė V., Balčiūnaitė R. 2014. Profesinis perdegimas ir jo raiška socialinio darbo profesionalizacijos kontekste. Tiltai, 4, 69 tomas, p. 17–35. ISSN 1392-3137.
- Tarcan G.Y., Tarcan M., Top M. 2017. An Analysis of Relationship Between Burnout and Job Satisfaction among Emergency Health Professionals. Total Quality Management&Business Excellence, 28, 11–12, p. 1339–1356. DOI: 10.1080/14783363.2016.1141659.

LAISVALAIKIO SVARBA EFEKTYVIAI SLAUGYTOJO VEIKLAI

Ringailė Mikutytė, doc. dr. Aelita Skarbalienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Pirmieji žingsniai efektyvios slaugytojos veiklos link yra kokybiškas laisvalaikis, kuris teiktų malonumą, gerintų sveikatą, atstatytų jėgas, leistų pajusti gyvenimo pilnatvę. Buvimas neformalioje aplinkoje, bendravimas su šeimos nariais, artimaisiais, netgi mėgiama knygos skaitymas yra tikros ir geros emocijos, pozityvios akimirkos, kurios leidžia lengviau kovoti su stresu darbinėje aplinkoje. Kokybiškas, visavertis bei kupinas teigiamų įspūdžių laisvalaikis gali būti raktas ne tik į teigiamą slaugytojos darbo kokybę, bet ir geros sveikatos užtikrinimą.

Tikslas – įvertinti laisvalaikio svarbą efektyviai slaugytojo veiklai.

Metodika – mokslinės literatūros apžvalga.

Rezultatai. Atlikti tyrimai rodo, kad net 52.2 % respondentų skundėsi ypatingai dideliu stresu darbinėje aplinkoje, ir teigė, kad laisvalaikio stoka daro tam neabejotinai didelę įtaką. Nuolatos gyvenant įtampoje ir strese, intensyvus darbas išbalansuoja tiek fiziškai, tiek psichologiškai, o dirbant slaugytoja tai yra ypač aktualu, nes būti atsakingu, kruopščiu ir jautriu specialistu tinkamai nepailsint yra neįmanoma. Dirbant slaugytojos darbą, dažnai susiduriama su ekstremaliomis situacijomis, kuomet kritinis mąstymas užima pirmąją vietą. Dažnai tokios situacijos yra lydimos streso, nes paciento gyvybinių parametrų užtikrinimas yra vertybė, kurią privaloma puoselėti, tokiu būdu neabejotinai užsimezgantis stiprus slaugytojos ir paciento dvasinis ryšys turėtų vesti geros sveikatos link. Tačiau nuolatinis stresas, besikeičiantys pacientai su ūmiais būklėmis, krūvis darbinėje aplinkoje viską verčia į tam tikrą rutiną, dėl kurios kenčia fizinė, psichologinė bei dvasinė būklė. Tam, kad išlaikyti vidinį balansą bei harmoniją, privaloma bent minimaliam laiko tarpui atitrūkti nuo darbinės aplinkos, kuri galbūt nėra visada tokia pozityvi. Remiantis tyrimų duomenimis rytų šalyse, daugiau nei 54% respondentų teigia neturintys aktyvaus laisvalaikio. 58,7% respondentų skundėsi įvairiomis depresijos formomis, tuo tarpu JAV rytuose apklaustos slaugytojos teigė, jog nuolatinis stresas darbinėje aplinkoje, laisvo laiko neturėjimas daro ypatingai didelę įtaką nutukimui, bei kitoms sveikatos problemoms, net 55% procentai slaugytojų laisvalaikio neturėjimą įvardijo kaip žalingą sveikatai.

Išvados. Apibendrinti tyrimų rezultatai parodė, kad laisvalaikis yra ypatingai svarbus asmens išraiškos būdas gerinantis sveikatą, fizinę bei psichologinę būklę, ir leidžiantis kuo efektyviau ir tinkamiau vykdyti slaugytojos pareigas.

Reikšminiai žodžiai: slaugytojai, profesinis stresas, laisvalaikis

Literatūra:

- Hsing H.F., Tseng H.T., Lee M.Y. 2015. The relationship between leisure and mental health in clinical nursing staffs. *Journal of Nursing and Healthcare Research* 11(2):89-98.
- Rose T., Williams D.J. 2015. Nurse Leadership: The Importance of Balancing Work With Leisure. *Nurse Leader* 13(3):60-62.

PACIENTŲ, OPERUOTŲ LAPAROSKOPINE METODIKA, INFORMUOTUMO LŪKESČIAI PERIOPERACINIŲ LAIKOTARPIU

Liucija Beinartienė, prof. dr. Artūras Razbadauskas

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Pacientų informuotumas yra vienas reikšmingiausių procesų, darantis didelę įtaką gydymui ir slaugai. Norint suteikti pacientams reikalingą informaciją, reikia žinoti jų lūkesčius, susijusius su gydymo įstaiga. Chirurgijoje vis daugiau operacijų atliekama taikant laparoskopinę metodiką. Perioperaciniai pacientų, operuotų laparoskopine metodika, informuotumo lūkesčiai yra kintantys ir susiję su pacientų psichoemocine savijauta, amžiumi, lytimi, išsilavinimu, darbinio užimtumu, šeimine padėtimi. Informuotumo stoka pacientams sukelia įvairias problemas: baimę, nerimą, nežinomybę ir t.t. Kad padėti įveikti šias problemas, tikslinga yra žinoti, kokie yra pacientų, patekusių į gydymo įstaigą, informuotumo lūkesčiai.

Tikslas - išanalizuoti perioperacinius pacientų, operuotų laparoskopine metodika, informuotumo lūkesčius.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant du standartizuotus paralelinius klausimynus, sukurtus profesorės H. Leino – Kilpi ir kt. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (*SPSS 17.0 for Windows MS Excel 2010*). Tyrimo imtis – 369 respondentų. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Tiriamąjį kontingentą sudarė pacientai, operuoti laparoskopine metodika, nuo 19 iki 84 metų, amžiaus vidurkis $44,91 \pm 13,90$ metų. Apie du trečdalius tiriamųjų buvo moterys. Didžioji dauguma respondentų buvo dirbantys ir pagal šeiminių padėčių nevieniši asmenys. Analizuojant informuotumo lūkesčius buvo nustatyta, kad bendras informuotumo lūkesčių rodiklis iš galimų 24 balų siekė $20,54 \pm 2,94$ balų, o beveik visų sričių, išskyrus socialinę, vidurkiai buvo didesni už 3 iš galimų 4 balų – tai parodė pacientų atvykimo į ligoninę metu gana didelį informacijos poreikį. Palyginus atskirų sričių informuotumo lūkesčių vertinimus nustatyta, kad itin reikšmingai didžiausias informacijos poreikis susijęs su biologiniais-fiziologiniais ir funkciniais poreikiais, o mažiausiai su socialiniais poreikiais. Analizuojant nusiskundimus atvykus į ligoninę buvo nustatyta, kad pacientai atvykus į ligoninę jautė vidutinį nerimą/stresą. Palyginus pacientų nusiskundimų simptomų vertinimus atvykus į ligoninę ir išvykstant nustatyti itin reikšmingi skirtumai – visų simptomų pasireiškimas gydymo pabaigoje ženkliai sumažėjo. Pateikus pacientams išvykimo iš ligoninės metu klausimą „Ar ligoninėje buvo patenkinti Jūsų informuotumo lūkesčiai?“ nustatyta, kad beveik visiems pacientams (99,5%) buvo patenkinti jų informuotumo lūkesčiai.

Išvados. Tyrimo rezultatai parodė, kad siekiant patenkinti pacientų perioperacinius lūkesčius būtina atsižvelgti į amžių, lytį, šeiminių padėčių ir darbinį užimtumą. Tyrimo metu sužinojome, kad pacientams gydymo įstaigose yra patenkinami informuotumo lūkesčiai ir tai dalinai (dėl vertinimo subjektyvumo iš pacientų pusės) atspindi suteiktą paslaugų kokybę.

Reikšminiai žodžiai: perioperacinė, chirurginė slauga, chirurgijos pacientų lūkesčiai, poreikiai

Literatūra:

- Barley E., Lawson V. 2016. Using health psychology to help patients: common mental health disorders and psychological distress. *British Journal of Nursing*. 9/22(25-17), p. 966-974.
- Fredericks S., Genuge S., Sidani S., Wan T. 2010. Postoperative patient education: A systematic review. *Clin Nurs Res*, 19(2), p. 144-164.
- Jurkūnienė R., Riklikienė O. 2016. Slaugos paslaugų kokybės vertinimas iš paciento perspektyvos: esminė kokybės gerinimo dedamoji. *Socialinė sveikata*, 1(5), p. 35- 42.
- Istomina N. 2011. Quality of abdominal surgical Nursing care: academic dissertation. Turku.

PACIENTŲ, LAUKIANČIŲ OPERACIJOS, PSICHOEMOCINĖ BŪKLĖ

Karina Rogač, lekt. dr. Lolita Rapolienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Operacija – kritinis įvykis, suvokiamas kaip nežinoma ir bauginanti realybė, kurios laukiant pasireiškia tokios emocinės būsenos kaip nerimas, depresija ir stresas. Aplinkos pokyčiai, operacijos laukimas, atsiskyrimas nuo šeimos, draugų rato, nežinomybės jausmas, įvairios medicininės aparatūros ir instrumentų matymas, baimė dėl gyvybės, galimi kraujo perpylimai ar žala dėl medikų ar techninių klaidų, pooperacinio skausmo baimė – visa tai yra dažniausios priešoperacinio nerimo, streso ar depresijos priežastys. Šie psichoemocinės būsenos sutrikimai turi žalingą poveikį organizmui, operacijos išeitims, padidina kitų ūmių ar lėtinių ligų atsiradimo riziką.

Tikslas – išanalizuoti pacientų, laukiančių operacijos, psichoemocinę būklę.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas naudojant autorės sukurta anketą ir Depresijos, nerimo ir streso skalę (DASS 42). Tyrimo imtis – 140 laukiančių operacijos 25-74 metų amžiaus dalyvių. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant SPSS 17 paketą.

Rezultatai. Nustatyta, kad priešoperaciniu laikotarpiu daugiausia – 36,5 proc. - apklaustųjų jautė nerimą, viršijantį normalų lygį; depresijos ir streso dažniai buvo mažesni (atitinkamai 29,4 proc. ir 27,0 proc.). Aukštesnį nerimo lygį patyrė pacientai, laukiantys ginekologinių ir abdominalinių operacijų, mažiausią – laukiantys širdies ir kraujagyslių operacijų. Moterims psichoemocinę įtampą labiausiai kėlė nežinomybė dėl ateities, o vyrams- atitrūkimas nuo kasdieninės rutinos ir darbinės veiklos. Tyrimo rezultatai parodė, kad pacientų psichoemocinė būklė priklauso nuo lyties ir amžiaus: moterys jaučia beveik dvigubai didesnę depresiją, stresą ir nerimą nei vyrai; didžiausią depresijos lygį patyrė 45-54 metų, žemiausią - 65 - 74 metų grupės pacientai. Nustatyta, kad pacientų psichoemocinė būklė priklauso nuo šeiminių padėties ir išsilavinimo: gyvenantys su partneriu patiria aukščiausią depresijos, streso ir nerimo lygį, o aukštesnį išsilavinimą turintys pacientai patiria mažesnį nerimą. Įtaką psichoemociinei būklei turi ir operacijos laikas bei lėtinės ligos: prieš skubią operaciją pacientai patiria aukštesnio lygio nerimą lyginant su laukiančiais planinės operacijos; sergantys lėtinėmis ligomis labiau nei sveiki patiria didesnę nerimą. Tyrimas parodė, kad prieš operaciją pacientai daugiausia informuojami apie operacijos tikslus, prognozę, gydymo trukmę ligoninėje bei operacijos pobūdį ir anesteziją, o mažiausiai - apie pooperacinius gyvensenos pokyčius.

Išvados. Daugumai pacientų prieš operaciją pablogėja psichoemocinė būklė: 73 proc. jaučia normalaus lygio stresą ir 36,5 proc. patiria didesnę nei normalų nerimą. Psichoemocinės būklės pablogėjimo rizikos veiksniai: moteriška lytis, jaunesnis amžius, gyvenimas su partneriu, žemesnis išsilavinimas, operacinė patirtis, operacijos pobūdis ir skubumas, ligotumas ir informuotumo apie pooperacinius pokyčius stoka.

Reikšminiai žodžiai: nerimas, operacija, psichoemocinė būklė

Literatūra:

- Alberti L. R., Rodrigues Daian M., Petroianu A. Feb. 2014. Does a previous surgical experience interfere on psychic stress in patients submitted to major surgery? Revista do Colegio Brasileiro de Cirurgioes, 41(1), p. 43-47.
- Lakra D., Kujur P. S. 2015. Patient perception regarding preoperative information to anxiety towards surgery. Journal of Evolution of Medical and Dental Sciences, 51(4), p. 839-845.

SERGANČIŲJŲ BRONCHINĖ ASTMA INFORMUOTUMAS APIE LIGĄ

Gretė Beleišytė, lekt. Marija Truš, lekt. dr. Indrė Brasaitė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Bronchinė astma yra lėtinė kvėpavimo takų uždegimo liga, kuri nėra visiškai išgydoma, tačiau taikant gydymą inhaliuojamais gliukokortikosteroidais, agonistais gali būti kontroliuojama. Gydant šią kvėpavimo takų ligą yra skiriamas didelis dėmesys ne vien medikamentiniui gydymui, bet ir fiziniams pratimams bei sveikatos stiprinimui. Norint sumažinti ligos įtaką gyvenimo kokybei svarbu aktyviai dalyvauti gydyme bei užtikrinti tinkamą ligos kontrolę norint išvengti paūmėjimų. Tam pasiekti, sergantieji bronchine astma turi būti tinkamai informuoti apie ligos simptomus, eigą, gydymą bei kontrolę.

Tikslas - įvertinti sergančiųjų bronchine astma informuotumą apie ligą.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, anketinė apklausa raštu. Tyrimas atliktas Klaipėdos daugiaprofilinėse ligoninėse Pulmonologijos skyriuose. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (naudojama programa: MS Excel 2016). Tyrimo imtis – sergantieji bronchine astma (n=32). Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Ištyrus sergančiųjų bronchine astma informuotumą apie ligą, nustatyta jog apklaustieji žino apie bronchinės astmos sukėlėjus, ligos pasireiškimo intensyvumą. Tyrimo rezultatai parodė, kad net 97 proc. apklaustųjų žino apie tokius bronchinės astmos nuslopavimo būdus, kaip greito veikimo, inhaliuojamus vaistus. Daugiau nei penktadalis apklaustųjų, nežino apie alergėnų imunoterapijos, masažo, kvėpuojamųjų raumenų treniravimo naudą gerinant savijautą.

Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei ketvirtadalis sergančiųjų konsultuojasi su gydytoju, ieško informacijos apie ligą internete. Likusieji bendrauja su šia liga sergančiais asmenimis, skaito knygas apie bronchinę astmą ar žiūri laidas, susijusias su bronchine astma. Taip pat nustatyta, jog ieškant informacijos šaltinių apie ligą, sergantieji teikia pirmenybę sveikatos priežiūros specialistų konsultacijoms.

Nustatyta, jog daugiau nei septintadalis apklaustųjų, apsilankymų sveikatos priežiūros įstaigose metu yra informuojami apie bronchinės astmos atsiradimo priežastis, profilaktiką, tinkamą mitybą bei sveikatos stiprinimą.

Išvados. Tyrimo rezultatai parodė, kad didžioji dalis apklaustųjų žino apie ligos sukėlėjus bei vaistus, skirtus numalšinti simptomus. Siekiant sužinoti informacijos apie ligą, pacientai dažniausiai konsultuojasi su sveikatos priežiūros specialistais (gydytojais, slaugytojais), kurie informuoja apie ligos atsiradimo priežastis, ligos kontrolę ir profilaktiką, taip pat ieško informacijos apie ligą internete, skaito knygas, susijusias su šia lėtine liga.

Reikšminiai žodžiai: bronchinė astma, informuotumas

Literatūra:

- Kardelis, K., 2015. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas.
- Kirenga B. J., Schwartz J. I., de Jong C., van der Molen, T., Okot-Nwang M., 2015. Guidance on the diagnosis and management of asthma among adults in resource limited settings. African Health Sciences, 15 (4), p. 1189-1199.
- Bernstein J. A., 2013. Clinical Asthma Theory and Practice. CRC Press.

PRIVALOMOSIOS PRADINĖS IR PROFESINĖS KARO TARNYBOS KARIŲ PATIRIAMO STRESO IR JO ĮVEIKOS STRATEGIJŲ PALYGINIMAS

Rasa Bistrubienė, prof. dr. Danguolė Drungilienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Veikiant nuolatiniais pokyčiams, patiriamas stresas tampa vis dažnesnis palydovas karinėje veikloje. Transformacijos karinėje veikloje, turi įtakos karinei psichologijai, stresas tampa pagrindine bei dažniausiai naudojama sąvoka.

Tikslas - Išanalizuoti privalomosios pradinės ir profesinės karo tarnybos karių patiriamą stresą ir jo įveikos strategijų palyginimą.

Tyrimo metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas. Naudoti instrumentai: O. Čikalovos ir D. Drungilienės Karių patiriamo streso skalė (KPSS) ir Ž. Grakausko ir G. Valicko Streso įveikų vertinimo metodika skirta išanalizuoti karių streso įveiką. Tyrimo imtį sudarė 300 respondentų, iš kurių 200 privalomosios pradinės karo tarnybos karių ir 100 profesinės karo tarnybos karių. Aprašomoji duomenų analizė atlikta statistiniu programų paketu „SPSS 17.0.1 for Windows“. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Tyrimo rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad tiek PPKT kariai tiek ir PKT kariai stresą tarnybos metu jautė panašiai – reikšmingo skirtumo nenustatyta - visai nejautė streso tarnybos metu 16,8 proc. PPKT apklaustų karių ir 22,9 proc. PKT karių, truputį jautė atitinkamai 48,4 proc. ir 50,6 proc., ganėtinai jautė atitinkamai 18,9 proc. ir 18,1 proc., jautė atitinkamai 12,1 proc. ir 8,4 proc. Labai jautė stresą tik 3,7 proc. PPKT karių, tuo tarpu tarp PKT karių tokių nebuvo. Išanalizavus karių patiriamo streso įveikos strategijų vertinimus nustatyta, kad kariai dažniau naudojo problemų sprendimo ir vengimo strategijas lyginant su socialinės paramos ir emocinės iškvėjos streso įveikos strategijomis. Palyginus streso įveikų strategijų taikymą tarp PPKT ir PKT karių nutatyti reikšmingi vengimo strategijos naudojimo skirtumai. Patirto tarnyboje streso mažinimui PPKT kariai reikšmingai dažniau naudojo vengimo strategiją nei PKT kariai. Problemų sprendimo įveikos strategiją dažniau naudojo PPKT kariai. Tyrimo rezultatai siekiant išsiaiškinti karių patiriamo streso prevencijos galimybes parodė, kad karių patyrusių stresą tarnyboje, dauguma (69,83 proc.) akcentavo paskaitų nepakankamumą, (31,1 proc. labai mažai ir 38,7 proc. mažai). 25,2 proc. karių nuomone paskaitų streso prevencijos tematika pakankamai, o 5 proc. karių teigė, kad tokių paskaitų yra labai daug/daug. Tyrimo rezultatai parodė, kad dalinyje organizuojamų paskaitų apie stresą nepakankamumą dažniau akcentavo kariai, kurie stresą stresą tarnyboje jautė labiau, nei tie, kurie jausdavo mažiau.

Išvada. Nustatyta, kad kariai dažniau naudojo problemų sprendimo ir vengimo strategijas lyginant su socialinės paramos ir emocinės iškvėjos streso įveikos strategijomis. Išanalizuota, kad PPKT kariai dažniau naudojo problemų vengimo įveikos strategiją nei PKT kariai.

Reikšminiai žodžiai: kariai, kariuomenė, stresas, streso įveika, streso prevencija

Literatūra:

- Čikalova O., Drungilienė D., Mockienė V. 2013. Privalomosios pradinės ir profesionalios karo tarnybų karių patiriamo streso analizė. Sveikatos mokslai, 23 tomas, Nr.1, p. 83-90.
- Čikalova O. 2012. Lietuvos kariuomenės karių patiriamo streso analizė. Magistro darbas, p. 13 – 16.
- Grakauskas Ž., Valickas G. 2006. Streso įveikos klausimynas: keturių faktorių modelio taikymas. Psichologija, p. 64-74.

ASMENŲ, LANKANČIŲ ANONIMINIŲ ALKOHOLIKŲ GRUPES GYVENIMO KOKYBĖS POKYČIAI NEVARTOJANT ALKOHOLIO

Monika Kasiliauskaitė, prof. habil. dr. Nora Šiupšinskienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Lietuva yra viena iš pirmaujančių Europos sąjungoje pagal daugiausiai išgeriamo alkoholio kiekį, o dažnas ir nesaikingas alkoholio vartojimas gali sukelti priklausomybę. Mokslinės literatūros duomenimis apie 23 milijonai europiečių yra priklausomi nuo šios psichoaktyvios medžiagos, todėl sergant alkoholizmu iškyla ypatingai aktuali problema - tai alkoholizmo pasekmės.

Tikslas - įvertinti asmenų, lankančių anoniminių alkoholikų grupes gyvenimo kokybės pokyčius nustojus vartoti alkoholį.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant Pasaulio sveikatos organizacijos gyvenimo kokybės klausimyną *WHOQOL-Bref* iš 26 klausimų. Taip pat naudota Gyvenimo vertybių skalė, sudaryta Goštauto, Javtoko ir Žagmino. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (*MS Excel 2010, STATISTICA*). Tyrimo imtis – 30 respondentų. Tyrimo procesas atitiko visus etikos reikalavimus.

Rezultatai. Tyrimo metu buvo vertinami asmenų, lankančių anoniminių alkoholikų grupes, gyvenimo kokybės pokyčiai tarp esamos situacijos ir kada vartojo alkoholį. Nustatyta, respondentų gyvenimo kokybė yra geresnė šiuo metu, kai nevartoja alkoholio. Tuo metu, kada asmenys turėjo problemų dėl alkoholio vartojimo buvo prastesnė jų gyvenimo kokybė negu dabar. Didžioji dalis turėjo miego sutrikimų, kurie išnyko arba sumažėjo nustojus vartoti alkoholį. Yra matomas ir tiriamųjų fizinės bei psichinės sveikatos pagerėjimas nustojus vartoti alkoholį ir išaugęs džiaugsmas gyvenimu. Taip pat iš atlikto tyrimo matome, kad keičiasi gyvenimo vertybės nustojus vartoti alkoholį, kas padeda tiriamiesiems sugrįžti į pilnavertį gyvenimą, džiaugtis šeima ir savo gyvenimu.

Išvados.

1. Nustatyta, asmenys, kurie lanko anoniminių alkoholikų grupes geriau vertina savo gyvenimo kokybę susijusią su sveikata esamoje situacijoje, kada nebevartoja alkoholio. Tuo metu, kai asmenys turėjo problemų dėl alkoholio vartojimo, savo sveikatą vertino daugiausiai nei blogai nei gerai ir blogai, o nustoję vartoti alkoholį ir pradėję lankyti draugijas jie savo sveikatą vertina labai gerai ir gerai.

2. Išsiaiškinta, asmenų, kurie lanko anoniminių alkoholikų draugijas socialinių santykių ir aplinkos veiksnių dinamika teigiamai kinta nustojus vartoti alkoholį. Matoma, kad padidėja džiaugsmas gyvenimu, išauga savivertės jausmas, padidėja saugumo jausmas kasdienėje aplinkoje nustojus vartoti alkoholį.

3. Palyginus gautus tyrimo rezultatus matyti, asmenys nustoję vartoti alkoholį labiau vertina šeimos gerovę, sveikatą ir tikrą draugystę. O prieš pradėdant lankyti anoniminių alkoholikų draugijas tiriamieji labiau vertino materialinę gerovę, pilną įspūdžių aktyvų gyvenimą ir tik po to šeimos gerovę.

Reikšminiai žodžiai: alkoholizmas, anoniminių alkoholikų grupė, gyvenimo kokybė

Literatūra:

- Beckjord E., and Shiffman, S. 2015. Background for real-time monitoring and intervention related to alcohol use. *Alcohol Research: Current Reviews* 36(1), p. 9–18.
- Grabauskas V, Klumbienė J, Petkevičienė J, Šakytė E, Kriaučionienė V, Veryga A. 2015. Suaugusių Lietuvos žmonių gyvensenos tyrimas, 2014. Kaunas.
- Kase C. A., Piers A.D., Schaumberg K., Forman E. M. 2016. The relationship of alcohol use to weight loss in the context of behavioral weight loss treatment. *Appetite*, No. 99, p. 105-111.

SLAUGOS KOKYBĖS LIETUVOJE SVARBA IR VYSTYMOSI RAIDA

Aistė Kutaitytė-Macevičienė, doc. dr. Aelita Skarbalienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Dabartiniu metu Lietuvoje slaugos mokslas yra vienas iš labiausiai besikeičiančių, lyginant su visomis biomedicinos mokslo kryptimis, todėl natūralu, kad vystant šią sritį, tobulėjant medicinos ir slaugos technologijoms, didėjant pacientų reikalavimams, didėja ir slaugos kokybės užtikrinimo svarba.

Tikslas - pagrįsti slaugos kokybės svarbą Lietuvoje ir apžvelgti jos vystymosi raidą.

Metodika - literatūros apžvalga.

Rezultatai. Pažymėtina, kad Lietuvoje yra nuolat siekiama gerinti slaugos kokybę ir stiprinti slaugytojų vaidmenį, tobulinant teisinę šios specialybės bazę. 2009 m. priėmus naują Lietuvos Respublikos slaugos praktikos ir akušerijos praktikos įstatymą, buvo aiškiau apibrėžta slaugytojo profesinė kvalifikacija, jo teisės ir pareigos, akcentuojamas komandinis darbas (su kitais sveikatos priežiūros specialistais) ir bendradarbiavimas. Šis įstatymas yra nuolat tobulinamas. 2011 m. buvo atnaujintos slaugytojų (bendrosios praktikos, bendruomenės, anestezijos ir intensyviosios terapijos slaugytojų) kompetencijos, teisės ir pareigos apibrėžiančios medicinos normos (MN 28:2011, MN 57:2011, MN 60:2011). Sveikatos priežiūros ir slaugos paslaugų kokybės užtikrinimas yra akcentuojamas ir Lietuvos strateginiuose dokumentuose. Nacionalinėje pažangos programoje (2012) yra keliami prioritetai, susiję su viešųjų paslaugų kokybe bei jos užtikrinimu. Pažymėtina, kad aštunto prioriteto „Sveikata visiems“ vienas iš tikslų yra kokybiškos, prieinamos ir tvarios sveikatos priežiūros užtikrinimas. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerijos 2018-2020 metų strateginiame veiklos plane (2018) antrasis strateginis tikslas yra susijęs su kokybiškos, saugios ir prieinamos sveikatos priežiūros organizavimu.

Tuo tarpu mokslinių tyrimų rezultatai rodo, kad slaugos paslaugų kokybė Lietuvoje yra gera, tačiau yra tam tikrų aspektų, kurie yra probleminiai (pavyzdžiui, pacientų informuotumo užtikrinimas) (Kosinskienė ir Ruževičius, 2011; Savickienė ir kt., 2015), skirtumai tarp teorinių ir praktinių slaugytojų žinių (Zagurskienė ir Misevičienė, 2011), žemas pacientų dalyvavimas slaugos procese (Žiliukas ir kt., 2013), mažas slaugos paslaugų prieinamumas namuose (Šileikaitė ir Kudukytė-Gasperė, 2011), finansavimo ir darbo priemonių stoka (Kosinskienė ir Ruževičius, 2011). Lietuvių autoriai nurodo, kad slaugos paslaugos kokybė priklauso nuo slaugytojų kompetencijos (Bielinienė, 2010; Ševcovienė ir Kriukelytė, 2010; Jurgutis ir kt., 2012; Būtėnas ir Žydzūnaitė, 2013) bei nuo to, kaip jie yra rengiami (Riklikienė, Spirgienė ir Masiliūnienė, 2012). Mokslininkai taip pat siūlo, kaip būtų galima toliau vysti slaugos paslaugų kokybę (pavyzdžiui, siūloma, kad kiekviena sveikatos priežiūros institucija turėtų įsidiesti savitą kokybės užtikrinimo sistemą, pagrįstą organizacijos kultūra, pacientų charakteristikomis bei suformuoti standartus slaugos kokybės procesams) (Bubienė ir Ruževičius, 2010).

Išvados. Slaugos kokybė yra slaugos veiklų ir paslaugų atitikimas pacientų poreikiams ir kokybės standartams, šių veiklų ar paslaugų tobulinimas bei stiprinimas, siekiant patenkinti pacientų lūkesčius, kuris turi būti nuolat vertinimas (tiek analizuojant paciento, tiek slaugytojų perspektyvas). Nors yra imamas priemonių gerinti slaugos kokybę Lietuvoje (tobulinama teisinė bazė, formuojami strateginiai dokumentai, plėtojamos slaugytojų kompetencijos, vystomas slaugos mokslas), tačiau mokslinių tyrimų rezultatai rodo, kad slaugos paslaugos Lietuvoje ne visuomet atitinka pacientų lūkesčius, todėl susidaro skirtumas tarp to kokių paslaugų pacientai tikisi, jų lūkesčių ir suteiktų paslaugų. Taigi galima teigti, kad slaugos kokybė Lietuvoje yra aktuali, tačiau slaugos paslaugų kokybės gerinimui ir slaugos paslaugų vystymui dėmesio turėtų būti skiriama daugiau.

Reikšminiai žodžiai: slaugos kokybė, slaugos kokybės raida

VISUOMENĖS NUOMONĖ APIE SLAUGYTOJO PROFESIJĄ

Karolina Kontrimienė, doc. dr. Aelita Skarbalienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Teigiama visuomenės nuomonė didina slaugytojų profesijos autoritetą, stiprina slaugytojų profesinį tapatumą, motyvuoja kokybiškai atlikti savo darbus, skatina jaunas žmones rinktis slaugytojo profesiją. Tai ypatingai svarbu dabar, visame pasaulyje dėl vykstančių demografinių procesų didėjant slaugytojų trūkumui. Visuomenės nuomonės konstatavimas ir veiksmų, lemiančių nuomonės su(si)darytmą identifikavimas, leistų kryptingai veikti, formuojant teigiamą slaugytojo profesijos įvaizdį

Tikslas - įvertinti visuomenės nuomonę apie slaugytojo profesiją.

Metodika - mokslinės literatūros apžvalga.

Rezultatai. Atlikti tyrimai rodo, jog slaugytojai vis dar kenčia nuo susidariusių visuomenės stereotipų, tokių kaip “slaugytojas kaip gydytojų tarnas”, “slaugytojas – tarnas” (Maranon, Pera, 2015). Pažymėtina ir tai, kad slaugytojo profesijos įvaizdis yra daugialypis ir skirtingai suvokiamas įvairiose visuomenėse. Pastaruoju metu skirtingose valstybėse keliama vis daugiau diskusijų šiuo klausimu (ten Hoeve et al., 2014). Priklausomai nuo susiklosčiusių tradicijų skirtingose valstybėse taikomi skirtingi reikalavimai dirbantiems slaugytojams, skiriasi ir jų veiklos apimtys bei atsakomybės (Dury et al., 2014). Tačiau griežtėjantys reikalavimai slaugytojų rengimui, kylantis dirbančių slaugytojų išsilavinimas, kvalifikacija, didėjantis profesionalumas sudaro prielaidas kilti ir slaugytojo profesijos prestižui.

Išvada. Siekiant kurti teigiamą slaugytojo įvaizdį būtina remtis Florence Nightingale, Henderson, Jean Watson ir Patricijos Benner slaugos filosofijomis, kurios puikiai apibūdina slaugytojo įvaizdį maždaug jau 150 metų iki šių dienų ir yra priimtinos daugumoje Europos valstybių.

Reikšminiai žodžiai: slaugytojų įvaizdis, visuomenės nuomonė, profesijos prestižas

Literatūra:

- Dury C. et al. 2014. Specialist nurse in Europe: education, regulation and role. *International Nursing Review*. 61: 454-462.
- Maranon A.A., Pera P.I. 2015. Theory and practice in the construction of professional identity in nursing students: A qualitative study. *Nurse education today*, 35(7), 859-863.
- ten Hoeve Y., Jansen G. & Roodbol P. 2014. The nursing profession: public image, self-concept and professional identity. A discussion paper. *Journal of Advanced Nursing*. 70: 295-309.

MOTERŲ INFORMUOTUMAS APIE KRŪTIES VĖŽĮ

Karina Norvilaitė, lekt. Marija Truš, lekt. dr. Indrė Brasaitė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Krūties vėžys jau daug metų yra dažniausia onkologinė moterų liga bei opiausia ir aktualiausia jų sveikatos problema, dažniausiai pažeidžianti jaunas, socialiai aktyvias, darbingo amžiaus, dažniau negimdžiusias ir aukštesnio socialinio sluoksnio moteris. PSO ekspertai teigia, kad efektyviai vykdant vėžio profilaktiką, ankstyvą diagnostiką bei gydymą, iki 2020 metų sergamumą piktybiniais navikais galima sumažinti 25 proc., o mirtingumą nuo jų – 50 proc.

Tikslas - ištirti moterų, sergančiųjų krūties vėžiu, informuotumą apie krūties vėžį.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anonimišką anketinę apklausą raštu. Tiriamųjų imtis – moterys sergančios krūties vėžiu nuo 18 metų (n=60) ir apklausa vyko tretinio lygio paslaugas teikiančiose ligoninėse. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (*MS Excel 2013*). Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Nustatyta, kad didžioji dalis moterų sudarė sužinojusios savo ligos diagnozę prieš mažiau nei metus, tačiau labai mažai moterų sužinojo diagnozę tarp septynių ir dešimt bei daugiau nei prieš dešimt metų. Vertinant krūties vėžiu sergančių moterų nuomonę ar krūties vėžys yra paveldima liga nustatyta, kad didžioji dalis moterų žinojo, jog ši mirtinai pavojinga liga yra paveldima, tačiau ne mažai moterų ir suklydo nežinodamos teisingo atsakymo. Taip pat didžioji moterų dalis žinojo pagrindinius metodus kokie yra taikomi krūties vėžio gydymui, bet pasitaikė ne mažai moterų, kurios nežinojo ir pateikė savo nuomonę neteisingai. Nustatyta, kad daugiau nei pusę moterų žinojo kas yra chemoterapija, labai mažai moterų nežinojo kas tai yra. Simptomai, kurie pasireiškia atsiradus ligai dalis moterų pateikė teisingą nuomonę, pagal kokius simptomus galime atpažinti krūties vėžį, tačiau pasitaikė moterų, kuriuos ties šiuo klausimu klydo ir nežinojo teisingo atsakymo. Analizuojant tyrimo rezultatus apie rizikos veiksnius, kurie gali skatinti krūties vėžio vystymąsi galima teigti, kad ne maža dalis moterų nežinojo, kas gali skatinti krūties vėžio vystymąsi, tačiau maža dalis moterų sudarė, kurios tikrai žinojo rizikos veiksnius. Nustatyta, kad daugiausiai informacijos apie krūties vėžį moterims suteikė gydytojas, slaugytojas, spauda, televizijos laidos ir lankstinukai. Taip pat slaugytojos vaidmuo prieš atliekant chemoterapiją moterų nuomonę labai svarbus.

Išvados. Tyrimo rezultatai parodė, jog moterys turėtų labiau žinoti apie taikomus krūties vėžio gydymo metodus, tai pagerintų moterų emocinę savijautą, jos būtų labiau pasiruošusios ir žinotų, kokius krūties vėžio gydymo metodų etapus jos turės įveikti. Taip pat moterims trūksta žinių apie veiksnius, didinančius krūties vėžio riziką, todėl labai svarbi yra krūties vėžio prevencija ir pačių moterų įsitraukimas nuolat rūpintis savo sveikata bei stebėti pokyčius atliekant krūties savityrą. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad trečdalis krūties vėžiu sergančiųjų mano, kad krūties vėžys yra skausminga liga, tačiau yra žinoma, kad ne visos moterys jaučia šį krūties vėžio sukeltą simptomą.

Reikšminiai žodžiai: informuotumas, krūties vėžys, moterys

Literatūra:

- Istomina N., Sviatlovičienė V., Dumbrasienė R. 2011. Slaugytojų veikla taikant chemoterapiją vaikų onkohematologinių ligų atvejais. *Sveikatos mokslai*, 79(7), p. 177-183.
- Paukštytė R., Rapolienė L. 2015. Krūties vėžiu sergančių moterų gyvenimo kokybė ir taikomo gydymo metodo ryšys. *Visuomenės sveikata*, (1), p. 90-95.

SKIRTINGŲ KINEZITERAPIJOS PROGRAMŲ POVEIKIS ASMENŲ PATYRUSIŲ GALVOS SMEGENŲ INSULTĄ PAŽEISTOS RANKOS FUNKCIJAI, PIRMUOJU REABILITACIJOS ETAPU

Monika Pocienė¹, Lina Brazdeikyte¹, Lina Gedrimė^{1,2,3}

Klaipėdos valstybinė kolegija¹, Klaipėdos Universitetas², Respublikinė Klaipėdos ligoninė³

Tikslas - nustatyti skirtingų kineziterapijos programų poveikį pažeistai rankos funkcijai, asmenims patyrusiems galvos smegenų išeminį insultą, pirmajame reabilitacijos etape.

Metodika: darbe naudota: mokslinės literatūros analizės; testavimo; statistinių duomenų analizės metodai. Tyrimo imtis (n=20), kurią sudaro asmenys: vyrai ir moterys, pirmą kartą patyrę išeminį galvos smegenų insultą. Tikslinės atrankos kriterijai: asmenims pasireiškia viršutinių galūnių hemiparezė, amžius 55-65 metai, trumpas protinės būklės tyrimas, ne mažiau 21 balo; riešo sąnario amplitudė tiesimo kryptimi minimaliai turi siekti 30° ir bent dviejų pirštų tiesimas $\geq 15^\circ$; rankų jėga pagal Lovett'ą atitinka 2 ir daugiau balų.

Rezultatai: nustatyta, jog taikant veidrodžių terapiją, asmenims patyrusiems insultą statistiškai reikšmingiau atsistato rankos motorinė funkcija, judesių greitis, koordinacija, lyginant su įprasta kineziterapija.

Išvados:

1. Mokslinėje literatūroje plačiai analizuojamos tokių reabilitacijos metodų kaip: veidrodinio grįžtamjo ryšio, robotų, virtualios realybės, kineziterapinio pleistro aplikacijų ar varžymo terapijos pritaikomumas asmenų patyrusių insultą reabilitacijoje. Remiantis mokslinėmis studijomis pirminiame reabilitacijos etape pacientams saugiausia taikyti veidrodinį grįžtamąjį ryšį, kineziterapinio pleistro aplikacijas.

2. Ivertinus insulto pažeistą ranką prieš kineziterapiją I ir II grupėje stebimas rankos sąnarių mobilumo sumažėjimas, ypač apriboti smulkiosios motorikos judesiai. Atlikus pakartotinį testavimą reabilitacijos pabaigoje nepaisant taikytų skirtingų programų stebimas pažeistų rankos funkcijų gerėjimas abiejose grupėse.

3. Asmenims patyrusiems galvos smegenų insultą, taikant vizualinę veidrodžių terapiją, statistiškai reikšmingiau lyginant su įprasta kineziterapija, tobulėja rankos koordinacija, judesių miklumas (greitis) taip pat greičiau atsigauna sudėtingesni rankos judesiai.

Reikšminiai žodžiai: galvos smegenų insultas, veidrodinis grįžtamasis ryšys, kineziterapija, rankos funkcija

ĮRODYMAIS GRĮSTA PRAKTIKA KLINIKINIŲ SPRENDIMŲ PRIĖMIMO PROCESĖ: SLAUGYTOJŲ ŽINIOS, POŽIŪRIS IR KLIŪTYS

Audronė Šiaudvytytė, prof. dr. Vida Mockienė, doc. dr. Aelita Skarbalienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Lietuvoje stokojama nuoseklios slaugos politikos, todėl stiprėja poreikis įprastinę slaugą keisti įrodymais grįsta praktika. Įrodymais grįsta slaugos praktika yra vertinama kaip raktas į kokybiškesnę sveikatos priežiūrą, tačiau slaugos srityje įrodymais grįsta praktika sunkiai skinasi kelią.

Tikslas – išanalizuoti slaugytojų žinias, požiūrį ir kliūtis įrodymais grįstos praktikos klinikinių sprendimų priėmimo procese.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas naudojant J. Farokhzadian, R. Khajouei, L. Ahmadian (2015) (Perceptions of Nurses Evidence-Based Practice (EBP) Questionnaire) klausimyną. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (*SPSS 17 for Windows*). Tyrimo imtis - 233 respondentai. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Analizuojant slaugytojų nuomonę apie įrodymais grįsta praktiką slaugoje nustatyta, kad slaugytojų požiūris buvo gana vidutiniškas – bendro požiūrio ir tik 1,3 proc. slaugytojų manė, kad pritaiko įrodymais grįstą praktiką vykdant slaugos veiksmus ir priimant klinikinius sprendimus pagrįstus mokslinių tyrimų rezultatais. 51,9 proc. slaugytojų sutiko su teiginiu, kad jų „darbo krūvis yra pernelyg didelis, kad jie galėtų susipažinti su naujausiais moksliniais įrodymais slaugoje“. Slaugytojai turintys didesnę darbo stažą turėjo neigiamesnį požiūrį į įrodymais grįstą praktiką. Tyrimo rezultatai parodė, kad slaugytojai, kurie nelankė kursų įrodymais grįstos slaugos praktikos tema žymiai aukščiau vertino savo sugebėjimus identifikuojant klinikoje problemas, klinikoje problemas išreiškiant gerai suformuluotais klinikiniais klausimais nei slaugytojai, kurie lankė tokius kursus. Slaugytojai, kurie lankė kursus įrodymais grįstos slaugos praktikos tema, žymiai aukščiau vertino savo sugebėjimus atliekant reikiamos informacijos paiešką internete naudojant mokslinių duomenų bazes, susiejant mokslinių tyrimų rezultatus su savo klinikoje praktika, taikant mokslinių tyrimų rekomendacijas, pritaikant intervencijas, pagrįstas tinkamiausiais įrodymais bei įvertinant intervencijų taikymą ir identifikuojant tobulintinas sritis.

Išvados. Tyrimas parodė, kad požiūriui į įrodymais grįstą slaugos praktiką reikšmingos įtakos turėjo slaugytojų amžius ir išsilavinimas. Palankesnį požiūrį lėmė jaunesnis respondentų amžius ir aukštesnis išsilavinimas. Įrodymais grįstos slaugos praktikos srityje slaugytojai su aukštesniu išsilavinimu save vertino geriau.

Reikšminiai žodžiai: įrodymais grįsta slaugos praktika, slaugytojų požiūris, slaugytojo savęs vertinimas

Literatūra:

- Farokhzadian J., Khajouei R., Ahmadian L. 2015. Evaluating factors associated with implementing evidence-based practice in nursing. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, p. 1107–1113.
- Laibhen-Parkes N. 2014. Evidence-Based Practice Competence: A Concept Analysis. *International Journal of Nursing Knowledge*, 3, p. 173-182.
- Stokke K., Olsen N.R., Espehaug B., Nortvedt M.V. 2014. Evidence based practice beliefs and implementation among nurses: a cross-sectional study. *BMC Nursing*, 13:8, p. 1-10.

REKREACIJOS IR TURIZMO PLĖTRA

LIETUVOS KLASIFIKUOTŲ APGYVENDINIMO PASLAUGŲ VARTOTOJŲ VERTINIMAS INTERNETE

Ernesta Mažeikaitė, lekt. Jurgita Raišutienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Pagal LR Valstybinio turizmo departamento (VTD) duomenis, iš viso 2017 m. turistai Lietuvos apgyvendinimo įstaigose (neskaitant kaimo turizmo sodybų) praleido 6,7 mln. nakvynių, t. y. 5,6 proc. daugiau nei 2016 m. Vidutinė vienos viešnagės trukmė – 2,3 nakvynės. Lietuvoje pernai apsilankė ir bent vieną naktį praleido 1,55 mln. turistų iš užsienio, t. y. 4,3 proc. daugiau nei 2016 m., rodo apgyvendinimo įstaigų statistika. Įskaitant ir vietinį turizmą bendras sektoriaus augimas pernai siekė 6,6 proc. ir šalyje apgyvendintų turistų skaičius sudarė 2,92 mln. Tuo tarpu užsienio autorių tyrimai rodo, kad dėka elektroninių užsakymo (rezervacinių) sistemų, tokių kaip booking.com, tripadvisor.com, hotels.com bei expedia.com (kurios tiriamos) tapo lengviau išsirinkti apgyvendinimo įstaigą, nes jose gausu klientų atsiliepimų, kurie nukreipia viena ar kita kryptimi. Atsiliepimai apie apgyvendinimo įstaigas pritraukia turistus iš viso pasaulio, didina apgyvendinimo įstaigų užimtumą, padidina pakartotinio rezervavimo galimybes, taip pat didina ryšį su paslaugų vartotoju bei pastovių klientų sąrašą (ITB Berlin Kongress 2014). Pagal Mellinas ir kt. (2015), produktų ir paslaugų internetinių peržiūrų reiškinys labai svarbus tiek marketingui, tiek ekonominei veiklai. Naudojant organizuotą apžvalgų ir balų sistemą, jos svarba didėja, o tiek paslaugų teikėjams, tiek vartotojams atveriamos naujos galimybės. Tokie internetiniai vertinimai ypač svarbūs turizmo sektoriui, ypač – apgyvendinimo sektoriui.

Tikslas - remiantis tematiniais teoriniais aspektais, ištirti, kaip vartotojai vertina Lietuvos klasifikuotas apgyvendinimo paslaugas žymiausiose rezervacijos svetainėse (www.booking.com, www.tripadvisor.com, www.expedia.com ir www.hotels.com) bei pateikti rekomendacijas šių paslaugų valdymui ir vertinimui internete.

Metodika. Mokslinės literatūros, teisinių ir strateginių dokumentų analizė; Statistinių duomenų sisteminimas pasitelkus LR Valstybinio turizmo departamento (VTD) 2017 09 26 sudarytą „Klasifikuotų apgyvendinimo paslaugų teikėjų“ sąrašą, kuris naudojamas bendrai Lietuvos klasifikuotų apgyvendinimo paslaugų kiekybinei situacijai apžvelgti. Naudojant ArcGis programą sudaromi analizuojamų paslaugų sanaujų Lietuvoje branduolių žemėlapiai. Naudojamas lyginamosios analizės metodas.

Rezultatai. Lietuvos klasifikuotos apgyvendinimo įstaigos yra vertinamos vienos iš populiariausių rezervacinių sistemų, tačiau ne visos apgyvendinimo įstaigos tinkamai valdo atsiliepimus. Pirminiais duomenimis daroma prielaida, kad Lietuvos klasifikuotos apgyvendinimo įstaigos sulaukia daugiau neigiamų vertinimų nei teigiamų.

Išvados. Remiantis VTD duomenimis nustatyta, jog Lietuvoje fiksuojama 330 klasifikuotų apgyvendinimo įstaigų. Analizuojant jas keturiose internetinėse rezervacinėse sistemose, nustatyta, jog skirtingos rezervacinės sistemos turi skirtingas vertinimo sistemas ar kiek skirtingus vertinimo kriterijus ir tai apsunkina situacijos analizės rezultatus.

Reikšminiai žodžiai: apgyvendinimo paslauga, apgyvendinimo paslaugų klasifikacija, lankytojas, atsiliepimas, vertinimas.

Literatūra:

Mellinas J.P., Dolores S.M., Garcia J.J.B. 2016. Effects of the Booking.com scoring system. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 5 d.] Prieiga per internetą:

<http://ezproxy.biblioteka.ku.lt:2086/science/article/pii/S0261517716300851>.

Kinderis R., Žalys L., Žalienė. Paslaugų kokybės vertinimas viešbučių versle. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. 2011. 1 (21). 86—100. ISSN 1648-9098.

Valstybinio Turizmo Departamento prie Ūkio Ministerijos direktoriaus įsakymas dėl viešbučių ir motelių klasifikavimo reikalavimų patvirtinimo, 2013, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2f100b10310b11e5b1be8e104a145478>

NACIONALINIO VIEŠBUČIŲ TINKLO „TUBINAS“ VERSLO KONCEPCIJOS KŪRIMAS

Evelina Švažaitė, lekt. Rasa Rupulevičienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Sparčiai augant turizmo sektoriui pasaulyje, Lietuvoje šios tendencijos taip pat įgauna vis didesnę pagreitį. Remiantis PTO statistikos duomenimis, visų iš turizmo sektoriaus generuojamų pajamų, apgyvendinimo sektoriaus indėlis užima 30%. Taigi, galima teigti, kad apgyvendinimo sektorius yra viena svarbiausių turizmo industrijos struktūrinių dalių. 2015 m. bendras užsienio ir vietinių turistų nakvynių skaičius Europoje per metus pakilo 4,2 %, o 2016 m. –3,0 %, tai sudaro beveik 2,9 mlrd. nakvynių. Lietuvoje 2015–2016 m. nakvynių skaičiaus pokytis, lyginant su situacija Europoje, augo dvigubai, t. y. 6,3 % (Eurostat, 2017). Pirmojo 2017 m. pusmečio kelionių balansas Lietuvoje ne tik buvo teigiamas, bet ir vienas geriausių per pastarąjį dešimtmetį. (VTD, 2017).

Viena populiariausių apgyvendinimo įstaigų pasaulyje yra viešbučiai. Nepriklausomi viešbučiai vyrauja rinkoje, tačiau jiems sunku konkuruoti su tarptautiniais viešbučių tinklais, pritraukti lankytojus ir išlaikyti jų lojalumą. (Start a HotelChain, 2009). Nacionaliniai viešbučių tinklai, kitaip nei tarptautiniai, turi didesnes galimybes pateikti savo išskirtinumą, unikalumą rinkoje. Lietuvoje besikuriančio nacionalinio viešbučių tinklo „Tubinas“ kūrėjo J. Tubino tikslas – įkurti viešbučių tinklą, atspindintį lietuvių svetingumą. Siekiant įgyvendinti šią idėją, ji turi būti išgryninta, analizuojant dabartinę šio tinklo situaciją, identifikuojant Lietuvos išskirtinumą, ieškant geriausių sprendimų verslo koncepcijai įgyvendinti. Taip pat, būtina remtis jau veikiančių Europoje bei Lietuvoje nacionalinių viešbučių tinklų patirtimi, analizuoti tinklų specifiką, akcentuojant jų verslo koncepcijos, kaip išskirtinumo rinkoje, aspektą.

Tikslas – atlikus situacijos ir lyginamąją analizę, ekspertų interviu bei viešbučių lankytojų apklausą, išanalizuoti naujai besikuriančio nacionalinio viešbučių tinklo „Tubinas“ išskirtinumą, siekiant išgryninti šio tinklo verslo koncepcijos idėją.

Metodika. Atlikta nacionalinio viešbučių tinklo „Tubinas“ situacijos ir lyginamoji analizė, partnerių-ekspertų interviu, viešbučių tinklo paslaugų vartotojų anketinė apklausa.

Rezultatai. Tyrimo metu nustatyta, kad nacionalinis viešbučių tinklas „Tubinas“ stengiasi propaguoti Lietuvos kultūros tradicijas, identitetą, skleisti prekinį tapatumo ženklą, siekiant išsiskirti ir konkuruoti viešbučių rinkoje. Atliktos situacijos-lyginamoji analizė parodė, kad verslo koncepciją numatyta integruoti į visas viešbučių tinklo veiklas, t. y. ji matoma visose verslo plano struktūrinėse dalyse, tinklo kūrimosi prielaidose, siūlomose paslaugose, renkantis partnerius ir kuriant lojalumo programų sistemas. Remiantis atliktu tyrimu, Europoje bei Lietuvoje veikiančių nacionalinių viešbučių tinklų patirtimi, siekiama sukurti išskirtinę ir originalią, deklaruojančią lietuviškas tradicijas bei svetingumą, nacionalinio viešbučių tinklo „Tubinas“ verslo koncepciją.

Išvados. Viešbučių tinklai, varžydamiesi tarptautinėje bei vietinėje rinkoje, diegia įvairias naujoves, kuria naujas paslaugas, taip populiarindami savo prekinį ženklą ir unikalumą. Lietuvoje pasigendama viešbučių tinklo, į rinką einančio su originalia verslo koncepcija. Viešbučių tinklo „Tubinas“ sukurta verslo koncepcija siekiama prisidėti prie didesnio tinklo žinomumo, prekinio ženklo atpažinimo nacionaliniame, tarptautiniame lygyje ir sėkmingo šio nacionalinio viešbučių tinklo pozicionavimo rinkoje.

Reikšminiai žodžiai: koncepcija, rinka, paslaugų vartotojas, viešbutis, viešbučių tinklas, tarptautinis, nacionalinis, lojalumo programa.

Literatūra:

- Eurostat duomenų bazė. 2017. „Tourism statistics–annual results for the accommodation sector“. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. spalio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics_-_annual_results_for_the_accommodation_sector>
- Hcareers.com. 2009. „Start a HotelChain“. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.hcareers.com/article/career-advice/start-a-hotel-chain>>
- Pasaulio turizmo organizacija. 2017. „Lietuvos Respublikos darniojo turizmo plėtros gairės“. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. vasario 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://goo.gl/bh4V8X>>
- Valstybinis turizmo departamentas. 2017. „Didėja turizmo poveikis Lietuvos ekonomikai“. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. spalio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tourism.lt/lt/naujienos/dideja-turizmo-poveikis-lietuvos-ekonomikai->>>

PAMARIO TURIZMO KLASTERIO ĮVEIKLINIMAS

Indrė Toliautaitė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Didėjant turizmo sektoriaus įtakai šalių ekonomikai, nuolat besikeičiant rinkos sąlygoms ir daugėjant paslaugas teikiančių įmonių, vis svarbesniu aspektu tampa įmonių veiklos plėtojimas ir stiprinimas. Kaip vienas iš turizmo įmonių veiklos ir konkurencinės pozicijos stiprinimo būdų įvardijamas verslo įmonių susijungimas į bendrą sistemą, t. y., turizmo klasterius. Apibendrinus įvairių autorių pateiktus apibūtinimus galima teigti, kad turizmo klasteris yra tam tikroje teritorijoje veikiančios ir vienos kitas papildančios turizmo paslaugų teikimu užsiimančios įmonės, įstaigos ar fiziniai asmenys, kuriuos jungia tarpusavio ryšiai ir jiems bendradarbiaujant yra kuriamas bendras turizmo produktas. Turizmo klasteriui būdingi tam tikri bruožai, kaip geografinė koncentracija, bendradarbiavimo ir konkurencijos skatinimas klasterio viduje, klasterį sudaro sėkmingą veiklą vykdančios turizmo įmonės, mokslo bei kitos viešosios organizacijos, dėl narystės patiriančios naudą, plėtojant veiklą yra vadovaujamosi plėtros planais. Tačiau turizmo klasteris savaime sėkmingas nebus, tad po jo įkūrimo seka kitas žingsnis – veiklos stiprinimas. Dažniausiai pradžioje rekomenduojama įvertinti esamą klasterio veiklą, t. y., nustatyti, ar vykdoma veikla yra pakankamai stipri ir tai padaroma atliekant tris žingsnius: sudaryti rodiklių sistemą, atlikti veiklos stebėjimą ir veiklos vertinimą. Kuomet atliekamas turizmo klasterio veiklos stiprumo vertinimas, esant poreikiui, taikomos veiklos stiprinimo priemonės.

Galima teigti, kad Lietuvoje turizmo įmonių klasterizacija yra gana naujas reiškinys, prasidėjęs tik 2013 metais Biržuose, o dar po dviejų metų buvo įkurtas pirmasis turizmo klasteris Lietuvos pajūrio regione. Pamario turizmo klasteris jau vienija dvidešimt turizmo paslaugas teikiančių įmonių, įstaigų ir fizinių asmenų Klaipėdos ir Šilutės rajonuose ir siūlo dvidešimt keturis skirtingus turizmo paslaugų rinkinius jūrine tematika. Nors Pamario turizmo klasteris veikia jau beveik trejus metus, o dalis jo narių pastaruoju metu tampa vis žinomesniais Vakarų Lietuvoje, pats Pamario turizmo klasteris kaip turistinių paslaugų teikėjas sunkiai skina kelią į pajūrio regiono turizmo rinką, o plėtros procesai vyksta nepakankamai greitai ir sklandžiai, kaip buvo planuota.

Tikslas – ištirti Pamario turizmo klasterio veiklos esamą situaciją ir pateikti pasiūlymus tolimesniam klasterio veiklos vystymui ir tobulinimui.

Metodika. Teorinėje darbo dalyje analizuojama mokslinė, metodinė ir publicistinė literatūra. Empirinėje darbo dalyje atliekamas kokybinis tyrimas, kurį sudaro atvejo analizė ir ekspertinis interviu.

Rezultatai. Tyrimo metu nustatytas Pamario turizmo klasterio narių požiūris į klasterio vykdomą veiklą, jos stiprumą, išsiaiškinta su kokiomis esminėmis problemomis susiduriama, stiprinant turizmo klasterio veiklą. Taip pat pastebėta, kad Pamario turizmo klasterio esančios įmonės, įstaigos ir fiziniai asmenys nemato didelės buvimo klasterio naudos.

Reikšminiai žodžiai: turizmo klasteris, įveiklinimas, pamarys, turizmo paslauga.

Literatūra:

- Cunha S. K. 2005. Tourism Cluster Competitiveness and Sustainability: Proposal for a Systemic Model to Measure the Impact of Tourism on Local Development. BAR - Brazilian Administration Review, Volume 2, Issue 2, p. 47-62. ISSN 1807-7692. [žiūrėta 2017 m. spalio 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=84120205>.
- Jucevičius R. 2008. Klasterių ABC. 36 p.
- Lietuvos klasterizacijos studija. 2017. Vilnius. 164 p. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://klaster.lt/wp-content/uploads/2017/05/Klasterizacijos-studija-2017.pdf>.
- Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra. 2014. Metodinė medžiaga Lietuvos klasteriams. [interaktyvus]. Vilnius. 64 p. [žiūrėta 2017 m. rugpjūčio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://bit.ly/2GfxzaM>.
- Porter M. 1998. Clusters and the New Economics of Competition. Harvard Business Review. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>

MILITARISTINIŲ KARINIŲ OBJEKTŲ PRITAIKYMAS TURIZMUI JŪROS UPĖS TURISTINĖJE TRASOJE

Beata Žymančiūtė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Militaristinis paveldas gali būti priskirtas vienam iš turizmo traukos objektų, jis apima keletą, traukos objekto grupių: yra kultūros dalis, „pasakoja“ savo istoriją yra gamtinėje arba miesto erdvėje. Anot L. Klupsz (2008) militaristinio paveldo vietovės yra dalis materialaus paveldo (buvusios karinės bazės, karo muziejai ir kt.), bet jų dvasia siejasi su nematerialiomis vertybėmis (militaristinė politika, pilietiškumo ugdymas ir kt.). Anot A. Bumblausko (2005), nekilnojamas Lietuvos militaristinis paveldas yra vienas plačiausių kultūros paveldo dalių, apimantis istorinį laikotarpį nuo viduramžių iki XX a. pabaigos. Nepaisant militaristinio kultūros paveldo objektų ir kompleksų grupės reikšmės, Lietuvoje militaristinis paveldas nėra reglamentuotas kaip kompleksinis kultūros vertybių apsaugos objektas (Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 1994). Militaristinio paveldo pritaikymo turizmui problematika siejasi ir su žmonių nesugebėjimu pripažinti militaristinių objektų kultūrinės, socialinės ar istorinės vertės. Remiantis nacionaliniu vandens turizmo trasų specialiuoju planu (2009) Jūros upė patenka į vieną iš 8 Lietuvos prioritetinių vandens turizmo trasų. Vandens turizmo trasų specialiajame plane (2009) nurodoma, jog vandens turizmo infrastruktūrą sudaro trasa vietovėje su 1 km pasiekiamumo zonoje esančiais vandens turistui patraukliais lankytiniais objektais<...>. Taip pat šiame plane nurodoma, kad įrengiant nacionalinių vandens turizmo trasų infrastruktūrą trasos zonoje rekomenduojama gamtos ir kultūros paveldo objektų valdytojams lankytinus kultūros paveldo objektus pritaikyti lankymui. Jūros upė yra viena iš tų, ties kurios vaga 1 km spinduliu pastatyti net keletas militaristinės paskirties lankytinų objektų. Šių objektų pritaikymas turizmui leistų Jūros upei išsiskirti ne tik dėl savo hidrologinių rodiklių, atodangų ir pan., bet ir tematiniais maršrutais. Nors Jūros upė viena gražiausių Žemaitijos upių bei vandeningiausių Vakarų Lietuvos upių, bet apie upėje esančius turizmo maršrutus bei kitą aktualią informaciją galima sužinoti tik privačių baidarių nuomotojų interneto svetainėse. Vietos savivaldos (Šilalės, Tauragės rajono savivaldybės) nepateikia visiškai jokios informacijos, o upės viešojo infrastruktūra (ženklavimo sistema, poilsio ir atokvėpio vietos ir kt) išvystyta silpnai (E. Vaškaitis, 2016).

Tikslas - išanalizuoti militaristinių karinių objektų esamą situaciją Jūros upės turistinėje trasoje ir pateikti jų pritaikymo vandens turizmui galimybes.

Metodika. Mokslinių knygų analizė, mokslinių straipsnių analizė strateginių dokumentų analizė, kartografija. Analizuojant duomenis taikyti kokybinio tyrimo metodai – aprašomoji duomenų analizė ir ekspertinis interviu.

Rezultatai. Atlikus duomenų analizę nustatyta militaristinių objektų esama situacija Jūros upės turistinėje trasoje. Empirinio tyrimo metu išnagrinėtos militaristinių karinių objektų pritaikymo vandens turizmui galimybės bei pateiktos rekomendacijos.

Reikšminiai žodžiai: militaristinis turizmas, vandens trasa, Jūros upė.

Literatūra:

- Klupsz L. 2008. TheSpiritoftheMilitaryHeritagePlaces. 16th GeneralAssemblyof ICOMOS. Quebec, 11p. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 spalio 27d.]. Prieiga per internetą:http://www.icomos.org/quebec2008/cd/toindex/77_pdf/77-WhFG-13.pdf
- Mačerinskienė A. 2010. DeterminationCriteriaForNationalWaterTourismRoutes. *SustainableTourism IV*. p.145-157.ISSN: 1743-3541
- Nacionalinių vandens turizmo trasų specialusis planas. 2009. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 spalio 29d.]. Prieiga per internetą: https://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/turizmas/aktai/vandens%20turizmo%20aiskinamasis-sprendiniai.pdf

REGULIARIŲ KURŠIŲ MARIŲ VANDENS MARŠRUTŲ INTEGRACIJA Į REGIONO DVIRAČIŲ TRANSPORTO SISTEMĄ

Viktorija Pozingytė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Pastaruoju metu, kai augantis automobilizacijos lygis sukelia vis daugiau su aplinka susijusių problemų, didelis dėmesys skiriamas alternatyvioms transporto priemonėms. Naudojimas viešuoju transportu bei dviračiais, vaikščiojimas pėsčiomis gali padėti išspręsti pagrindines problemas, susijusias su miesto susisiekimu. Dviračiais pasitarnauja kaip laisvalaikio bei aktyvaus poilsio forma, kuri pritraukia vis daugiau įvairaus amžiaus ir profesijų žmonių bei skatina dviračiais naudotis ir už miesto ribų. „Apytikslu vertinimu, per metus Europoje įvyksta 2 295 mln. vidaus ir tarptautinių turistinių kelionių dviračiais, jų vertė viršija 44 mlrd. eurų“ (The European cycle route network EUROVELO study, 2012). Žmonių poreikis naudoti dviračius kaip susisiekimo ar poilsio priemonę priklauso nuo dviračių transporto sistemos išplėtojimo. Lietuvoje dviračių transporto sistemą sudaro tam reikalinga infrastruktūra: dviračių trasos, saugaus eismo inžineriniai įrenginiai, saugojimo ir parkavimo vietos, informacinė ir ženklavimo sistema, techninio aptarnavimo bei remonto įmonės. Kol kas šalyje dviračių transportas nėra itin populiarus ir visuotinai pripažintas, tačiau atsižvelgiant į tai, jog auga ekologiško – nemotorizuoto transporto naudojimo intensyvumas, reikia tikėtis, kad ateityje šis transportas (tuo pačiu ir dviratis) užims vis svarbesnę vietą žmonių gyvenime. Lietuvoje dviratininkams itin patrauklus yra Pajūrio regionas, kuris kaip akcentuojama Lietuvos pajūrio regiono turizmo plėtros studijoje (2007), lyginant su kitais šalies regionais, pasižymi geresne dviračių trasų tinklo būkle. Svarbu tai, jog regioną kerta tarptautiniai dviračių maršrutai Eurovelo Nr. 10 („Baltijos jūros žiedas“) ir „Eurovelo“ Nr. 13 („Geležinės uždangos kelias“). Be to, Klaipėdos regiono išskirtinumą lemia šalia esanti Kuršių marios bei Baltijos jūros perlu vadinama Kuršių nerija. Pusiasalyje driekiasi 52 km. ilgio dviračių trasa, todėl vienas iš patogiausių būdų pamatyti lankytinas vietas yra naudojantis dviračiu. Šios vietovės pasiekiamumas ilgą laiką buvo gana sudėtingas ir brangus, tačiau nuo 2014 m. Kuršių Nerija tapo pasiekama lengviau reguliariai kursuojančiais keltais iš Šilutės, Drevemos, Mingės kaimo ir Ventainės. Atsiradę reguliarūs keltai užtikrino nenutrūkstamą jungtį per Kuršių marias, suteikdami galimybę kartu persikelti ir dviratį. Galima teigti, jog keltai pajvairinimo susisiekimą su Kuršių nerija, paskatino naujų turistinių maršrutų plėtrą, be to, atvėrė visiškai naujas keliavimo galimybes derinant skirtingas transporto priemones bei pasirenkant kitus keliavimo maršrutus. Visgi lieka neaišku, ar dviračių takų sistema Kuršių marių regione yra vientisa ir tinkamai pritaikyta dviratininkams. Kyla klausimas, ar patogų minėtus keltus pasiekti dviračiais, ar esami dviračių maršrutai tenkina dviratininkų poreikius.

Tikslas - išanalizuoti Kuršių marių regiono dviračių takų infrastruktūrą bei jos formavimo būdus ir paiteikti siūlymus dėl reguliarių Kuršių marių vandens maršrutų integracijos į dviračių transporto sistemą.

Metodika. Mokslinių knygų bei straipsnių analizė, statistinių duomenų analizė, teisinių dokumentų analizė, internetinių šaltinių analizė. Analizuojant duomenis taikyti kokybinio tyrimo metodai: turinio analizė ir ekspertinis interviu.

Rezultatai. Išanalizavus literatūrą, išsiaiškinta dviračių transporto sistemos samprata, jos formavimo būdai. Išanalizavus Lietuvos Respublikos teisės aktus nustatyti pagrindiniai dviračių takų įrengimui keliami reikalavimai. Nagrinėjant šaltinius vidaus vandenų kelių tematika, buvo išskirti esminiai bruožai, būdingi šiam transportui bei nustatyti reguliarių reisų vandeniu ypatumai.

Reikšmingi žodžiai: dviračių transporto sistema, dviračių takų infrastruktūra, Klaipėdos regionas, Kuršių marios, reguliarūs vandens maršrutai.

Literatūra:

- Akeinės bendrovės „Smiltynės perkėla“ 2017-2020 metų strateginis veiklos planas. 2016. Klaipėda. 34 p. [Interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.keltas.lt/wp-content/uploads/2017/01/Strateginis-veiklos-planas-2017-2020-m.pdf>>
- Armaitienė A., Grecevičius P. 2002. Turizmas: vadovėlis. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras. 320 p. ISBN 9955-9366-3-0.

EU Cycling Strategy: Recommendations for Delivering Green Growth and an Effective Mobility System in 2030. 2017. European Cyclists' Federation (ECF). 161 p. [Interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <https://ecf.com/sites/ecf.com/files/EUCS_full_doc_small_file.pdf>

Pėsčiųjų ir dviračių takų projektavimo rekomendacijos R PDTP 12. 2012. [Interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EB156FC68AE6>>

TURISTŲ POŽIŪRIS Į VILNIAUS MIESTO VIEŠOJO TRANSPORTO PASLAUGŲ KOKYBĘ

Kamilė Dargytė, lekt. Renata Bertužytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Plačiai pripažįstama, jog XXI amžius – miestų amžius, kuriame svarbiu elementu tampa išvystyta transporto ir susisiekimo sistema (Gelžinytė, 2013). Viešasis transportas miesto svečiams suteikia galimybę ne tik pasiekti turistinius objektus, bet ir prisideda prie šalies, kaip turistinės vietovės, įvaizdžio gerinimo (Kinsella ir Caulfield, 2011). Šalys, kurios turi efektyvią ir prieinamą viešojo transporto sistemą, pritraukia daugiau turistų, atvirkščiai negu tos, kurių miesto turizmo infrastruktūra nėra orientuota į turistų poreikius, kas gali paskatinti turistus pasirinkti kitą kelionės kryptį, ypač jeigu jie kelionės metu bus tiesiogiai priklausomi nuo susisiekimo viešuoju transportu (Bajada ir Titheridge, 2017). Žinant, jog šios paslaugos formuoja miesto įvaizdį, svarbu išsiaiškinti šių paslaugų kokybės spragas turistų atžvilgiu, nes kaip pastebi Antoniou ir Tyrinopoulos (2013), vietiniai gyventojai ir miesto svečiai - dvi tikslinės grupės, kurių susisiekimo poreikiai ir prioritetai skiriasi. Vilniaus turizmo informacijos centro duomenimis, 2017 m. Vilniaus miesto apgyvendinimo įstaigos sulaukė 1 070 736 svečių. 2014 -2016 metų laikotarpyje atlikti Vilniaus miesto viešojo transporto paslaugų kokybės tyrimai atskleidė turistų požiūrį ir išryškino šias problemas: netvarkinga, nešvaru, senos transporto priemonės, brangus, informacija pateikiama tik lietuvių kalba.

Tikslas - atlikus teorinės medžiagos analizę, ištirti turistų požiūrį į Vilniaus miesto viešojo transporto paslaugų kokybę bei pateikti pasiūlymus situacijai gerinti.

Metodika. Tyrimui atlikti naudota foto fiksacija, statistinių duomenų ir dokumentų analizė, kokybinio tyrimo metodas – interviu su ekspertais, kiekybinis tyrimas – kombinuota anketinė apklausa bei tyrimo rezultatų analizė ir interpretavimas (SPSS 17 for Windows, MS Excel 2016). Kiekybinio tyrimo imtis – 204 respondentų. Anketos platintos įvairiose Vilniaus miesto vietose - turistų atvykimo ir išvykimo taškuose.

Rezultatai. Analizuojant mokslinę literatūrą, pastebima, jog klientų pasitenkinimas viešojo transporto paslaugomis yra gana plačiai nagrinėjama tema, ypač miestų viešojo transporto tyrimuose. Tačiau tik nedidelė dalis tyrimų atliekama remiantis turistų įžvalgomis. Ši situacija aktuali ir analizuotame Vilniaus mieste. Remiantis ekspertų nuomone, Vilniaus viešasis transportas miesto svečiams nėra patrauklus dėl senų transporto priemonių, komplikotos bilietų įsigijimo sistemos, aiškios informacijos sklaidos užsienio kalbomis maršrutuose, kursuojančiame po Vilniaus senamiestį, nebuvimo.

Išvados. Viešasis transportas labai svarbus miestų turizme, nes juo naudojasi ne tik vietiniai, bet ir turistai, kuriems užtikrinama galimybė laisvai judėti mieste bei pasiekti turistinius objektus. Pagrindiniu viešojo transporto kokybės užtikrinimo garantu tampa ne kas kitas, o paslaugų kokybės vertinimas, leidžiantis atlikti turistų pasitenkinimo ar nepasitenkinimo juo kontrolę. Miesto turistams svarbūs viešojo transporto paslaugų kokybės kriterijai: prieinamumas, informacija, saugumas, vairuotojų elgesys, bilietų sistema, laikas, komfortas.

Reikšminiai žodžiai. Miestų turizmas, viešasis transportas, paslaugos kokybė.

Literatūra:

- Kinsella J., Caulfield B. 2011. An Examination of the Quality and Ease of Use of Public Transport in Dublin from a Newcomer's Perspective. *Journal of Public Transportation*, t. 14, nr. 1: 69-81.
- Le-Klähn D.T., Gerike R., Hall M. 2014. Visitor users vs.non-users of public transport: The case of Munich, Germany. *Journal of Destination Marketing & Management*, t. 3: 152–161.
- Thompson K. 2004. Tourists' Use of Public Transport Information: What They Need and That They Get. *Association for European Transport papers*

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS INOVATYVIŲ REKREACINIŲ PASLAUGŲ PLĖTRA

Gintarė Gurevičiūtė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Informacinių technologijų laikotarpis skatina bibliotekas tapti šiuolaikiškais bendruomenės centrais, kurie būtų patrauklūs ir vaikams ir suaugusiems žmonėms. Mokslininkai akcentuoja, kad šiandieninės įmonės vertės kūrimo veiksnys yra nematerialus, technologinis turtas, o *gebėjimas nuolat atsinaujinti, kurti naujus produktus, procesus ar paslaugas, plėtoti naujas kryptis* (Pečiulis M., 2011). Nuolatinis viešųjų bibliotekų atsinaujinimas ir inovatyvumas užtikrina didesnę teikiamų paslaugų vartotojų kiekį, populiarumą, konkurencingumą šiuolaikiniame modernių technologijų pasaulyje, tačiau išgyventi šiame dinamiškame pasaulyje bibliotekoms yra didelis iššūkis bei įgyvendinti visas naujoves neretai yra sudėtinga, nes anot Poškienės (2013) jaučiama stoka kompetentingų žmoniškųjų išteklių. Be to viešųjų bibliotekų inovacijų plėtra nereiškia, kad kiekvienoje bibliotekoje reikia diegti naujausias technologijas. Tai - kai atsižvelgiama į vietines sąlygas ir bendruomenės poreikius, skatinama aktyviai dalyvauti sprendimų paieškoje ir tada ne įdiegti, bet suderinti inovacijas, kad jos spęstų vietines problemas ir kurtų vertę vietiniams gyventojams, kitaip sakant labai svarbu žinoti vartotojų poreikius. Plungės viešojoje bibliotekoje materialinės sąlygos prasmingam žmonių laisvalaikui ir rekreacinėms paslaugoms teikti yra sudarytos, tačiau jų sklaida yra nepakankama, bet ir ne tik, nes sukurti pagal reikalaujamus vartotojų poreikius naujas inovatyvias paslaugas yra viena, tačiau, o ar jų kokybė ir darbuotojų pasiruošimas jas teikti atitinka visus reikalavimus – visai kas kita.

Tikslas - išanalizuoti inovatyvių rekreacinių paslaugų kokybę, sampratą ir plėtos galimybes Plungės rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje bei pateikti pasiūlymus kaip vykdyti sklandesnę ir kokybiškesnę šių paslaugų plėtrą.

Metodika. Mokslinės literatūros, teisinių ir strateginių dokumentų, bibliotekų metinių ataskaitų analizė; anketinė apklausa; statistiniai duomenys; interviu.

Rezultatai. Remiantis išanalizuota darbe mokslinė literatūra išsiaiškinta inovatyvių rekreacinių paslaugų sąvoka. Tai yra procesas arba nauja ar patobulinta paslauga, atsiradusi rinkoje, kuri vykdo švietimo ir kultūrines funkcijas suteikdama žmogui energijos grąžinimą bei dvasinį ir asmeninį tobulėjimą, o šaliai kultūrinį, socialinį ir ekonominį vystymąsi. Taip pat (anketinė apklausa) nustatytas bibliotekos vartotojų požiūris į teikiamas įstaigos paslaugas bei surinkti jų pasiūlymai paslaugų tobulinimui.

Išvados. Norint vykdyti efektyvų esamų problemų sprendimą ir diegti inovacijas, bei vykdyti sėkmingą jų plėtrą, pirmiausiai reikia suprasti kliento poreikius ir jų pokyčius. Norėdami būti inovatyvūs, teikti pridėtinės vertės ir parodyti veikimo rezultatą, reikia suprasti vartotojo aplinką ir teikėjo institucinę misiją. Tik išmanydami šiuos aspektus galima veikti strategiškai. Viešosios bibliotekos misija nėra vien užtikrinti knygų mainus, bet teikti asmenims švietimo visą gyvenimą paslaugas. Vis labiau mokymasis tampa interaktyvus ir komandinis, bibliotekos tapo socialiniais švietimo centrais. Biblioteka pasikeitė nuo pasyvios institucijos, skolinančios motyvuotam vartotojui knygas iki centro teikiančio inovatyvias rekreacines paslaugas, skatinančio bendradarbiauti komandas ir interesų grupes, kviečiančio mokytis skaitmeninio raštingumo ir siūlančio bendradarbiavimui skirtas erdves. O tai - tikroji viešųjų bibliotekų paslaugų inovacija.

Reikšminiai žodžiai: rekreacija, inovacija, biblioteka, inovacijos bibliotekose.

Literatūra:

- Armaitienė, A. (2009). Aiškinamasis turizmo terminų žodynas: lietuvių ir anglų kalbomis. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Jakūbavičius, A. (2012). Inovacijų diegimas. Verslo ir mokslo partnerystė. „Technologijos ir mokslas inovatyviam verslui“. S-VP2-1.4-ŪM-05-V-01-001.
- Jakūbavičius A., Strazdas R., Gečas K. (2003) Inovacijos. Procesai, valdymo modeliai, galimybės. Vilnius: Lietuvos inovacijų centras. – ISBN 9986-869-47-1.
- Jonikaitė, A. (2012) Apskričių viešųjų bibliotekų rekreacinė funkcija Lietuvoje. Klaipėda. Lietuvos valstybinės reikšmės ir apskričių viešųjų bibliotekų paskirties, funkcijų, paslaugų ir valdymo plėtos galimybių studija. (2014). Prieiga internetu: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_biblioteku_pletras_galimybiu_studijaLT.pdf

LIETUVOS NEKLASIFIKUOTŲ APGYVENDINIMO PASLAUGŲ VARTOTOJŲ VERTINIMAS INTERNETE

Milda Samoškienė, lekt. Jurgita Raišutienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Atsiliepimai internete tapo vienu iš įtakingiausių informacijos šaltinių vartotojų sprendimų priėmimo (L. Zhang, L. Wu ir kt., 2016). Dėka elektroninių užsakymo (rezervacinių) sistemų, tapo lengviau išsirinkti apgyvendinimo įstaigą. Pagal Mellinas ir kt. (2015), produktų ir paslaugų internetinių peržiūrų reiškinys labai svarbus tiek marketingui, tiek ekonominei veiklai. Naudojant organizuotą apžvalgų ir balų sistemą, tiek paslaugų teikėjams, tiek vartotojams atveriamos naujos galimybės. Tokie internetiniai vertinimai ypač svarbūs ypač apgyvendinimo sektoriui. Aistra dalijantis patirtimi ir nuomonėmis sukūrė dideles duomenų bazes, kurios leidžia greitai ir patogiai pasiekti mums svarbią informaciją. Kai kurių tyrimų rezultatai rodo, kad keliautojų parašytos internetinės apžvalgos įtakoja vartotojų sprendimus, o šios apžvalgos yra objektyvesnės nei komercinė informacija (Gretzel ir Yoo, 2008).

Tikslas - išanalizavus apgyvendinimo paslaugų ir jų vertinimo aspektus, ištirti vartotojų apsilankymo statistinius rodiklius bei neklasifikuotų apgyvendinimo paslaugų Lietuvoje vertinimą rezervacinėse sistemose ir pateikti pasiūlymus situacijos optimizavimui.

Metodika. Tikslinių teorinių, teisinių ir strateginių šaltinių analizė. Statistinių duomenų sisteminimas pasitelkus LR Valstybinio turizmo departamento (VTD) 2017 09 26 sudarytą „Neklasifikuojamų apgyvendinimo paslaugų teikėjų“ sąrašą, kuris naudojamas bendrai Lietuvos neklasifikuotų apgyvendinimo paslaugų kiekybinei situacijai apžvelgti. Siekiant ištirti neklasifikuotų apgyvendinimo paslaugų teikėjų pasiskirstymą Lietuvos žemėlapyje, pasitelkiamas geografinės informacijos sistemos (GIS) įrankis, o naudojant ArcGis programą sudaromi analizuojamų paslaugų sanaujų branduolių žemėlapiai. Kaip paslaugų vartotojų nuomonės informacijos šaltinis naudojami rezervacinių sistemų www.booking.com, www.tripadvisor.com, www.hotels.com, www.expedia.com duomenys.

Rezultatai. Klasifikuotų apgyvendinimo įstaigų vertinimo kriterijai yra aiškūs ir reglamentuoti įstatymo, taip pat nemažai analizuoti įvairiuose tyrimuose. Analizuojant literatūrą, akivaizdžiai matoma, jog neklasifikuotos apgyvendinimo įstaigos nėra pakankamai ištirtos ir dar nėra nusistovėjusių kriterijų būtent neklasifikuotų apgyvendinimo įstaigų vertinimui.

Išvados. Apgyvendinimo paslaugos sudaro didžiausią ir labiausiai paplitusį pasaulyje turizmo sektorių. Literatūroje – tiek užsienio, tiek Lietuvos - apgyvendinimo paslaugos skirstomos į skirtingas grupes pagal įvairius kriterijus. Pagrindė išskiriamas VTD klasifikavimas: privalomai klasifikuojamos apgyvendinimo įstaigos (*viešbutis, motelis, kempingas, svečių namai*) arba registruojamos Turizmo departamento interneto svetainėje www.tourism.lt (*apartamentų kompleksas, poilsio namai, kaimo turizmas, nakvynės namai, nakvynė ir pusryčiai, turistinio laivo apgyvendinimo paslauga, turistinė stovyklavietė*) – neklasifikuotos apgyvendinimo įstaigos. Dauguma Lietuvos neklasifikuotų apgyvendinimo paslaugų nėra registruotos rezervacinėse sistemose (iš visų 1533 apgyvendinimo įstaigų, 1234 nėra registruotos rezervacinėse sistemose), tik dviejose (www.booking.com, www.tripadvisor.com) iš analizuotų keturių randamos Lietuvos neklasifikuotos apgyvendinimo įstaigos, o klientams nesudaroma vertinimo galimybė, taip apsunkinama sisteminio vertinimo analizė tyrėjams.

Reikšminiai žodžiai. Apgyvendinimo paslauga, internetinė rezervavimo sistema, vartotojas, vertinimas.

Literatūra:

- Zhang L., Luorong W., Mattila A.S. 2016. Online Reviews: The Role of Information Load and Peripheral Factors. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 5 d.] Prieiga per internetą: <http://ezproxy.biblioteka.ku.lt:4365/doi/pdf/10.1177/0047287514559032>.
- Mellinas J.P., Dolores S.M., Garcia J.J.B. 2016. Effects of the Booking.com scoring system. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 5 d.] Prieiga per internetą: <http://ezproxy.biblioteka.ku.lt:2086/science/article/pii/S0261517716300851>.
- Gretzel U., Yoo K.H. 2008. Use and Impact of Online Travel Reviews. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 5 d.] Prieiga per internetą: https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-211-77280-5_4.
- LR. Turizmo įstatymas. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 5 d.] Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F0E2E67B1F2F/LOBmFTNYTh>

PRIEINAMO TURIZMO PLĖTROS GALIMYBĖS KLAIPĖDOS MIESTE

Goda Sakalauskaitė, prof. dr. Diana Šaparnienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Pastaruoju metu stebima itin sparti turizmo vartotojų pobūdžio ir jų poreikių kaita (Victorino et al., 2008). Tai įrodo ir UNWTO teigianti, jog viena iš pagrindinių 2020 metų rinkos segmento tendencijų bus augantis pagyvenusių turistų skaičius, artimai susijęs su negalia –dėl sparčiai senstančios visuomenės ir kt. faktorių per du pastaruosius dešimtmečius neįgalumo lygis pasaulyje pakilo ir svyruoja nuo 10% iki 20% (Darcy et al., 2010). Turizmo tyrėjai visus žmones, turinčius tam tikrų specifinių poreikių, jungia į tik pastaruoju metu labiau pripažįstamą prieinamo turizmo koncepciją, kuri turi pagrįstą potencialą augti dėl palankios rinkos dalyvių pirkimo elgsenos, tačiau segmentas vis dar yra menkai pripažįstamas ir aptarnaujamas (UN, 2017). Išsivysčiusiose šalyse visų žmonių įtraukimas į visuomeninį gyvenimą yra vienas svarbiausių prioritetų sąmoningos ir socialiai atsakingos bendruomenės kontekste. Vis dėlto, nors Europoje skaičiuojamas prieinamo turizmo augimas, Lietuva patiria -2,3% siekiantį prieinamo turizmo mažėjimą (Economic Impact, 2013), o Lietuvos žmonių su negalia (2017) parengtame pranešime Klaipėdos senamiestis yra priskiriamas prie žmonių su specifiniais poreikiais nepritaikytų erdvių sąrašo.

Tikslas –išskirti Klaipėdos senamiesčio erdvių pritaikymo prieinamam turizmui kryptis ir būdus. **Metodika.** Tiriamos koncepcijos teorinei bazei išgryninti ir detalizuoti naudojama mokslinės literatūros ir publikacijų analizė. Vietinio lygmens planavimo dokumentų analize apibrėžiamas esamas Klaipėdos senamiesčio teritorinis suplanavimas, numatomos miesto erdvių plėtros sritys, o nacionalinės reikšmės turizmo strateginiai plėtros dokumentai analizuojami siekiant sužinoti prieinamam turizmui teikiamą prioritetą bei svarbą. Grupinės diskusijos metodas naudojamas apklausiant Klaipėdos prieinamo turizmo segmentą dėl jų praktinių pastabų ir poreikių prieinamo turizmo atžvilgiu mieste, o interviu metu apklausiami atitinkamų institucijų bei sąjungų atstovai dėl teorinio pagrindimo apie esamą miesto suplanavimą ir tinkamumą prieinamam turizmui. **Rezultatai ir išvados.** Klaipėdos senamiesčio erdvių pritaikymas specifinėms turistų ir gyventojų reikmėms yra minimalus ir neatitinka pagrindinių jų poreikių, kas didina socialinę atskirtį ir mažina bendrą miesto patrauklumą. Siekiant užtikrinti prieinamo turizmo segmento dalyvių savarankiškumą bei lygiateisį dalyvavimą kasdienėse visuomenei įprastose veiklose, kitur pasaulyje yra aktyviai taikomas universalus dizainas, kurio teisinis reglamentavimas ir bendros gairės išsprendžia iki tol buvusias opias socialines problemas. Nors universalus dizaino praktika užsienyje taikoma ištisuose miestuose, Lietuvoje ji tebėra nauja ir retai kur taikoma.

Reikšminiai žodžiai: prieinamas turizmas, prieinamumas, negalia, senjorai.

Literatūra:

- Zajadacz, A. (2015). Evolution of models of disability as a basis for further policy changes in accessible tourism. *Journal of Tourism Futures*, 1 (3), 189-202.
- Darcy, S., Cameron, B., & Pegg, S. (2010). Accessible tourism and sustainability: a discussion and case study. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(4), 515 - 537.
- Buhalis, D., V. Eichhorn, E. Michopoulou & G. Miller. (2005). *Accessibility Market and Stake holder Analysis*. United Kingdom: University of Surrey.

ALKSNYNĖS VIENSĖDŽIO ĮVEIKLINIMAS TURIZMO REIKMĖMS

Giedrė Žubikaitė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Santrauka

Aktualumas. Kultūros paveldas kaip turizmo traukos objektas pasireiškia per kultūros paveldo objektų pritaikymą turizmui, atsižvelgus į to objekto esamą vietą, jos turistinio potencialo bei turizmo plėtros galimybes. Turizmo traukos objektais gali būti: gamta, verslas, istorija, kultūra, kasmetinės šventės, parkai, įvairūs statiniai ir jų kompleksai. Objektai, kurie pasižymi autentiškumu bei yra priskiriami prie paveldo objektų - vienas iš didžiausių traukos šaltinių potencialiam kultūriniam turistui. (Arnaitytė R. 2015). Daugelis kultūros paveldo objektų yra teritorijose, kurioms suteiktas specialus ir išskirtinis statusas. Kuršių nerija įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, todėl šis statusas šiai teritorijai reikalauja didesnės atsakomybės, dėl kultūros bei gamtos paveldo apsaugos ir jo išsaugojimo. Kultūros paveldui, ypač materialiniam, nuolat kyla įvairūs pavojai, kurie apima fizinį objekto naikinimą, jo apleidimą, vertės nesuvokimą, fizinę taršą, neteislingą kultūros paveldo naudojimą (naudojimas ne pagal paskirtį, funkciją) (Šulskaitė Ž. 2008). Kuršių nerijoje esantis Alksnynės viensėdis gali būti potencialus turizmo traukos objektas, kadangi jis priskiriamas prie kultūros paveldo objektų. Kuršių nerijos Alksnynės viensėdis šiuo metu yra nuomojamas dviem šeimoms, tačiau nuomos sutartis eina į pabaigą ir nėra konkrečių planų, ką daryti ir kaip pritaikyti šį objektą turizmui. Šiuo metu nėra atlikta lankytojų apklausa apie kultūros paveldo – Alksnynės viensėdžio žinomumą lankytojų atžvilgiu bei nustatyta kokius lankytojų poreikius būtų galima tenkinti pritaikius šį objektą turizmo reikmėms.

Tikslas - išanalizuoti Alksnynės viensėdžio esamą situaciją, jį supančios aplinkos ir pastatų būklės atžvilgiu ir pateikti pasiūlymus jo pritaikymui turizmo reikmėms.

Metodika. Literatūros šaltinių (knygų, publikacijų, mokslinių straipsnių, strateginių plėtros planų, įstatymų) analizė, atvejo analizė naudojant PEST metodą, ekspertinis interviu, apklausa.

Rezultatai. Tyrimo metu nustatytos turizmo paslaugų plėtros galimybės Alksnynės teritorijoje ir pagal gautus duomenis pateiktos Alksnynės viensėdžio pritaikymo turizmo reikmėms galimybės.

Raktiniai žodžiai: kultūros paveldas, turizmas, turizmo traukos objektas, įveiklinimas, Alksnynės viensėdis.

Literatūra.

Bučas J. 2001. Kultūros paveldas Lietuvos nacionaliniuose parkuose 1 tomas: Kuršių nerijos nacionalinis parkas. Vilnius. Kultūros paveldo centras, 475 p. ISBN 9986-420-38-5.

Bučas J., Mlinkauskienė A. 2014. Vietos gyventojų požiūris į statybinį paveldą saugomose teritorijose vertinimas.

Lehtimäki M. 2009. Kultūros paveldas ir turizmas. Galimybės, poveikis, partnerystė ir valdymas. Vilnius. 152 p. ISBN 978-0-75056-348-1.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. 2004.

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas. 2001.

VYDŪNAS IR SOCIALINIS DARBAS: ŽMONIŠKUMO KULTŪROS LINK

DISKURSYVUS ŽVILGSNIS Į DESTIGMATIZACIJĄ VYDŪNO FILOSOFIJOS KONTEKSTE

Renata Baltokienė, doc. dr. Indrė Dirgėlienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Socialinis darbas kaip viena iš naujausių pagalbos žmogui profesijų, tampa demokratijos procesų visuomenėje skatintoja. Socialinio darbuotojo etikos kodeksas įpareigoja priimti kiekvieną asmenį kaip vertybę, įgalinimo procese siekiant pažinti žmogų ir padėti jam atrasti vidines galias keistis. Įgalinimo slėpinį analizuoja daug autorių, atitinkamai į jį atsiliepia ir Vydūnas: „Žmogus turi norėti augti, tai yra jis turi norėti pats gyvenimo taką susirasti, ir pats jį žengti visu budrumu“ (2006, p. 110). Įgalinimo procesas priklauso ne tik nuo socialinio darbuotojo profesinės kompetencijos, bet ir nuo socialinės aplinkos, jos poveikio klientui. Nuo seniausių laikų asmenys, turintys psichikos sutrikimų, buvo „sveikųjų“ visuomenėje izoliuoti. Kaip keičiasi situacija šiandien? Demokratėjančioje visuomenėje vis drąsiau įgyvendinamos socialinės integracijos idėjos, atvirai prabylama apie stigmatizuojančius reiškinius ir situacijas. Neišsemiamu lobiu destigmatizacijos procese gali tapti Vydūno filosofija.

Tikslas – išanalizuoti destigmatizacijos fenomeną Vydūno filosofijos kontekste, remiantis socialinio darbo su asmenimis, turinčiais psichikos sutrikimų, patirtimi.

Metodika. Mokslinės literatūros, dokumentų analizė, kokybinė turinio analizė, profesinės patirties refleksija.

Rezultatai. Pastaruoju demokratijos ir postmodernybės laikotarpiu į Lietuvą ateina suvokimas, kad iš neįgaliųjų socialinės atskirties priežasčių yra neigiamas sveikų visuomenės narių požiūris į neįgaliuosius ir to požiūrio sąlygojamas elgesys. Negalią ir požiūrį į ją šiuolaikinėje visuomenėje nagrinėję J. Ruškus, G. Mažeikis, (2007), J. Ruškus (2002) ir kt. pastebi, kad stigmatizuojantis požiūris į asmenis, turinčius psichikos sutrikimų, dar labai gajus. Kalbant apie asmenis su negalia aktuali problema tampa aktyvinimas, įgalinimo procese siekiant išvengti priklausomybės nuo paramos ir paslaugų. Vydūnas daug dėmesio skiria žmogaus vidinių galių žadinimo klausimui, jis labai aiškiai struktūroja vidinio „Aš“, aplinkos ir prigimties santykį, atskleidžia tai straipsniuose „Gyvenimas ir manymas“, „Žmogus pats savęs valdovas“, „Žmogus ir aplinkuma“ ir kt.

Ne paskutinis vaidmuo formuojant požiūrį į asmenis, turinčius psichikos negalią, tenka patiems gydytojams psichiatriams, ligonių personalui, socialiniams darbuotojams ar socialines paslaugas teikiančių institucijų atstovams.

Išvados. Destigmatizacija yra vienas iš įgalinimo proceso uždavinių siekiant visuomenės, profesinių laukų, kiekvieno asmens tobulėjimo, anot Vydūno „keliaujant tobuluman“. Tai darbas su visuomene, bendravimo ir bendradarbiavimo modelio kūrimas įgalinimo procese bei humanitarinės kultūros sklaida.

Reikšminiai žodžiai: (ne)galia, stigma, aukštybės vedančios galios, žmoniškumas.

Literatūra:

- Brohan, E. ir kt. 2011. Self-stigma, empowerment and perceived discrimination among people with bipolar disorder or depression in 13 European countries: The GAMIAN–Europe study. *Journal of Affective Disorders*, Volume 129, Issues 1 – 3, online.
- Ruškus, J., Mažeikis, G. 2007. *Neįgalumas ir socialinis dalyvavimas. Kritisė patirties ir galimybių Lietuvoje refleksija*. Šiauliai.
- Ruškus, J. 2002. *Negalios fenomenas: monografija*. Šiauliai.
- Vydūnas. 2006. *Žvilgsnis į gyvenimo gelmes. I. Gyvenimas – kelionė tobuluman* (sud. R. Palijanskaitė). Vydūno draugija.

SOCIALINIO DARBUOTOJO MOTYVACIJA KAIP EFEKTYVAUS PROFESINIO FUNKCIONAVIMO PRIELAIDA DIRBANT SU SEN AIS ASMENIMIS

Edita Nikolajenko, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė, doc. dr. Valdas Rimkus
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Socialinio darbo profesija, jos įgyvendinimo uždaviniai, tolesnė jos eiga ir strategija yra neišvengiamai siejama su socialiniu darbuotoju - labiausiai kvalifikuotu savo profesijos atstovu. Jis tokiu tampa tuomet, kai jo nuostatos, motyvai ir poreikiai vaidina pagrindinį vaidmenį profesinėje veikloje. Siekiant stiprinti socialinių darbuotojų profesinės veiklos motyvaciją, tikslinga tirti ir analizuoti efektyvaus funkcionavimo prielaidas, teikiančias galimybes efektyviai funkcionuoti, dirbant socialinį darbą su senais žmonėmis.

Tikslas – teoriškai pagrįsti socialinių darbuotojų motyvaciją, kaip efektyvaus profesinio funkcionavimo prielaidą, dirbant su senais asmenimis.

Teorinės prielaidos. Ieškant šaltinių, kurie atskleistų socialinio darbuotojo efektyvaus profesinio funkcionavimo prielaidas, bus nagrinėjami: socialinio darbo identiteto formavimas visuomenėse, organizacinė kultūra, gebanti įtakoti darbinės motyvacijos procesus bei socialinių darbuotojų patirtis, atkreipiant dėmesį į nuostatas. Rengiantis empiriniam tyrimui pasitelkiama M.F. Fordo *Motyvacijos sistemos teorijos efektyvaus funkcionavimo koncepcija* (Ford, 1992), kuria remiantis galima tirti socialinio darbuotojo nuostatų į savo gebėjimus ir aplinką - kaip motyvaciją skatinantį ir stiprinantį veiksnį profesinėje veikloje ir formuojantį vienokią ar kitokią socialinio darbuotojo profesinę elgseną.

Išvados. Teorinė apžvalga atskleidė, kad motyvacija ir jos skatinimas yra sudėtingas ir daugialypis reiškinys, įtakojantis socialinio darbuotojo efektyvų profesinį funkcionavimą. Socialinio darbuotojo suvokimas, motyvavimas, nuostatos, darbinė/organizacinė bei kultūrinė aplinka suprantama dinamiško kaitos proceso kontekste ir formuoja efektyvią, profesinio motyvacinio lauko struktūrą.

Reikšminiai žodžiai: socialinio darbuotojo nuostatos/motyvacija, profesinis funkcionavimas, seni ir pagyvenę asmenys.

Literatūra:

- Banks S. 1999. *Ethical issues in your work*. Routledge. 37-55 p. ISBN 0-415-16500-8.
Ford M. F. 1992. *Motivating Humans. Goals. Emotions and Personal Agency Beliefs*. New Delhi : Sage Publications. 130-139 p. ISBN 0-8039-4528-0.
Kavaliauskienė V. 2013. Socialinių darbuotojų nuostatų dėl savo gebėjimų ir aplinkos raiška profesinėje veikloje. *Andragogika* Nr.1 (4):187-190. ISSN 2029-6894.

ŽMONIŠKUMO REIKŠMĖ GYVENIMUI: SOCIALINIO DARBUOTOJO PROFESINĖS GALIOS ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOJE

Inga Albrikenė, doc. dr. Asta Kiaunytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka.

Anot Vydūno, gimusio žmogaus atsineštoji dvasinė galia yra tik potenciali, o per gyvenimą ji turėtų visu ryškumu atsiskleisti. Postūmį tam atsiskleidimui duoda ir stimuliuoja aplinkinis socialinis pasaulis, aplinkinių žmonių santykiuose pasireiškiantis žmoniškumas. Apie galios reiškinį yra diskutuojama daugelyje mokslo sričių (sociologija, edukologija, filosofija, psichologija). Socialiniame darbe profesinės galios reiškinys yra tyrinėtas, tačiau kaip reiškiasi socialinio darbuotojo profesinė galia asmens sveikatos priežiūros sistemoje nėra atskleista. Sveikatos priežiūros sistemoje socialinis darbas - aktualus, tačiau socialinio darbuotojo veikla nėra pakankamai teisiškai reglamentuota, neišskiriama organizacijos struktūroje, neaiškios funkcijos ir pareigos. Tokiu būdu socialinis darbuotojas susiduria su profesinės galios raiškos ribomis. Kyla klausimas: kaip (ne)reiškiasi socialinio darbuotojo profesinės galios asmens sveikatos priežiūros sistemoje.

Tikslas - išanalizuoti socialinio darbuotojo profesines galias asmens sveikatos priežiūros sistemoje.

Metodika. Tyrimui atlikti pasirinktas kokybinio tyrimo pusiau struktūruoto interviu metodas. Duomenys apdorojami atliekant kokybinę turinio (content) analizę. Tyrimas vykdomas natūralioje aplinkoje. Tai leidžia labiau suprasti tiriamuosius reiškinius bei pateikti interpretacinį, holistinį iš situacijų analizės kylantį paaiškinimą. Tyrėjas siekia gauti reikiamą informaciją ne „į plotį“, o „į gylį“ (Žydzūnaitė, 2011). Tyrimo imtis – 6 respondentai. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Kokybinio tyrimo duomenys suskirstyti į kategorijas, kurios parodo socialinio darbuotojo santykių, pozicines, žinojimo, ekonomines, fizines profesines galias, išryškėjančias asmens sveikatos priežiūros sistemos mikro, mezo, makro lygmenyse. Subkategorijose atsiskleidžia socialinio darbuotojo profesinės galios raiška per jo vaidmenį, funkcijas, elgseną santykyje su klientu, organizacija ir visa sveikatos priežiūros sistema. Socialiniai darbuotojai dirbantys asmens sveikatos priežiūros įstaigose susiduria su apribotomis materialinėmis, techninėmis darbo sąlygomis, taikomomis išorinės kontrolės priemonėmis, sudėtingu bendradarbiavimu su kitomis institucijomis. Tyrimas parodė, kad socialiniai darbuotojai vis dar paklūsta hierarchinėms taisyklėms asmens sveikatos priežiūros sistemoje, o pirminio lygio sveikatos priežiūros įstaigose ar padaliniuose socialiniai darbuotojai dažnai vykdo jiems primestas funkcijas, nesusijusias su socialinio darbo veikla.

Išvados. Tyrimas parodė, kad socialinis darbas asmens sveikatos priežiūros sistemoje yra nepakankamai reglamentuotas, o socialinio darbuotojo galia, kuria pasitelkdamas jis turėtų aktyviai veikti socialinėse struktūrose, institucijose ar visuomenėje, dažnai tampa pavaldumu, pritarimu didesnės galios turintiems, paklusnumu bei nesipriešinimu.

Pasak Vydūno, dideliems darbams atlikti neužtenka galingo fizinio kūno, jei nėra jį valdančios ir galingos doros.

Reikšminiai žodžiai: socialinis darbas, galia, profesinė galia, asmens sveikatos priežiūra.

Literatūra:

- Buzaitytė – Kašalynienė J., Švedaitė – Sakalauskė B., Gvaldaitė L. 2016. Galia socialinių darbuotojų ir jų vadovų santykiuose. *Filosofija. Sociologija*. T. 27. Nr. 2, p. 93 – 105.
- Žydzūnaitė V. 2011. *Baigiamojo darbo rengimo metodologija*. Mokomoji knyga. Kaunas: UAB Vitae Litera.
- Vydūnas. 1990. *Tauta ir žmonija*. Raštai. T.1.

ŽMOGUS IR APLINKUMĄ: REFLEKSYVUS POŽIŪRIS Į SISTEMINIUS POKYČIUS INSTITUCINĖJE VAIKŲ GLOBOJE

Vitalija Šikšnienė doc. dr. Dirgėlienė Indrė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Lietuvos socialinė politika, remiantis Lietuvos Respublikos vyriausybės priimtu 2014-2020 metų veiksmų planu, pradėjo struktūrinį perėjimo procesą nuo institucinės vaikų globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų. Socialiniai darbuotojai vaikų globos institucijose ilgą laiką dirbo pagal tam tikrus nusistovėjusius metodus, pagal paternalistinį modelį. Vaikų globos institucijose stiprus kultūrinis - kognityvinis lygmuo, darbuotojai yra susitapatinę su visuminiu institucijų veikimu. Persiorientavimo etape darbuotojo energija, kūrybingumas, naujovių priėmimas priklauso ne tik nuo jo paties, bet ir nuo aplinkos. Vydūno žodžiais tariant „aplinkumos <...> ji jį glosto ir plaka, kol nesužadina jo esmės atsiliepimą ir tada jos pasistengimą“. Pokyčio procese kyla iššūkis formuojant kitokias vertybines darbuotojų orientacijas, kuriant naujus darbo metodus, taikant naują praktiką.

Tikslas – išanalizuoti sisteminių pokyčių situaciją vaikų institucinėje globoje, remiantis Vydūno „Žmogaus ir aplinkumos“ sampratomis.

Metodika. Mokslinės literatūros, dokumentų analizė, kokybinė turinio analizė.

Rezultatai. Mokslinėje publicistikoje pagrindžiama pozicija, kad socialinis darbas patiria krizę, išgyvena paradigmos pokytį, profesinę deformaciją. Analizuojant pokytį vaikų institucinėje globoje, socialinis darbuotojas susiduria su jo profesinės veiklos pokyčio problema. Neišvengiamas žmogaus nevisavertiškumo, baimės, nerimo jausmas. Vis didesnę reikšmę įgyja socialinio darbuotojo asmenybės savybės, jo vertybinė orientacija. Socialinio darbo praktikoje gerai žinoma, kad žmogus gali tapti ir nepalankios socialinės aplinkos auka. Prigimties, aplinkos ir vidinio „Aš“ sąveikos klausimus analizuoja ir Vydūnas. Jis kritiškai atsiliepia apie aplinkos ar prigimtinių galių sureikšminimą. Galima teigti, kad filosofas labai aiškiai apibūdina įgalinimo siekinį. Jo teigimu „Seniai jau žinoma, kad žmogus tuo virsta kuo jis tiki. Tikėdamas esantis aplinkumos galybėje jis prieš ją silpnėtų...Bet, susiprasdamas esąs dvasinė galia, jis, priešingai, aplinkumą pildys dvasios gyvumu“ (Vydūnas, 2006, p. 198). Šis Vydūno požiūris kviečia į sisteminius pokyčius institucinėje vaikų globoje pažvelgti kaip į iššūkį, o ne į grėsmę.

Išvados. Vaikų institucinės globos pokyčio procesas plačiai nagrinėjamas socialinės politikos, teisinių ir struktūrinių atžvilgiu. Tuo tarpu svarbiausias „veikėjas“, vaikų globos namų socialinis darbuotojas, susiduria su profesinės deformacijos problema. Institucinėje pertvarkoje socialiniams darbuotojams svarbus kvalifikacijos kėlimas, naujo požiūrio, naujų vertybių formavimas. Pagrindiniu siekiu, anot Vydūno, išlieka savo vidinių galių auginimas, savęs valdymas „Vis daugiau aiškėja, kad žmogus nepasilieka visuomet tas pats <...> bet reikalinga, kad kiekvienas tai suprastų. Ir kad kiekvienas numanytų, kad žmogui pridera sąmoningai žengti tolyn kilimo taku“ (2006, p. 199).

Reikšminiai žodžiai: profesinė deformacija, kompetencijos virsmas, supervizija, intervizija, refleksija, gyvenimo valdovas.

Literatūra:

- Bileišis M. *Institucinis vyriausybės veiklos aspektas Lietuvos viešajame valdyme* 2012, Disertacija LDB: LT-LDB-0001:E.02.
- Dirgėlienė I. Profesinio streso rizika socialinio darbo procese: supervizijos taikymo perspektyva *Sveikatos mokslai* 2013, T. 23, Nr. 1, p. 31-36, ISSN 1392-6373.
- Mačiulskytė S., The problem of professional competence transformation: aspect of institutional care *Tiltai*, 2013, Nr. 2 (63), p. 51-79 ISSN 1392-3137.
- Urponen K. Current social work imposes new challenges: two approaches and a paradigm shift *Tiltai*, 2017, 2, 1-9 ISSN 1392-3137.
- Vydūnas. 2006. *Žvilgsnis į gyvenimo gelmes. I. Gyvenimas – kelionė tobulumui* (sud. R. Palijanskaitė). Vydūno draugija, p. 199, 197 – 198.

VAIKO GLOBOS SISTEMINĖ PERTVARKA: ŽMONIŠKUMO RAIŠKOS IR TVIRTYBĖS IŠBANDYMO LAUKAS

Viktorija Lygnugarienė, doc. dr. Asta Kiaunytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Mokslu pagrįsta, jog tėvų globos netekusiam vaikui geriausiai augti šeimos globoje. Tam prioritetą teikia tarptautiniai ir nacionaliniai dokumentai, tačiau vaikai vis dar auga nesaugioje aplinkoje, kas antras tėvų globos netekęs vaikas apgyvendinamas institucijoje, o vaiko globos sistemos pertvarka vyksta lėtai. Siekiant laipsniškai pereiti nuo institucinės prie bendruomenėje ir šeimoje teikiamos globos reikalingas ne tik laikas, ištekliai, politinis pagrindas, valdžios institucijų, bet ir socialinių darbuotojų, dirbančių vaiko globos sistemoje pasirengimas ir įsitraukimas. Socialiniai darbuotojai atlieka svarbų vaidmenį vertindami vaiko, šeimos poreikius ir kitas aplinkybes, planuodami prevenciją ir intervenciją. Deinstitutionalizacijos proceso metu vykstanti socialinė transformacija daro įtaką socialinio darbuotojo profesinei veiklai, nes keičiasi darbo veiklos kontekstas – aplinka, kurioje jis veikia. Tyrimo klausimas – kokias profesines dilemas patiria socialinis darbuotojas nuolat veikiamas besikeičiančios ir tuo pačiu metu vis dar inertiškos vaiko globos sistemos.

Tikslas – atskleisti socialinių darbuotojų profesinių dilemų raišką vaiko globos sisteminės pertvarkos kontekste.

Metodika. Mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė.

Rezultatai. Vaiko gerovės politikos užtikrinimą tyręs Poviliūnas (2014) pastebi, kad būtina spartinti deinstitutionalizacijos procesą bei užtikrinti, kad kiekviena globos pakopa būtų individualizuota, sprendimai priimami atsižvelgiant į konkretaus vaiko interesus, poreikius, padėtį ir kitas aplinkybes. Bobinienė, Voitechovič (2012), Pūras (2012) teigia, kad vaikų, kuriems bus reikalinga globa, skaičius nesumažės ir institucinės globos reorganizavimas neatneš numatomų rezultatų, be intensyvaus, efektyvaus darbo su socialinės rizikos šeimomis. Nacionaliniuose dokumentuose išdėstyti pertvarkos siekiai ir pasiūlymai yra racionalūs ir reikšmingi, tačiau nepaisant teigiamų pokyčių, praktiškai sunkiai įgyvendinami. Statistiniai duomenys rodo, kad daugeliu atvejų dėl neišvystytos vaiko globos šeimoje sistemos ir alternatyvių bendruomeninio pobūdžio formų trūkumo vaiko apgyvendinimas institucijoje yra pirma ir vienintelė priemonė. Socialiniai darbuotojai susiduria su profesinėmis dilemomis, t.y. sprendimų prieštaravimais, kylančiais dėl teisinių, profesinių ir asmeninių veiksnių sąveikos.

Išvada. Lietuvoje prasidėjęs deinstitutionalizacijos procesas vis dar vyksta lėtai ir neveiksmingai. Siekiant užtikrinti vaiko gerovę, spartinant perėjimą nuo institucinės prie šeimoje teikiamos globos, reikalinga skirti daugiau dėmesio socialinių darbuotojų situacijų analizei, jų subjektyvių išgyvenimų ir patyrimų refleksijai. Tai padėtų suprasti, kaip atlikti profesinę veiklą išsaugant žmoniškumą tvirtybės išbandymo lauke.

Reikšminiai žodžiai: vaiko globa, deinstitutionalizacija, socialinio darbuotojo profesinės dilemos.

Literatūra:

1. Bobinienė I., Voitechovič, T., 2012. *Vaikų institalizacijos prevencija ir intervencija: šeimos gerovės palaikymo komitetų veikla ir darbas su socialinės rizikos šeimomis*. Vilnius: Gelbėkit vaikus.
2. Poviliūnas A. 2014. *Investicijos į vaikus: padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties*. Nacionalinių strategijų tyrimas. Vilniaus universitetas.

VAIKO SOCIALINĖS GEROVĖS AKTUALIJOS ŠIUOLAIKINĖJE BENDRUOMENĖJE

Žibutė Milienė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Paskutiniu metu visuomenėje itin didelis dėmesys skiriamas vaikų socialinei gerovei. Per tragiškus vaikų nepriežiūros faktus kyla žmonių nepakantumas smurtui, nepriežiūrai. Siekiant užtikrinti vaiko socialinę gerovę valstybė stiprina šeimos institutą ir skatina įvairias šiuolaikinių bendruomenių iniciatyvas. Šiame kontekste aktualumo nepraranda Vydūno pabrėžiama šeimos ir artimiausios aplinkos įtaka vaiko žmoniškumo žadinimui.

Tikslas - atskleisti vaiko socialinės gerovės aktualijas šiuolaikinėje bendruomenėje.

Metodika. Mokslinės literatūros analizė.

Daugumoje mokslinių darbų, analizuojančių egzistuojančias vaiko socialinės gerovės aktualijas, išryškinama vaiko amžiaus ypatybė pastebinti, kad tik augdamas vaikas įgyja galias kurti savo gerovę, pabrėžiama suaugusiųjų pagalba, parama kaip esminis vaiko gerovės kūrimo pagrindas (I. Jonutytė, 2002). Mokslinėje literatūroje vyraujanti holistinė vaiko socialinės gerovės samprata išryškina jos daugiakomponentiškumą (J. Kaliatkaitė, L. Bulotaitė, 2014), kurioje esminiai vaiko gerovę apibūdinantys elementai yra susiję su saugumu, sveikatos priežiūra, aprūpinimu, ugdymu. Išskiriami aštuoni pagrindiniai vaiko gerovę apibūdinantys rodikliai: sveikata, subjektyviai suvokiama gerovė, santykiai su svarbiais žmonėmis, materialinė padėtis, saugumas, švietimas, namų aplinka, vaiko dalyvavimas (J. Bradshaw, D. Richardson, 2009). Socialinės gerovės užtikrinimas nagrinėjamas kaip žmogaus teisė kurios valstybė be visuomenės pagalbos nėra pajėgi užtikrinti (J. Vorevičienė, 2016). Šiame kontekste svarbiausia gerovę kuriančia jėga laikoma vaiko artimoji aplinka - šeima, bendruomenė. Šeimos instituto prioritetinė teisė, vaiko gerovės užtikrinime, analizuojama pabrėžiant, kad svarbiausios šeimos funkcijos susijusios su vaikais, jų gimdymu, aprūpinimu, auklėjimu, ugdymu, socializacija, žmogiškumo auginimu (Vydūnas, 1990, K. Ralys, 2014). Bendruomenės svarba atskleidžiama ir išryškinama per įtaką vaiko raidai, socializacijai, nagrinėjant bendruomenės, kaip šeimos pagalbininko, vaidmenį auginant vaikus (M. R. Berns, 2009). Gilinamasi į vaiką supančios aplinkos sąveikos procesą atskleidžiant šeimos ir bendruomenės bendradrabiavimo svarbą (G. Kvieskienė, 2014). Kaip vienas iš svarbiausių gerovę formuojančių veiksnių, dažniausiai nagrinėjamas vaiko socialinis saugumas, užtikrinantis vaiko fizinį neliečiamumą, gerą psichologinę būtį, materialinį aprūpinimą, galimybę lavintis ir mokytis, visavertę socializaciją, sveikatos apsaugą ir lygiavertę startinę galimybę (A. Bučinskas, A. Sakalauskaitė, 2016).

Išvados: Vaikų socialinės gerovės užtikrinimo aktualumą šiuolaikinėje bendruomenėje lemia jų amžius, socialinis nebrandumas dėl kurio vaikai yra labiausiai pažeidžiama visuomenės grupė, todėl jų socialinei gerovei užtikrinti ypač svarbus supančios aplinkos (šeimos, bendruomenės) faktorius. Vaiko gerovės užtikrinimo problemų kyla akcentuojant pavienį komponentą atmetant holistinį požiūrį ir neatsižvelgiant į egzistuojančią gerovės sampratą daugiakomponentiškumą.

Reikšminiai žodžiai: vaiko socialinė gerovė, šiuolaikinė bendruomenė.

Literatūra:

- Berns, M. R. 2009. *Vaiko socializacija. Šeima. Mokykla. Visuomenė*. Kaunas. Poligrafija ir informatika.
- Bradshaw, J., Richardson D. 2009. An index of child well-being in Europe. *Child indicators research*. ISSN 1874-8988. Nr. 2 (3): 319-351.
- Bučinskas A., Sakalauskaitė A. 2016. Vaikystės socialinio saugumo iššūkiai gerovės valstybės projekte. *Regional formation and development studies*. ISSN 2351-6542. Nr. 1(18): 23-42.
- Jonutytė I. (2002). Savanorių vaidmuo įgyvendinant vaikų socialinės gerovės programas bendruomenėje. *Socialinis darbas*. ISSN 1648-4789. Nr. 1(1): 73-81.
- Kaliatkaitė, J., Bulotaitė L. 2014. Gerovės samprata sveikatos moksluose ir psichologijoje: tyrimai, problemos ir galimybės. *Visuomenės sveikata*. ISSN 1392-2696. Nr. 1(64): 9-25.
- Kvieskienė G., Bardauskienė D. 2014. Į bendruomenę orientuota tvari plėtra. *Socialinis ugdymas*. ISSN 1392-9569. Nr. 3 (39): 6-22.
- Vydūnas 1990. Raštai I. Vilnius. Mintis.
- Vorevičienė J. 2016. Trečiasis sektorius ir socialinė gerovė: nevyriausybinų organizacijų vaidmuo gerovės valstybėje. *Kultūra ir visuomenė*. ISSN 2335-8777. Nr. 7(2): 49-71.
- Ralys K. 2014. Ugdymo vertybių samprata šeimoje - „Aš“ ir „Tu“ bendruomenėje. Metodinė priemonė socialinės pedagogikos studijų programos studentams, šeimoms. Vilnius. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.

VAIKO GEROVĘ APSPĖNDŽIANTYS KOMPONENTAI VAIKO GEROVĖS 2016-2018 METŲ VEIKSMŲ PLANE

Birutė Gudauskaitė-Girčė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Vaikas – tai jautriausias ir labiausiai pažeidžiamas mūsų visuomenės narys. Dėl šios priežasties jį ir jo teises saugo tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai. Pagal vieną iš tarptautinės teisės šaltinių – Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją – „vaiku laikomas kiekvienas žmogus, neturintis 18-os metų, jei pagal taikomą įstatymą jo pilnametystė nepripažinta anksčiau.“². Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje yra teigiama, kad vaiko gerovę apspėndžia vaiko interesai. „Geriausi vaiko interesai – tai kriterijus, kuriuo yra vadovaujasi šeimos įstatymuose priimant sprendimus, kurie turės įtakos vaikui, sprendžiant įvaikinimo, vaiko globos, globos ir lankymo ir kitus su vaiku susijusius klausimus“². Jie turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į vaiko amžių, brandą, aplinką, išgyvenimus bei tėvų svarbą vaiko gyvenime.

Tikslas - atskleisti vaiko gerovės komponentus Vaiko gerovės 2016-2018 metų veiksmų plane.

Tyrimo metodas: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė.

Pranešime akcentuojamos sąsajos tarp Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir Vaiko gerovės 2016-2018 metų veiksmų plano. Pateikiami ir aptariami svarbiausi Vaiko teisių konvencijoje išskiriami vaiko interesai, tarp kurių: būti nediskriminuojamam dėl savo tėvų, teisių globėjų ar kitų šeimos narių statuso, veiklos, pažiūrų ar įsitikinimų; gauti galimybę sveikai gyventi ir vystytis; turėti galimybę tapti pilnaverčiais tam tikros valstybės nariais ir pažinoti savo tėvus; nebūti atskirtam nuo tėvų; nuolat bendrauti su įtėviais; būti apsaugotam nuo visų rūšių smurto; tapus našlaičiu arba kitos šeimos nariu (būti įvaikintam), turėti galimybę gyventi prideramoje aplinkoje, dalyvauti visuomeniniame gyvenime, įgyti išsilavinimą bei gauti sveikatos priežiūrą ir kt.

Atkreipiamas dėmesys į tai, kad nuo 2016 m. kovo 14 d. Vaiko gerovės 2013-2018 m. programa pakeista į Vaiko gerovės 2016-2018 metų veiksmų planą¹, pristatomi ir aptariami esminiai Vaiko gerovės 2016-2018 metų veiksmų plano uždaviniai, tokie kaip: prevencinių ir kompleksinių paslaugų vaikui ir šeimai, kurios sudarytų galimybes vaikui augti biologinėje šeimoje, organizavimas ir teikimas; tėvų globos netekusiam vaikui grįžti į savo tėvų biologinę šeimą arba būti globojamam (rūpinamam) šeimoje, šeimynoje ar įvaikintam ir pasirengti savarankiškam gyvenimui galimybių gerinimas; specialistų, dirbančių vaiko gerovės srityje, kvalifikacijos tobulinimas; prevencinių ir kompleksinių paslaugų nuo smurto nukentėjusiems vaikams ir jų šeimų nariams teikimas; pozityvios tėvystės įgūdžių, sudarančių prielaidas vaikui augti biologinėje šeimoje ugdymas; paslaugų teikimo užtikrinimas globėjams (rūpintojams) ir įtėviams, siekiant sudaryti galimybes likusiam be tėvų globos vaikui gyventi globėjų (rūpintojų) šeimoje, šeimynoje ar įtėvių šeimoje.

Išvados: Vaiko gerovės 2016-2018 metų veiksmų planu siekiama įgyvendinti vaiko teises, atliepiančias svarbiausią vaiko teisių apsaugos dokumento – Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos – nuostatas. Ryškina vaiko teisių problematiką, kuriamos vaiko gerovę užtikrinančios sąlygos bei paslaugų sistema. Įtvirtinamos reikiamos priemonės, užtikrinančios vaiko teisių apsaugą šalyje.

Reikšminiai žodžiai: vaiko gerovė, Vaiko gerovės 2016-2018 metų veiksmų planas.

Literatūra:

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Vaiko gerovės 2016-2018 metų veiksmų plano patvirtinimo“. 2016 m. kovo 10 d. Nr. A1-132.
Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Vilnius, 1995 m. liepos 3 d., Nr. I-983, Žin., 1995 07 21, Nr. 60-1501.

KLIENTO STIPRYBIŲ ATSKLEIDIMAS KAIP PAGALBOS SOCIALINĖS RIZIKOS ŠEIMOMS GALIMYBĖ

Ieva Ubartaitė, doc. dr. Sonata Mačiulskytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

LR statistikos departamento (2017) duomenimis, per pastaruosius 3 metus stebimas socialinės rizikos šeimų skaičiaus mažėjimas, tačiau tokių šeimų mažėja ne todėl, kad šeimos pašalina socialinės rizikos priežastis, o todėl, kad užauga vaikai, jie tampa pilnamečiais, palieka šeimos namus, miršta ar vaikams nustatoma nuolatinė globa. Vadinasi, dauguma šeimų išbraukiamos iš socialinės rizikos šeimų registro dėl priežasčių, nesusijusių su socialinio darbo efektyvumu. D. Saleebey (2010), N. Scerra (2011), R. Blundo (2013), V. Pulla (2013), V. Rimkaus (2015), C. A. Simmons ir kt. (2016) tyrimai atskleidžia, kad apčiuopiamiausius rezultatus pagalbos klientui procese lemia ryšio tarp socialinio darbuotojo ir kliento užmezgimas, vilties inspiravimas, transformacijos galimybių sudarymas, personalizuojant klientą ir sudarant sąlygas socialiniam darbuotojui pamatyti platesnį tiek problematikos, tiek ir pagalbos būdų lauką. Socialinio darbo su rizikos šeima problema – bendrųjų socialinių paslaugų dominavimas bei dėl laiko stokos dėmesio kliento stiprybių atskleidimui ir panaudojimui įgalinimo procese trūkumas.

Tikslas – identifikuoti priemones, padedančias atskleisti kliento stiprybes kaip pagalbos socialinės rizikos šeimoms galimybę.

Metodika. Atlikta tyrimo teorinė analizė. Tyrimo tikslui pasiekti atliktas tyrimas, panaudojant kokybinį duomenų rinkimo metodą.

Rezultatai. Stiprybėmis grįsta socialinio darbo praktika dėmesį sutelkia ne į šeimoje egzistuojančias problemas, trūkumus, o į tai, ką šeima turi gražaus, gero, sveiko. Pagalbos šeimai procese svarbu tampa išteklių įvairovė srityse: pajamų šaltiniai; gyvenimo sąlygos; fizinė, emocinė sveikata; tarpasmeniniai santykiai tarp sutuoktinių, su vaikais, gimine, kaimynais, bendruomene; asmeniniai šeimos poreikiai, norai, troškimai, svajonės.

Išvados. Socialinio darbo su šeima projektavimas, remiantis kliento stiprybėmis, padidina socialinio darbuotojo išteklius, sukuria erdvę kūrybiškesniems sprendimams, apsaugo jį nuo neefektyvios pozicijos šeimos atžvilgiu bei pagalbos procesą daro žmogiškesnį ir individualesnį. Savųjų išteklių atradimas paveikia socialinės rizikos šeimos savęs vertinimą, pažadina asmeninius poreikius, oraus gyvenimo norą, padeda keisti savęs matymą, suteikia vilties.

Reikšminiai žodžiai: socialinės rizikos šeima, socialinis įgalinimas, stiprybės, ištekliai.

Literatūra:

- Hammond W. Zimmerman R. 2012. A Strengths-Based Perspective, [interaktyvus], [žiūrėta 2017 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.resiliencyinitiatives.ca/cms/wp-content/uploads/2013/03/STRENGTH_BASED_PERSPECTIVE-Dec-10-2012.pdf>.
- Rimkus V. 2010. *Socialinis palaikymas socialiniame darbe*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Simmons C. A., Shapiro V. B., Accomazzo S. et. al. 2016. *Strengths-Based Social Work: A Meta-Theory to Guide Social Work Research and Practice*. New York: Springer Publishing Company.
- Žalimienė L., Dunajevs E. 2014. *Socialinės paramos dilema – tarp autonomijos ir paternalizmo*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

SOCIALINIO DARBUOTOJO VAIDMUO VAIKO PAĖMIMO IŠ ŠEIMOS ATVEJU

Vita Kovienė, doc. dr. Asta Kiaunytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Mokslinėje literatūroje pažymima, kad šeima kaip visuomeninė struktūra pastaraisiais metais patyrė transformacijų, besisiejančių su visuomenės pokyčiais. Šeimos susiduria su įvairiomis socialinėmis problemomis, kurių nepavykus išspręsti galutiniame rezultate – vaikas atskiriamas nuo tėvų. Lietuvos statistikos departamento duomenimis vaikų, netekusių tėvų globos, 2016 m. skaičius yra didžiausias per pastaruosius penkerius metus, t.y. net 2184 vaikai. Socialinės rizikos šeimų problemų sprendime ir vaiko paėmimo iš šeimos procese aktyviai dalyvauja socialinis darbuotojas, kurio užduotis yra įvertinti šeimos problemas, sudaryti planą, jį vykdyti, vertinti ir planuoti tolesnius veiksmus. Tad kyla klausimas: kokius vaidmenis tenka išgyventi socialiniam darbuotojui vaiko paėmimo iš šeimos atveju?

Tikslas – išanalizuoti socialinio darbuotojo vaidmenį vaiko paėmimo iš šeimos atveju.

Metodika. Atliktas kokybinis tyrimas. Taikytas pusiau struktūruotas interviu. Surinkti tyrimo duomenys apdoroti kokybinio turinio analizės metodu. Tyrimo imtis – 5 respondentai. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų. Rezultatų pagrindimas remiasi tiriamo teksto turiniu, iš jo išskirtomis kategorijomis, subkategorijomis (Bitinas ir kt. 2008).

Rezultatai. Tyrimas atskleidė, jog šiandien šeimos ištis susiduria su įvairiomis socialinėmis problemomis, dažniausios iš jų – bedarbystė, priklausomybės, socialinių ir tėvystės įgūdžių stoka. Tyrimo dalyviai teigė, jog sprendžiant šeimos socialines problemas, tarpinstitucinėje sistemoje, socialiniai darbuotojai jaučiasi vieniši. Pažymima, jog kritiniu momentu socialiniai darbuotojai dažniausiai ramina savo žmogiškuosius jausmus ir į situaciją stengiasi žiūrėti iš specialisto perspektyvos. Analizuojant socialinio darbuotojo vaidmenį vaiko paėmimo iš šeimos atveju atskleidžiama, jog specialistas nuolat susiduria su dviprasmiškais jausmais ir vidiniais konfliktais. Daugelis tiriamųjų vaiko paėmimą iš šeimos sieja su blogai atliktu savo darbu šeimoje. Tad išryškėja savęs kaltinimo aspektas. Socialiniams darbuotojams vaiko paėmimas yra kritinis momentas, kurio išvengti siekia kiekvienas.

Išvados. Nors šiandien ypač daug kalbama apie vaikų teisių apsaugą, ieškoma efektyvių būdų galinčių užkirsti kelią smurtui prieš vaikus, atnaujinama teisinė bazė, tačiau kol kas sprendžiant šeimos problemas ir priimant lemiamus sprendimus, socialinis darbuotojas paliekamas vienas. To pasekoje, socialinis darbuotojas susiduria su vidiniais konfliktais, kurie daro įtaką ne tik tinkamų sprendimų priėmimui, bet ir asmens emocinei sveikatai.

Reikšminiai žodžiai: socialinis darbuotojas, vaidmuo, šeima, vaiko paėmimas.

Literatūra:

- Gualthere Van Weezel, L. ir kt. 2012. *Socialinis darbas su socialinės rizikos šeimomis*. Metodinė medžiaga socialiniams darbuotojams. Kaunas: Spaudos praktika.
- Johnson, L. C. 2001. *Socialinio darbo praktika. Bendrasis požiūris*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Kavaliauskienė V. 2013. Socialinių darbuotojų nuostatų dėl savo gebėjimų ir aplinkos raiška profesinėje veikloje. *Andragogika* Nr.1 (4):187-190. ISSN 2029-6894.

BE TĖVŲ GLOBOS LIKUSIŲ VAIKŲ SOCIALINĖS GEROVĖS AKTUALIJOS

Simona Paulauskienė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Lietuvoje kasmet šimtai vaikų praranda tėvų globą ir atsiduria vaikų globos namuose. Dauguma vaikų netenka tėvų globos dėl netinkamo tėvų elgesio: smurto, nesirūpinimo, nepriežiūros, nemaža dalis – dėl emigracijos. Tėvams negalint arba nenorint užtikrinti vaiko teisių, šios prievolės imasi valstybė, pirmiausia teisinio reguliavimo priemonėmis garantuodama globos teikimą kiekvienam be tėvų likusiam vaikui (Burvytė, Kocai, 2017).

Socialinė politika ir socialinė apsauga – tai sferos, labiausiai įtakančios šalies vaikų padėtį. Praradusio savo šeimą vaiko globa buvo ir yra sudėtingas mūsų visuomenės socialinis reiškinys, Lietuvoje ilgai traktuotas kaip savaiminis dalykas arba ignoruotas, neskiriant pakankamai dėmesio. Pastaraisiais metais Lietuvoje vaikų socialinės gerovės problemos yra aktyviai diskutuojamos ir analizuojamos, stengiamasi jas spręsti, tačiau pačios skaudžiausios išlieka aktualios: vaiko teisių pažeidimai ir nepakankama apsauga; skurdas bei socialinė atskirtis, emigracija ir jos sukelti iššūkiai, deinstitutionalizacijos procesas.

Tikslas – atskleisti be tėvų globos likusių vaikų socialinės gerovės aktualijas.

Tyrimo metodas – mokslinės literatūros analizė. Dauguma be tėvų globos likusių vaikų yra socialiniai našlaičiai, t.y. jų tėvai tebėra gyvi. Didžiausia grėsmė netekti tėvų globos iškyla socialinės rizikos šeimose augantiems vaikams. G. Kondrotaitė (2006), V. Ivanauskienė (2012) ir kt. savo dėmesį koncentruoja į rizikos grupės šeimų funkcionavimo tyrimus, kuriuose analizuojama šiose šeimose augančių vaikų situacija.

Ypač skaudu yra vaikų, dėl tėvų emigracijos netekusių tėvų globos, tema. Dažnai pasitaiko, kad išvykstantis dirbti ir gyventi į kitas šalis tėvai neturi galimybės ar nemano esant reikalinga kartu pasiimti savo vaikų, juridškai neiformina vaiko atstovavimo (laikinosios globos), taip pažeisdami pagrindinius tarptautinius bei nacionalinius teisės aktus, įtvirtinančius vaiko teisę augti šeimoje bei būti globojamam savo tėvų arba teisėtų atstovų. Vaikai paliekami draugams, giminaičiams ar net vienui vieni, todėl apsunkinama jų socializacija (Butvilas, Terepaitė, 2008 ir kt.).

Vaiko teisių apsauga galėtų būti įvardijama kaip vaiko gerovė. A. Poviliūnas (2014) ir kt., analizuodami valstybės ataskaitas ir dokumentus, kuriuose apibrėžiamos šiai dienai aktualios vaiko teisių įgyvendinimo ir apsaugos problemos, nagrinėja svarbias vaikų socialinei gerovei - vaiko teisių užtikrinimo bei deinstitutionalizacijos temas.

Išvada. Aktualios be tėvų globos likusių vaikų socialinės gerovės problemos Lietuvoje (vaiko teisių pažeidimai, didelis rizikos šeimų skaičius, emigracija, deinstitutionalizacijos procesas ir kt.) liudija apie būtinumą rengti kompetentingus specialistus darbui su vaikais, kurių teisės yra pažeidžiamos, bei jų šeimomis.

Reikšminiai žodžiai: be tėvų globos likę vaikai, socialinė gerovė.

Literatūra:

- Burvytė, S., Kocai, E. 2017. Socialinių darbuotojų požiūris į vaikų globos namuose augančių vaikų ryšius su biologiniais tėvais // *Socialinis ugdymas*. T. 45, Nr. 1, p. 62–79.
- Butvilas, T., Terepaitė, J. 2008. Tėvų emigraciją patyrusių vaikų asmenybiniai bruožai ir jų emocinį ugdymą sąlygojantys socialiniai mitai // *Jaunųjų mokslininkų darbai*. Nr. 1 (17), Šiauliai: ŠU, p. 70-74.
- Ivanauskienė, V. 2012. Tapimas socialinės rizikos šeima: moters patirtis // *Socialinis darbas*, patirtis ir metodai. Nr. 10 (2), p. 83-97.
- Kondrotaitė, G. 2006. Socialinės rizikos šeimos Lietuvoje: atvejo studija // *Sociologija. Filosofija*. Nr. 4, p. 55–60.
- Poviliūnas, A. 2014. Investicijos į vaikus: padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties Nacionalinių strategijų tyrimas. Europeancommission: CEPSInstead, p.42.

ŽMOGAUS SUSIVOKIMO KELIAS: „ATOKVĖPIO“ PASLAUGOS PATIRTIS

Ginta Stončiuvienė, doc. dr. Indrė Dirgėlienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Šeimos, kurios atsiduria negalios situacijoje, patiria įvairius pokyčius. Vaiko su negalia gimimas (ar vėliau išryškėjusi negalia) yra giliai sukrečiantis įvykis visam laikui pakeičiantis tėvų gyvenimą. Svarbu tėvams suvokti ir įsisąmoninti savas emocijas ir į situaciją reaguoti tinkamai. Tokios šeimos patiria stresą, turi išmokyti gyventi kitaip, rasti suvokimą, kas ir kodėl įvyko. Vydūno teigimu „Parimti ir susivaldyti – tai dvi dalį to paties susivokimo žingsnio“ Parimdamas ir susivaldydamas žmogus pradeda savyje tvirtėti. Būtent taip nutinka ir su šeima, kuri turi vaiką su negalia. Šeima pasimeta, tačiau turi pirmiausiai parimti ir susivaldyti, priimti situaciją ir ieškoti sprendimų, tik tada gali judėti toliau. Kiekvienas žmogus turi rasti savo namus, kuriuose būtų tylu, ramu ir gera. Taip ir šeima, atsidūrusi negalios situacijoje, turi suvokti, suprasti, priimti ir rasti būdą, kaip šioje situacijoje suvokti save ir kitus šeimos narius.

Tikslas – ištirti šeimų, auginančių vaikus su negalia, gyvenimo kokybės pokyčius „Atokvėpio“ paslaugos procese.

Metodika. Atliktas kokybinis tyrimas. Tyrimo instrumentas - pusiau struktūruotas interviu. Interviu imtis – kokybinė (tikslinė). Tyrime dalyvavo 7 šeimos, kurios naudoja „Atokvėpio“ paslauga. Duomenys apdorojami atliekant kokybinę turinio (content) analizę. Gauti raštiški tyrimo dalyvių sutikimai dalyvauti interviu, aptarti konfidencialumo principo aspektai.

Rezultatai. Dauguma tyrime dalyvavusių šeimų pažymėjo, jog „atokvėpio“ paslauga yra reikalinga ir naudinga. Paslauga rekomenduotų pasinaudoti ir kitoms šeimoms. Kai kurios šeimos teigė, kad teko balansuoti ant išsekimo ribos dėl nuolatinės vaikų priežiūros. O svarbiausia – ilgai negalėjo pripažinti, kad jiems tai nutiko. Susivokimo kelias yra sunkus ir ilgas. Atokvėpio paslauga suteikia galimybę skirti laiko sau, pažvelgti į save iš šalies, apmąstyti savo gyvenimą. Paslaugos dėka tėvai yra apsaugomi nuo socialinės izoliacijos, šeima geba išlaikyti finansinį stabilumą, atgauna pasitikėjimą savimi, suvokimą ir tolimesnį gyvenimo prasmės matymą, norą vėl veikti, nepasiduoti. Daugelis tėvų pripažįsta, jog šioje situacijoje labai svarbiu aspektu tampa susivokimas.

Išvados. „Atokvėpio“ paslauga yra viena iš socialinės pagalbos galimybių šeimai, auginančiai vaikus su negalia. Norėdami sustiprinti šeimos prisitaikymo prie aplinkos sugebėjimus, atstatyti ryšius su bendruomene, padedant atrasti save, savo susivokimo kelią, padedant šeimai integruotis į visuomenę ir skatinant pilnavertiškesnę jos socialinę funkcionavimą, būtina plėsti socialinių paslaugų sritį. Pasinaudodamas „atokvėpio“ paslauga žmogus, šeima sustiprėja ir žengia toliau, pirmyn, gerėja gyvenimo kokybė. Tėvų patirtys rodo, kaip jiems tai padeda. Taip žmogus susivokimo kelyje gali žengti dar vieną žingsnį, anot Vydūno „Taip jis pažengęs vėl tolimesnį žingsnį. Praregi aukštybeje. Ir tame randasi stebuklingas patyrimas“.

Reikšminiai žodžiai: žmogaus susivokimas, vaikas su negalia, „atokvėpio“ paslauga, gyvenimo kokybė.

Literatūra:

- Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. 2008. *Kokybinių tyrimų metodologija*. Vadovėlis. II dalis. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija, p. 84-85.
- Vydūnas. *Žvilgsnis į gyvenimo gelmes*. (sud. R. Palijanskaitė). Klaipėda, 2006, p. 83-87.
- Mackintosh H.V., Goin-Kochel P.R., Myers J.B. 2012. What do you like/dislike about the treatments you're currently using? *A qualitative study of parents of children with autism spectrum disorders. Focus on autism and other developmental disabilities*. 27(1), p. 51-60.
- Samsonienė L., Malkin M.B., Kairys J., Juozulynas A. 2017. Šeimų, auginančių vaikus su autizmo spektro sutrikimu, gyvenimo gerovė. *Sveikatos mokslai*, 27 tomas, Nr. 3, p. 76-83.

UŽIMTUMO TERAPIJA KAIP ŽMONIŲ SU NEGALIA GYVENIMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO PRIELAIDA DIENOS CENTRE: SOCIALINIO DARBO ASPEKTAS

Marina Bondareva, doc. dr. Brigita Kreiviniene

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Remiantis LR neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymu (įsigaliojo 2005-07-01), BĮ Neįgaliųjų dienos centras „Klaipėdos lakštutė“, teikdama socialines paslaugas žmonėms su negalia, siekia socialinių paslaugų kokybės pripažinimo ir sertifikavimo pagal EQUASS bei diegia socialinių paslaugų kokybės sistemos standartus. Ši įstaiga nuo 2017 m. rugsėjo 11 d. dalyvauja VŠĮ Valakupių reabilitacijos centro vykdomame projekte „Socialinių paslaugų kokybės gerinimas, taikant EQUASS kokybės sistemą“. Siekiant tobulinti socialinių paslaugų kokybę, įvairovę ir jų teikimo organizavimą yra reikalingas socialinių paslaugų – užimtumo terapijos kaip gyvenimo kokybės prielaidos tyrimas ir įvertinimas socialinio darbo aspektu. Įvertinus socialinių paslaugų – užimtumo terapijos teikimo procesus ir rezultatus, būtų galima tobulinti teikiamų socialinių paslaugų kokybę ir pasiūlą.

Tyrimo tikslas – numatyti, atskleisti ir pagrįsti Klaipėdos miesto BĮ neįgaliųjų dienos centro „Klaipėdos lakštutė“ žmonių su negalia gyvenimo kokybę sąlygojančių socialinių paslaugų – užimtumo terapijos pasiūlos tobulinimo galimybes.

Tyrimo metodika. 2018 m. rugsėjo – lapkričio mėn. planuojamas kokybinis tyrimas, naudojant duomenų rinkimo metodą - atviro tipo pusiau struktūruotą interviu su žmonėmis su negalia. Kokybinio tyrimo surinkta medžiaga bus apdorota taikant naratyvinę analizę. Tyrimo metodinės priemonės: gyvenimo kokybės konceptas, egzistencinė filosofija.

Rezultatai. Socialinių paslaugų – užimtumo terapijos pasiūlos Klaipėdos mieste prioritetų nustatymas ir analizė. Tikimasi, jog tyrimo rezultatai atskleis, kaip galima pagerinti žmonėms su negalia teikiamų paslaugų kokybę, įtakojant jų gyvenimo kokybę. Rezultatai taip pat turėtų atskleisti koks yra žmonių su negalia užimtumo terapijų poreikis, ką ši veikla jiems reiškia, kaip šie užsiėmimai įtakoja žmonių subjektyviai suvokiamos gyvenimo kokybės pokyčius dienos centre. Manoma, kad reikšmingiausi tyrimo rezultatai bus nustatant kiek ir kaip žmonėms su negalia socialinių paslaugų užimtumo terapijos efektyvumas ir veiksmingumas priklauso nuo paties neįgaliojo požiūrio ir socialinio darbuotojo profesionalumo.

Reikšminiai žodžiai: žmonės su negalia, gyvenimo kokybė, užimtumo terapija.

Literatūra:

Vareikytė A., Kaziliūnas A., Guogis A. et.al. 2006. *Socialinių paslaugų tobulinimas Lietuvos savivaldybėse*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Interneto šaltiniai:

BĮ Neįgaliųjų centras „Klaipėdos lakštutė“. Peržiūrėta 2018 vasario 10, adresu

<http://www.klaipedoslakstute.lt/turinys/veikla/lt>

LR Socialinių paslaugų įstatymas, (skelbta: Valstybės žinios, 2006 02 12, Nr. 17-589); Peržiūrėta 2017, spalio 20, adresu Peržiūrėta 2017, spalio 20, adresu

http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=270342&p_query=&p_tr2=17.

LR Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, (skelbta: Valstybės Žinios, 2004 05 22, Nr. 83-2983); Peržiūrėta 2017 spalio 17, adresu

http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=270342&p_query=&p_tr2=16.

Nacionalinė neįgaliųjų integracijos 2013–2019 metų programa. (2012). Valstybės žinios, p. 137– 7021. Peržiūrėta 2018 sausio 20 d, adresu <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.46B1FA2B9435>

SOCIALINIS DARBAS SU ŠEIMA, GLOBOJANČIA NEĮGALŲ SUAUGUSĮ ASMENĮ: ŽMOGAUS IR APLINKUMOS DERMĖ

Aušra Motuzaitė, doc. dr. Asta Kiaunytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Neįgalaus vaiko gimimas neišvengiamai paveikia visą tolimesnį šeimos gyvenimą. Remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis 2016 metais Lietuvoje gyveno 229 tūkst. neįgalių suaugusių asmenų. Pasak R. Černovaitės ir L. Bulotaitės (2014) suaugusių vaikų globos ypatumai pradėti nagrinėti tik prieš keletą dešimtmečių, ši sritis mažai tyrinėta. Šeimos nariai, globojantys suaugusius asmenis su negalia, sensta, susiduria su finansiniais sunkumais, jaučia nuolatinį nerimą, dėl neįgalaus asmens ateities. Nacionaliniuose dokumentuose numatyti siekiai kurti pagalbos šeimai sistemą bendruomenėje.

Siekiant suteikti kompleksinę pagalbą šioms šeimoms, būtina analizuoti žmogaus ir aplinkos ryšį. Aplinkos ir žmogaus ryšio svarba akcentuojama Vydūno darbuose: „Gyvenimo prasmė turi išsipildyti ne tik žmogaus asmenybėje, bet ir jo santykiuose su aplinkuma.“ „Žmogus jau dirbdamas darže ir lauke, jis veikia savo aplinką. Augalai ir gyviai turi daug tikėtis iš žmogaus. Netgi negyvasis daiktų pasaulis patiria jo reikšmę. Bet didžiausia reikšmė yra kitiems žmonėms.“

Tikslas - išanalizuoti socialinį darbą su šeima, globojančia neįgalų suaugusių asmenį, atskleidžiant žmogaus ir aplinkumos dermę.

Metodika. Atlikta mokslinės literatūros analizė.

Rezultatai. Socialinis darbas su šeima, globojančia neįgalų suaugusių asmenį, remiasi holistinėmis, visybėmis perspektyvomis, analizuojant žmogaus sąveikas su aplinka. Šiandieninėje aplinkoje egzistuojančioje pagalbos sistemoje šeimai, yra nemažai trūkumų. Nėra išplėtotą pagalbos į namus sistema, stinga laikino „atokvėpio“ tarnybų, trūksta grupinių gyvenimo namų, dienos socialinės globos centrų. Šeima vis dar dažnai paliekama viena spręsti savo problemas. Socialiniai darbuotojai šiame pagalbos procese tampa advokatais, tarpininkais, skatinančiais tinkamą individo ir aplinkos sąveiką, ieškoma naujų perspektyvų bendruomenėje.

Išvados. Lietuvoje egzistuoja pakankamai išplėtotą teisinę bazę, reglamentuojanti įvairias neįgaliųjų gyvenimo sritis, tačiau trūksta individualios, šeimos poreikius, atitinkančios pagalbos bendruomenėje. Visuomenėje vyrauja stigmatizuojantis požiūris į neįgaliuosius, būtina vykdyti bendruomenės narių švietimą. Socialinio darbuotojo, kaip ir kiekvieno žmogaus - bendruomenės nario, tikroji gyvenimo prasmė atsiskleidžia per jo santykį su aplinkuma, siekiu padėti kitam žmogui.

Reikšmingi žodžiai: šeima, suaugęs asmuo su negalia, globa, bendruomenė.

Literatūra:

Černovaitė R., Bulotaitė L. 2014. Motinių globojančių suaugusius vaikus, turinčių intelekto sutrikimą, patirtis. *Specialusis ugdymas*, 1 (30), p. 137-168.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymas Nr.A1-83 „Dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likuosiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą:

⟨<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>⟩

Vydūnas. 1994. *Raštai*, tomas 4. Vilnius: Mintis. 430 p. ISBN 5-417-00688-2.

SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ, PATIRIANČIŲ SMURTĄ IŠ SAVO SUAUGUSIŲ VAIKŲ, PRIKLAUSOMŲ NUO ALKOHOLIO, PROBLEMA

Dalia Mikniutė, prof. dr. Vanda Kavaliauskiene

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Smurtas ir prievarta yra unikalūs reiškiniai, persmelkę visą žmonijos istoriją, sukėlę daugybę problemų ir netgi yra užfiksuoti rašytinių šaltinių. Apie tai kalba įvairūs autoriai, o jų mintys atsekamos nuo pačių anksčiausių rašytinių šaltinių. Smurtas šeimoje - bene viena iš svarbiausių problemų, kuri aktuali visoms pasaulio valstybėms. Ypač aktuali smurto tematika prieš senyvo amžiaus asmenis, kurią minėti senjorai išgyvena dėl savo suaugusių vaikų agresijos ar fizinės prievartos.

Tikslas - atskleisti senyvo amžiaus asmenų, patiriančių smurtą iš suaugusių vaikų, priklausomų nuo alkoholio, problemą.

Metodika. Mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė.

Rezultatai. Išgilinus į kai kuriuos mokslo šaltinius, galima teigti, kad Europos viktimologijos mokslo atstovai pagyvenusius žmones laiko labiausiai pažeidžiamų asmenų grupe. Senyviems žmonėms dažniau gresia tarpasmeninis smurtas (Narkauskaitė L., Smirnova K., 2011). Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2014 m. nuo vaikų ar įvaikių smurto nukentėjo 1311 asmenų, 2015 m. - 1241 asmuo. Tikroji padėtis gali būti dar liūdnėsnė, nes smurtas šeimoje pasižymi itin dideliu latentiskumu. Anot I. Tamutienės (2017), jau darosi tipiniu šių dienų atveju, kai suaugę girtaujantys vaikai ar dėl kokių nors kitų priežasčių praradę savo šeimą ir buvusius artimuosius, vėl sugrįžta į savo tėvų namus, pas jau garbaus amžiaus motiną, ir toliau piktnaudžiauja alkoholiu, skriausdami tuos, kurie nebepajėgia pasipriešinti jų įžeidžiams ar smurtui. Be to, vyresnio amžiaus moterys netiki, kad kas nors joms galėtų padėti, kad jos turėtų laiko ir savo esminiams gyvenimo pokyčiams. Galima ir pasidžiaugti, kad visuomenė tampa vis jautresnė įvairioms smurto apraiškoms, kad atsiranda vis drąsesnių samprotavimų apie smurtą ir jis įvardijamas kaip pavojingas reiškinys.

Išvados. Smurtas prieš senyvo amžiaus tėvus iš jų suaugusių vaikų yra vis dar naujas ir mažai tyrinėtas reiškinys mokslinėje literatūroje ir praktinėje socialinio darbo srityje. Aptariamą problemą įrodantys statistiniai duomenys bei moksliniai straipsniai, nagrinėjantys šią temą, empirinių (nors dar negausių) tyrimų rezultatai, jų interpretacija, išryškina senyvo amžiaus asmenų, patiriančių suaugusių, priklausomų nuo alkoholio, savo vaikų smurtą, kaip problemą, kuriai išspręsti būtina numatyti pagalbą, sukuriant ar išplečiant jau teikiamos pagalbos mechanizmą.

Reikšminiai žodžiai: priklausomybė nuo alkoholio, senyvo amžiaus asmenys, patiriantys smurtą.

Literatūra:

Lietuvos statistikos departamentas. [Žiūrėta 2018 vasario 10 d.]. Prieiga per internetą:

< <https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=23542> >

Narkauskaitė L., Smirnova K. (2011). Smurtas prieš pagyvenusius žmones. *Smurto paplitimas ir jo prevencija Lietuvoje*. - Vilnius, p. 45-46.

Tamutienė I. (2017). Kodėl moterys ilgus dešimtmečius gyvena su smurtaujančiais vyrais? *Vytauto Didžiojo universitetas*. [Žiūrėta 2018 vasario 10 d.]. Prieiga per internetą:

< <http://www.vdu.lt/lt/kodel-moterys-ilgus-desimtmecius-gyvena-su-smurtaujanciais-vyrais/> >

PROFESINIO PERDEGIMO VALDYMAS KAIP SOCIALINIO DARBO PROFESIONALIZACIJOS PRIELAIDA

Sonata Voltvikienė, prof. dr. Elvyra Acienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Profesinis perdegimas - tai emocinio, psichinio ir fizinio išsekimo būseną, susiformavusi veikiant ilgalaikiams neišsprendžiamiems stresams, kylantiems darbo situacijose. Pasak psichologijos mokslininkės Maslach (2003), perdegimo sindromas - tai chroniško streso fone susiformavęs sindromas, ilgainiui išsekiantis darbuotojo emocinius (energetinius) ir asmenybinius resursus. Tam, kad specialistas galėtų padėti kitiems, jis turi gebėti valdyti emocijas ir jausti meilę žmogui. Pasak Vydūno (1994, p.221) "nedėmesingumas sau visada susijęs ir su užuojautos kitam praradimu". Štai kodėl pagrindiniu žmogaus uždaviniu Vydūnas laiko savęs pažinimą.

Tikslas - išanalizuoti profesinio perdegimo valdymo strategijas kaip socialinio darbo profesionalizacijos prielaidą.

Metodika: Atliktas kokybinis tyrimas, padėjo subtiliau atskleisti reiškinių vyksmo procesą, įsigilinti į reiškinių esmę konteksto fone. Duomenų rinkimui pasirinktas interviu metodas. Tyrimo rezultatų aptarimui naudota turinio analizės (content analysis) metodas, kuris leido išsamiai perteikti interviu (pokalbio) turinį su komentarais ir interpretacijomis. Atliekant tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos.

Rezultatai: Tyrimas atskleidė, kad perdegimo sindromas – polifunkcionalus fenomenas. Šio reiškinių priežastinės prielaidos yra įvairialypės: *individualios* (kylančios dėl asmenybės charakterio struktūros) ir *situacinės* (kylančios darbo vietoje dėl neapibrėžtų darbo sąlygų, organizacijos valdymo, mažo atlyginimo ir kt.). Bet kuri profesija prasideda nuo žmogaus savęs pažinimo. Kiekvienam socialiniam darbuotojui profesinio perdegimo valdymo būdai yra individualūs. Tyrimas atskleidė, kad mėgstamos veiklos turėjimas, gebėjimas užsiimti malonia veikla, kuri niekaip nesusijusi su profesija, padeda įveikti stresą, leidžia atsipalaiduoti, tokiu būdu valdyti profesinį perdegimą. Savistaba ir refleksija yra esminiai įgūdžiai norint atpažinti ir valdyti profesinį perdegimą. Kompetencijos leidžiančios valdyti profesinį perdegimą susideda iš vertybių, įgūdžių ir gebėjimų. Labai svarbus specialisto bruožas – empatija. Ypatingai reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog empatija reikalinga ne tik klientui, bet ir sau, t.y. – socialiniam darbuotojui.

Išvados: Profesinio perdegimo sindromo priežastys yra tinklinės, tarpusavyje susijusios ir veikiančios vieną kitą. Sprendžiamų problemų svarba, klientų skaičius, viršvalandžiai, socialinio darbuotojo nugalėjimas, nepalankus mikroklimatas darbe yra svarbūs veiksniai įtakojančios ilgalaikį emocinį ir psichologinį stresą, kas sukelia profesinį perdegimą. Tyrimo metu atskleistos tipinės socialinių darbuotojų perdegimo sindromo įveikos strategijos, kurių svarbiausia – drąsus kalbėjimas apie problemas, racionalus laiko ir jėgų panaudojimas. Kaip profesinio perdegimo valdymo priemonės gali būti fizinė iškrova, malda, kinoterapija, biblioterapija, kaniterapija, egzistencinė terapija, jogos užsiėmimai, sportas, hobis, profesinis konsultavimas – supervizija.

Reikšminiai žodžiai: profesinio perdegimo sindromas, profesinio perdegimo valdymas.

Literatūra:

Vydūnas 1994. Raštai IV. Vilnius: Mintis

Maslach, Ch. 2003. Jobburnout: new direction in research and intervention. *Current Directions in Psychological Science*. vol. 12(5), p. 189-192.

Maslach, C., Leiter, M.P. 2008. Early predictors of jobburnout and disengagement. *Journal of applied psychology*, vol. 93, no. 3.

SOCIALINIO DARBO SU PABĖGĖLIAIS TEORINIS IR PRAKTINIS DISKURSAS

Marina Popova, Prof. dr. Elvyra Acienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, socialinio darbo katedra

Santrauka

Įvadas. Šiuolaikinis pasaulis išgyvena didžiausią migracijos bangą po II Pasaulinio karo. Nuo 2013 iki 2014 m. savo namus dėl karo paliko 8.3 mln. žmonių, reminatis Tarptautinės migracijos organizacijos duomenimis, 2015 m. į Europą atvyko 1,011,700 prieglobsčio prašytojų. Prieglobstį suteikusios valstybės susiduria su nelengvais uždaviniais – išgelbėti gyvybes, užtikrinti pirminę humanitarinę pagalbą, palengvinti tiek pabėgėlių, tiek priimančios visuomenės socioekonominę situaciją ir įgyvendinti tolimesnius integracijos veiksmus. Lietuva atspindi tiek bendrąsias migracijos tendencijas, tiek esamą pabėgėlių integracijos problematiką. Iki 2019 metų į Lietuvą turi būti perkelti 1105 užsieniečiai, iš kurių beveik 300 asmenų jau pasiekė Lietuvos teritoriją ir gavo pabėgėlio statusą.

Tyrimo tikslas- atskleisti socialinio darbo su pabėgėliais teorinį ir praktinį diskursą.

Tyrimo metodas- mokslinės literatūros analizė.

Tyrimo rezultatai. Šiai temai esamuojų metu skiriamas itin didelis dėmesys. Teoriniame lygmenyje LR vyriausybė apibrėžė paramos pabėgėliams galimybes, akcentuojant svarbiausių paslaugų: valstybinės kalbos mokymo, švietimo, užimtumo, aprūpinimą gyvenamąja patalpa būtinybę, pabrėžia socialinės ir sveikatos apsaugos, visuomenės informavimo svarbą. Už pabėgėlių integracijos politika ir jos vykdymą atsakinga Vyriausybė, kuri koordinuoja ir remia kitų proceso dalyvių (valstybinių institucijų, nevyriausybių, darbdavių, religinių, sporto ir kultūros organizacijų, mokyklų, profesinio ir aukštojo mokslo institucijų, vietinių tarybų, bendruomenių, profesinių sąjungų, privataus sektoriaus ir pabėgėlių) įsitraukimą į integracijos procesus.

Svarbu pabrėžti, kad Prieglobstį gavę užsieniečiai (PGU) yra specifinė grupė, turinti ypatingų poreikių ir dažnai patirianti įvairių sunkumų: kalbos barjeras, institucinių ir teisinių sistemų, kultūrų bei kitų vertybių skirtumai kilmės ir tikslo šalyse sąlygoja PGU socialinės integracijos Lietuvoje problematiką, o silpni socialiniai ir ekonominiai PGU ištekliai daro įtaką didesniai jų pažeidžiamumui. PGU susiduria ne tik su individualių išteklių problematika, bet ir neigiamomis visuomenės nuostatomis. Tyrimai atskleidžia, kad nevyriausybiniis sektorius ir socialines paslaugas

savivaldybėse (seniūnijose) teikiantys darbuotojai yra svarbus išteklius prieglobstį gavusiems užsieniečiams sprendžiant sveikatos priežiūros problemas, būsto, užimtumo ir vaikų švietimo klausimus. Organizuojant pagalbą padedantys integruotis NVO ar socialines paslaugas teikiantys darbuotojai turi atlikti tarpininko vaidmenį užsieniečio integracijoje ir skatintų savarankišką funkcionavimą o ne priklausomybę nuo socialinės integracijos programos (Žibas, 2013; Bartušienė, 2011).

Išvados. Apibendrinant aukščiau aprašytas problemas bei jų sprendimo būdus, galima teigti, kad savarankiškumo, o kartu ir socialinių ryšių bei išteklių kūrimas (ir/ar stiprinimas) gali būti įgyvendinamas įvairiomis formomis, kurios gali būti laikytinos integracijos sampratos sudedamaisiais elementais. Šie sudedamieji integracijos elementai aiškiai atspindi kompleksinių paslaugų teikime prieglobstį gavusiems užsieniečiams.

Reikšminiai žodžiai: socialinis darbas, integracijos priemonės, pabėgėliai, prieglobstį gavę užsieniečiai.

Literatūra.

- Sipavičienė A. 2006. *Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė*. Vilnius: tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas.
- Žibas K. 2009. *Tarptautinė migracija Lietuvoje: problematika ir sąvokos*. Etniškumo studijos 2009/2. Migrantų integracija: Trečiųjų šalių piliečiai Lietuvoje. Socialinių tyrimų institutas. Vilnius, Eugrimas. 128 p. ISSN 1822-1041.
- Žydžiūnaitė V. 2012. *Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos vertinimo modelis (įrankis)*. Monografija. Tolerantiško jaunimo asociacija, Europos pabėgėlių fondas, Vytauto Didžiojo universitetas. Vilnius: VŠĮ „Sorre“.

GYVENAME PERSIKEITIMO AMŽIŲ: SOCIALINĖ PAGALBA ROMŲ ŠEIMOMS

Lidija Kripaitė, doc. dr. Indrė Dirgėlienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Santrauka

Romų problematika Lietuvoje jau ne pirmus metus yra visuomenės akiratyje. Visuomenėje romai labiau tapatinami su socialiai problemiška grupe, negu laikomi atskiros tautybės atstovais. Įtakingi romų bendruomenės žmonės dažnai lieka nematomi, aiškaus lyderio nėra. Menkas romų išsilavinimas ir profesijos neturėjimas, menka romų bedarbių motyvacija, neigiamos darbdavių nuostatos bei aktyvaus dalyvavimo darbo rinkoje įgūdžių trūkumas, apsunkina romų dalyvavimą darbo rinkoje. Norint įsitraukti į šiandieninę greitai kintančią darbo rinką, romams trūksta ne tik žinių ir įgūdžių, bet ir socialinės paramos mechanizmų, kuriais jie galėtų pasinaudoti užmegzdami ryšius, gaudami informaciją, įgydami darbo įgūdžius ir orientaciją darbo rinkoje. Šiuo laikotarpiu svarbu ne tik detaliai identifikuoti romų problemas tam tikrose srityse, bet ir kritiškai peržiūrėti romų integracijos politiką, aktualizuojant kultūrinį aspektą.

Tikslas – išanalizuoti socialinės pagalbos romams galimybes Vydūno filosofijos kontekste

Metodika. Mokslinės literatūros analizė, interviu. Tyrimo dalyvės – penkios socialinės darbuotojos, teikiančios pagalbą romų šeimoms N mieste. Interviu prasminiai blokai – romų tautybės asmenų psichosocialinė situacija; socialinio darbuotojo pasirengimas teikti pagalbą romų šeimoms.

Rezultatai. Tyrimas parodė, kad romų tautybės asmenų socialinės integracijos procesas yra sudėtingas. Atlikto tyrimo metu išaiškėjo, kad nedalyvavimas politiniame, ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame šalies gyvenime daro neigiamą įtaką romų socializacijai. Vydūno gyvenimo filosofijos kontekstas leidžia plačiau, sistemiškiau pažvelgti į romų situaciją, analizuojant žmogaus gyvenimo prigimtį ir struktūrą; gyvenimo savybes ir esmę; gyvenimo vyksmą, tikslus ir prasmę. Išryškėja socialinio darbuotojo pasirengimo teikti pagalbą romų šeimoms problema.

Išvados. Tyrimas atskleidė, jog romų tautybės asmenų problemoms būdingas kompleksiskumas. Romai išlieka darbo rinkos užribyje bei pasižymi itin žemu dalyvavimu užimtume, tačiau vis tiek paliekami už užimtumo rėmimo politikos akiračio. Socialiniams darbuotojams iškyla poreikis tobulinti sociokultūrines kompetencijas siekiant teikti pagalbą romų šeimoms. Vydūno filosofija gali tapti stipriu pagrindu siekiant plačiau giliau ir su pasitikėjimu pažvelgti į įgalinimo slėpinį, „Norėdami kitus gelbėti, prieiti prie šviesos ir kitus prie jos privesti tegalime lenktyniauti viens su kitu dėl to, kas teisinga, gražu, malonu. Nėra kito kelio“ (Vydūnas, 2006, p. 23).

Reikšminiai žodžiai: romų etninė grupė, socialinė atskirtis, socialinė integracija, socialinė pagalba, gyvenimo filosofija.

Literatūra

Edukologinis Vydūno palikimas (sud. L. Jovaiša). Vilnius, 1994.

Mišėikis, Ž., Klimavičiūtė, Ž. 2005. *Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2015–2020 metų veiksmų plano patvirtinimas*.

Romų diskriminacija užimtumo srityje. Teminis pranešimas. Žmogaus teisių stebėjimo institutas. Stojimo į ES proceso stebėseną: Mažumų apsauga, Europos rasizmo ir kontrolės centro (EUMC) RAXEN ataskaita.

Petrušauskaitė, V. 2014. *(Ne)lygios galimybės švietime: ankstyvo romų vaikų pasitraukimo iš ugdymo sistemos Vilniaus mieste analizė. Etniškumo studijos 2014/1*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.

Vydūnas. 2006. *Žvilgsnis į gyvenimo gelmes. I. Gyvenimas – kelionė tobuluman* (sud. R. Palijanskaitė). Vydūno draugija.

TECHNOLOGIJŲ AKTUALIJOS MEDICINOS DIAGNOSTIKOJE IR REABILITACIJOJE

NEUROMOTORINĖS INTEGRACIJOS VEIKSMINGUMAS RAUMENŲ AKTYVUMUI IR KŪNO JUDESIŲ FUNKCIJAI, VAIKUI TURINČIAM CEREBRINIO PARALYZIAUS SPASTINĘ DIPLEGIJĄ

Orinta Rėzgienė, doc. dr. Daiva Mockevičienė

Šiaulių universitetas, Klaipėdos universitetas, Sveikatinimo, hipoterapijos ir sporto centras

Santrauka

Cerebrinis paralyžius apibūdinamas, kaip pastovių judėjimo ir padėties raidos sutrikimų grupė, kuri apriboja veiklą, yra susijusi su vaisiaus ar kūdikio galvos smegenų neprogresuojančiais pažeidimais. Esant cerebriniam paralyžiui, motorikos sutrikimai dažniausiai lydimi jutimų, suvokimo, pažinimo, bendravimo ir elgesio sutrikimų, epilepsijos ar antrinių kaulų – raumenų sistemos pažeidimų. CP – nepagydomas, bet pažangios gydymo ir ugdymo priemonės padeda sumažinti CP ir jo komplikacijų padarinius. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, Lietuvoje 2016 metais iš viso buvo užregistruoti 1283 vaikai iki 17 metų su CP.

Tikslas – įvertinti neuromotorinės integracijos veiksmingumą, liemens raumenų aktyvumui ir kūno judesių funkcijai, vaikui su cerebrinio paralyžiaus spastine diplegija.

Metodika. Atliktas atvejo analizės tyrimas su kiekybiniais duomenų rinkimo elementais, naudojant kūno judesių funkcijų įvertinimo testą (Gross Motor Function Measure, GMFM 1990) ir liemens raumenų elektrinio aktyvumo vertinimą („Biometrix“ elektromiografu su paviršiniais dvipoliais elektrodais). Duomenų analizės metodas – aprašomoji matematinė statistika. (MS Excel 2010).

Rezultatai. Nagrinėjant nustatyta, kad tiesiojo pilvo ir tiesiamojo nugaros raumenys ypač svarbūs laikysenai kontroliuoti ir išlaikyti. Vaikui su cerebriniu paralyžiumi aktyvesnis lieka nugaros elektrinis aktyvumas, dėl dažnai didelio antagonistų koaktyvavimo, norint išlaikyti stabilią padėtį. Kūno judesių funkcijų didžiausias pokytis pastebėtas šliaužimo ir klūpėjimo grupėje 21 %.

Išvados.

Tyrimas parodė, kad neuromotorinė integracija veiksminga vaikui su cerebrinio paralyžiaus spastine diplegija, kūno judesių funkcijų pagerėjimui ir liemens raumenų elektriniam aktyvumui.

Reikšminiai žodžiai: cerebrinis paralyžius, neuromotorinė integracija, kūno judesių funkcijos, raumenų aktyvumas.

Literatūra:

- Higienos instituto Sveikatos informacijos centras (2017). Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla 2016 m. Vilnius: Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerija.
- Prasauskienė, A., Bakanienė, I., Endzinienė, M., Bartkuvienė, D., Eitmantytė, A., Bernotas, Š., Slabšinskienė, E., Kriščiūnas, A., Nedzinskienė, D., Stankevičienė, D., Žemaitienė, D., Vasiliauskiene, V. (2011). Cerebrinis paralyžius; medicininiai, pedagoginiai ir socialiniai aspektai. Kaunas.
- Rosenbaum, P., Paneth, N., Leviton, A., Goldstein, M., Bax, M. (2007). A report: the definition and classification of cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology*.
- Westerlund, M., O., Sjöberg, E., Sandell, J., Sandström, Ch., Lauritsen, H., K., Lundqvist, F. (2015). The Inventions Method - follow up and long term use of a new possible therapy for patients with spasticity.

KINEZITERAPIJOS PROGRAMŲ TAIKYMO ASPEKTAI PO STUBURO JUOSMENINĖS DALIES TARPSLANKSTELINIO DISKO IŠVARŽOS PAŠALINIMO OPERACIJOS

Ligita Overlingaitė, lekt. Eglė Radzevičienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Reabilitacijos katedra

Santrauka

Tarpslankstinė disko išvarža (TDI) yra glaudžiai susijusi su degeneraciniais diskų pokyčiais, vykstančiais dėl senėjimo procesų bei sukeliančiais stuburo funkcinių pablogėjimų. 95% dažniausiai TDI vieta yra nustatoma L4-L5 ir L5-S1 segmentuose, kadangi ten stebimas didžiausias paslankumas bei stuburui tenkanti apkrova. Dažniausiai yra operuojamos tos juosmeninės dalies išvaržos, kurios sukeliamos nugaros smegenų suspaudimą pasireiškia labai stipriu skausmu ir funkcijų sutrikimu. Atliekant stabilizavimo pratimus, pagrindinis dėmesys skiriamas kūno laikysenos raumenims, kurie atsakingi už pusiausvyros bei stuburo stabilumą judesių metu. Grįžtamojo ryšio principas labai plačiai yra taikomas kineziterapijoje esant raumenų veiklos sutrikimams. „Atspindžio“ (veidrodiniai) neuronai aktyvuojasi premotorinėje ir parietalinėje žievėje. Labiausiai atspindžio neuronai dirba stebint savo paties judesius.

Tyrimo pagrindimas. Literatūroje pateikiama nepakankamai duomenų apie veidrodinio grįžtamojo ryšio kineziterapijoje veiksmingumą, kaip pagalbinę priemonę, kuri efektyviai padėtų atstatyti pacientus po stuburo juosmeninės dalies tarpslankstelinio disko išvaržos pašalinimo operacijos II-ame reabilitacijos etape.

Tyrimo tikslas – įvertinti kineziterapijos programų taikymo aspektus po stuburo juosmeninės dalies tarpslankstelinio disko išvaržos pašalinimo operacijos II-ame reabilitacijos etape.

Metodika. Tyrime dalyvavo 30 pacientų. Tiriamieji buvo suskirstyti į dvi grupes: pirmajai grupei buvo taikyta stabilizavimo pratimai be veidrodinio grįžtamojo ryšio, o antrajai grupei buvo taikyta stabilizavimo pratimai su veidrodiniu grįžtamuuoju ryšiu. Kineziterapijos programų įgyvendinimas truko 4 savaites, 2 kartus per dieną. Prieš reabilitaciją ir po jos buvo vertinama tiriamųjų kojų raumenų jėga, dinaminė pusiausvyra, skausmas, plintantis į koją.

Rezultatai. Skausmo intensyvumas po kineziterapijos programų įgyvendinimo statistiškai reikšmingai ($p < 0.05$) sumažėjo abiejose tiriamųjų grupėse. Tačiau tarp grupių skausmo vertinimo vidurkiai statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($p > 0.05$). Kineziterapijos programa su veidrodiniu grįžtamuuoju ryšiu buvo statistiškai reikšminga ($p < 0.05$) gerinant pacientų dinaminę eisenos pusiausvyrą. Kojų raumenų jėga statistiškai reikšmingai ($p < 0.05$) padidėjo abiejose grupėse.

Išvados. Nustatyta, jog grupėje, kurioje buvo taikomi stabilizavimo pratimai su veidrodiniu grįžtamuuoju ryšiu, dauguma vertinamų rodiklių pagerėjo daugiau nei grupėje, kurioje buvo taikomi stabilizavimo pratimai be veidrodinio grįžtamojo ryšio.

Reikšmingi žodžiai: kineziterapija, veidrodinis grįžtamasis ryšys, tarpslankstelinio disko išvarža, stabilizavimo pratimai.

Literatūra:

- Moon, H. J., Choi, K., Kim, D., H., at al. (2013). Effect of lumbar stabilization and dynamic lumbar strengthening exercises in patients with chronic low back pain. *Annals of rehabilitation medicine*. 2013(1), 110-117.
- Spadaro, A., Ciarrocchi, I., Masci, C., et al. (2014). Effects of intervertebral disc disorders of low back on the mandibular kinematic. *BioMedical Center Research Notes*, 7, 1-5.
- Wand, B. M., Tulloch, V. M., George, P. J., Smith, A. J., Goucke, R., O'Connell, N. E., Moseley, G.L. (2012). Seeing it helps: Movement-related back pain is reduced by visualization of the back during movement. *Clin J Pain* 28, 602–608.

KINEZITERAPIJOS IR KINEZIOTEIPAVIMO POVEIKIS KELIO SĄNARIO FUNKCINIAM STABILUMUI PO ENDOPROTEZAVIMO OPERACIJOS II REABILITACIJOS ETAPE

Filomena Bernotaitė, lekt. Eglė Radzevičienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Reabilitacijos katedra

Santrauka

Visiškas kelio sąnario endoprotezavimas yra viena iš sėkmingiausių gydymo būdų, pacientams sergantiems degeneracinėmis sąnarių ligomis. Kasmet visame pasaulyje atliekama daugiau nei 500 000 visiškų sąnario endoprotezavimo operacijų (Vogel et al., 2011). Kvalifikuota reabilitacija po visiško kelio sąnario endoprotezavimo operacijos yra labai svarbi siekiant padidinti judesių amplitudes, jėgą bei gyvenimo kokybę (Juocevičius ir kt., 2010). Daug tyrimų yra atlikta, kuriais buvo nustatyta kinezioteipavimo nauda gydymui ir ypač traumų prevencijai. Kinezioteipavimas stimuliuoja raumenų jėgą, mažina skausmą, edemą bei raumenų nuovargį (Hoyo et al., 2013). Taip pat, kinezioteipas per odos mechanoreceptorius veikia propriocepciją, todėl yra geriau jaučiama kūno pozicija bei judesiai išlaikant kūno pusiausvyrą (Basset K., 2012). **Temos aktualumas.** Lietuvoje, kaip visame pasaulyje, endoprotezavimo operacijų skaičius sparčiai didėja. Nepavyko rasti Lietuvoje atliktų tyrimų, patvirtinančių hipotezę, jog kelio sąnario funkciją greičiau galima atkurti derinant kineziterapijos ir kinezioteipavimo procedūras, nei šias procedūras taikant atskirai. Būtent dėl to nuspręsta atlikti tyrimą, kurio **tikslas** – įvertinti kineziterapijos ir kinezioteipavimo poveikį kelio sąnario funkciniam stabilumui po endoprotezavimo operacijos II reabilitacijos etape.

Metodika. Tyrimo metodai: testavimas, matavimas, statistinė duomenų analizė. Tyrimas buvo atliekamas VšĮ Palangos reabilitacijos ligoninėje. Tiriamąjį kontingentą sudarė 18 pacientų, iš jų 15 moterų ir trys vyrai po kelio sąnario endoprotezavimo operacijos. Atsiktiniu atrankos būdu pacientai buvo skirstomi į dvi grupes po 9 tiriamuosius. I grupei (kontrolinei) buvo taikoma kineziterapija, o II grupei (tiriamajai) kineziterapija ir kinezioteipavimas. Tyrimo metu reabilitacijos pradžioje (1 dieną), viduryje (12 dieną) ir pabaigoje (24 dieną) buvo vertinama: kelio sąnario judesių amplitudė (goniometras), blauzdą tiesiančiųjų ir lenkiančiųjų raumenų jėga (R. Lovett'o balų sistema), šlaunies ir blauzdos edema (centimetrine juoste), kelio sąnario skausmas (vizualine skausmo skale - VASS).

Rezultatai. Vertinant tiriamųjų kelio sąnario judesių amplitudę, šlaunies ir blauzdos edemą, skausmą buvo pastebėta, jog tiek kontrolinės tiek tiriamosios grupių rezultatai po reabilitacijos statistiškai reikšmingai pagerėjo ($p < 0,05$). Tačiau vertinant vidurkių tiriamosios grupės rezultatai buvo geresni nei kontrolinės. Vertinant blauzdą tiesiančiųjų ir lenkiančiųjų raumenų jėgą prieš ir po reabilitacijos rezultatai statistiškai nereikšmingi ($p > 0,05$). Tačiau stebint atskirų grupių rezultatus pastebėta, jog tiriamosios grupės raumenų jėga buvo šiek tiek didesnė negu kontrolinės.

Išvados. Nustatyta, jog grupėje, kurioje buvo taikoma kineziterapija ir kinezioteipavimas dauguma vertinamų rodiklių pagerėjo daugiau, nei grupėje, kurioje buvo taikoma tik kineziterapija.

Reikšmingi žodžiai: kineziterapija, kinezioteipavimas, kelio sąnario endoprotezavimas.

Literatūra:

- Juocevičius, A., Michailovienė, I., Burzdžienė, R., Glamba, V., Danys, A. (2010). Pacientų, reabilituotų po klubo ir kelio sąnario endoprotezavimo operacijų trijose reabilitacijos paslaugas teikiančiose įstaigose, charakteristika. Gerontologija, 11 (2), 77 – 83.
- Vogel, A. L., Carotenuto, G., Basti, J. J., et al. (2011). Sports Health, 3(5): 441-450.

NEUROSENSOMOTORINĖS INTEGRACIJOS ĮTAKA KŪNO JUDESIŲ FUNKCIJAI, VAIKUI TURINČIAM CEREBRINĮ PARALYZIŲ

Rita Gikarienė, Doc. Dr. Daiva Mockevičienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Reabilitacijos katedra

Santrauka

Cerebrinis paralyžius – tai lėtinė nervų sistemos liga, prasidedanti kūdikystėje ir besitęsianti visą gyvenimą. Jis išsivysto dėl galvos smegenų pažeidimo iki gimimo, gimdymo metu arba po gimimo. Pagrindinis cerebrinio paralyžiaus požymis – judesių raidos sutrikimas. Liga sukelia inervacijos sutrikimus, kas lemia pakitusį raumenų tonusą, sutrinka judesių kontroliavimas ir koordinavimas. Refleksų integracija padeda išprovokuoti jutimų sistemos aktyvumą, formuoti motorinėms funkcijoms, jų planavimui, tobulinimui.

Tikslas – įvertinti refleksų integracijos įtaką kūno judesių funkcijai, vaikui turinčiam cerebrinį paralyžių.

Metodika – atliktas atvejo analizės tyrimas su vaiku, kuriam nustatyta spastinė diplegija. Atliktas kūno judesių funkcijos vertinimas prieš tyrimą ir po jo, taip pat nustatyti patologiniai refleksai, įvertintas raumenų tonusas pagal modifikuota Ashworth skalę. Nustatytas funkcinio mobilumo lygis. Visi matavimai atlikti prieš tyrimą ir po jo. Tyrimas atitiko etikos keliamus reikalavimus.

Rezultatai – Taikant refleksų integraciją pagerėjo tiriamojo fizinė būklė, kūno judesių funkcijos. Tiriamasis išmoko pats atsistoti iš sėdimos padėties, eiti su vaikštyne įveikdamas kliūtis, eiti šoniniu žingsneliu. Nors neurosensomotorinė integracija ir neturėjo įtakos raumenų tonusui, ji ženkliai sumažino patologinius refleksus – babinskio ir galanto refleksus.

Išvados.

1. Palyginus kūno judesių funkcijos tyrimus prieš ir po tyrimo, nustatyta, kad testo rezultatai pakito keliais balais. Todėl galima teigti, jog refleksų integracija įtakoja kūno judesių funkcijas.
2. Nustatyta, kad refleksų integracija raumenų tonusui įtakos neturėjo.
3. Galima teigti, kad refleksų integracija turi įtakos funkciniam lygiui, kadangi po tyrimo jis šiek tiek pakilo.
4. Nustatyta, kad patologiniai refleksai sumažėjo, taikant refleksų integraciją.

Reikšmingi žodžiai: cerebrinis paralyžius, refleksų integracija, neurosensorimotor reflex integration program.

Literatūra:

- Drazdienė N.; Grikienė J.; Jakavonytė-Akstinienė A. ir kt. 2014. Vaikų ligos ir slauga. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- Masgutova, S. 2012. MNRI® Reflex integration and learning. Published by Svetlana Masgutova Educational Institute® for Neuro-sensory-Motor and reflex Integration, LLC.
- Prasauskienė A. 2017. Neįgalių vaikų ortopedinės komplikacijos ir jų prevencija. Kaunas: Kopa.
- Ritesh T. 2017. Symptom Recognition and Diagnosis of Cerebral Palsy in Nepal. [interaktyvus] Volume 47, Issue 6, pp 1739–1748. [žiūrėta 2018m. vasario 15d.] <https://link.springer.com/article/10.1007/s10803-017-3090-8>

SENŲ AMŽIAUS ASMENŲ PUSIAUSVYROS IR KOORDINACIJOS LAVINIMAS KINEZITERAPIJOS METODAIS

Aušrinė Gedrimaitė, doc. dr. Rima Radžiuvienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Reabilitacijos katedra

Santrauka

Senėjimas įtakoja pablogėjusį gebėjimą išlaikyti kūno padėtį, sensorinių sistemų funkcijos pablogėjimą, sumažėjusią raumenų jėgą, sumažėjusią raumenų apimtį ir masę, raumenų skaidulų skaičių, motorinių vienetų pokyčius, laikysenos pakitimus, bet kuris iš šių sistemų pakitimas įtakoja blogą pusiausvyrą ir eiseną, kurie sudaro riziką senyvo amžiaus žmonėms patirti griuvimus.

Tikslas – įvertinti senyvo amžiaus asmenų pusiausvyros ir koordinacijos lavinimą.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant standartizuotus Berg pusiausvyros testą ir Tinetti eisenos ir pusiausvyros vertinimo skalę. Duomenų analizės metodas – statinė ir aprašomoji duomenų analizė („SPSS Windows 23“ ir „Excel 2010“). Tyrimo imtis – 18 asmenų nuo 75 iki 90 metų, su ne gilesniu nei lengvo laipsnio pažinimo funkcijų sutrikimu.

Rezultatai. Vertinant tiriamųjų eiseną ir pusiausvyrą Tinetti testu tyrimo pradžioje eisenos balų vidurkis buvo $6,88 \pm 3,22$ balo, o tyrimo pabaigoje – $6,59 \pm 3,04$ balai. Lyginant gautus rezultatus nenustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p > 0,05$). Pastebėtina, kad tiriamųjų eisenos balų vidurkis po tyrimo sumažėjo. Prieš tyrimą pusiausvyros balų vidurkis buvo $9,94 \pm 3,02$ balo, o po tyrimo – $9,39 \pm 2,95$ balai. Nustatyta, kad pusiausvyra pagerėjo po taikytos kineziterapijos metodikos. Išanalizavus Tinetti testo rezultatus prieš ir po tyrimo buvo nustatyta, kad tiek prieš tyrimą, tiek po tyrimo – yra didelė tikimybė nugriūti ir po tyrimo eisenos ir pusiausvyros balų vidurkis sumažėjo nei prieš tyrimą. Taikant Stjudento *t* kriterijų nepriklausomoms imtims, buvo bandoma nustatyti ryšį tarp lyties ir eisenos bei pusiausvyros vertinimo skalių pagal Tinetti testą. Tyrimo duomenų analizė parodė, kad nėra statistiškai reikšmingo skirtumo tarp lyties ir pusiausvyros ($p > 0,05$) bei eisenos ($p > 0,05$) vertinimo skalių. Tiriamųjų pusiausvyra buvo vertinama Berg pusiausvyros vertinimo skale. Palyginus Berg testo rezultatus prieš ir po tyrimo buvo nustatyta, jog prieš tyrimą, stebimas Berg testo rezultatų vidurkis yra $31,11 \pm 10,67$ balai. Po visų kineziterapijos procedūrų šios tiriamųjų grupės rezultatai siekė $30,67 \pm 10,56$ balus, tačiau šis rezultatų pokytis nebuvo statistiškai reikšmingas ($p > 0,05$). Tyrimu nustatyta, jog tiriamųjų balų vidurkis po tyrimo nežymiai sumažėjo, bendras balų vidurkis prieš ir po tyrimo nustatytas $30,89 \pm 10,62$. Remiantis Berg pusiausvyros vertinimo skale, tiriamieji turi vidutinę tikimybę griūti. Vertinant bei analizuojant Berg pusiausvyros skalę pagal lytį prieš ir po tyrimo, statistiškai reikšmingų skirtumų nerasta ($p > 0,05$).

Išvados. Tyrimas parodė, kad po pusiausvyros ir koordinacijos lavinančių kineziterapijos metodų taikymo, tikimybė tiriamiesiems griūti išliko didelė.

Po pusiausvyrą ir koordinaciją lavinančių kineziterapijos metodų senyvo amžiaus žmonių statinei ir dinaminei pusiausvyrai statistiškai reikšmingo pokyčio neturėjo ($p < 0,05$)

Raktiniai žodžiai: Senyvas amžius, senėjimas, pusiausvyra, koordinacija.

Literatūra:

- Strukčinskaitė V, Norkienė S, Strukčinskienė B. (2016) *Visuomenės sveikata*. Pagyvenusių žmonių kritimai: rizikos veiksniai ir prevencijos galimybės. Nr6, 102-108 p.
- Lesauskaitė V, Damulevičienė G, Knašienė J, Kučikienė O, Macijauskienė J. (2017) Geriatrija. LSMU Leidybos namai. Kaunas. 335-336 p.

KOMPIUTERINĖS TOMOGRAFIJOS PANAUDOJIMAS RADIOTERAPIJOJE

Ieva Lideikytė, Otilija Derbutienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Medicinos technologijų katedra

Santrauka

Technologijų pažanga lemia medicininį progresą. Daugelis diagnozavimo, gydymo planavimo etapų, chirurginių intervencijų šiandien neįsivaizduojami be technologijų pagalbos. Vaizdinių duomenų įvairovė daro įtaką ir specializuotų metodų, skirtų tokiems duomenims analizuoti, kūrimui. Šiuo metu, planuojant spindulinį gydymą ir apibrėžiant naviko tūrį, yra remiamasi kompiuterinės tomografijos (KT) tyrimo metu gautais vaizdiniais, kurie suteikia informaciją apie anatomicinę naviko ir aplinkinių audinių struktūrą.

Tikslas - Išanalizuoti kompiuterinės tomografijos vaizdinio reikšmę radioterapijoje ir pateikti rekomendacijas.

Metodika. Darbui atlikti pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas. Tyrimo metu buvo išanalizuoti 22 žmonių skirtingų organų ir audinių gauti vaizdai. Šiame tyrime buvo panaudota 10 moterų ir 12 vyrų organų ir audinių vaizdiniai. Tyrimui pasirinkti pacientai iš 2016-2017 metų laikotarpio. Kiekvienam organui ar audiniui tirti buvo naudoti 5 pacientų vaizdiniai ir vedamas gautų rezultatų vidurkis. Visa tai atlikta pasitelkiant „Eclipse“ planavimo sistemos programą. Naudojantis šia programa buvo pasirenkami skirtingų organų bei audinių vaizdiniai. Šiame tyrime taip pat buvo tiriami ne tik organų ir audinių vaizdai, tačiau buvo ieškoma priežasčių, kas sukelia artefaktus, kurie trukdo tinkamai suplanuoti gydymo planą.

Rezultatai. Nagrinėjant kompiuterinės tomografijos aparatų panaudojimą radioterapijoje pastebėta, kad, imitacijos atlikimui yra labai svarbus imobilizacijos procesas taip pat ir paciento tikslus paguldymas. Atliekant tyrimą buvo pastebėta, kad tik tinkamas imobilizavimas ir instrukcijų kėdaryti tyrimo metu pacientui išaiškinimas sumažina nevalingą paciento pajudėjimą. Šių vidinių organų judėjimą kontroliuoti yra sunku, bet įmanoma. Krūtinės ląstai galima taikyti kvėpavimo kontrolę, prostatoje įsodinamos aukso sėklos (dėl būdingos šio organo neprognozuojamos padėties kitimo, kurį įtakoja tiesiosios žarnos ir šlapimo pūslės prisipildymas).

Kompiuteriniai imitatoriai ir jų atliekamas imitacijos procesas padeda pasirinkti optimalų švitinimo laukų išdėstymą, kuris užtikrina geriausią naviko apšvitinimą ir minimalų aplinkinių audinių apšvitinimą.

Išvados. Tyrimas parodė, kad kompiuteriniai tomografai (KT) yra svarbūs aparatai, reikalingi spindulinio gydymo plano sudarymui. Tiksliai imitacijos atlikimui yra labai svarbus paciento imobilizacijos procesas ir tikslus paciento išguldymas. Taip pat svarbu informuoti pacientą, kad tyrimo metu jis nejudėtų ir paaiškinti, kodėl jis turi nejudėti.

Reikšminiai žodžiai: kompiuterinė tomografija, imitacija, radioterapija, imobilizacija.

Literatūra:

Basevičius A., Lukoševičius S., Kiudelis J., Dobrovolskienė L. Radiologijos pagrindai: bendrasis vadovėlis. 70-76 psl. Kaunas, 2005.

Valevičienė N., Bružaitė J., Dobrovolskis R. A. Kompiuterinės tomografijos raida: nuo sukūrimo iki dabar. Sveikatos mokslai: visuomenės sveikata, medicina, slauga. 2004, nr. 5 2004/5/12, 12 psl, 16-17 psl.

KRŪTINĖS LĀSTOS ORGANŲ BENDRIEJI IR SPECIALIEJI TYRIMO METODAI

Žubikaitė Raimonda ir Grinkaitė Kotryna, asist. Gvazdaitis Mindaugas
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Medicinos technologijų katedra

Santrauka

Krūtinės ląsta yra itin svarbi žmogaus kūno dalis, kuri saugo gyvybiškai svarbius organus, kaip širdį ir plaučius. Todėl krūtinės ląstos tyrimai yra be galo svarbūs norint atskleisti širdies, plaučių, tarpuplaučio organų ligas, pakitimus, kurie leidžia įvertinti ligos sunkumą ar pritaikyti tinkamą gydymą. Šiems organams tirti yra naudojami įvairūs ir skirtingi radiodiagnostiniai tyrimai.

Tikslas- Išanalizuoti pagrindinius ir specialiuosius krūtinės ląstos organų tyrimų metodus.

Metodika. Atlikta mokslinių literatūros šaltinių analizė

Rezultatai. Nagrinėjant literatūros šaltinius, nustatyta, kad krūtinės ląstai tirti yra keletas tyrimo metodų, tačiau kiekvienam organui parenkamas tik tam tikras tyrimas. Pavyzdžiui taikant paprastą rentgeną ar kompiuterinę tomografiją (KT), galima ištirti plaučius bei širdį, tačiau tokiais tyrimais kaip ultragarsu (UG) ar magnetinio rezonanso tomografija (MRT) yra tiriama tik širdis, nes šie du tyrimai netinkami plaučiams tirti.

Išvados. Rentgenografiniu tyrimu, gaunami krūtinės ląstos vaizdai, kuriuose galima įvertinti plaučius, širdį, didžiąsias arterijas, šonkaulius, diafragmą ar tarpuplautį. Širdies pagrindiniai tyrimo metodai yra magnetinis rezonansas (MRT), ultragarsas (UG), kompiuterinė tomografija (KT) ir rentgenas, kuris skirtas tik įvertinti širdies būklę. Tačiau yra ir specialus širdies tyrimo metodas- koronarografija, kurios metu tiriamos širdies vainikinės arterijos. Rentgenografijos privalumai- greitas, pigus, patogus, pasižymintis nedidele radiacijos doze. Tyrimas gali būti atliekamas bet kuriam žmogui nepriklausomai nuo jo amžiaus. Tačiau dėl mažo informatyvumo reikia daryti papildomus tyrimus (KT ar MRT). Kompiuterinės tomografijos privalumai: 3D vaizdai, itin informatyvūs, pakankamai greitas. Trūkumas: didelė jonizuojančios spinduliuotės dozė. Ultragarso privalumai: greitas, neturi jonizuojančios spinduliuotės, plačiai taikomas, neskausmingas,. Pagrindinis trūkumas: Mažas informatyvumas. Didžiausias MRT privalumas: nėra jonizuojančios spinduliuotės. Naudojamos saugesnės kontrastinės medžiagos, kurių pagrindinė sudedamoji dalis yra ne jodas, o gadolinis. MRT trūkumai: brangus, ilgas ir triukšmingas tyrimas.

Reikšmingi žodžiai: Kompiuterinė tomografija, magnetinio rezonanso tomografija, echoskopija, koronarografija

Literatūra:

- Briedienė R., Trakymas M. 2005 Krūtinės ląstos ultragarsinio tyrimo pritaikymas onkologijos klinikoje. *Sveikatos mokslai* Nr.4 86-91p
- Glaveckaitė S. 2011. Širdies magnetinio rezonanso tomografijos vertė, prognozuojant kairiojo skilvelio miokardo kontrakcijos atsistatymą po revaskuliarizacijos. *Daktaro disertacija* p26 Golubickas D., Jankauskas A. 2013. Širdies kompiuterinė tomografija: išeminės širdies ligos vertinimo galimybės. *Klinikinės-praktinės apžvalgos* Nr.3.1, p65-67
- Gradauskas P., Rubikas R., Danilevičius M. ir kt. 2002. Kompiuterinės tomografijos galimybės vertinant nesmulkialąstelinio plaučių vėžio išplitimą. *Medicina* Nr.38, p43-46.
- Gradauskas P., Rubikas R., Danilevičius M. ir kt. 2009. Radiologinių tyrimo metodų efektyvumas diagnozuojant plaučių tuberkuliozę. *Medicina* Nr.45(12) p952-953.
- Janionytė J., Basevičienė I., Atstupėnaitė V. 2010 Kontrastinės medžiagos, vartojamos magnetinio rezonanso tomografijai *Šeimos gydytojo praktika* Nr.1 p1-4

PROSTATOS MAGNETINIO REZONANSO TOMOGRAFIJOS (MRT) TYRIMAS

Kornelijus Kateiva, gyd. Mindaugas Gvazdaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Medicinos technologijų katedra

Santrauka

Prostatos vėžys – Europoje dažniausia vėžio rūšis, kuria serga vyresnio amžiaus vyrai.

Prostatos magnetinio rezonanso tomografijos tyrimai (toliau - MRT) yra sparčiai vystoma vaizdinė technologija labai pasitarnaujanti diagnozuojant prostatos vėžį. MRT tyrimo pagalba galima nustatyti ne tik ligos išplitimą, bet ir lokalius navikinius pakitimus liaukos ribose. Atrastos bei nuolat papildomos skenavimo sekos bei protokolai dar padidino MRT tyrimo diagnostines galimybes tiriant prostatą.

Tikslas – apžvelgti prostatos MRT diagnostikos principus.

Metodika. Išanalizuoti moksliniai straipsniai apie prostatos MRT tyrimus bei 2017 m. Klaipėdos universitetinėje ligoninėje (toliau - KUL) atlikto MRT prostatos tyrimo eigos apžvalga.

Tikslai: 1) išanalizuoti prostatos MRT tyrimuose naudojamas sekas; 2) apžvelgti kaip 2017 metais buvo atliekamas prostatos tyrimas KUL.

Rezultatai: Šiuolaikinis prostatos ištyrimas neapsiriboja tik anatominėmis sekomis: T1WI (angl. T1 weighted image), T2WI (angl. T2 weighted image). Prie anatominių sekų yra prijungiamos ir funkcinės sekos: DWI/ADC (angl. diffusion weighted imaging/apparent diffusion coefficient), DCEI (angl. dynamic contrast enhanced imaging) ir MRSI (angl. magnetic resonance spectroscopy imaging). T1WI ir T2WI sekose yra įvertinama priešinės liaukos anatomija periferinėje, tranzitorinėje bei fibromuskulinėje raumeninėje zonoje. DWI ir ADC sekos yra reikalingos galimo navikinio audinio difuzijos restrikcijai įvertinti. Difuzijos restrikcija DWI sekose matoma kaip hiperintensinio, ADC žemėlapyje kaip hipointensinio signalo zona. DCEI sekos yra reikalingos įvertinant navikinaim audiniui specifiską kontrastinės medžiagos kaupimąsi liaukoje, o MRSI sekos naudojamos specifinių metabolitų koncentracijos nustatymui.

Priešinės liaukos tyrimo metu aparato vaizdinimo lazeris buvo centruojamas ties paciento klubakaulio sparnais bei buvo leidžiama kontrastinė medžiaga. Sagitalinės sekos buvo planuojamos transversinėse vaizdų plokštumose. Koronarinės sekos buvo planuojamos sagitalinėse vaizdų plokštumose, o transversinės sekos – sagitalinėse vaizdų plokštumose.

Išvados. Prostatos tyrimuose yra naudojamos šios sekos: T1WI, T2WI, DWI/ADC, DCEI bei MRSI. Priešinės liaukos tyrimui, kuris buvo atliktas 2017 metais, buvo panaudotos anatominės bei funkcinės sekos.

Reikšminiai žodžiai: magnetinio rezonanso tomografija, priešinės liaukos vėžys, sekos.

Literatūra:

Čiuvašovas A. 2013. Medicinos teorija ir praktika: „Prostatos vėžio diagnostika: daugiaparametrinės MRT taikymas klinikinėje praktikoje“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mtp.lt/files/MTP-Radiologai_7.pdf>

Ghai S., Haider MA. 2015. Multiparametric-MRI in Diagnosis of prostate cancer [interaktyvus]. Indian journal of urology. Vol. 31, No. 3, [žiūrėta 2018 m. kovo 4 d.], p. 194–201. Prieiga per Internetą: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4495493/>>

ADAPTACINĖ RADIOTERAPIJA

Kvaraciejus Tumas Linas

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Medicinos technologijų katedra

Santrauka

Radioterapija atlieka svarbų vaidmenį vėžio gydyme. Tačiau gydymo tolesnis tobulinimas yra sudėtingas, kadangi jis stipriai priklauso nuo kiekvienam asmeniui būdingų kintamųjų. Dozimetrinių pakitimų švitinamoje vietoje, dėl pozicionavimo paklaidos, morfologinių bei fiziologinių pokyčių pačio paciento kūne (anatominės padėties, formos ir tūrio pokyčiai bei biologinių pokyčių sukeltų dėl fenotipo permainų). Dauguma šių permainų priklauso nuo spinduliavimo dozės, todėl jų neina valdyti taikant įprastus gydymo metodus, kurie yra paremti išankstiniu planavimu ir skenavimu. Adaptacinė radioterapija (ART) - radioterapijos modulis, leidžiantis gydytojui pakeisti gydymo planą, atsižvelgiant į galimus naviko ir sveiko audinio pozicijų ar jų tūrio pokyčius. ART suteikia galimybę pilnai švitinti naviką ir tuo pačiu sumažinti žalą sveikiems audiniams.

Tikslas. Išanalizuoti adaptacinės radioterapijos gydymo metodiką.

Metodika. Retrospektyviai analizuota literatūra apie radioterapiją ir jos tobulinimą. Taip pat analizuota ir adaptacinės radioterapijos galimybės bei darbiniai trūkumai.

Rezultatai. Atlikus literatūros analizę buvo išsiaiškinta, kas yra adaptacinė radioterapija, kokie jos privalumai ir trūkumai.

Išvados. ART yra vienas iš naujausių radioterapijos modulių, kurio dėka galima sumažinti aplinginių audinių, tame tarpe ir kritinių organų apšvitinimo riziką tuo pačiu sunaikinant naviką. Tačiau, kadangi ART technologija yra ganėtinai nauja, jai reikia daug optimizavimo, tiek dėl apšvitos koregavimo ir dėl automatizuotų sistemų veikimo.

Reikšminiai žodžiai: radioterapija, adaptacinė radioterapija, skenavimo technikos.

Literatūra:

- Basevičius A., Lukoševičius S., Jonaitienė E. ir kt. 2013. Radiologijos pagrindai. Kaunas : LSMU Leidybos namai. ISBN:9789955152958
- Higienos institutas Sveikatos informacijos centras. 2017. Mirties priežastys 2016. Vilnius. ISSN 1392-9186
- Ohnesorge B.M., Flohr Th.G., Becker C.R. and ect. 2007. Principles of Multi-slice Cardiac CT Imaging. Multi-slice CT in Cardiac Imaging. Nr.2 ISBN 978-3-540-49546-8

KŪRYBINIŲ METODŲ TAIKYMAS KARDIOLOGINĖS REABILITACIJOS METU

Karolis Klimavičius, Aistė Varoniukaitė, doc. dr. Jūratė Samėnienė, Joana Kriščiokaitytė
LSMUL KK Reabilitacijos klinika

Santrauka

Mokslinėje literatūroje nurodama, kad sergančiųjų arterine hipertenzija su sveikata susijusi gyvenimo kokybė yra aukštesnė pacientų, kurių arterinė hipertenzija buvo gerai kontroliuojama, lyginant su nepakankamai kontroliuojamos arterinės hipertenzijos sergančiaisiais pacientais. Ekspresyvus rašymas - tai spontaniškas skausmingų vidinių išgyvenimų, susijusių su traumine patirtimi, aprašymas. Šio metodo esmė - panaudoti rašymą, o ne kalbėjimą, siekiant traumas išgyvenusių žmonių emocinio atsiskleidimo. Taigi, ekspresyvus rašymas - tai rašymo pritaikymas emocijų išveikai.

Tikslas. Nustatyti sergančiųjų išemine širdies liga pacientų, arterinio kraujo spaudimo bei emocinės būsenos kitimus emocinės būsenos ir arterini, taikant ekspresyvaus rašymo metodą reabilitacijos metu

Tyrimo metodai.

Tyrimo dalyvavo išemine širdies liga sergantys 412 reabilitacinės ligoninės kardiologiniame skyriuje besigydantys žmonės. Dalyvauti rašymo užsiėmimuose (t.y., į ekspresyvaus rašymo bei neutralaus rašymo grupes) buvo atrinkti tiriamieji, kuriems dar nebuvo taikytos jokios psichoterapinės procedūros (kaip muzikos terapija, videorelaksacija, relaksacija su aromoterapija ir pan.).

Rezultatai

Rezultatai rodo, kad ekspresyvaus rašymo grupės dalyvių arterinio kraujo spaudimo pokyčiai po intervencijos yra reikšmingai mažesni ($p < 0,001$), lyginant su neutralaus rašymo grupės dalyvių arterinio kraujo spaudimo pokyčiais.

Kaip rodo šio tyrimo rezultatai, metodas gali būti efektyvus, koreguojant reabilitacinės ligoninės pacientų arterinį kraujo spaudimą bei emocinę būklę. Padidintą arterinio kraujo spaudimą turintiems žmonėms net nedidelis jo sumažinimas reiškia mažesnę tokių komplikacijų kaip miokardo infarktas bei insultas riziką. Todėl ekspresyvaus rašymo metodas gali būti potencialiai svarbus dėl poveikio pacientų arteriniam kraujo spaudimui. Naudojant šį metodą, galima padėti pacientams koreguoti jų emocines reakcijas į ligą ir formuoti realų savo fizinės būklės vertinimą.

Išvados. Ekspresyvaus rašymo grupės dalyvių arterinio kraujo spaudimo pokyčiai po intervencijos yra statistiškai reikšmingai didesni (arterinis kraujo spaudimas reikšmingai sumažėjo), lyginant su nerašymo grupės dalyvių arterinio kraujo spaudimo pokyčiais.

Ekspresyvaus rašymo grupės dalyvių pozityvaus afekto ir negatyvaus afekto pokyčiai po intervencijos yra didesni, lyginant su neutralaus rašymo grupės dalyvių afektų pokyčiais.

Reikšminiai žodžiai: ekspresyvus rašymas, kardiologija, reabilitacija.

Literatūra:

Koopman C., Ismailji T., Holmes D., Classen C. C., Palesh O., Wales T., (2005). The Effects of Expressive Writing on Pain, Depression and Posttraumatic Stress Disorder Symptoms in Survivors of Intimate Partner Violence. *Journal of Health Psychology*, 10(2), 211-221.

Raškelenė V., Babarskienė M.R., Macijauskienė J., 2008. Širdies ir kraujagyslių ligų rizikos veiksnių sąsajos su gyvenimo kokybe. / Sveikatos mokslai, Nr. 6 (3), p. 2045 - 2050

KOMPLEKSNIO FIZINIO AKTYVUMO MODELIO TAIKYMAS MOTERIMS PO KRŪTIES VĖŽIO OPERACIJOS REABILITACIJOS METU

Viktorija Micpovilytė, Karolis Klimavičius, Teresė Gritėnienė, Joana Kriščiokaitytė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. Reabilitacijos klinika
Vilniaus Universitetas SSC

Santrauka

Krūties vėžys yra viena iš labiausiai paplitusių moterų onkologinių ligų, kuri sudaro apie 23 proc. visų piktybinių navikų. Krūties vėžys bei ilgas invazinis jo gydymas sukelia šalutinius poveikius, tokius kaip sumažėjusį fizinį pajėgumą, nuovargį, išsekimą, viršutinių galūnių funkcijos sutrikimą, depresiją, neuropatiją bei osteoporozę, kurie turi tiesioginę įtaką pacienčių gyvenimo visavertiškumui. Fiziniai pratimai padeda palengvinti su liga bei gydymu susijusius simptomus ir sveikatos problemas, kurios pasireiškia nuo vėžio diagnozavimo momento ir tęsiasi dešimtmečiais ar net visą gyvenimą.

Darbo tikslas. nustatyti muzikos terapijos ir Pilates metodikos poveikį moterų rankos funkcijai po krūties vėžio operacijos.

Metodika. Tyrimas atliktas 2016 lapkričio – 2017 liepos mėn., kuriame dalyvavo 63 moterys besigydančios po krūties vėžio operacijos LSMUL Kauno klinikose, Krūties chirurgijos skyriuje.

Wong - Baker veido išraiškų skausmo įvertinimo skalė bei centimetrinė juostelė - žasto apimčiai operuotoje pusėje išmatuoti. Nuovargio inventorius (MFI-20L) - savijautos įvertinimui, klausimynas, sergančiųjų krūties vėžiu, gyvenimo visavertiškumui vertinti (EORTC QLQ-C30, BR23). Tyrimo duomenys apdoroti matematinės statistikos metodais.

Rezultatai. Po Pilates treniruočių reikšmingai sumažėjo tiriamosios grupės moterų nuovargis ir padidėjo motyvacija, pagerėjo bendra sveikatos būklė, fizinis, vaidmenų ir emocinis funkcionavimas bei sumažėjo simptomų (dusimas, pašalinis gydymo poveikis, krūties ir rankos simptomai) ($p<0,05$). Kontrolinės grupės tiriamosioms pablogėjo bendroji sveikatos būklė, požiūris į ateitį, fizinis, vaidmenų ir pažintinis funkcionavimas bei padaugėjo simptomų (skausmas, dusimas, apetito stoka, vidurių užkietėjimas, pašalinis gydymo poveikis, krūties simptomai) ($p<0,05$).

Išvados. Reabilitacijos pabaigoje abiejų grupių moterų, kurioms atlikta krūties vėžio operacija, plaštakos raumenų jėga ir žasto judesių amplitudė statistiškai reikšmingai padidėjo, o skausmo intensyvumas ir operuotos pusės žasto apimtis – sumažėjo ($p<0,05$).

Taikant Pilates treniruočių metodą sergančiųjų krūties vėžiu operuotosios pusės žasto judesių amplitudės reikšmingai padidėjo ($p<0,05$). Nedalyvavusiųjų programoje žasto tiesimo amplitudė reikšmingai sumažėjo ($p<0,05$). Po Pilates treniruočių metu tiriamųjų fizinio pajėgumo rodikliai reikšmingai padidėjo ($p<0,05$).

Po Pilates treniruočių sumažėjo tiriamųjų fizinis nuovargis bei padidėjo aktyvumas ir motyvacija ($p<0,05$). Nedalyvavusioms programoje padidėjo protinis nuovargis ir sumažėjo motyvacija bei pagerėjo gyvenimo visavertiškumas ($p<0,05$).

Reikšminiai žodžiai: krūties vėžys, Pilates.

Literatūra:

- Brennan, M.J., Miller, L.T. (1998). Overview of treatment options and review of the current role and use of compression garments, intermittent pumps and exercise in the management of lymphedema. *Cancer*; 83: 2821-7.
- Calle, E.E., Frumkin, H., Henley, S.J., Savitz, D.A., Thun, M.J. (2002). *Organochlorines and breast cancer risk*. CA Cancer J Clin; 52 (5): 301-9.

PACIENTŲ DALYVAUJANČIŲ PROFILAKTINĖJE STOROSIOS ŽARNOS VĖŽIO PATIKROJE PASITENKINIMAS ENDOSKOPINIŲ TYRIMŲ

Deividas Margevičius, Tomas Būbnelis, Ilma Vilčinskaitė

Klaipėdos universitetinė ligoninė, gastroenterologijos skyrius, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Medicinos akademija

Santrauka

Lietuvoje sergamumas storosios žarnos vėžiu (SŽV), užima penktąją vietą tarp kitų piktybinių navikų. Lietuvos vėžio registro duomenimis, 2012 metais sergamumas šia liga siekė daugiau kaip 950 atvejų, o mirė nuo šios ligos daugiau nei 500 pacientų.

Nuo 2009 metų mūsų šalyje vykdoma SŽV ankstyvosios diagnostikos programa. Pacientams gavus teigiamą slapto kraujavimo testą išmatose (iFOBT), atliekama endoskopinis storosios žarnos tyrimas - kolonoskopija.[4] Kolonoskopija yra auksinis standartas vizualizuoti storąją žarną ir šiuo momentu pagrindinis metodas SŽV patikrai.

Moralinės paramos, informacijos stoka, baimė ar nemaloni buvusių tyrimų patirtis gali turėti įtakos paciento pasitenkinimui. Pasitenkinimas lemia tyrimo rezultatus, paciento požiūrį į tyrimą, kolektyvą ir sveikatos priežiūros įstaigą.

Darbo tikslas: Ištirti pacientų, dalyvaujančių profilaktinėje storosios žarnos vėžio patikroje, pasitenkinimą endoskopiniu tyrimu.

Metodika: Tyrimas buvo atliekamas 2017 metų rugsėjo – gruodžio mėnesiais Klaipėdos universitetinės ligoninės Endoskopijų skyriuje. Tyrimo dalyvavo 74 pacientai (45,6 proc. vyrų ir 54,4 proc. moterų), kurie buvo atsiųsti tyrimo laikotarpiu atlikti endoskopinio storosios žarnos tyrimo. Atlikta anoniminė anketinė apklausa.

Rezultatai: Endoskopinio žarnyno tyrimo metu savijautai turi įtakos laukimo trukmė, tyrimo trukmė, atliekamos manipuliacijos tyrimo metu, diskomfortas ($p < 0,05$). Skausmui jaučiamam po procedūros turi įtakos pacientų amžius ir lytis. ($p < 0,05$). Kuo didesnis jaučiamas skausmas ar diskomfortas po tyrimo, tuo mažesnis noras kartoti tyrimą ateityje ($p < 0,05$).

Išvados: Dauguma pacientų buvo neinformuojami apie galimas tyrimo komplikacijas, galimus nemalonius pojūčius po tyrimo. Informacijos nepakankamumas susijęs su amžiumi ir išsilavinimu: jaunesnio amžiaus, ir tiems, kurie turi aukštąjį išsilavinimą reikėjo daugiau ir išsamesnės informacijos.

Patiriamas skausmas ar diskomfortas po endoskopinio žarnyno tyrimo buvo susijęs su atliekamomis manipuliacijomis. Tyrimo metu atlikus polipo pašalinimą ar paėmus gabalėlį biopsijai pacientai dažniau jautė nepatogumo jausmą. Nustatyta, kad jaunesni pacientai ir moterys jaučia skausmą dažniau.

Nustatyta, kad pacientų pasitenkinimas tyrimu buvo aukštas. Nepasitenkinimą endoskopiniu tyrimu reikšmingai lėmė ilgas laukimo ir tyrimo laikas, skausmas, diskomfortas po tyrimo.

Reikšminiai žodžiai: kolonoskopija, pasitenkinimas, gastroenterologija.

Literatūra:

- Denters MJ et al. Patient satisfaction with the colonoscopy procedure: endoscopists overestimate the importance of adverse physical symptoms. *Frontline Gastroenterology*. 2012
- Eckardt AJ et al. Open access colonoscopy in the training setting: which factors affect patient satisfaction and pain? *Endoscopy*. 2008
- Lietuvos vėžio registras. <http://www.nvi.lt>, 2012
- Rimkus Bernardas et al. Išmatų slapto kraujavimo patikros metodai. *Medicinos teorija ir praktika*. 19. 190-194, 2013
- Rutherford CC, Calderwood AH. Update on Bowel Preparation for Colonoscopy. *Curr Treat Options Gastroenterol*. 2018

5-6 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ PSICHOMOTORINIŲ REAKCIJŲ KAITA TAIKANT KINEZITERAPIJĄ

lekt. Inga Šimkutė

Šiaulių universitetas, Klaipėdos universitetas

Santrauka

Cappelaci ir kt., (2014) teigiama, kad psichomotorinis vystymasis – tai dinaminė sistema, vaikų psichomotoriniai gebėjimai glaudžiai susiję su sensoriniu ir motoriniu vystymusi bei normaliu nervų sistemos centrų funkcionavimu. Vaiko reakcijos į garsą ir šviesą greičio formavimasis yra labai svarbus tolesniam darniam psichomotorikos vystymuisi. Deja, pasak Skurvydo (2008), Šiaulių visuomenės sveikatos biuro (2016; 2017) fizinis aktyvumas nuolat mažėja, o visa tai ženkliai sumažina psichomotorinių reakcijų bei bendrąją motorinę raidą. Kineziterapija- viena svarbiausių priemonių- padedančių padidinti ikimokyklinio amžiaus vaikų fizinį aktyvumą bei skatinti motorinę raidą.

Tikslas – Įvertinti ir palyginti 5-6 metų amžiaus vaikų psichomotorinės reakcijos greitį į šviesą ir garsą taikant kineziterapiją.

Metodika. Tyrimas vykdytas 2017 m. 10 mėn.- 2018 m. 01 mėn. Tyrimo dalyviai- n=40 5-6 m. amžiaus vaikų, lankančių Šiaulių miesto sanatorinį lopšėlį-darželį „Pušėlė“ ir „Pasaka“. Buvo atlikti du testavimai- prieš ir po kineziterapijos užsiėmimų (po 3 mėn.). Vertintos psichomotorinės reakcijos į garsą ir šviesą greitis viršutinėmis ir apatinėmis laisvosiomis galūnėmis reakciometru. Taikytas eksperimentas, kurio metu tiriamieji buvo suskirstyti į dvi grupes: I grupė (n=20) (lankė įprastinius užsiėmimus lopšelyje darželyje); II grupė (n=20) (lankė įprastinius užsiėmimus lopšelyje darželyje bei 3 mėn., 2 k./sav., po 25 min. kineziterapijos užsiėmimus, kurių metu taikomi pratimai psichomotorinių reakcijų greičio lavinimui.).Tyrimo dalyvių tėvai/globėjai buvo supažindinti su tyrimo atlikimu bei garantuotas tiriamųjų rezultatų konfidencialumas. Tiriamieji savo noru dalyvavo tyrime.

Rezultatai. Po eksperimento pastebėta, kad prieš užsiėmimus I ir II tiriamųjų grupių viršutinių bei apatinių galūnių reakciją į šviesą ir garsą buvo gana panaši. Lyginant grupes pastebėta, kad 6 metų vaikų tiek I, tiek II tiriamąjoje grupėje reakcijos į garsą ir šviesą apatinėmis (10 proc.) bei viršutinėmis (15 proc.) galūnėmis buvo greitesnės, nei 5 metų vaikų. Po eksperimento stebimi ženklūs pokyčiai I ir II tiriamųjų grupėse, tačiau vis tik didesni pokyčiai II tiriamųjų grupėje (vidutiniškai 200 ms.) reakcijos greičio į šviesą tiek apatinėmis, tiek viršutinėmis galūnėmis, o reakcijos greičio į garsą (vidutiniškai 230 ms.) viršutinėmis ir apatinėmis galūnėmis.

Išvados:

- Įvertinus ir palyginus 5-6 metų amžiaus vaikų viršutinių ir apatinių galūnių reakcijos greitį į šviesą paaiškėjo, kad II tiriamųjų grupėje, kurioje buvo taikyta kineziterapija, vaikų reakcijos į šviesą, tiek apatinėmis, tiek viršutinėmis laisvosiomis galūnėmis, greitis pagerėjo daugiau, nei I grupėje.
- Įvertinus ir palyginus 5-6 metų amžiaus vaikų viršutinių ir apatinių galūnių reakcijos greitį į garsą paaiškėjo, kad II tiriamųjų grupėje pokyčiai ženkliai didesni nei I-ojoje.

Reikšminiai žodžiai: Psichomotorinės reakcijos, ikimokyklinis ir priešmokyklinis amžius, kineziterapija.

Literatūra:

- Cappelacci, M. C., Oyarzún, A. T., Leyton, A. F., Sepúlveda, M. C. (2014). *Relationship between nutritional status, level of physical activity and psychomotor development in preschoolers*. 30(6), 1313 – 8.
- Zuožienė, I. J., Skurvydas, A., Mickevičienė, D., Zuoza, K., Endrijaitis, R., Ivanovė, S. (2006) Judesių reakcijos laiko ir greičio analizė. *Sporto mokslas*, 1 (47). Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras. 40-47.

OFTALMOLOGINĖS PAGALBOS PRIEINAMUMAS LIETUVOS PIRMINĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS GRANDYJE

Tomas Būbnelis, Deividas Margevičius, Dr. Martynas Špečkauskas
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. Akių ligų klinika

Santrauka

Sveikata ir su ja susijusi sveikatos priežiūra yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių. Pagrindinis ir tęstinis bet kurios sveikatos priežiūros organizacijos procesas – žmonių (pacientų) sveikatos priežiūra. Sveikatos priežiūros paslaugų kokybė yra labai sunkiai apibrėžiama ir pamatuojama, todėl galimi dideli kokybės svyravimai. Sveikatos priežiūra yra ta sritis, kurioje pacientų pasitenkinimas yra pagrindinis jų pasitikėjimo ir palankių rekomendacijų kitiems pacientams šaltinis.

Tikslas. Įvertinti oftalmologinės pagalbos prieinamumą pacientams pirminėje sveikatos priežiūros grandyje skirtinguose Lietuvos miestuose

Metodika. Tyrimas atliktas dešimtyje skirtingų Lietuvos miestų, pirminės sveikatos priežiūros įstaigose apklausiant pacientus anketinės apklausos metodu (n = 774). Tyrimo rezultatai analizuoti SPSS 20 versijos kompiuterine programa. Statistiniam reikšmingumui pagrįsti naudotas Chi kvadrato kriterijus.

Rezultatai. Nustatyta, kad visiškai patenkintų suteiktomis oftalmologinėmis paslaugomis yra 57 proc., pacientų iš rajono grupėje - 66 proc., o pacientų grupėje analizuojant pagal lytį 31 proc. Paskirtu laiku priimama tik 22 proc., kitai pusei tenka laukti eilėje nuo pusės iki dviejų valandų laiko. 33 proc., pacientų tyrimai neatliekami tą pačią dieną, kai jie atvyksta konsultuotis. Paskirtų papildomų tyrimų kai kuriems pacientams tenka laukti net iki trijų savaičių. Daugiau nei 80 proc., tiriamųjų teigia, kad trūksta informacijos apie paslaugų teikimo tvarką, patiria kliūčių siuntimui gauti. Daugiau problemų atvykti konsultacijai kilo rajono gyventojams.

Išvados. Nepakankamą oftalmologinių paslaugų prieinamumą Lietuvos sveikatos pirminėje grandyje lemia: 1) informacijos apie paslaugų teikimo tvarką stoka gydymo įstaigose, kurios nukreipia konsultacijai; 2) ilga konsultacijos laukimo trukmė po registracijos; 3) eilės prie gydytojų kabinetų; 4) būtinų tyrimų neatlikimas tą pačią dieną. Oftalmologinių paslaugų prieinamumas yra blogesnis atvykstantiems konsultuotis į specializuotus kabinetus (respondentai, atvykę konsultuotis dėl glaukomos, dažniau nebuvo priimti paskirtu laiku, negu atvykę bendrai konsultacijai). Oftalmologinių paslaugų prieinamumas yra blogesnis rajono gyventojams, nes aktualesnės finansinės problemos, susijusios su kelione. Respondentų nuomone, svarbiausios eilių susidarymo konsultacinėje poliklinikoje priežastys yra pacientų atvykimas anksčiau nei nurodyta, per mažas gydytojų skaičius.

Praktinės rekomendacijos. Siekiant pagerinti oftalmologinių paslaugų prieinamumą rekomenduotina: 1) koordinuoti darbą tarp atskirų poliklinikos padalinių, kad iš tolimų šalies regionų atvykusiems konsultuotis pacientams būtų atliekami visi būtini tyrimai ir procedūros pirminio priėmimo metu siekiant kiek įmanoma išvengti pakartotinių atvykimų.

Reikšminiai žodžiai: Oftalmologinė pagalba, prieinamumas, pacientai.

Literatūra:

- Gaudine A et al. Ethical conflicts with hospitals: The perspective of nurses and Physicians. Nursing Ethics 2011
- Janušonis V. Įrodymais pagrįstas sveikatos priežiūros organizacijos valdymas. Tiltai 2011
- Mačiulaitis R. Sveikatos priežiūros įstaigų verslumo analizė per žmonių išteklių valdymą. Sveikatos mokslai 2012
- Šileikaitė S, Kudukytė-Gasper R. Slaugos paslaugų teikimo modernizavimo problemos Vilniaus miesto Centro poliklinikos patirtis. Sveikatos mokslai 2011

REGĖJIMO SUTRIKIMŲ PAPLITIMO IR DISKOMFORTO JAUSMAS DIRBANT KOMPIUTERIU, MEDICINOS STUDENTŲ TARPE

Tomas Būbnelis, Aistė Varoniukaitė, Dr. Martynas Špečkauskas, Joana Kriščiokaitytė
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Medicinos akademija

Santrauka

Mokslininkai tyrė naujai atsirandančius regėjimo sutrikimus, kai žmonės ilgai dirba kompiuteriu - specifinių sveikatos sutrikimų grupę pavadino CVS (angl. Computer Vision Syndrome - vizualinis kompiuterio sindromas). Oftalmologiniai simptomai yra vieni dažniausių, dirbant kompiuteriu. Atliktų tyrimų duomenimis regėjimo įtampa skundžiasi nuo 55 iki 91 proc. visų dirbančiųjų kompiuteriu. Astenopija (gr. Asthenes - silpnas + aps - akis) vadinamas akių nuovargis, kurį sukelia įtampa žiūrint į smulkius objektus.

Tyrimo tikslas – nustatyti regėjimo sutrikimų paplitimą ir diskomforto jausmą dirbant su kompiuteriu, tarp medicinos studentų.

Metodika. Tyrimo metu 819 medicinos studentų buvo pateikta šiam tyrimui pritaikyta AIC anketa, kurioje analizavome patiriamus regėjimo sutrikimus ir diskomforto jausmą dirbant ilgai su kompiuteriu.

Rezultatai. Vertinant akių simptomus paaiškėjo, kad dažniausiai apklausoje dalyvavę studentai dirbant kompiuteriu jaučia akių perštėjimą (88,3 proc.), akių paraudimą (64,2 proc.) ir akių sausumą (55,1 proc.). Jokių akių simptomų nejaučia tik 8,1 proc. apklausoje dalyvavusių studentų.

Dažniausiai pasitaikantys regėjimo funkcijos simptomai dirbant kompiuteriu respondentų tarpe buvo pablogėjęs matymas (89,1 proc.), mirgėjimą akyse jautė (54,6 proc.), o dvejinimasi akyse (5,3 proc.).

Išvados:

97 proc. studentų mano, kad darbas kompiuteriu kenkia sveikatai. Studentai, įsirengę ergonomiškesnes darbo su kompiuteriu vietas, rečiau patiria su darbu su kompiuteriu susijusius sveikatos sutrikimus.

Dažniausiai dirbdami kompiuteriu studentai jaučia 89,4 proc. - akių simptomus, 81,8 proc. - regėjimo funkcijos sutrikimus. Dažniausiai pasitaikantis akių simptomas - akių perštėjimas (88,3 proc.); Dažniausiai pasitaikantis regėjimo funkcijos sutrikimas - pablogėjęs matymas (89,1 proc.).

Reikšminiai žodžiai: darbas kompiuteriu, diskomfortas, regėjimo sutrikimai.

Literatūra:

Bergqvist U, Knave B. Eye discomfort and work with visual display terminals. Scand J Work Environ Health 2007; 20(1):27-33.

Inamdar SC, Rotti SB. Computer use among medical students in an institution in southern India. Nat Med J India. 2004; 17(1):8-10

ŠIRDIES KT ANGIOGRAFINIS TYRIMAS BEI VASKULINĖS SISTEMOS KT TYRIMAS

Orinta Šulskytė, Gintarė Studencovaitė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Medicinos technologijų katedra

Santrauka

Širdies ir kraujagyslių ligos Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje, yra pagrindinė mirties priežastis. Mirtingumas nuo širdies ir kraujagyslių sistemos ligų užima pirmąją vietą tarp visų mirties atvejų. Dėl šių ligų kasmet Europos Sąjungos šalyse miršta 1,9 milijono žmonių. Lietuvoje nuo širdies ir kraujagyslių sistemos ligų miršta beveik dvigubai daugiau gyventojų negu vidutiniškai ES šalyse ir šie rodikliai yra vieni didžiausių ES. Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenimis, 2016 m. Lietuvoje kraujotakos sistemos ligos sudarė 47,8 proc. vyrų ir 64,4 proc. moterų mirties priežasčių. Dėl šių priežasčių itin svarbi tinkama širdies ir vaskulinės sistemos diagnostika, kad laiku būtų parinktas tinkamiausias ir optimaliausias gydymo planas. Šias ligas ypač tiksliai diagnozuoti galima su kompiuterinės tomografijos (KT) aparatu. Jis leidžia greitai ir kokybiškai atlikti tyrimą derinant širdies ritmo darbą su kvėpavimo fazėmis.

Tikslas – pateikti KT širdies angiografinio tyrimo bei vaskulinės sistemos KT tyrimo pagrindinius protokolus bei jų atlikimą.

Metodika. Atliekant stendinių pranešimą buvo atlikta mokslinių straipsnių apžvalga, bei atliktas praktinis KT širdies angiografinis tyrimo atlikimas bei vaskulinės sistemos Kt tyrimo atlikimas Klaipėdos Universitetinėje ligoninėje.

Rezultatai. Iš praktinio tyrimo atlikimo buvo susisteminti širdies angiografinio bei vaskulinės sistemos KT tyrimo protokolai, pateikti kontrasto kiekiai bei jų leidimo greičiai. Taip pat fazių skenavimo laikai. Taip pat pateikta dėl kokių indikacijų atliekami tyrimai. Visi duomenys parašyti atliekant tyrimus su dviem aparatais : Philips 64 pjūvių ir Siemens 128 pjūvių.

Išvados. Susisteminus visus duomenis, matome, kad labai didelių skirtumų tarp KT aparatų nėra. Galime atkreipti dėmesį, jog su galingesniu aparatu (Siemens 128 pjūvių) užtenko mažesnio kiekio kontrastinės medžiagos, taip pat galima leisti kontrastą didesniu greičiu, taip sumažėja tyrimo trukmė.

Reikšminiai žodžiai : širdis, kraujagyslės, kompiuterinė tomografija

Literatūra:

- Basevičius A., Lukoševičius S., Jonaitienė E. ir kt. 2013. Radiologijos pagrindai. Kaunas : LSMU Leidybos namai. ISBN:9789955152958
- Higienos institutas Sveikatos informacijos centras. 2017. Mirties priežastys 2016. Vilnius. ISSN 1392-9186
- Ohnesorge B.M., Flohr Th.G., Becker C.R. and ect. 2007. Principles of Multi-slice Cardiac CT Imaging. Multi-slice CT in Cardiac Imaging. Nr.2 ISBN 978-3-540-49546-8

INSULTO DIAGNOSTIKOS VAIZDINIMO TECHNOLOGIJOS

Žavinta Globytė

Klaipėdos Universitetas, Medicinos technologijų katedra, Klaipėda

Santrauka

Insultas – tai cerebrovaskulinio pažeidimo klinikinis terminas, kurio metu yra sutrikdomas kraujo patekimas į smegenis. Ši liga yra trečdalis viso pasaulio žmonių mirčių priežastis. Pagrindinė diagnostinė priemonė insultui nustatyti yra kompiuterinio tomografo aparatas. Juo yra tiksliai ir greitai nustatomas insulto židinis, todėl iškart galima imtis priemonių insultui gydyti. Magnetinio rezonanso aparatas yra naudojamas retai. Ši diagnostinė priemonė gali užtrukti net kelias valandas, kol bus parodytas insulto židinis. Taip pat insulto vaizdinimui yra plačiai naudojama ultrasonografija, pozitronų emisijos tomografija, angiografija.

Tikslas. Aptarti ir išanalizuoti naujausias insulto diagnostikos vaizdinimo technologijas ir jas palyginti.

Metodika. Mokslinės literatūros apie insulto diagnostines vaizdinimo priemones lyginamoji analizė ir apžvalga.

Rezultatai. Atlikus kontrastinę ar nekontrastinę kompiuterinę tomografiją insulto ištiktam žmogui, vos per keletą minučių galima pamatyti insulto židinį bei padarytą žalą smegenims. Nekontrastinė kompiuterinė tomografija yra dažniausiai taikomas metodas. Atlikus galvos KT be kontrastavimo ne visada matomi ankstyvi išeminio insulto nulemti pokyčiai, o smegenų kamieno išeminis insultas apskritai gali būti nepastebimas įprastoje galvos KT. Jei KT atliekama labai greit, tai MRT vaizdai gaunami tik po 30 minučių. MRT jautrumas diagnozuojant ūminės fazės insultą yra 83 proc., o KT – tik 26 proc. Dėl šios priežasties kai kurie gydytojai siūlo MRT taikyti kaip vieną iš pagrindinių galvos smegenų insulto diagnostikos metodų. MRT akivaizdžiai pranašesnis už kompiuterinę tomografiją tiriant pradinės stadijos ūmų insultą. Miego arterijų ultragarsas – tai paprasto ultragarso realiu laiku sintezė. Šiuo tyrimu patogu įvertinti miego arterijų pažeidimą bifurkacijos srityje: kraujagyslės sienelės intimos sustorėjimą, aterosklerozines plokšteles, kraujagyslės sienelės atsisluoksniavimą. Didėjant invazinių angiografinių tyrimų prieinamumui, vis dar svarbus lieka smegenų kraujotakos vizualizavimas ir pažeidimo atradimas neinvaziniais metodais.

Išvados. Šiuolaikinės naujausios technologijos leidžia greitai ir darant mažai žalos žmogaus organizmui nustatyti insultą. Pacientui įtarus išeminį insultą, pagrindinė diagnostinė vaizdinimo priemonė yra atliekama nekontrastinė kompiuterinė tomografija. Jos metu per trumpą laiką yra nustatomi smegenų pažeidimai ir pradedamas gydymas. Ultrasonografijos būdu yra nustatomi insulto požymiai dar prieš jam įvykstant. Magnetinio rezonanso tomografija yra labai tiksli diagnostinė priemonė, tačiau jos atlikimo laikas yra palyginus ilgas, todėl išeminio insulto atveju jis taikomas retai.

Reikšminiai žodžiai: insultas, diagnostika, kompiuterinė tomografija, magnetinio rezonanso tomografija, ultrasonografija.

Literatūra:

Eric E. Smith, David M. Kent, Ketan R. Bulsara, Lester Y. Leung, Judith H. Lichtman, Mathew J. Reeves, Amytis Towfighi, William N. Whiteley, Darin B. Zahuranec, on behalf of the American Heart Association Stroke Council 2017

Gyd. Aurimas JONAUSKAS “Išeminio galvos smegenų insulto diagnostika” Žurnalas “Internistas” 2010 Lietuvos radiologų asociacija. Gyd. Dvilė Macytė. “Ūminio galvos smegenų insulto radiologinė diagnostika: praktiniai aspektai” 2016

Prof., habil. dr. Povilas Pauliukas “IŠEMINIS SMEGENŲ INSULTAS (SMEGENŲ INFARKTAS): KAIP JO IŠVENGTI IR KAIP SU JUO KOVOTI, JEIGU JIS ĮVYKO” 2015

Vinodkumar Velayudhan, Neurologijos mokslinės draugijos narys, Diagnostinės Radiologijos departamentas, Mount Sinai medicinos centras 2017 m. gruodžio 18d. Prieiga internete: <https://emedicine.medscape.com/article/338385-overview#a1>

KOMPIUTERINĖS TOMOGRAFIJOS TECHNOLOGIJOS PLAUCIŲ ARTERIJŲ TROMBINĖS EMBOLIJOS DIAGNOSTIKOJE

Karolina Lankutytė, lekt. Maksim Dmitrijev
Klaipėdos universitetas, Medicinos technologijų katedra

Santrauka

Plaučių arterijų trombinė embolija – tai plaučių arterijos ar jos šakų užkimšimas atitrūkusiais veniniais trombais (tromboembolija) ir dalies plaučių kraujotakos sutrikdymas. PATE nulemia didelį sergamumą ir mirštamumą. Nustačius diagnozę, per 1 mėnesį maždaug 12 proc. atvejų baigiasi mirtimi, o JAV per metus nuo šios ligos miršta apie 600 tūkst. žmonių. Viena iš dažniausių PATE priežasčių yra giliųjų venų trombozė (GVT), dažnumas – apie 50 – 70% atvejų. Taip pat PATE priežastys gali būti: imobilizacija, vėžio išplitimas, polinkis į trombozę, pooperacinė ar potrauminė būklė. Vaizdo analizė plaučių embolijos diagnostikoje yra labai svarbi. Daugelį metų plaučių ventiliacijos/perfuzijos scintigrafija buvo pagrindinis vizualizavimo būdas. Tačiau dėl sparčiai besivystančių medicinos technologijų, kompiuterinė tomografija (KT) tampa svarbiausia diagnostikos priemonė, padedanti diagnozuoti PATE.

Tikslas. Išanalizuoti plaučių arterijų trombinės embolijos diagnostiką, atliekant kompiuterinės tomografijos tyrimus.

Metodika. Išanalizuoti literatūros šaltiniai plaučių arterijų trombinės embolijos tema.

Rezultatai. PATE diagnostikos tyrimai – krūtinės ląstos KT ir KT plaučių angiografija.

Išvados. PATE – tai patologija, kuri dažnai gali būti klaidingai diagnozuojama, dėl nespecifinių klinikinių simptomų. Todėl paciento būklė ir diagnozė turi būti tinkamai įvertinta. Pagrindinė medicinos technologija, kuri padeda diagnozuoti ir sukuria aukštos kokybės vaizdus – kompiuterinė tomografija. Pacientui dažniausiai atliekama krūtinės ląstos KT, kurios metu įvertinamos anatomicinės sritys, bei kompiuterinė tomografinė plaučių angiografija, kurios metu naudojant kontrastines medžiagas yra vertinamos plaučių arterijos su savo šakomis.

Reikšminiai žodžiai: *kompiuterinė tomografija, plaučių arterijų trombinės embolijos, diagnostika*

Literatūra:

- Hearns W Charles. 2016. Pulmonary computed tomography angiography. [žiūrėta 2018-02-27]. Prieiga per internetą: <<https://emedicine.medscape.com/article/421904-overview#a4>>.
- Rūta Nutautienė, Skaidrius Miliauskas, Marius Žemaitis. 2012. Plaučių arterijos trombinės embolijos gydymas ir profilaktika. [žiūrėta 2018-02-27]. Prieiga per internetą: <http://emedicina.lt/lt/gydytojui/lietuvos_naujienos/plauciu_arterijos_trombines_embolijos_gydymas_ir_profilaktika.html>.
- E. Mašanauskienė, A. Naudžiūnas. 2007. Plaučių arterijos trombinė embolija. [žiūrėta 2018-02-27]. Prieiga per internetą: <<http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:6197463/datastreams/MAIN/content>>.
- Kristofer M Schramm. 2016. Acute pulmonary embolism. [žiūrėta 2018-02-27]. Prieiga per internetą: <<https://emedicine.medscape.com/article/361131-overview>>.
- Daniel R Ouellette. 2017. Pulmonary embolism. [žiūrėta 2018-02-27]. Prieiga per internetą: <<https://emedicine.medscape.com/article/300901-overview>>.
- Miliauskas S., Ermeniene E., Jankauskas A. ir kt. 2013. Plaučių embolijos diagnostikos, gydymo ir profilaktikos rekomendacijos. Kaunas : Medicinos spaudos namai. 16-25 p.

SVEIKATĄ STIPRINANTIS FIZINIS AKTYVUMAS

CANTIENICA® METODAS – PIRMASIS PASAULYJE TERAPINIS FITNESAS

Saulius V. Daunoras

Santrauka

Statistikos duomenys rodo, kad laikysenos sutrikimų daugėja, jų amžius jaunėja. Netaisyklingą laikyseną įprasta laikyti mokyklinė liga. Ji dažniausiai pavėluotai nustatoma 11–15 metų paaugliams, kai yra jau pakankamai matoma. Nekoreguojant laikysenos, ji sukelia daugybę įvairiausių susirgimų vyresniame amžiuje, senatvėje tai dažnai būna neįgalumo priežastis.

Tikslas - supažindinti visuomenę, su Benitos Cantieni sukurtu CANTIENICA® metodu, paskatinti jo naudojimą gydymo ir švietimo įstaigose.

Metodika. Empirinis gyvų žmonių kūno tyrimas. Kiekvienas CANTIENICA® pratimas mankština visą kūną nuo pėdų iki galvos. Ideali laikysena ir fizinė harmonija pasiekiamos per trimačius judesius. Nesvarbu, ar treniruodamiesi norite stipresnės nugaros, atsipalaidavusių pečių, gražios formos rankų ar plokščio pilvo, visi pratimai atitinka kūno fiziologiją ir anatomiją.

Rezultatai. Benitos Cantieni anatominiai atradimai yra jos pačios tyrimų rezultatas. Ji pirmiausia tyrė savo kūną, tada visų vyrų ir moterų kūnus, kurie atėjo į jos mokymus. Ir kūnus tų, kurie norėjo mokytis iš jos ir registravosi į CANTIENICA® trenerių studijas. Kai tik ji atranda kažką naujo savo pačios kūne ar per darbą su kitais, ji nori patikrinti šį atradimą. Tik po pradinio atradimo ji pradeda ieškoti anatominių paaiškinimų ar galimų santykių ir ryšių.

Mūsų kaulai atsinaujina per visą mūsų gyvenimą. Jei pašalinamos sąnarį gadinusios priežastys, sąnarys pasveiks. Tas pats pasakytina apie kryžkaulio slankstelius ir visus mūsų stuburo slankstelius.

Šis anatominis tikslumas yra priežastis, kodėl CANTIENICA® metodo mokosi vis daugiau kineziterapeutų ir kitų fitneso ir sveikatos specialistų.

Išvados. Pirma, mūsų dubens dugno raumenys yra labai svarbūs mūsų sveikatai, laikysenai ir grožiui; antra, tinkami pratimai ir treniruotės leidžia lengvai treniruoti dubens dugno raumenis protingai ir pasiekiant ilgalaikius rezultatus; trečia, treniruotės yra įdomios ir padeda ugdyti puikų fizinį sąmoningumą.

CANTIENICA® metodas yra instrukcija savaiminiam gydymuisi, terapinis fitnesas, kuris padeda esant įvairiems laikysenos sutrikimams.

Reikšminiai žodžiai: CANTIENICA® metodas, Benita Cantieni.

Literatūra:

Cantieni, benita. tigro jausmas. Tobuli dubens dugno treniravimo pratimai jai ir jam. 2017. Jotemos leidykla, 175 p. ISBN 978-9955-13-658-3

Cantieni, benita. tigro jausmas. Nugaros treniruočių programa jai ir jam. 2015. Jotemos leidykla, 175 p. ISBN 978-9955-13-569-2

Cantieni, benita. laufen mit tigerfeeling für sie und ihn südwest verlag 2012, 174 p. ISBN 978-3-517-08789-4

Cantieni, benita. rückbildung mit tigerfeeling südwest verlag 2013. 176p. ISBN 978-3-517-08878-5

Storch maja, cantieni benita, hüther gerald, tschacher wolfgang. embodiment. die wechselwirkung von körper und psyche verstehen und nutzen verlag hans huber, bern, 2010. 180 p. ISBN-10 3-456-84837-4

KLAIPĖDOS UNIVERSITETO SVEIKATOS MOKSLŲ FAKULTETO STUDENTŲ FIZINIS AKTYVUMAS

Švelnytė Renata, dr. Kontautienė Vytė, prof. habil. dr. Laimutė Kardelienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Santrauka

Šiuolaikinis gyvenimo būdas sukelia psichoemocinę įtampą, dėl stresų ir menkos fizinės veiklos padažnėjo studentų nusiskundimų sveikata (Bray, Bora, 2004; Šulnienė, 2012). Nustatyta, kad, baigę mokyklą, jaunuoliai sportuoja mažiau nei mokydami jį (Bray, Bora, 2004). V. Dobrovolskij, R. Stukas (2015) teigia, kad Lietuvoje pastaraisiais metais atlikti studentų fizinio aktyvumo tyrimai rodo, kad studentų fizinis aktyvumas nepakankamas, o pakankamo fizinio aktyvumo studentų nedaug. Fizinio aktyvumo tyrimai aktualūs ir Klaipėdos universitete, ypač būsimųjų kūno kultūros ir sveikatos priežiūros specialistų fizinis aktyvumas.

Tikslas – įvertinti SvMF studentų fizinį aktyvumą ir nustatyti fizinio aktyvumo lygius.

Metodika. Tyrimas atliktas Klaipėdos universitete 2017 m. Jame dalyvavo 198 Sveikatos mokslų fakulteto (SvMF) 1-4 kurso pagrindinių studijų studentai: 116 merginų (58,6 %) ir 82 vaikinai (41,4 %). Taikyti metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, statistinė duomenų analizė. Studentų fizinis aktyvumas (FA) nustatytas pagal modifikuotą tarptautinio fizinio aktyvumo (IPAQ) anketos trumpąją formą, kuria įvertinta fizinio aktyvumo trukmė per savaitę. Anketa sudaro keturios dalys: fizinio aktyvumo intensyvumas, dažnumas dienomis per savaitę, trukmė minutėmis per vieną dieną (registruojama trukmė — ilgesnė nei 10 min. vienu metu) ir sėdėjimo trukmė per savaitę. Respondentų skirtingo intensyvumo fizinio aktyvumo apimtis per savaitę nustatyta MET'omis. Bendroji FA apimtis nustatyta susumavus didelio, vidutinio FA ir ėjimo apimtį, t. y. respondentų išeikvotos skirtingo intensyvumo FA energijos kiekį per savaitę. Fizinio aktyvumo lygis buvo nustatomas remiantis IPAQ klausimyno duomenų apdorojimo ir analizės gairėmis (Guidelines for Data, 2005).

Rezultatai. Ištyrus KU Sveikatos mokslų fakulteto studentų fizinį aktyvumą, visi respondentai pagal bendrąją FA apimtį buvo suskirstyti į tris grupes: didelio, vidutinio ir mažo fizinio aktyvumo grupes. Buvo vertinama atsižvelgus į įvairias respondentų fizinio aktyvumo veiklą: labai intensyvią, vidutiniškai intensyvią fizinę veiklą bei ėjimą. Nustatyta, kad žemo FA lygio merginų daugiau (18,3 %) nei vaikinų (3,7 %). Aukšto FA lygio vaikinų (33,5 %) daugiau nei merginų (13,3 %) ($\chi^2 = 21,048$, $p < 0,05$). Fiziškai pasyvių studentų skaičius pasiskirstė maždaug vienodai tarp merginų (11,4 %) ir vaikinų (10,6 %).

Išvada.

Daugumos (87 %) Kūno kultūros specialybės studentų fizinis aktyvumas yra aukšto lygio. Kitų specialiųjų SvMF studentų fizinis aktyvumas yra žemo lygio (46,7 %), maždaug trečdalio studentų (31,2 %) studentų fizinis aktyvumas yra vidutinio lygio, o 22,1 % studentų – aukšto lygio.

Reikšminiai žodžiai: fizinis aktyvumas, studentai.

Literatūra:

Guidelines for Data Processing and Analysis of the International Physical Activity Questionnaire (IPAQ) — Short and Long Forms, 2005. [Interaktyvus]. Prieiga per Internetą: (<https://sites.google.com/site/theipaq/cultural-adaptation/questionnaires>).

NUOLATINĖS PRIVALOMOSIOS PRADINĖS KARO TARNYBOS KARIŲ FIZINIO PAJĖGUMO KAITA 2015–2016 METAIS

Agnius Žiauberis, dr. Vytė Kontautienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Santrauka

Karių fizinis pajėgumas bei jo kaita NPPKT metu nacionalinio bei tarptautinio saugumo kontekste tampa ypač svarbus. 2015 m. kovą Lietuvoje buvo atnaujinta devynių mėnesių trukmės nuolatinė privalomoji pradinė karo tarnyba (NPPKT). „Šauktinių“ tarnybos sugrąžinimu siekiama suformuoti pakankamą kariuomenės parengtąjį rezervą bei užtikrinti tinkamą piliečių pasirengimą ginti savo valstybę. Fizinis rengimas yra viena iš pagrindinių karinio rengimo sudedamųjų dalių. Nūdienos jaunuolių gyvenimo būdas, turimi įpročiai bei pomėgiai, profesinė veikla neišvengiamai įtakoja tarnybos sėkmę: karių fizinio parengtumo lygmuo dažnai neatitinka jiems keliamų reikalavimų, kariai vis dažniau susiduria su įvairiais iššūkiais, o tai kuria prielaidas išsamesniems empiriniams tyrinėjimams.

Tikslas – ištirti karių fizinį pajėgumą bei jo kaitą NPPKT metu.

Metodika. NPPKT karių fizinio parengtumo vertinimas vykdytas remiantis Krašto apsaugos sistemos karių fizinio parengtumo testo (KFPT) organizavimo bei atlikimo tvarkos aprašu, patvirtintu LR krašto apsaugos ministro įsakymu (Nr. V-980, 2007-10-04). Remiantis 2015–2016 m. vykdytų KFPT rezultatų analize, įvertinta karių fizinio pajėgumo kaita, tyrimo dalyvius grupuojant pagal amžių, „šaukimo“ metus, testavimų datas. Tyrime imtį sudarė 934 Lietuvos kariuomenės Motorizuotosios pėstininkų brigados „Žemaitija“ LDK Butigeidžio dragūnų bataliono NPPKT kariai. Tyrime dalyvavo 477 2015 m. „šaukimo“ ir 457 2016 m. „šaukimo“ kariai.

Rezultatai. Nustatyta, jog tiek 2015 m., tiek 2016 m. „šaukimo“ kariai dažniausiai atitiko jiems keliamus fizinio pasirengimo reikalavimus. Atskleistos statistiškai reikšmingos karių pagrindinių pratimų rezultatų sąsajos su karių amžiumi. Stebima karių fizinio pajėgumo kaita abiejų (2015 ir 2016 m.) „šaukimų“ vykdytų testavimų metu. I-ojo testavimo metu nustatyta, kad NPPKT pradėję jaunuoliai nebuvo gerai fiziškai pasirengę, pasižymėjo nepakankamai išlavinta pilvo raumenų jėgos ištverme, turėjo įvairių sveikatos problemų; šis testavimas atskleidė prastą karių fizinio pasirengimo lygmenį. II-ojo testavimo metu išlaikiusiųjų bei neišlaikiusiųjų skaičius pasiskirsto tolygiai, kas rodo gerėjančius NPPKT karių fizinio pajėgumo rodiklius ($p < 0,05$). III-ojo testavimų metu, KFPT išlaikiusių karių skaičius išaugo, o neišlaikiusiųjų – sumažėjo. KFPT įvertinimų kaitos analizė skirtingais testavimo laikotarpiais atskleidė statistiškai reikšmingas minimų kintamųjų tarpusavio sąsajas.

Išvados. 2015 ir 2016 m. NPPKT metu KFPT rezultatų vidurkiai statistiškai reikšmingai pagerėjo ($p < 0,05$). Karių fizinis pajėgumas NPPKT metu kito tolygiai. 2016 m. „šaukimo“ kariai, pradėję tarnybą, buvo fiziškai silpnesni nei 2015 m.

Reikšminiai žodžiai: kariai, fizinis pajėgumas, fizinis rengimas, KFPT (karių fizinio parengtumo testas), NPPKT (nuolatinė privalomoji pradinė karo tarnyba).

Literatūra:

- Braška M. 2010. Lietuvos karinės pajėgos ir jų adekvatumas šalies gynybos politikai.
Deuster P. A. 1997. The Navy SEAL Physical Fitness Guide. Uniformed Services University of the Health Sciences.
Godliauskas M. Privalomosios karo tarnybos karių fizinio ugdymo ypatumai. 2005.

JOGA IR STRESO VALDYMAS

Lekt., Daiva Palubinskaitė,

Klaipėdos valstybinė kolegija, Verslo fakultetas, Turizimo ir rekreacijos katedra
Menų akademija, Šokio meno katedra

Santrauka.

Šių dienų visuomenė vis labiau patiria stresą ir įtampą, todėl žmonės ieško netradicinių laisvalaikio praleidimo formų. Skirtingos jogos mokyklos rekomenduoja jogą ne tik kaip fizinio aktyvumo formą, bet ir kaip savirealizacijos procesą, kaip savęs pažinimo ir gilesnio suvokimo kelią.

Tikslas – Išanalizuoti literatūros šaltinius, siekiant pagrįsti jogos naudą streso valdymui.

Metodika. Literatūros šaltinių analizė.

Rezultatai. Apibendrinant galima teigti, kad joga Senovės Indijoje kilusi mokymo sistema apie kūną, protą ir vidinę dvasią. Joga yra disciplinuotas gyvenimas, pagrįstas principu: „Gyventi kukliai, mąstyti giliai“. Senovės jogai kūną laikė transporto priemone, kad automobilis važiuotų, reikia tepalų, akumulatoriaus, aušinimo sistemos, tinkamų degalų ir protingo vairuotojo. Taip pat ir su žmogaus kūnu, norint, kad jis gerai funkcionuotų, reikia patenkinti būtiniausius jo poreikius.

Jogos sistema yra pagrįsta penkiais pagrindiniais principais:

Kūno lavinimas – asanos. Tai išvertus iš sanskrito kalbos reiškia stovimą pozą. Asanos turi visapusišką poveikį, kuris veikia gerokai efektyviau už paprastą fizinio kūno lavinimą. Asanos akcentuoja gilų kvėpavimą, judesius ir mentalinę koncentraciją.

Jogų kvėpavimas – pranayama. Kvėpavimas yra išorinė pranos (gyvybinės energijos) išraiška. Taisyklingas kvėpavimas gerina dėmesio koncentraciją, didėja emocijų kontrolė, gerėja kūno valdymas ir koordinacija. Visos jogos asanos atliekamos derinant kvėpavimą. *Tinkamas atsipalaidavimas – śavasana.* Galutinis atsipalaidavimas jogos pamokoje padeda atpalaiduoti ne tik fizinį, bet ir dvasinį kūną.

Mityba – vegetarinė mityba. Jogoje sakoma „esame tokie, kokį maistą valgome“. Jogai į kūną žiūri kaip į sielos buveinę, todėl su juo elgiasi labai pagarbiai. Jogai valgo suderintą, paprastą, vegetarišką maistą, kuris ne tik suteikia energijos, bet palaiko kūno ir dvasios skaistumą. (Desikachar, 2008).

Meditacija – pozityvus mąstymas. Meditacija – tai jogos praktikos šerdis, pagrindinė jos priemonė bei tikslas. Meditacija yra sąmonės būseną, kurią suvokiame intuityviai. (Hall ir Hall, 2009).

Išvados. Išanalizavus literatūrą, galima teigti, kad joga yra viena iš galimų streso valdymo priemonių. Siekinat sumažinti stresą rekomenduojama meditacija, gilus atsipalaidavimas, jogų kvėpavimas – pranayama. Jogos asanų nauda pastebima trijuose lygmenyse: fiziniame, dvasiniame ir energiniame.

Reikšmingi žodžiai: joga, stresas, meditacija, atsipalaidavimas.

Literatūra:

Desikachar T. 2008. The Viniyoga of Yoga. Chennai: Sudarshan graphics.

Hall J., Hall D. 2009. Astanga yoga and meditation. London : Hermes House.

Palubinskaitė D. 2016. Vaikų taisyklingos laikysenos ugdymas taikant vaikų jogą. Tarptautinė mokslinė - praktinė konferencija. Į sveiką gyvenseną ir skaidrią būtį Vydūno keliu. Konferencijos medžiaga. Klaipėda : KU leidykla

KINEZIOLOGINIO TEIPAVIMO POVEIKIS, ASMENŲ PATYRUSIŲ PETIES SĄNARIO RAUMENS PLYŠIMĄ, RANKOS FUNKCIJAI BEI SAVARANKIŠKUMUI

Gedinimas Jašinas, Indrė Mickevičiūtė, Joana Kriščiokaitytė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Ortopedijos-traumatologijos klinika

Santrauka

Mokslinės literatūros teigimu, teipas yra viena iš veiksmingiausių išorinių pagalbinių priemonių, padedančių apsaugoti nuo pakartotinių traumų. Atlikę mokslinių tyrimų analizę, padarė išvadą, kad teipavimas, įtvarai ir neurorauumeninės kontrolės treniravimas net 50 proc. sumažina ūmios sportininkų traumų recidyvą. Asmenų patyrusių peties sąnario raumens plyšimą, reabilitacija yra kompleksinė grandis, jungianti įvairių reabilitacijos specialistų (Fizinės medicinos ir reabilitacijos gydytojas, traumatologas, kineziterapeutas, ergoterapeutas, fizioterapeutas ir kt.) komandos darbą. Reabilitacijos tikslas sumažinti peties sąnario skausmą, pagerinti peties sąnario judesių amplitudę, rankos raumenų jėgą bei išvermę, išvengti peties sąnario kontraktūrų arba esamas sumažinti. Reabilitacijos sėkmės rezultatai priklauso nuo visų reabilitacijos komandos narių kompetencijos, gydymo priemonių tinkamo parinkimo ir derinimo.

Tikslas - įvertinti kineziologinio teipavimo poveikį savarankiškumui bei rankos funkcijai asmenų, patyrusių peties sąnario raumens plyšimą, antrame reabilitacijos etape.

Metodika. Vertinimui buvo naudojama: klausimynas, kasdienei veiklai įvertinti - ADL bei FNT testas (balais); rankos funkcijai įvertinti „Funkcinio judėjimo testas (W. Keitel)“ (balais); atitraukimo per peties sąnarį amplitudei įvertinti - goniometras (laipsniais); rankos raumenų jėgai įvertinti - dinamometras (kilogramais). Antropometrijos metodu matuojamas sportininkų ūgis, svoris ir kojų ilgis. Peties raičių laisvumas vertinamas priekiniu stalčiaus testu, o peties funkcinė būklė - peties nestabilumo anketa. Dinaminė ir statinė pusiausvyra tirama be teipo, teipavus čiurną kinezioteipu ir atletiniu teipu.

Rezultatai. Asmenims po peties sąnario raumens plyšimo, ženkliai pablogėja gebėjimas savarankiškai judėti rytais, valgyti, bei rengtis. Asmenims po peties sąnario raumens plyšimo, rankos funkcija buvo ženkliai sutrikusi. 3. Asmenims po peties sąnario raumens plyšimo, kineziologinio teipo grupėje gebėjimas savarankiškai atlikti rytinį tualetą, valgyti, bei rengtis reikšmingai gerėjo, o atletinio teipo grupėje gautas ženklus šių veiklų pagerėjimas ($p < 0,05$). Taip pat gautas reikšmingas net $43 \pm 1,1$ laipsnių rankos atitraukimo per peties sąnarį amplitudės padidėjimas atletinio teipo grupės pacientams ($p < 0,05$).

Išvados. Taikant kineziologinį teipavimą po tyrimo buvo nustatytas statistiškai reikšmingas peties sąnario judesių amplitudės, plaštakos griebimo jėgos padidėjimas, rankos funkcinės būklės ir rankos funkcijos pagerėjimas ($p < 0,05$).

Taikant atletinį teipavimą po tyrimo buvo nustatytas statistiškai reikšmingas peties sąnario judesių amplitudės, plaštakos griebimo jėgos padidėjimas, rankos funkcinės būklės ir rankos funkcijos pagerėjimas ($p < 0,05$).

Reikšminiai žodžiai: kineziologinis teipavimas, raumens plyšimas.

Literatūra:

- Kumbrink B., Taping K. 2012. An illustrated guide: Basics, Techniques, Indications. Springer.
- Morris D., Jones D., Ryan H. 2012 Oct 22. et al. The clinical effects of Kinesio® Tex taping: A systematic review. *Physiother Theory Pract.*
- Mostafavifar M., Wertz J., Borchers J. 2012 Nov. A systematic review of the effectiveness of kinesio taping for musculoskeletal injury. *Phys Sportsmed.* 40(4):33-40.

GIMNASTIKOS ĮTAKA 10 KLASĖS MOKINIŲ TAISYKLINGOS LAIKYSENOS FORMAVIMUI

Neda Šerniūtė, doc. Bronė Švitrienė, doc. dr. Asta Budreikaitė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Santrauka

Laikysena tiesiogiai susijusi su mūsų sveikata – iš pakitusios laikysenos galima spręsti apie fizinę asmens sveikatą ir nusiskundimus (Arcinavičius ir kt., 2004). Vaikų sveikatos profilaktinių patikrinimų duomenys rodo, kad kasmet nustatoma vis daugiau moksleivių turinčių laikysenos sutrikimų. Laikysenos sutrikimų skaičius ne tik didėja, bet ir „jaunėja“ (Grininė, Liutaitė, 2009). Mokyklinis amžius yra svarbus laikysenos formavimuisi, nes šiuo laikotarpiu moksleiviai greitai auga, intensyviai formuojasi kaulai ir jų jungtys (Dadelienė, 2006; Adaškevičienė, 2008), o fiziniai pratimai vaikams ir paaugliams padeda harmoningai vystytis, griaučių sistema formuojasi proporcingai, vystosi raumenynas, kuris apsaugo nuo laikysenos sutrikimų.

Tikslas – ištirti ir nustatyti gimnastikos pratimų įtaką 10 klasės mokinių taisyklingos laikysenos formavimui.

Metodika. Tyrime dalyvavo 60 Klaipėdos miesto Vytauto Didžiojo gimnazijos dešimtokų (26 vaikinai ir 34 merginos). Buvo sudarytos dvi grupės: eksperimentinėje grupėje buvo ($n = 31$) mokiniai, o kontrolinėje ($n = 29$). Buvo atlikti du testavimai pilvo, nugaros, šoninių liemens raumenų statinei ir pilvo raumenų dinaminei ištvermei tirti (tyrimo pradžioje (sausio mėnesį) ir pabaigoje (kovo mėnesį)) ir anketinė apklausa mokinių netaisyklingos laikysenos ypatumams atskleisti.

Rezultatai. Dažniausiai nugaros skausmus dėl netaisyklingos laikysenos vaikinai jaučia po sunkios treniruotės, o merginos - nuo sunkios kuprinės. Dešimtos klasės vaikų ir merginų nuomone, taisyklingos laikysenos formavimui labai svarbus yra kuprinės svoris ir jos nešiojimas, grynas oras patalpose, sveikas maistas ir racionali mityba bei tinkama pagalvė ir čiužinys. Testavimo rezultatai atskleidė, kad eksperimentinės ir kontrolinės grupės rodikliai tyrimo pradžioje buvo panašūs, tačiau eksperimentinės grupės merginų pirmo tyrimo rezultatai buvo šiek tiek blogesni pilvo raumenų statinės ištvermės, nugaros ir šoninių liemens raumenų statinės ištvermės.

Išvados. Atlikus eksperimentą, eksperimentinėje vaikų ir merginų grupėje nugaros ir pilvo raumenų statinės ištvermės ir dešinės pusės liemens raumenų ištvermės rezultatai gerėjo labiau nei kontrolinėje grupėje. Kairės pusės liemens statinės ir pilvo raumenų dinaminės ištvermės rezultatai labiau gerėjo kontrolinėje grupėje. Dinaminės pilvo raumenų ištvermės rodikliai buvo labai panašūs kaip ir kontrolinėje merginų grupėje.

Reikšminiai žodžiai: mokiniai, gimnastika, taisyklinga laikysena.

Literatūra:

- Adaškevičienė E. 2008. Silpnos sveikatos vaikų fizinis ugdymas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
Arcinavičius S. L., Kesminas R., Milčarek E. 2004. Laikysena ir jos vertinimo aspektai. Kineziterapija, 1 (5), p. 28-35.
Dadelienė R. 2006. Sporto medicinos pagrindai. Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras.
Grininė E., Liutaitė N. 2009. School nurses' contribution to schoolchildren's future health, Medicina, 45 (9). P. 724-731.

PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ FIZINIO AKTYVUMO ANALIZĖ

Akvilė Sendriūtė, doc. dr. Julija Andrejeva

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Reabilitacijos katedra

Santrauka

Judesių lavinimas neatsiejamas nuo vaiko protinio ugdymo. Fizinė veikla turėtų būti praturtinama užduotimis intelektui ugdyti, pasauliui pažinti (Stankūnienė. J., 2011). Priešmokyklinio amžiaus vaikai – atrodo vikrūs, stiprūs ir daug judantys. Tačiau atlikus analizę apie jų fizinį aktyvumą pamatome kiek kitokius rezultatus, negu norėtume tikėtis. Fizinis aktyvumas dažniausiai apibūdinamas kaip bet kokie kūno judesiai, kuriuos sukelia raumenų susitraukimai. Kad raumenys galėtų susitraukti ir atlikti tam tikrą darbą, reikalinga energija ir deguonis. Fizinis aktyvumas yra vienas svarbiausių organizmo energijos sunaudojimo veiksnių ir todėl yra svarbus organizmo energijos balansui palaikyti. Tikslinga paminėti, kad fiziškai aktyvūs žmonės paprastai būna geresnės nuotaikos, pozityvesnės nuomonės apie gyvenimą, darbą, politiką, sportuojantys mokiniai geriau mokosi, pasižymi aukštesne saviverte, rečiau turi žalingų įpročių. Reguliari fizinė veikla gali skatinti kaulų ir raumenų augimą, lavinti judesių koordinaciją ir pusiausvyrą, stiprinti širdies ir kraujagyslių sistemą, teigiamai veikti kvėpavimo sistemą, virškinimo sistemos darbą, pagerinti medžiagų apykaitą raumenų ląstelėse, judėjimo – atramos aparato struktūrą ir funkcijas, pagerinti sąnarių sandarą ir funkciją, stiprinti širdies raumenį, teigiamai veikti kraujospūdį ir t.t. (Stankūnienė. J., 2011)

Tikslas – nustatyti priešmokyklinio amžiaus vaikų fizinį aktyvumą.

Metodika. Apklausa atlikta 2018 m. sausio mėnesį Klaipėdos raj. Kretingalės vaikų lopšelyje – darželyje. Apklauskos raštiškas leidimas gautas iš vaikų tėvų/globėjų. Vykdyta apklausa žodžiu pagal autorės sukurta originalų klausimyną ir atsakymai surašyti raštu. Buvo pasirinkta viena priešmokyklinio amžiaus grupė, kurioje ugdosi 6 – 7 metų vaikai.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad vaikams patinka sportuoti (88,2% patinka sportuoti, iš kurių 47,1% mergaitės ir 41,1% berniukai). Lyginant tarp lyčių lanko sportinius užsiėmimus 47,1% mergaičių ir 35,2% berniukų. Iš apklaustų vaikų tik 47% vaikų turi augintinius, su kuriais gali aktyviai leisti laiką. Beveik visi vaikai atsakė, kad patinka sportuoti (88,2%) Tyrimo metu nustatyta, kad ne visi vaikai ilsisi pakankamai, tai yra 70,5% priešmokyklinukų taigė, kad ilsisi užtektinai.

Išvados. Analizės rezultatai atskleidė, kad priešmokyklinio amžiaus vaikai yra mieliai linkę užsiimti sportine veikla. Tačiau yra nepakankamas dėmesys skiriamas skatinimui dažnesiai fizinei veiklai. Taip pat ne visi tėvai pasirūpina priešmokyklinukų pakankamu poilsio valandų skaičiumi.

Reikšminiai žodžiai: priešmokyklinukai, vaikai, fizinis, aktyvumas.

Literatūra:

Sveikatos Apsaugos Ministerija. 2018. Fizinis aktyvumas [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. Vasario 14 d.].

Prieiga per internetą: < <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/mityba-ir-fizinis-aktyvumas-2/fizinis-aktyvumas-mytyba-ir-fizinis-aktyvumas> >

Stankūnienė J. 2011. Fizinis aktyvumas – nauda sveikatai ir smagi pramoga [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m.

Vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: < <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/tevams/fizinis-aktyvumas-nauda-sveikatai-ir-smagi-pramoga/11133> >

JAUNŲJŲ KREPŠININKIŲ FIZINIO PARENGTUMO KAITA

Jurgis Petrauskas, Rūta Malinovienė, dr. Sigita Derkintienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Santrauka

Jaunųjų krepšininkų sistemingas fizinių gebėjimų ugdymas yra reikšmingas fizinio parengtumo kaitai (Kuklys, Blauzdys, 2000). Norint ne tik sėkmingai žaisti įvairaus amžiaus grupių čempionatuose, bet ir rengti didelio meistriškumo žaidėjas aukštesnio lygio komandoms, aktualu yra stebėti jaunųjų krepšininkų fizinių gebėjimų lygį, analizuoti jų fizinių ypatybių bei judėjimo įgūdžių išsivystymą, vertinti pasiektus rezultatus. Svarbu, gebėjimas, racionaliai panaudoti šiuolaikines rengimo priemones, kad jos atitiktų ugdytinių amžių, sveikatos būklę (Paulauskas, 2012).

Tikslas – išsiaiškinti jaunųjų krepšininkų fizinio parengtumo kaitą.

Metodika. Tyrimas atliktas dviem etapais: 1. prieš sezoną – 2016 metų rugsėjo mėnesį ir 2. po sezono – 2017 metų kovo mėnesį. Buvo tiriamos jaunosios krepšininkės: 12–13 metų (2003/2004 m. gimimo), 13–14 metų (2002/2003 m. gimimo), 14–15 metų (2001/2002 m. gimimo), 15–16 metų (2000/2001 m. gimimo). Buvo atlikti: šuolio į aukštį iš vietos mojančiomis rankomis, šuolio į tolį iš vietos, 20 m bėgimo, baudos aikštelės vikrumo testai. Fizinio parengtumo testai buvo vykdomi po treniruotės apšilimo. Tiriamąją imtį sudarė $n=39$ jaunosios krepšininkės. Pagal amžių jaunosios krepšininkės pasiskirstė taip: 12–13 metų (2003/2004 m. gimimo) – 28,21 (%), 13–14 metų (2002/2003 m. gimimo) – 23,08 (%), 14–15 metų (2001/2002 m. gimimo) – 28,21 (%), 15–16 metų (2000/2001 m. gimimo) – 20,51 (%). Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (*SPSS 17 for Windows, MS Excel 2010*). Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Išanalizavus gautus tyrimų duomenis nustatyta, kad didžiausią pažangą šuolio į aukštį teste padarė 2003/2004 metų jaunųjų krepšininkų grupė. Jų rezultatai po sezono buvo geresni – 3,07 cm. Šuolio iš vietos į tolį testo rodikliai parodė, kad visos jaunųjų krepšininkų grupės II tyrimo metu pagerino savo rodiklius. 20 metrų bėgimo testo rezultatai rodo, kad didžiausią pažangą padarė 2000/2001 ir 2003/2004 metų jaunųjų krepšininkų grupės – 0,07 sek. Po sezono 2000/2001 metų jaunųjų krepšininkų grupė baudos aikštelės vikrumo teste fiksavo didžiausią pažangą, rezultatas pagerėjo, net 1,4 sek. Kamuolio varymo tyrime atlikatme po sezono geresnį rezultatą, parodė 2000/2001 (1,2 sek.) ir 2003/2004 (1,1 sek.) metų jaunųjų krepšininkų grupės. Baudų metimo tikslumo testo rezultatai labiausiai nudžiugino 2000/2001 metų jaunosios krepšininkės. Jos lyginant su pirmuoju testu, baudų pataikymo procentą vidutiniškai pagerino net 4 proc. Tikslų 50 metrų iš vidutinių nuotolių per sugaištą laiką teste didžiausią pagerėjimą parodė 2001/2002 metų (0,05 sek. ir 7 proc.) ir 2003/2004 metų (0,06 sek. ir 6 proc.) jaunosios krepšininkės.

Išvados. Gauti tyrimų duomenys parodė, kad po sezono jaunųjų krepšininkų fizinis parengtumas nežymiai pagerėjo.

Reikšminiai žodžiai: jaunosios krepšininkės, fizinis parengtumas, fizinės ypatybės, judėjimo įgūdžiai.

Literatūra:

- Kuklys V., Blauzdys V. 2000. Kūno kultūros teorijos ir metodikos terminai bei sąvokos. Vilniaus pedagoginis universitetas. Vilnius.
Paulauskas R. 2012. Krepšinio technika ir mokymas. Vilnius. Edukologija.

MAŽOJO BATUTO PRATYBOS VYRESNIO AMŽIAUS MOTERŲ FIZINIO PAJĖGUMO IR SVEIKATOS STIPRINIMUI

Bulotaitė Roberta, dr. Visagurskienė Kristina
Lietuvos sporto universitetas,
Sveikatos, fizinio ir socialinio ugdymo katedra

Santrauka

Šiuo metu yra siūlomos įvairiausios fizinio aktyvumo formos vyresniems žmonėms, norint pagerinti fizinę ir emocinę organizmo būklę. Yra įrodytas teigiamas pratimų ant mini batutų efektas įvairių fizinių ypatybių gerinimui (Aragão et al., 2011).

Tikslas – įvertinti pratimų ant mini batutų poveikį vyresnio amžiaus moterų sveikatai ir fiziniam pajėgumui.

Metodika. Tyrime dalyvavo vyresnio amžiaus moterys: eksperimentinė (EG) ($n=18$, amžiaus vidurkis 68 ± 8.5 metai) ir kontrolinė grupė (KG) ($n=18$, amžiaus vidurkis 71 ± 7.6 metai). Buvo vertinamas abiejų grupių tiriamųjų fizinis pajėgumas, taikant fizinio pajėgumo testus prieš intervencines treniruotes ir po jų. EG pildė savistabos anketą (miego, apetito, bendros savijautos, emocinės būklės, arterinio kraujospūdžio pokyčiai). EG moterims buvo taikomi mažo ir vidutinio intensyvumo pratimai ant mini batutų mėnesį laiko dukart per savaitę. KG tiriamosios nepatyrė jokių intervencinių treniruočių. Testavimai ir treniruotės buvo atlikti Lietuvos sporto universitete užtikrinant įrangos ir treniruočių krūvio saugumą. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (SPSS 17 for Windows).

Rezultatai. Gauti rezultatai rodo, jog tirtų moterų fizinės ypatybės –pusiausvyra, koordinacija, kojų raumenų jėga ir mobilumas – statistiškai patikimai pagerėjo eksperimentinėje grupėje po dalyvavimo intervencinėse treniruotėse. KG fizinio pajėgumo testų rodikliai nepakito. Remiantis kitų mokslininkų ir šio tyrimo rezultatais galima teigti, jog fizinių pratimų atlikimas ant mini batutų įtraukia daugiau raumenų grupių, nei atliekant pratimus ant stabilaus paviršiaus, pagerėja ne tik prisitaikymo, persiorientavimo ir koordinacijos rodikliai, bet ir pusiausvyros, aerobinio pajėgumo, jėgos, ritmo ir laiko pojūčiai (Crowther et al., 2007; Angelov, 2016).

Išvados. Įvertinus treniruočių ant mini batutų poveikį vyresnio amžiaus moterų fiziniam pajėgumui prieš ir po intervencinių treniruočių rastas statistiškai reikšmingas teigiamas pokytis. Pratimai ant mini batutų gali būti tinkama prevencinė priemonė šalinant su amžiumi susijusius sveikatos sutrikimus.

Reikšminiai žodžiai: vyresnės moterys, mažųjų batutų pratybos, fizinis aktyvumas, sveikata.

Literatūra:

- Angelov V. 2016. Biomechanical analysis of phase on the rebound in the trampoline. *Activities in Physical Education and Sport*, 2016, 6(1), 107 – 112.
- Aragão F. A., Karamanidis K., Vaz M. A., Arampatzis A. 2011. Mini-trampoline exercise related to mechanisms of dynamic stability improves the ability to regain balance in elderly. *Journal of Electromyography and Kinesiology*. 21(3), 512 – 8.
- Crowther R. G., Spinks W. L., Leicht A. S., Spinks C. D. 2007. Kinematic responses to plyometric exercises conducted on compliant and noncompliant surfaces. *The Journal of Strength and Conditioning Research*. 21, 460 – 465.

STUDENTŲ MOTYVACIJOS SPORTUOTI IR FIZINIO AKTYVUMO SĄSAJOS

Karolis Klimavičius, Gediminas Jašinas, Teresė Gritėnienė, Joana Kriščiokaitytė
Vilniaus Universitetas, Sveikatos ir sporto centras
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Medicinos akademija

Santrauka

Visame pasaulyje susirūpinimą kelia vis prastėjanti jaunų žmonių sveikata. Dažnas studentas neskiria pakankamai dėmesio sveikai elgsenai. Fizinis aktyvumas - vienas iš svarbiausių sveikos gyvensenos veiksnių, tačiau Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų fizinis aktyvumas yra nepakankamas.

Tikslas - Kompleksiškai įvertinti LSMU studentų fizinį aktyvumą, fizinį pajėgumą bei motyvaciją sportui.

Metodika. Pirmojoje tyrimo dalyje 2013 m. buvo ištirti I ir II kurso 521 studentai, pakartotinio tyrimo metu 2017 m. buvo ištirti V ir VI kurso 447 studentai. Tiriamieji buvo vertinami du kartus – I arba II kurse studijuojantys, bei po keturių metų, kuomet V arba VI kurse studijuojantys studentai. Fiziniam pajėgumui vertinti buvo naudojama Eurofit testai. Fizinei būklei vertinti buvo matuojamas ūgis, svoris, KMI, pulsas ramybės metu, sistolinis AKS.

Rezultatai. Analizuojant studentų motyvacijos lygį sportui nustatėme, kad didesnę motyvaciją sportui turi V ir VI kurso studentai 91.5 proc. lyginant su I ir II kurso studentais 67.8 proc. Analizuojant LSMU studentų kasdienio fizinio aktyvumo lygį nustatėme, kad I ir II kurse studijuojančių studentų kasdienis fizinio aktyvumo lygis yra 62,3 proc., tačiau po keturių metų studijų, V ir VI kurse tų pačių studentų kasdienis fizinis aktyvumo lygis statistiškai reikšmingai sumažėjo – 42.3 proc. $p < 0,05$. Vertinant studentų fizinį aktyvumą, lyginant per keturis studijų metus stebima priešinga fizinio aktyvumo laisvalaikio dinamika lyginant vyrų ir moterų grupes: vyrų fizinis aktyvumas didėjo, o moterų - reikšmingai sumažėjo. Vėlesniais tyrimo metais fizinis aktyvumas buvo linkęs mažėti abiejose grupėse. Tai reiškia, kad studentai turi per mažai laisvo laiko nuo studijų metų arba mieliau renkasi pasyvius laisvalaikio leidimo būdus.

Išvados. Nustatytas vidutinis tiriamųjų fizinis pajėgumas taikant Eurofit testus bei atsižvelgus į kitus fizinį aktyvumą įtakančių komponentų rodiklius. Nustatyta, kad po keturių metų studijų tiriamųjų bendroji ištvermė statistiškai reikšmingai sumažėjo ($p < 0,05$). Motyvacija sportui yra vidutiniškai gera visų tiriamųjų, tačiau statistiškai reikšmingai didesnė V ir VI kurse studijuojančių studentų. Nustatytos svarbiausios motyvacijos sportui priežastys skatinančios tiriamuosius sportuoti: noras sveikai gyventi, stiprinti fizinį pajėgumą, kontroliuoti kūno svorį, tenkinti estetinius poreikius.

Reikšminiai žodžiai: motyvacija, fizinis aktyvumas.

Literatūros sąrašas:

- Pasaulinė sveikatos organizacija (PSO) 2016. Pacific physical activity guidelines for adults: framework for accelerating the communication of physical activity
- Malinauskienė V., Malinauskas, R. 2003. Didelio meistriškumo dvikovos sporto šakų sportininkų ir jų rezervo motyvacijos ypatumai. Sporto mokslas. 1 (31), 19 – 23. Kaunas: LKKA.

ASMENS PRIGIMTINĖS FIZINĖS GALIOS IR JŲ PLĖTOTĖ TAIKANT I. KANTO FILOSOFINĘ PRIEIGĄ

*Prof. dr. Asta Šarkauskienė, doc. dr. Arvydas Juozaitis, prof. habil. dr. Laimutė Kardelienė,
Klaipėdos universitetas*

Santrauka

Kalbant apie asmens prigimtines fizines galias ir jų plėtotę, tikslinga atsigręžti į filosofiją, kuri, anot K. Pukelio (2004), yra pedagogikos siela. I Kantas (1900) pabrėžia, kad žmonėse glūdi daug užuomazgų, o kiekvieno asmens siekis - tinkamai plėtoti įgimtuosius duomenis, išskleidžiant žmogiškumą iš pačių jo pradmenų.

Tikslas - aptarti prigimtinių fizinių galių sampratą taikant filosofijos, edukologijos bei biologijos mokslų prieigą ir atskleisti jų plėtotės ypatumus.

Metodika. Asmens prigimtinių fizinių galių samprata ir jų plėtotė buvo atskleista sisteminant filosofijos, edukologijos bei biologijos mokslų literatūros šaltinius.

Rezultatai. Fizinė prigimtis dažnai suprantama kaip individo morfologinių bei fiziologinių duomenų visuma, tačiau fizine prigimtimi laikyti tik šiuos parametrus yra pernelyg siaura. Prie prigimtinių fizinių galių šiuolaikinės koncepcijos paieškų mes einame sekant šios sampratos užuomazgų raidą: analizuojamos Aristotelio (1959), J. A. Komenskio (1927), J. H. Pestalocio (1989), Vydūno (1928), L. Jovaišos, filosofinės ir pedagoginės sistemos. Mokslo šaltinių sisteminimas įgalino apsibrėžti, kad žmogaus fizinė prigimtis – tai ir jo vidinės galios:

- fizinis aktyvumas: aktyvumas reiškiasi dar kūdikiui negimus; žmogus yra aktyvus nuo gimimo iki mirties;
- fizinė sveikata: didžioji dauguma žmonių gimsta sveiki – turi visus organus ir sistemas sveikatai palaikyti;
- fizinis vystymasis: individas gimsta turėdamas morfologinių bei funkcinių galių pradmenis, kurių plėtrą lemia įgimti žmogaus vystymosi dėsningumai bei jo paties pastangos;
- fizinis pajėgumas: mummyse glūdi dar nesuformuota jėga, tik jos užuomazgos, tačiau jos yra realus pagrindas žmogaus fiziniam pajėgumui ugdyti(s).

Išvada. Asmens prigimtiniomis fizinėmis galiomis vadinami įgimti fizinio aktyvumo, fizinės sveikatos, fizinio vystymosi bei fizinio pajėgumo pradai ir tam tikras jų iš(si)ugdytas lygmuo. Jis yra sąlygojamas genetinių, psichologinių, aplinkos veiksnių, paties asmens elgesio ir prigimtinių fizinių galių tarpusavio sąveikos. Integraliai ugdant fizinį aktyvumą, fizinę sveikatą, fizinį vystymąsi bei fizinį pajėgumą darniai yra plėtojamoms visos prigimtinės fizinės galios.

Reikšminiai žodžiai: žmogaus prigimtis, prigimtinės fizinės galios, prigimtinių fizinių galių plėtotė.

Literatūra:

Aristotelis 1959. Apie sielą. Vilnius: Valst. politinės ir mokslinės lit. I-kla.

Jovaiša L. 2004. Veikimo įgymių plėtra. Klaipėda: KU leidykla.

Kant I. 1900. **Kant on Education (über Pädagogik)**. [žiūrėta 2018-02-08]. Prieiga internetu: <http://oll.libertyfund.org>.

Komenskis J. A. 1927. Didžioji didaktika. Kaunas: Švietimo ministerijos knygų leidimo komisija.

Pestalozzi J., H. 1989. Pedagoginiai raštai. Kaunas: Šviesa.

Pukelis K. 2004. Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.

Vydūnas 1928. Sveikata, jaunumas, grožė. Tilžė: Rūta

VAIKYSTĖ – TAI JUDĖJIMAS. VAIKŲ SVEIKATĄ STIPRINANTIS FIZINIS AKTYVUMAS L.-D. „SAKALĖLIS“

Judesio korekcijos pedagogės *Vitalija Petrauskienė, Albina Milkontienė*
Klaipėdos lopšelis-darželis „Sakalėlis“

Santrauka.

Vaikų darželis yra pradinė ugdymo įstaiga, kurioje pradedama formuoti saugios ir sveikos gyvensenos nuostatos ir įgūdžiai, nes šis amžius yra palankus. Dirbant ir bendraujant pastebėta, kad ne visi turi suformuotą požiūrį saugiai aplinkai, sveikam gyvenimo būdai, fiziniam aktyvumui, higienai ir sveikai mitybai. Sveikas, gražus, dailiai sudėtas vaikas – tai visų tėvų svajonė ir ugdytojų tikslas. Šeima ir darželis turi būti partneriais ugdant tuos gyvenimo įgūdžius, kurie ateityje padėtų vaikams. Sąlygos, kuriomis gyvena vaikas, labiausiai veikia jo organizmą. Deja, jos nėra palankios sveikam vystymuisi. Judėjimo stoka, televizija, kompiuteriai, užteršta aplinka lemia, kad ne visi mūsų vaikai auga ir vystosi tinkamai. Problemos aktualumas mus ir paskatino rengti projektines veiklas, skirtas vaikų sveikatinimui: plokščiapėdystės ir taisyklingos laikysenos lavinimui bei koregavimui.

Tikslas - Pristatyti projektines sveikatinimo veiklas vykusias l/d „Sakalėlis“

Metodika. Norėdami perteikti skatinimą nuolatos mankštintis, stiprinti ir grūdinti organizmą organizavome korekcinius užsiėmimus. Siekdami formuoti saugaus ir taisyklingo elgesio įgūdžius bei teigiamą požiūrį į savo ir kitų sveikatą naudota metodinė – stendinė medžiaga. Bendradarbiaujant su tėvais ir pedagogais vyko kūrybinė veikla bei paroda.

Rezultatai. Įstaigos bendruomenė, ugdytinių tėvai ir vaikai gavo žinių apie sveikatą, jos stiprinimą, plokščiapėdystės ir taisyklingos laikysenos profilaktiką ir korekciją. Ugdytiniai aktyviai sportuodami sustiprino nugaros korseto bei pėdų ir blauzdų raumenis, smagiai praleido laiką.

Išvados. Projektų metu vaikai įgavo pasitikėjimo savimi, savarankiškumo įgūdžių, tapo sveikesni ir aktyvesni, sustiprėjo fiziškai. Ugdytinių tėvai gavo žinių apie vaikų sveikatą, jos stiprinimą. Bendradarbiaudami su pedagogais ir tėvais, pasiekėme glaudaus ir aktyvaus bendradarbiavimo aktyviame fiziniame vaikų ugdyme.

Reikšminiai žodžiai: sveikatinimas, projektas, fizinis aktyvumas.

Literatūra:

Adomaitienė R. ir kt. 2003. Taikomoji neįgaliųjų fizinė veikla. Kaunas. ISBN 9986589850
Blausys V. 2001. Darželinukų ir moksleivių fizinio ugdymo kaita. Vilnius. ISBN 9986-869-90-0
Owczarek S. 2003. Ikimokyklinuko gimnastika. Kaunas. ISBN-10 1558303627

MOKINIŲ MITYBOS, FIZINIO AKTYVUMO IR KŪNO MASĖS INDEKSO RODIKLIŲ APŽVALGA LIETUVOJE

Emilija Miliauskė, doc. dr. Asta Budreikaitė, Asta Tutlienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Santrauka

Fizinis aktyvumas – tai veiksnys, kuris formuoja žmogaus organizmą ir jo funkcijas. Jis ugdo ir stiprina visas organizmo sistemas, veikia jų funkcijas ir gyvybingumą. Tai ypač svarbu vaikams ir paaugliams, kurie intensyviai auga. Judėjimas yra pagrindinis biologinis žmogaus raidos veiksnys, skatinantis organizmo vystymąsi (Stankūnienė, 2011, 1 p.). Akivaizdu, kad fizinis aktyvumas ir sveika mityba yra vieni iš svarbiausių sveikos gyvensenos veiksnių, turinčių įtakos visuomenės fizinei, emocinei ir socialinei sveikatai (Česnavičienė, Proškovienė, Motiejūnaitė, 2015, 38 p.).

Tikslas – išanalizuoti mokyklinio amžiaus vaikų mitybos, fizinio aktyvumo ir kūno masės indekso rodiklius Lietuvoje.

Metodika. Mokslinės literatūros šaltinių analizė. Lietuvoje atliktų tyrimų mitybos, fizinio aktyvumo ir kūno masės indekso rodiklių analizė.

Rezultatai. Sveikam vystymuisi itin aktualus fizinio aktyvumo laikas dažnu atveju iškeičiamas į video žaidimus, pasyvų bent poros valandų sėdėjimą prie kompiuterio (Lizikevičiūtė, Rutkauskaitė, 2016, 3 p.). Tyrimai rodo, kad vaikų, turinčių antsvorį, kai kuriose Vakarų Europos šalyse padidėjo nuo 10 proc. 1980 m. iki 20 proc. 1990 m. (Rutkauskaitė, Bukauskė, 2016, 35 p.). LSMU 2008 ir 2013 m. tyrimų duomenys rodo, jog beveik pasivijome Europos vaikų antsvorio, įskaitant nutukimą, vidurkį, kai kas penktas vaikas yra per didelio svorio.

Išvada. Fizinio aktyvumo ir sveikos mitybos įpročių ugdymas ypač svarbus vaikams ir paaugliams. Paauglių elgsena, jų požiūris į sveiką gyvenseną dažnai nulemia gyvenimo kokybę suaugus. Atsižvelgiant į tai, labai svarbu, kad nuo mažens būtų ugdomi sveikos gyvensenos įgūdžiai. Siekiant detaliau išanalizuoti mokinių motyvaciją dėl sveikos mitybos įpročių ir aktyvaus judėjimo, reikia atlikti empirinius tyrimus mokyklose.

Reikšminiai žodžiai: mityba, fizinis aktyvumas, kūno masės indeksas.

Literatūra:

- Česnavičienė J., Proškovienė R., Motiejūnaitė R., 2015. Lietuvos edukologijos universiteto studentų fizinio aktyvumo ir mitybos įpročių sąsajos. Lietuvos edukologijos universitetas. Sporto mokslas, Nr. 3 (81), 37–45 p.
- Lizikevičiūtė J., Rutkauskaitė G. 2016. Mokinių fizinis aktyvumas. Situacijos Lietuvoje analizė. Rutkauskaitė R., Bukauskė J. 2016. Pradinių klasių mokinių fizinis aktyvumas, fizinis pajėgumas, mitybos įpročiai, pasiekimų ir pažangos vertinimas bei jų sąsajos su tėvų fiziniu aktyvumu. Sporto mokslas, Nr. 1 (83), 34–42 p.
- Stankūnienė J. 2011. Fizinis aktyvumas – nauda sveikatai ir smagi pramoga [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. sausio 31 d]. Prieiga per internetą: <<https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/tevams/fizinis-aktyvumas-nauda-sveikatai-ir-smagi-pramoga/11133>>.

PAAUGLIŲ FIZINIO AKTYVUMO IR SVEIKATOS RAŠTINGUMO SAVIUGDA

Ilona Dobrovolskytė, Lina Miliūnienė, Vilma Navickienė, Liuda Radzevičienė, Agnė Savenkovienė
Šiaulių universitetas, Socialinės gerovės studijų ir kūno kultūros katedra

Santrauka

PSO pabrėžia, kad sveikata yra ne gyvenimas be ligų, bet būklė, suteikianti galimybę kasdien tenkinti asmens buitines ir laisvalaikio reikmes. Anot Skurvydo (2008), sveikatos ir fizinio aktyvumo ypatingai svarbus vaikystėje ir paauglystėje. Fizinis aktyvumas ne tik stiprina fizinę ir emocinę sveikatą, bet yra gera žalingų įpročių prevencijos priemonė. Adaškevičienės (2004) nuomone, fizinis aktyvumas ir sportas paauglystės laikotarpiu žymiai veiksmingesnis, kai yra orientuojamas į sveikatą.

Tikslas – įvertinti ir išanalizuoti paauglių fizinio aktyvumo ir sveikatos raštingumo saviugdą.

Metodika. Atliekant tyrimą, naudoti šie tyrimo metodai: anketinė apklausa; statistinė duomenų analizė; gautų rezultatų lyginamoji analizė; gautų duomenų interpretavimas. Analizuojant rezultatus, buvo skaičiuojamas atsakymų pasiskirstymas procentais bei statistiškai reikšmingi skirtumai tarp jų, koreliacijos koeficientas, duomenų analizė ir interpretacija. Anketinėje apklausoje dalyvavo Šiaulių miesto progimnazijų 8 klasių mokiniai (N=687), iš jų 338 (49,2 proc.) merginos ir 349 (50,8 proc.) vaikinai.

Rezultatai. Tyrimo metu nustatyta, kad moksleiviai, kurie papildomai lanko sporto klubą, treniruotes arba mankštinasi savarankiškai, dažniau išreiškia teigiamą požiūrį apie kūno kultūros paskirtį nei tie moksleiviai, kurie lanko tik kūno kultūros pamokas. Taip pat pastebėta, kad berniukai labiau nei mergaitės linkę manyti, kad kūno kultūros pamokos paskirtis yra stiprinti sveikatą, įgyti populiarių sporto šakų technikos įgūdžių, kad ugdo šiuolaikinį požiūrį į kūno kultūrą. Berniukų fizinis aktyvumas yra kur kas didesnis nei mergaičių.

Išvados. Nustatyta, kad moksleivių rūpinimasis savo sveikata turi įtakos subjektyviam sveikatos vertinimui, t. y. kuo labiau paaugliai rūpinasi savo sveikata, tuo geresnis sveikatos vertinimas. Apie pusę moksleivių (N=327) nurodo, kad savo sveikata tikrai rūpinasi, kita dalis moksleivių (N=333) nurodo, kad lyg ir rūpinasi savo sveikata.

Atsižvelgiant į gautus duomenis, šeima turėtų daugiau inicijuoti vaikų aktyvaus laisvalaikio pasirinkimo galimybes, skatinti didesnę susidomėjimą įvairiomis aktyvaus laisvalaikio formomis, tokiomis, kaip turistiniai žygiai, dalyvavimas sporto renginiuose, išvykos į gamtą ir kt.

Reikšminiai žodžiai: fizinis aktyvumas, sveikatos raštingumas.

Literatūra:

- Adaškevičienė E. 2008. Silpnos sveikatos vaikų fizinis ugdymas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
Radzevičienė L. ir kt. 2016. Paauglių fizinis aktyvumas ir sveikata. Kaunas.
Skurvydas A. 2008. Judesio mokslas: raumenys, valdymas, mokymas, reabilitavimas, sveikatinimas, treniravimas, metodologija. Kaunas, LKKA.
Warburton D., Nicol W. C., Bredin S. S. D. 2006. Health benefits of physical activity: the evidence. Canadian Medical Association Journal. 174 (6), p. 801–809.
<http://www.ecmaj.ca/content/174/6/801.full.pdf+html?sid=b7fa01f4-08bc-45f6-bd32-a9fbb4121764>

SUAUGUSIŲJŲ MOTYVACIJOS SPORTAVIMUI LAISVALAIKIU RAIŠKA AMŽIAUS ASPEKTU

Doc. dr. Luras Grajauskas, Danguolė Razmaite

Šiaulių universitetas, Socialinės gerovės studijų ir kūno kultūros katedra

Santrauka

Pastaruoju metu sportinės veiklos motyvacijai yra skiriamas nemažas dėmesys (Markland, Ingledew, 1997). Dažnai nagrinėjama įvairaus meistriškumo sportininkų motyvacija (Grajauskas, Razmaite, 2017), o laisvalaikio sportuojančiųjų suaugusių asmenų motyvacijos tyrimams skiriama kiek mažiau dėmesio (Ball ir kt., 2014). Tyrimu siekta atsakyti į kelis **probleminius klausimus**: Ar įvairaus amžiaus sportuotojų motyvacija fiziniam aktyvumui ir sportavimui skiriasi? Kokie jaunos ir brandžios asmenybės motyvų fiziniam aktyvumui ir sportavimui laisvalaikio prioritetai?

Tikslas – ištirti laisvalaikio sportuojančių žmonių motyvaciją sportavimui amžiaus aspektu.

Metodika. Tyrime dalyvavo 1086 laisvalaikio sporto ir sveikatingumo klubuose ar savarankiškai sportuojantys asmenys (623 moterys ir 423 vyrai). Tiriamųjų amžius varijavo nuo 18 iki 65 metų. Sportuojančių asmenų motyvacijai tirti pasirinkta *Sportavimo motyvų klausimyno* II-oji versija (EMI-2; Markland, Ingledew, 1997). Be aprašomosios statistikos metodų (vidurkio ir standartinio nuokrypio) statistiniam skirtumui tarp amžiaus grupių naudotas vienfaktorinės dispersijos metodas (ANOVA).

Rezultatai. Nustatyta, kad visų amžiaus grupių moterims svarbiausi *fizinių galių plėtojimo* ir *kūno išvaizdos* motyvai, o mažiausiai svarbūs – *socialiniai*. Vyrams svarbiausi *fizinio galių plėtojimo* ir *rekreacijos* motyvai, mažiausiai – *socialiniai*. Pažymėtina, kad sveikatos gerinimo motyvai tiesiogiai priklauso nuo tiriamųjų amžiaus. Vidutinis moterų pritarimas *sveikatos gerinimo motyvams* pasiskirstė atitinkamai: $2,61 \pm 1,01$ (18–25 m.), $3,10 \pm 1,07$ (26–35 m.), $3,31 \pm 0,92$ (36–45 m.), $3,58 \pm 0,91$ (46–55 m.) ir $3,77 \pm 0,97$ (56–65 m.) ($p < 0,001$). Vidutinis vyrų pritarimas *sveikatos gerinimo motyvams* pasiskirstė atitinkamai: $2,82 \pm 0,99$ (18–25 m.), $2,85 \pm 0,93$ (26–35 m.), $3,22 \pm 1,03$ (36–45 m.), $3,52 \pm 0,85$ (46–55 m.) ir $3,50 \pm 0,46$ (56–65 m.) ($p < 0,001$).

Išvada. *Sveikatos gerinimo motyvai* sportuojant sulig amžiumi tiek vyrams, tiek moterims tampa vis svarbesni, o *fizinių galių motyvai*, priešingai, vis mažiau svarbūs.

Reikšminiai žodžiai: laisvalaikio sportuojantys, motyvacija laisvalaikio sportui.

Literatūra:

- Ball J.W., Bice M.R., Parry T. 2014. Adults' Motivation for Physical Activity: Differentiating Motives for Exercise, Sport, and Recreation. *Human Kinetics Journals*, volume 38 (2), p. 130-142.
- Grajauskas L., Razmaite D. 2017. Lietuviškos Sporto motyvacijos skalės kai kurios psichometrinės charakteristikos. *Sporto mokslas*, tomas 2 (88), p. 10-15.
- Markland D., Ingledew D. K. 1997. The measurement of exercise motives: Factorial validity and invariance across gender of a revised exercise motivations inventory. *British Journal of Health Psychology*, volume 2, p. 361–376.

ŠIAURIETIŠKO ĖJIMO ĮTAKA JAUNŲ ŽMONIŲ SERGANČIŲ ASTMA FUNKCINIAMS RODIKLIAMS

Tomas Būbnelis, Deividas Margevičius, Teresė Gritėnienė, Joana Kriščiokaitytė
LSMUL KK Reabilitacijos klinika
Vilniaus Universitetas SSC

Santrauka

Pasaulio Sveikatos Organizacija (PSO) atkreipia dėmesį, kad sergantiems astma gydyti pasaulyje išleidiama daugiau lėšų, nei AIDS ir tuberkuliozei kartu. Astma neigiamai daro įtaką profesinei veiklai, apsitarnavimui, poilsiui. PSO rekomenduoja, kad žmonės būtų fiziškai aktyvūs kiekvieną dieną, tai ypač svarbu sergantiems astma. 1997 m. atsirado nauja fizinio aktyvumo forma - šiaurietiškas ėjimas, skirtas neutralizuoti sėslaus gyvenimo būdą. Fiziniai pratimai yra taikomi sprendžiant gydymo, reabilitacijos, profilaktikos uždavinius. Aktyvumas gamtoje turi teigiamą poveikį nuotaikai, mažina stresą.

Tikslas - Nustatyti ir įvertinti šiaurietiško ėjimo įtaką funkciniams plaučių rodikliams, fizinei būklei, emocijoms jauno amžiaus žmonių tarpe sergant astma.

Metodika. Tyrimas buvo atliekamas 2016 – 2017 m. LSMUL KK reabilitacijos klinikoje. Tyrime dalyvavo LSMU studentai (n=214) sergantys astma. Tiriamojoje grupėje dalyvavo 110 studentų, kontrolinėje grupėje 104 studentai.

Rezultatai. Dalyvavusių studentų imtis 214. Studentų amžiaus vidurkis $22,11 \pm 0,17$ metai. Astmos simptomų pasiskirstymas: dusulys 25,20%, kosulys 28,20, skrepliavimas 5,8%, apsunkintas iškvėpimas 33,70%, sunkumo pojūtis krūtinėje 7,1%. PEF po šiaurietiško ėjimo ciklo patikimai pagerėjo tik tiriamosios grupės studentams ($312,21 \pm 58,22$ - prieš ir po - $355,33 \pm 11,23$). FEV1 prieš pirmojo šiaurietiško ėjimo ciklą: tiriamojoje $91,13 \pm 17,13$ proc., kontrolinėje $89,01 \pm 7,22$ proc.; po pirmojo šiaurietiško ėjimo ciklo: tiriamojoje $97,88 \pm 11,32$ proc., kontrolinėje $95,21 \pm 6,76$ proc. SSD k/min. vidurkis prieš $89,11 \pm 2,55$ k/min., ir po šiaurietiško ėjimo ciklo – $83,11 \pm 2,68$ k/min. Prieš šiaurietiško ėjimo užsiėmimą Pemax vidurkis $76,16 \pm 3,11$ cmH₂O; PEmax po šiaurietiško ėjimo užsiėmimo – $81,11 \pm 1,22$ cmH₂O.

Išvados. Nustatėme, kad po šiaurietiško ėjimo ciklo tiriamosios grupės studentų tarpe stebimas teigiamas poveikis kvėpavimo, širdies ir kraujagyslių sistemos bendriems rodikliams: buvo stebimas forsuotos gyvybinės plaučių talpos 190ml padidėjimas, o širdies ir kraujagyslių sistemos rodikliai sumažėjo – sistolinis – 14,08 mmHg ir diastolinis 8,15 mmHg.

Nustatyta, kad visų tiriamųjų bendras fizinis aktyvumas yra vidutiniškai silpnas. Išsiaiškinta, kad tiriamieji laisvalaikiu nelinkę būti fiziškai aktyvūs, todėl fizinio aktyvumo rodiklis turi tendenciją mažėti.

Nustatytas vidutinio stiprumo koreliacinis ryšys tarp fizinio aktyvumo ir astmos simptomų, emocijų bei tarp fizinio aktyvumo ir emocijų.

Nustatytas vidutinio stiprumo koreliacinis ryšys tarp fizinio aktyvumo ir didžiausio iškvėpimo srovės greičio verčių.

Reikšminiai žodžiai: šiaurietiškas ėjimas, reabilitacija.

Literatūra:

- Manley AJ. 2007. et al. Green exercise: The role of exercise environment in enhancing physical and physiological well-being. Journal of Sports Sciences.
- Rios D. 2013. et al. Graphical study of reasons for engagement in physical activity in European Union. Springer Open Journal.

VIBRACIJOS POVEIKIS VYRESNIOJO AMŽIAUS MOTERŲ PUSIAUSVYRAI, LIEMENS KONTROLEI IR GRIUVIMŲ PREVENCIJAI

Auksė Arbačiauskaitė, doc. dr. Vilma Dudonienė

Lietuvos sporto universitetas, sporto biomedicinos fakultetas, biologijos ir reabilitacijos katedra

Santrauka

Griuvimai yra viena iš aktualiausių senyvo amžiaus žmonių problemų ir pagrindinė sveikatos sutrikimų priežastis, dėl kurios vyresnio amžiaus žmonės dažniausiai patiria traumas ir miršta. Dėl amžiaus atsiranda laikysenos ir eisenos pokyčiai, sumažėja balansas, sutrinka pusiausvyra ir koordinacija, sumažėja liemens raumenų stabilumas. Visi šie pokyčiai yra susiję su sutrikusiu funkcinio judėjimu ir padidėjusia vyresniojo amžiaus žmonių griuvimų rizika.

Tikslas - įvertinti vibracijos poveikį vyresniojo amžiaus moterų pusiausvyrai, liemens kontrolei ir griuvimų prevencijai.

Metodika. Atliktas 8 savaičių trukmės tikslinės grupės (65-89 metų amžiaus moterų) randomizuotas klinikinis tyrimas. Tiriamosios grupės tiriamosios (n=11) atliko kineziterapijos programą pusiausvyrai lavinti su Flexi-bar vibracine lazda, o kontrolinės grupės tiriamosios (n=11) - su medine lazdele mankštai. Ištirtas: 30 sekundžių stotis-sėstis testas, 4 padėčių stovėjimo testas, funkcinio siekimo testas, 10 metrų ėjimo testas, išplėstinio laiko stotis ir eiti testas, Desmond griuvimų rizikos klausimynas. Statistinė ir aprašomoji duomenų analizė atlikta naudojant *Microsoft Excel* ir *SPSS 17.0*.

Rezultatai. Lyginant rezultatus prieš ir po 8 savaičių kineziterapijos programų taikymo nustatyta, kad: atlikus 4 padėčių stovėjimo testą, tandem stovėsenos ir stovėjimo ant vienos kojos įverčiai statistiškai reikšmingai ($p<0,05$) pagerėjo abiejose grupėse, tačiau nebuvo nustatyta statistiškai reikšmingų skirtumų tarp grupių. 30 sekundžių stotis-sėstis testas, funkcinio siekimo testas ir 10 metrų ėjimo testas (vertinant ėjimo greitį) parodė, kad pokyčiai tiriamojoje grupėje buvo statistiškai reikšmingai didesni lyginant su kontroline grupe. Išplėstinio laiko stotis ir eiti testo metu nustatyta, kad atsistojimo, lėtinimo, sustojimo, apsisukimo ir atsistodimo laiko intervalai tarp tiriamosios grupės ir kontrolinės statistiškai reikšmingai nesiskiria. Bendras testo laikas, įsibėgėjimo, ėjimo pasirinktu greičiu, apsisukimo 180 laipsnių, ėjimo dideliu greičiu laiko intervalai statistiškai reikšmingai skiriasi tarp grupių ir yra didesni tiriamojoje grupėje.

Išvados. Tyrimas parodė, kad mažo intensyvumo ir žemo dažnio mechaninės vibracijos gali būti veiksmingai perduodamos per liemens raumenis į kojų raumenis. Flexi-bar sukurtos vibracijos, atliekant pusiausvyros pratimus, sukelia statistiškai reikšmingus pusiausvyros, liemens kontrolės ir eisenos pokyčius vyresniojo amžiaus moterims, turinčioms padidėjusią griuvimų riziką.

Reikšminiai žodžiai: Flexi-bar, griuvimai, pusiausvyra, liemens kontrolė, vyresniojo amžiaus moterys.

Literatūra:

- Chung J. S., Park S., Kim J. ir kt. 2015. Effects of flexi-bar and non-flexi-bar exercises on trunk muscles activity in different postures in healthy adults. *J Phys Ther Sci*, 27, p. 2275-2278.
- Visagurskienė K., Česnaitienė V., Vizbaraitė D. 2017. Vyresnio amžiaus žmonių sveikatą stiprinantis fizinis aktyvumas. Lietuvos sporto universitetas: Kaunas.

KINEZITERAPIJOS VANDENYJE POVEIKIS, PAAUGLIŲ, TURINČIŲ ANTSVORĮ IR NUTUKIMĄ, DINAMINEI PUSIAUSVYRAI

Murauskaitė Dvilė, doc.dr. Sandrija Čapkauskienė
Lietuvos sporto universitetas

Santrauka.

Svorio prieaugis yra tapęs kritine ir pagrindine sveikatos problema. Europoje, daugiau nei 20 proc. vaikų ir paauglių turi antsvorį, trečdalis jų yra nutukę. Antsvoris ir nutukimas sąlygoja ne tik metabolinius pokyčius, tačiau paveikia ir vaikų bei paauglių kūno goniometriją, laikyseną bei motorinius įgūdžius. Atlikti longitudinaliniai tyrimai įrodė, kad nutukę paaugliai ilgainiui tampa nutukusiais suaugusiais. Fizinis aktyvumas, tai vienas iš efektyviausių gydymo komponentų, paaugliams turintiems antsvorį ir nutukimą.

Tikslas – šio tyrimo tikslas buvo įvertinti kineziterapijos vandenyje poveikį jaunesnio amžiaus paauglių dinaminei pusiausvyrai.

Metodika. Atliktas kokybinis tyrimas, taikytas žvaigždės nuokrypio pusiausvyros testas (Gray, 1995; Coughlan, Fullam, Delahunt, Gissane & Caulfield, 2012), kuriuo įvertinome dinaminės pusiausvyros pajėgumą. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (SPSS 19 for Windows, Excel 2010). Tyrimo imtis – 9 tiriamieji, $14,2 \pm 0,75$ metų amžiaus, KMI $30,2 \pm 7,4$. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Kineziterapija vandenyje reikšmingai pagerino dinaminę pusiausvyrą, lyginant rezultatus prieš kineziterapiją, jai įpusėjus ir pasibaigus 3 mėn. trukmės pratyboms vandenyje. Taip pat judesių amplitudė klubo, kelio ir čiurnos sąnaryje nutukusiems paaugliams, reikšmingai padidėjo pasibaigus ilgalaikės mankštos pratyboms vandenyje.

Išvados. Kineziterapija vandenyje reikšmingai pagerino paauglių dinaminę pusiausvyrą bei kojos sąnarių judesių amplitudę.

Reikšminiai žodžiai: antsvoris, paaugliai, dinaminė pusiausvyra, sąnarių judesių amplitudė.

Literatūra:

- D'Hondt E., Deforche B., De Bourdeaudhuij I., Gentier I., Tanghe A., Shultz S., Lenoir M..2011. Postural balance under normal and altered sensory conditions in normal-weight and overweight children. Clin Biomech (Bristol, Avon). 26(1):84-9.
- Gentier I., D'Hondt E., Shultz S., Deforche B., Augustijn M., Hoorne S. et al... Lenoir M. 2013. Fine and gross motor skills differ between healthy-weight and obese children. Res Dev Disabil. 34(11):4043-51.
- Parizkova J. 2014. Fatness and fitness related to exercise in normal and obese children and adolescents. Journal of King Saud University – Science 26, 245–253.

JĖGOS PRATIMŲ POVEIKIS KETURGALVIO ŠLAUNIES RAUMENS STORIUI IR FUNKCIJAI 11-13 METŲ AMŽIAUS SPORTUOJANTIEMS IR NESPORTUOJANTIEMS VAIKAMS

Lina Levickienė, doc. Daiva Imbrasienė, Monika Pocienė
Klaipėdos valstybinė kolegija, Lietuvos sporto universitetas

Santrauka

Fizinis aktyvumas yra svarbiausias vaiko vystymosi ir stiprios sveikatos veiksnys. Tai apima tiek fizinę, tiek psichinę, tiek funkcinę organizmo būklę Lietuvoje kaip ir visame pasaulyje vaikų fizinis aktyvumas vis mažėja, o tai veikia jų augimą ir brendimą. Teigiama, kad Lietuvoje nepakankamai fiziškai aktyvūs yra apie 85,5% moksleivių, iš kurių didžiąją dalį sudaro mergaitės (Radzevičienė ir kt., 2016).

Tikslas - įvertinti jėgos pratimų poveikį sportuojančių ir nesportuojančių 11-13 metų amžiaus vaikų keturgalvio šlaunies raumens storiui ir funkcijai.

Metodika. Tyrimui įgyvendinti atliktas kūno svorio ir ūgio matavimas, dominuojančios kojos testas, šlaunų apimties, keturgalvio šlaunies raumens jėgos ir keturgalvio šlaunies raumens storio matavimas. Gauti duomenys apdoroti naudojant SPSS 17.0 ir matematikos skaičiuoklę „Microsoft Office Excel-2007“. Tyrimo dalyvavo 36 moksleiviai (18 – sportuojantys popamokiniu laiku, 18 – nesportuojantys). Abiejose grupėse buvo po 12 berniukų (66,7 proc.) ir 6 mergaites (33,3 proc.). Amžiaus vidurkis sportuojančiųjų grupėje buvo $11,8 \pm 0,1$ m, nesportuojančiųjų – $12 \pm 0,1$ m. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Tyrimo metu buvo tirtas jėgos pratimų poveikis keturgalvio šlaunies raumens storiui ir funkcijai. Rezultatai parodė, kad tirti parametrai (keturgalvio šlaunies raumens storis, jėga ir šlaunų apimtis) statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) padidėjo taikant jėgos pratimus. Vertinant tyrimo rezultatus tarp dominuojančios ir nedominuojančios kojos pastebėjome, kad visų matavimo rezultatai abiejose grupėse statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($p > 0,05$). Analizuojant sportuojančiųjų ir nesportuojančiųjų grupių rezultatų duomenis prieš ir po tyrimo ir apskaičiavus Pirsono koreliacijos koeficientą, stipresnis ryšys tarp matuotų parametru nustatytas sportuojančiųjų grupėje.

Išvados. Atliktas tyrimas patvirtino, kad treniruojantis didėja raumenų storis, o kartu ir raumenų jėga. Kadangi sportuojančiųjų grupėje tiek raumenų jėga, tiek raumenų storis buvo didesnis nei nesportuojančiųjų grupėje, galima teigti, kad esant didesnei raumens apimčiai, raumuo išvysto didesnę jėgą. Paaiškėjo, kad nesportuojančiųjų grupei gautas geresnis rezultatų pokytis tarp matavimų nei sportuojančiųjų grupėje. Tai gali būti dėl to, kad sportuojantys vaikai yra labiau treniruoti, todėl jiems dėl taikytų pratimų mažiau kito matuotų parametru rodikliai.

Atlikus rezultatų analizę galime teigti, kad mūsų iškelta hipotezė pasitvirtino ir jėgos pratimai turėjo teigiamą poveikį keturgalvio šlaunies raumens storio, jėgos ir šlaunų apimties padidėjimui.

Reikšminiai žodžiai: keturgalvio šlaunies raumens storis, raumenų jėga, sportuojantys ir nesportuojantys paaugliai, jėgos pratimai.

Literatūra:

Radzevičienė L., Vaitkevičius J.V., Mockevičienė D., ir kt. 2016. Paauglių fizinis aktyvumas ir sveikata: mokslo studija Šiaulių universitetas. Kaunas: Vitae Litera. 275, [55] p. ISBN: 9786094542251.

VISUOMENĖS SVEIKATOS MOKSLO AKTUALIJOS

SLAUGYTOJŲ PSICHOSOCIALINIŲ DARBO ORGANIZAVIMO VEIKSNIŲ SĄSAJOS SU JŲ PSICHOEMOCINE BŪKLE

Monika Steponkienė, prof. dr. Birutė Strukčinskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Visoje Europoje darbuotojai susiduria su psichosocialine rizika savo darbe, kurią gali sąlygoti blogas darbo organizavimas ir planavimas, netinkamas rizikos valdymas. Darbo organizavimas kaip psichosocialinis rizikos veiksnys apima darbo ir poilsio laiko organizavimą, pamaininį ir naktinį darbą, viršvalandžius, darbo kontrolę, darbo apmokėjimą, darbo sutartis, darbo krūvį, sprendimų priėmimo laisvę. Sveikatos priežiūros sektoriaus darbuotojai dažnai patiria psichosocialinę riziką darbe ir su darbu susijusį stresą. Lietuvoje reikėtų daugiau tyrimų apie sąsajas tarp slaugytojų psichosocialinių darbo organizavimo veiksmų ir psichoemocinės sveikatos.

Tyrimo tikslas - nustatyti sąsajas tarp slaugytojų psichosocialinių darbo organizavimo veiksmų ir psichoemocinės būklės.

Tyrimo metodika. Kiekybinis tyrimas buvo atliktas Klaipėdos miesto ligoninėje, naudojant pakoreguotą Streso darbe anketos klausimyną, nerimo ir depresijos HAD klausimyną, Pitsburgo miego kokybės indeksą. Tyrimo imtis – 189 slaugytojos (anketų grįžtamumas – 94,5 proc.). Statistinė surinktų duomenų analizė buvo atliekama naudojant SPSS programinio paketo 21 versiją, panaudotas chi kvadrato kriterijus, Stjudento kriterijus, dviems nepriklausomoms imtims tirti, regresinė analizė. Požymių skirtumas laikytas statistiškai reikšmingas, kai $p < 0,05$.

Tyrimo rezultatai. 45,7 proc. slaugytojų kartais išgyveno stresą, trečdalis slaugytojų patyrė lengvai išreikštą nerimą, ketvirtadalis - lengvai išreikštą depresiją, daugiau nei pusei slaugytojų pasireiškė bloga miego kokybė (58,7 proc.). Skubėjimas darbe statistiškai reikšmingai daugiausia didina šansus pasireikšti didelio intensyvumo stresui tarp slaugytojų ($OR=2,947$). Darbo sutarties rūšis ir darbo kontrolė 2,5 karto didina šansus nerimo atsiradimui ($OR=2,563$ ir $OR=2,531$). Darbo kontrolė 3,6 karto didina depresijos pasireiškimą ($OR=3,612$). Netinkamas darbo organizavimas beveik 2 kartus padidina šansus atsirasti blogesnei miego kokybei ($OR=1,987$).

Išvados. Psichosocialiniai darbo organizavimo veiksniai sąlygoja streso, nerimo, depresijos, blogesnės miego kokybės atsiradimą.

Reikšminiai žodžiai: psichosocialiniai darbo veiksniai, stresas, nerimas, depresija, miego kokybė.

Literatūra:

- Gao Yu-Qin, Pan Bo-Chen, Sun Wei ir kt. 2012. Anxiety symptoms among Chinese nurses and the associated factors: a cross sectional study. BMC Psychiatry, Nr. 12(141), p. 141.
- Yoon Saunjoo L., Kim Jeong-Hee. 2013. Job-Related Stress, Emotional Labor, and Depressive Symptoms Among Korean Nurses. Journal of Nursing Scholarship, Nr. 45(2), p. 169-173.
- Huang Yu-Hwa, Du Pey-lan, Chen Chin-Hui ir kt. 2011. Mediating effects of emotional exhaustion on the relationship between job demand-control model and mental health. Stress and Health, Nr. 27(2), p. 100.
- Jankauskas R., Pajarskienė, B. 2011. Psichosocialinių darbo veiksmų įtaka depresijos ir depresinės būsenos išsivystymui. Mokslo darbai, Nr. 5. Vilnius: Higienos institutas. 10-11, 37-41 p.

KAUNO BEI KLAIPĖDOS MOKYKLŲ MOKINIŲ DALYVAVIMAS SVEIKATĄ STIPRINANČIAME PROCESU

Maceinaitė Rūta, prof. Genė Šurkienė

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Vaikai didelę laiko dalį praleidžia mokykloje, todėl mokykla yra itin tinkama vieta sveikatos stiprinimo procesui. Remiantis bendraisiais ugdymo planais, sveikatos stiprinimui turėtų būti skiriamas dėmesys visose Lietuvos mokyklose, tačiau sveikatos stiprinimo svarba itin akcentuojama sveikatą stiprinančiose mokyklose (toliau – SSM). Akivaizdu, kad tik tuomet, kai bus užtikrinta mokinių įtrauktis į sveikatos stiprinimą, bus galima tikėtis geriausių rezultatų. Nors Lietuvoje sveikatos stiprinimo idėja yra plačiai paplitusi, tačiau tyrimų, kuriuos atliekant būtų gvildinamas mokinių dalyvavimas sveikatos stiprinimo veikloje, mūsų šalyje stokoja, būtent tai lėmė tyrimo tikslą.

Tikslas. Įvertinti Kauno bei Klaipėdos mokyklų mokinių dalyvavimą sveikatą stiprinančiame procese.

Metodika. Atliktas momentinis tyrimas, kurio metu apklausti 525 mokiniai iš 8 Kauno bei Klaipėdos mokyklų. Analizė atlikta naudojantis Stata12, WinPepi programomis. Apskaičiuoti paplitimo įverčiai, 95% pasikliautiniai intervalai (PI). Naudotas Pirsono chi kvadrato testas, sudaryti logistinės regresijos modeliai. Skirtumas laikytas statistiškai reikšmingu kai $p \leq 0,05$. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. 27,4% (95% PI: 23,8; 31,4) mokinių dalyvauja sveikatos stiprinimo veikloje. Dalyvavimo šansą didina mokymasis SSM ($\bar{S}S=4,77$). Didžioji dalis mokinių padėjo organizuoti renginius (50,7% (95% PI: 42,6; 58,7)) bei gamino reikalingas priemones (35,4% (95% PI: 28,1; 43,5)). 45,8% (95% PI: 37,9; 54,0) mokinių savo dalyvavimą įvertino vidutiniškai. 66,1% (95% PI: 61,9; 70,0) respondentų būtų įdomu sužinoti apie sveikatos stiprinimo veiklą ir tik 10,1% (95% PI: 7,8; 12,0) ieškojo informacijos šia tema. Mergaitės ($\bar{S}S=2,56$), aštuntokai ($\bar{S}S=1,48$), SSM mokiniai ($\bar{S}S=1,95$) turėjo reikšmingai didesnę šansą domėtis sveikatos stiprinimo veikla.

Išvados. Sveikatos stiprinimo veikloje dalyvavo mažiau nei trečdalis mokinių, dalyvavimas reikšmingai susijęs su mokyklos statusu. Labiausiai paplitę dalyvavimo būdai yra pagalba organizuojant renginius bei reikalingų priemonių gaminimas. Daugiausia mokinių savo dalyvavimą įvertino vidutiniškai. Daugiau nei 60 % respondentų būtų įdomu sužinoti apie sveikatos stiprinimo veiklą, dešimtadalis jų ieškojo informacijos šia tema. Domėjimasis sveikatos stiprinimo veikla reikšmingai susijęs su lytimi, mokyklos statusu bei klase.

Reikšminiai žodžiai: sveikatos stiprinimas, sveikatą stiprinančios mokyklos, dalyvavimas sveikatą stiprinančiame procese, mokiniai.

Literatūra:

- Nabe-Nielsen K et al. Health promotion in primary and secondary schools in Denmark: time trends and associations with schools' and students' characteristics. BMC Public Health. 2015 Feb 7;15:93. doi: 10.1186/s12889-015-1440-z. Prieiga per internetą: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25885694>>.
- Schools for Health in Europe. SHE Elektroninis vadovas mokykloms. Prieiga per internetą: <<http://www.schools-for-health.eu/lt/for-schools/vadovas/vadas/kodl-sveikatos-stiprinimas-yra-svarbus-mokykloje>>.
- The Odense Statement: Our ABC for equity, education and health. 2013, 1. Prieiga per internetą: <http://www.schools-for-health.eu/uploads/files/English_Odense%20statement--Equity_Education_Health.pdf>.

PIKTNAUDŽIAVIMO ALKOHOLIU KOMPLEKSINIŲ PREVENCIJOS PROGRAMŲ KLAIPĖDOS MIESTO JAUNIMUI PRISTATYMAS: GEROSIOS PATIRTIES SKLAIDA

Šarūnė Barsevičienė, dr. Jurgita Andruškienė, dr. Gražina Šniepienė
Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas

Santrauka

Statistikos departamento duomenimis, 2016 m. vienam 15 metų ir vyresniam šalies gyventojui teko 13,2 litro suvartoto absoliutaus (100 proc.) alkoholio. 2016 m., palyginus su 2010 m., naujai susirgusių, su alkoholio vartojimu susijusiomis ligomis, asmenų buvo 5,8 karto daugiau (2016 m. naujai susirgo 65,4/10 000 gyventojų). Alkoholis pradamas vartoti ankstyvame amžiuje: 25 procentai 15 m. vaikų ir 15 procentų tokio pat amžiaus merginų pripažino, kad pirmą kartą apgirto būdami 13 m. amžiaus ar net jaunesni.

Tikslas - ugdyti Klaipėdos jaunimo raštingumą, susijusį su alkoholio vartojimu, vykdant tęstinės alkoholio vartojimo programas tikslinėse bendruomenės grupėse.

Metodika. 2016-2017 m. Klaipėdoje buvo vykdomos dvi prevencinės alkoholio vartojimo programos, skirtos jaunimui. „Piktnaudžiavimo alkoholiu kompleksinės prevencijos programos Klaipėdos miesto jaunimui“ dalyviai buvo 18–25 metų amžiaus asmenys. „Kompleksinės piktnaudžiavimo alkoholiu prevencijos ir sveikatos raštingumo ugdymo tęstinės programos Klaipėdos miesto gimnazijų moksleiviams“ dalyviai buvo 16–18 metų moksleiviai. Pagrindinis abiejų programų rėmėjas buvo Klaipėdos miesto savivaldybė, kuri suteikė finansinę paramą. Pirmosios programos įgyvendinimo metu buvo surengti devyni alkoholio vartojimo prevencijos renginiai, sukurta alkoholio vartojimo prevencijos mobili aplikacija, o programos metu buvo organizuoti du renginiai.

Rezultatai. 2016-09-13 d. vyko renginys „Ekskursija ant ratų“, kurios metu buvo akcentuojama fizinio aktyvumo ir sveikos gyvensenos svarba, minant dviračio pedalus. 2016-09-15 d. vyko renginys „Judėk gražiai, gyvenk sveikai, mąstyk blaiviai“. 2016-09-22 d. vyko paskaita-diskusija „Piktnaudžiavimo alkoholiu padariniai“. 2016-10-20 d. vyko projekto renginys „Relaksacija-galimybė atsipalaiduoti be alkoholio“, kuriame buvo pristatyta Sachadža ir Hatha jogos metodikos, tempimo pratimai. 2016-10-27 d. vyko renginys „Netapk priklausomu“, kuriame buvo žaidžiamas žaidimas „Neblaivus ir sumišęs“. 2017-10-05 d. ir 2017-10-19 d. surengti susitikimai su Klaipėdos „Ąžuolyno“ ir Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijų moksleiviais, kurių metu buvo žaidžiami žaidimai „Suk butelį“, „Neblaivus ir sumišęs“, protų mūšis (su alkoholiu susijusiomis temomis). Renginiuose dalyvavo 305 studentų ir 217 moksleivių.

Išvados. Studentai ir gimnazistai dalyvavo veiklose su dideliu susidomėjimu, nes informacija apie alkoholį buvo pateikta pasitelkiant žaidimus. Remiantis programų sėkme, rengiama nauja alkoholio vartojimo prevencijos programa, skirta Neringos miesto moksleiviams.

Reikšminiai žodžiai: alkoholio prevencija, programa, jaunimas.

Literatūra:

Lietuvos statistikos departamentas. Metinės spaudos konferencijos „2017 m. pagrindiniai šalies ekonominiai ir socialiniai rodikliai“ medžiaga. 2017. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/naujienos?articleId=5110998>

Žilvinė Našlėnė, Robertas Skrobotovas, Aušra Želvienė. „Alkoholio vartojimo padariniai Lietuvos gyventojų sveikatai“. 2017. Vilnius.

Health behaviour in school-aged children (HBSC) study: International report from the 2013/2014 survey.

DARBDAVIŲ/SOCIALINIŲ PARTNERIŲ POŽIŪRIS Į ODONTOLOGINĖS PRIEŽIŪROS IR BURNOS HIGIENOS STUDIJŲ PROGRAMŲ ABSOLVENTŲ KOMPETENCIJŲ ATITIKTĮ DARBO RINKOS POREIKIAMS: *FOCUS* GRUPĖS TYRIMAS

lekt. Albrechtienė Kristina, doc. dr. Spiriajevienė Irma, lekt. Einars Bronius
Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas, Burnos priežiūros ir mitybos katedra

Santrauka.

Tikslas – išanalizuoti darbdavių/socialinių partnerių požiūrį į Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų absolventų kompetencijų atitiktį darbo rinkos poreikiams.

Metodika. Tyrimo duomenys buvo rinkti naudojant literatūros ir dokumentų (Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų aprašai) analizės metodus. Sukonstruotas tyrimo instrumentas – atvirų klausimų interviu. Empiriniai duomenys rinkti darbdavių/socialinių partnerių apskritojo stalo diskusijos metu, atliekant *focus* grupės interviu tyrimą. Duomenys analizuoti taikant kokybinės kontentinės analizės metodą. Tyrime dalyvavo vienuolika darbdavių/socialinių partnerių.

Rezultatai. Išanalizavus kokybinio tyrimo duomenis, išskirtos šios kategorijos: *Tobulintinos psichologinės kompetencijos koncentruojasi bendravimo su klientais ir kolegomis segmente; Įgyti profesinės kompetencijos pradmenys ugdomi ir tobulinami bedirbant; Absolventų motyvacijos svarba jų kompetencijų plėtotei – dažnai pasitaikantis atvejis; Bendravimas daugiakultūrinėje aplinkoje priskiriamas tęstinėms gyvenimo kompetencijoms, nesikoncentruojant į konkrečių ugdymosi institucijų; Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos profesijų poliariškumas – erdvė ateities kompetencijų peržiūrai bei plėtrai.*

Nustatyta, kad viena svarbiausių kategorijų *Įgyti profesinės kompetencijos pradmenys ugdomi ir tobulinami bedirbant* pagal patvirtinančių teiginių skaičių nėra populiariausia, lyginant su kitomis kategorijomis – vadinasi, darbdavių/socialinių partnerių požiūriu, absolventai profesinių kompetencijų nėra stipriai stokoiantys.

Daugiausia teiginių priskirta šioms subkategorijoms: *Praktinių įgūdžių poreikis, Bendravimo įgūdžių siekiamybė, Lankstumo ir prisitaikymo prie gydytojo ribotumas, Tobulinimosi motyvacijos siekiamybė – nuolat besimokančios visuomenės prioritetas.*

Kaip parodė tyrimo analizė, pradeda ryškėti naujos edukacinės sritys: besilaukiančių moterų burnos higienos ir odontologijos poreikių atliepimas bei prevenciniu burnos priežiūros aspektu grindžiamas bendravimas su vaikų darželių ugdytiniais. Tai aukštąsias mokyklas skatina pagal šį poreikį ugdyti ir tam tikras studentų kompetencijas.

Išvados. Išskirtos šios kategorijos, iliustruojančios darbdavių/socialinių partnerių požiūrį į absolventų kompetencijų atitiktį darbo rinkai: *Tobulintinos psichologinės kompetencijos koncentruojasi bendravimo su klientais ir kolegomis segmente; Įgyti profesinės kompetencijos pradmenys ugdomi ir tobulinami bedirbant; Absolventų motyvacijos svarba jų kompetencijų plėtotei – prioritetinė vertybė; Bendravimas daugiakultūrinėje aplinkoje priskiriamas tęstinėms gyvenimo kompetencijoms, nesikoncentruojant į konkrečių ugdymosi institucijų; Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos profesijų poliariškumas – erdvė ateities kompetencijų peržiūrai bei plėtrai.* Daugiausia patvirtinančių teiginių priskirta šioms subkategorijoms: *Praktinių įgūdžių poreikis, Bendravimo įgūdžių siekiamybė, Lankstumo ir prisitaikymo prie gydytojo ribotumas, Tobulinimosi motyvacijos siekiamybė – nuolat besimokančios visuomenės poreikis.*

Reikšminiai žodžiai: absolventų kompetencijos, Odontologinės priežiūros studijų programa, Burnos higienos studijų programa, darbo rinkos poreikiai, *focus* grupės tyrimas.

Literatūra:

Berlin V, Pūrienė A., Dulkė G. 2016. Assistance for Dentists in Lithuania. Sveikatos mokslai. T. 26, Nr. 6, p. 155–160. Gaižauskaitė I., Valavičienė N. 2016. Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu. Vilnius: Registrų centras. Pukelis K., Pileičikienė N. 2012. Aukštųjų mokyklų absolventų išsiugdytų bendrųjų kompetentingumų ir darbo rinkos poreikių atitiktis. Aukštojo mokslo kokybė. Nr. 9, p. 140–167.

KLAIPĖDOS Miesto Nėščiųjų Mitybos Įpročiai

Čėsniene Edit, doc. dr. Jurgaitienė Dalia

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Pasaulio sveikatos organizacija rekomenduoja motinos ir vaiko sveikatos apsaugai skirti ypatingą dėmesį, nes moters sveikatai iki pastojimo, nėštumo metu bei nėščiosios elgesys ir jos sveikatos priežiūra šiuo laikotarpiu daro didžiulę įtaką nėštumo ir gimdymo baigčiai, būsimos kartos sveikatai. Nors mitybos vaidmuo sveikatai yra labai svarbus, pasaulyje atliktų tyrimų duomenys rodo, kad gyventojai, tame tarpe ir nėščiosios, maitinasi netinkamai. Lietuva, taip pat nėra šios problemos atžvilgiu išimtis.

Tikslas – ištirti Klaipėdos miesto nėščiųjų mitybos įpročius.

Metodika. Kiekybinio tyrimo metu buvo atliekama anketinė apklausa. Buvo apklausta 134 respondentės.

Rezultatai. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad daugiausia respondenčių (70,1 proc.) teigė, kad maisto produktus renkasi pagal skonį, bet maždaug tiek pat (61,9 proc.) teigė, kad maisto produktus renkasi ir pagal poveikį sveikatai. Apie pusę respondenčių (52,2 proc.) teigė valgančios 4 ir daugiau kartų per dieną. Didžioji dalis visų respondenčių, (84,3 proc.) teigė, kad pusryčiauja. Daugiausia respondenčių (56,7 proc.) teigė jog užkandžiauja tarp valgymų tik kartais. Daugiau nei pusė visų respondenčių (65,7 proc.) per dieną išgeria 1,5-2 l vandens ir reikšmingai daugiau tokių buvo tarp universitetinį išsilavinimą turinčių respondenčių. Dažniausiai vartojami riebalai respondenčių tarpe buvo augalinis aliejus, kurį renkasi net 81,3 proc. respondenčių. Tik apie trečdalis respondenčių (35,1 proc.) teigė, kad pasikeitė jų mitybos įpročiai pastojus. Tyrimo rezultatai parodė, kad 44,2 proc. respondenčių turi atsvario, 14,74 proc. respondenčių teigė, kad turėjusios atsvario ankstesnio nėštumo metu. Net 72,2 proc. 26-30m. respondenčių mano, kad dabartinį atsvarį galėjo įtakoti didesni maisto kiekiai nei prieš nėštumą; kiek daugiau nei pusė (66,7 proc.) respondenčių (iki 25m.) teigė, kad atsvarį galėjo įtakoti mažas fizinis aktyvumas; ir net 83,3 proc. respondenčių (iki 25m.) mano, kad jų atsvarį galėjo įtakoti nėštumo fiziologiniai pokyčiai. Tyrimo metu nustatyta, kad kavos ir kofeino turinčių gėrimų neribojo tik 13,4 proc. visų respondenčių. Prieš nėštumą rūkė 26,1 proc. visų respondenčių, bet visos iš jų teigė, kad pastojusios nustojo rūkyti. Lyginant pagal amžių daugiausiai rūkančių buvo 26-30 metų amžiaus grupėje. Taip pat tyrimo rezultatai parodė, kad daugiausia respondenčių, net 71,6 proc. informaciją apie maitinimąsi nėštumo metu dažniausiai gauna iš žiniasklaidos šaltinių; apie trečdalis (35,1 proc.) respondenčių, teigė kad informaciją gauna iš gydytojo; tik 9,0 proc. iš visuomenės sveikatos specialisto; apie ketvirtadalis respondenčių (24,6 proc.) informaciją gauna iš giminių; 20,1 proc. respondenčių įvardino kitus informacijos šaltinius (knygas, straipsnius).

Išvados. Atlikus tyrimą, galima teigti, kad iškelta hipotezė, jog aukštąjį mokslą įgijusių moterų požiūris į mitybos įpročius nėštumo metu yra kur kas atsakingesnis, nei moterų, kurių išsilavinimas yra žemesnis, pasitvirtino, nes tyrimo rezultatai rodo, kad su aukštuoju universitetiniu išsilavinimu respondentės dažniau (nei kitos) pusryčiauja (90,0 proc.); dažniau išgeria rekomenduojamą vandens kiekį (1,5-2l) per dieną (74,3 proc.); dažniau renkasi augalinį aliejų (91,4 proc.), nei kitus riebalus; prieš nėštumą nevartojo energetinių gėrimų (75,7 proc.).

Reikšminiai žodžiai: Klaipėdos miestas, mitybos įpročiai, nėščiosios.

Literatūra:

Petkevičienė J., Kriaučionienė V., Petrauskienė A. 2014. Visuomenės sveikata ir mityba. Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, 20-26p.

Petkevičienė L. 2008. Dietetikos praktika. Vilnius. 272-287 p.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTIS SPRENDŽIANT ANTIMIKROBINIO ATSPARUMO IR ANTIBIOTIKŲ VARTOJIMO PROBLEMAS. KOMPENSUOJAMŲ ANTIBIOTIKŲ SKYRIMO TENDENCIJOS KLAIPĖDOS APSKRITYJE

Rimantas Jonas Pilipavičius, Brigita Kairienė

Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos
Klaipėdos departamentas

Santrauka

Asmens ir visuomenės sveikatos specialistai pabrėžia, kad vis didėjantis antimikrobinis atsparumas kelia grėsmę žmonių sveikatai. Antibiotikams atsparių bakterijų atsiradimas ir paplitimas dėl besaikio ir betikslinio antibiotikų vartojimo yra didelė visuomenės sveikatos problema, kuri kelia grėsmę pacientų saugumui bei didina ekonominę naštą Europai ir visam pasauliui. Europos Tarybai rekomendavus, ES vykdoma antibiotikų vartojimo ir antimikrobinio atsparumo stebėseną.

Tikslas - išanalizuoti kompensuojamų antibiotikų skyrimo tendencijas Klaipėdos apskrityje bei kitų šalių patirtį sprendžiant antimikrobinio atsparumo ir antibiotikų vartojimo problemas.

Metodika. Atlikta Klaipėdos teritorinės ligonių kasos pateiktų duomenų apie Klaipėdos apskrityje išrašytus kompensuojamus antibiotikus analizė bei literatūros ir kitų šaltinių analizė.

Rezultatai. Remiantis ESAC-Net tinklo teikiamomis ataskaitomis, antibiotikų vartojimo lygis 2016 m. įvairiose Europos šalyse labai svyravo: nuo 11,4 VTD (vidutinė terapinė dienos (paros) dozė) iki 38,6 VTD Olandijoje. Lietuvoje šis rodiklis siekė 19,5 VTD.

Siekiant spręsti antibiotikų vartojimo bei antimikrobinio atsparumo problemas Lietuvoje, visose Lietuvos apskrityse iš įvairių sektorių specialistų yra sudarytos antimikrobinio atsparumo valdymo darbo grupės, kurių pagrindinis tikslas – vykdyti antibiotikų suvartojimo ir atsparumo duomenų analizę, teikti rekomendacijas ir informaciją visuomenei, asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistams, įgyvendinti įvairius projektus ir t.t. Šios grupės savo veiklą vykdo remiantis kitų šalių (Švedijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje karalystėje, Belgijoje) gera praktika. Vienas iš pagrindinių antibiotikų vartojimo ir antimikrobinio atsparumo mažinimo faktorių buvo kompleksinis įvairių sektorių, ypač asmens ir visuomenės sveikatos, bendradarbiavimas. Remiantis kitų šalių patirtimi, didelę įtaką racionaliam antibiotikų vartojimui turi žiniasklaida.

Analizuojant kompensuojamų antibiotikų skyrimo duomenis nustatyta, kad nuo 2011 m. Klaipėdos apskrityje stebima kompensuojamų antibiotikų vaikams skyrimo mažėjimo tendencija.

Išvados. Klaipėdos apskrityje mažėja vaikams išrašytų kompensuojamų antibiotikų receptų skaičius. Siekiant mažinti antibiotikų vartojimą ir antimikrobinį atsparumą būtina aktyvinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, ypatingą dėmesį skiriant visuomenės informavimui.

Reikšminiai žodžiai: antibiotikai, antimikrobinis atsparumas, racionalus antibiotikų vartojimas.

Literatūra:

European Surveillance of Antimicrobial Consumption Network (ESAC-Net) [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 9 d]. Prieiga per internetą: <https://ecdc.europa.eu/en/about-us/partnerships-and-networks/disease-and-laboratory-networks/esac-net>

Swedres-Svarm 2014. Consumption of antibiotics and occurrence of antibiotic resistance in Sweden 2014. Public Health Agency of Sweden and National Veterinary Institute. Solna/Uppsala. ISSN 1650-6332. 118 p.

Tinkamas antibiotikų vartojimas ir atsparumo antibiotikams prevencija. 2015. Higienos institutas. Vilnius. 32 p. ISBN 978-9986-457-42-8

ODONTOLOGINĖS PRIEŽIŪROS IR BURNOS HIGIENOS STUDIJŲ PROGRAMŲ ABSOLVENTŲ KOMPETENCIJŲ ATITIKTIS DARBO RINKOS POREIKIAMS: ABSOLVENTŲ *FOCUS* GRUPĖS TYRIMAS

doc. dr. Irma Spiriajevienė, Viktorija Vaičytė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas, Burnos priežiūros ir mitybos katedra

Santrauka

Šiais aukštojo mokslo reformos laikais įsiklausymas į darbo rinkos poreikius tampa pagrindiniu tiek visos visuomenės, tiek aukštojo mokslo egzistencijos segmentu. Pagal gana neseniai pradėjusias veikti Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programas Klaipėdos valstybinės kolegijos Sveikatos mokslų fakulteto absolventai jau dirba įvairiose šalies odontologijos institucijose. Mokslinė šių studijų programų ir darbo rinkos atitikties analizė gali suteikti tobulinimo kryptis, kad absolventų kompetencijos kuo labiau tenkintų šiandieninės darbo rinkos poreikius. Taigi, atsiranda poreikis grįžtamajam ryšiui, kuris yra nukreiptas į pačių absolventų aptartą įgytų kompetencijų atitikties darbo rinkos poreikiams analizę.

Tikslas – išanalizuoti Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų absolventų kompetencijų atitiktį darbo rinkos poreikiams iš absolventų perspektyvos.

Metodika. Remiantis literatūros bei dokumentų analize, buvo sukonstruota dešimt atvirų interviu klausimų. Empiriniai duomenys buvo rinkti absolventų apskritojo stalo diskusijos metu, atliekant *focus* grupės interviu tyrimą. Visa diskusija truko vieną valandą ir buvo įrašyta į garso takelį, po to transkribuota į kompiuterinį tekstą. Duomenys analizuoti taikant kokybinės kontentinės analizės metodą. Kokybiniame tyrime apklausti keturi absolventai (ekspertai), baigę Odontologinės priežiūros ar Burnos higienos studijų programą ir dirbantys pagal specialybę.

Rezultatai. Išanalizavus empirinio tyrimo duomenis, buvo išskirtos dvi pagrindinės kategorijos: *Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų absolventų dalykinės kompetencijos; Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų absolventų bendrosios kompetencijos.* Kaip parodė tyrimo duomenys, dalykinių kompetencijų kategoriją sudaro sklandžiau absolventų realizuojamų kompetencijų subkategorijos: *Burnos sveikatos būklės identifikavimo gebėjimų formavimasis yra grįstas absolventų darbo patirtimi; Standartizuoto ligų, produktų bei paslaugų vertinimo gebėjimai absolventų yra tinkamai realizuojami; Individualių pacientų poreikių vertinimas susijęs su institucijos komandiniu darbu; Darbo vietos paruošimo kompetencija – viena pagrindinių ir puikiai realizuojama absolventų dalykinė kompetencija.*

Bendrųjų kompetencijų kategorijos subkategorijos yra labiau stokojančios absolventų kompetencijų realizavimo: *Lankstumo ir prisitaikymo prie odontologinės klinikos komandos ribotumas; Bendravimo gebėjimai priskiriami tęstinėms gyvenimo kompetencijoms; Darbas daugiakultūrinėje aplinkoje – iššūkis, pradėjusiam dirbti absolventui; Planavimo gebėjimų bei įgūdžių stoka.*

Išvados. *Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų absolventų dalykinės kompetencijos bei Odontologinės priežiūros ir Burnos higienos studijų programų absolventų bendrosios kompetencijos* – dvi pagrindinės tyrimo kategorijos. Dalykinių kompetencijų kategoriją sudaro sklandžiau absolventų realizuojamų kompetencijų subkategorijos, o Bendrųjų absolventų kompetencijų kategorijos subkategorijos yra labiau tobulintinos.

Reikšminiai žodžiai: absolventų kompetencijos, Odontologinės priežiūros studijų programa, Burnos higienos studijų programa, darbo rinkos poreikiai, *focus* grupės tyrimas.

Literatūra:

- Gaižauskaitė I., Valavičienė N. 2016. Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu. Vilnius: Registrų centras.
- Kardelis K. 2016. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- Tamulienė R., Mačiulienė D., Žukauskaitė V. 2016. Gydytojų odontologų padėjėjų pasitenkinimas darbu ir jį lemiantys veiksniai. Sveikatos mokslai. T. 26, Nr. 6, p. 231–236.

LIETUVOS GYVENTOJŲ SANTUOKINĖ IR ŠEIMINĖ SUDĖTIS: 2001 IR 2011 METŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ

Aistė Savickienė, dr. Egidijus Skarbalius

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Norint pasiekti gerų rezultatų sveikatos srityje, privaloma gerai išmanyti demografinius procesus. Demografija – mokslas, tiriantis gyventojų skaičių, sudėtį, teritorinį pasiskirstymą, jų pokyčius, pokyčių priežastis bei padarinius, analizuojantis demografinius procesus (gimstamumas, mirtingumas, migracija) ir jų sąveiką su ekonominiais, socialiniais, politiniais, ekologiniais ir kitais veiksniais. Kartais visuomenėje demografija suprantama itin siaurai ir vadinama tik gyventojų skaičiaus statistika. Svarbu suvokti, jog dabartinė visuomenė nėra šeiminė, o ir pačios šeimos narių tarpusavio ryšiai nėra taip griežtai apibrėžti. Šeimoje vyksta svarbiausi asmeninio, privataus gyvenimo įvykiai, žmogų jungiantys su socialine grupe, visuomene. Šeimą galima apibūdinti kaip santuoką arba kraujo ryšiais grįstą mažąją grupę, kurios narius sieja bendra buitis, bendra moralinė atsakomybė ir tarpusavio pagalba. Pastaraisiais metais šeimos sąvoka ir funkcijos Lietuvos teisėkūros apibrėžimuose kinta. Ypač tai išryškėja ir akcentuojama valstybės permainų laikotarpiu. Per paskutinį dešimtmetį Lietuvoje smarkiai pasikeitė gyvenimo sąlygos, žmonės pasijuto nestabiliai. Demografai pastebi, kad smarkiai kito ir šeimos institucija. Dėl to aktualizuojami šeimos institucijos nagrinėjimai ir vertinimai.

Tikslas – įvertinti Lietuvos gyventojų santuokinės ir šeiminės sudėties kitimą.

Metodika. Atlikta Lietuvos statistikos departamento, gyventojų surašymų ir apklausų organizavimo 2001m. ir 2011m. duomenų lyginamoji - statistinė ir aprašomoji - analizė (SPSS 17 for Windows, MS Excel 2010)

Rezultatai. Nagrinėjant Lietuvos gyventojų santuokinę ir šeiminę sudėtį, nustatyta, kad valstybė, vertindama šeimos svarbą, rūpinasi šeimos socialine parama. Taigi šiuolaikinės valstybės politinės, ekonominės ir socialinės problemos yra susitapatintę su demografiniu kontekstu, iškyla visos šeimai būdingos problemos: gimstamumas (norimas vaikų skaičius, abortai, nesantuokiniai vaikai), šeimos modelio kitimas (alternatyvios šeimos), rizikos grupės šeimos, nedarnios, probleminės šeimos, beglobių vaikų problema ir ekonomiškai silpnos šeimos. Per dešimtmetį padidėjo vienu motinų ar tėvų su vaikais iki 18 metų, sugyventinių, gyvenančių vienu lyginamoji dalis, sumažėjo – sutuoktinių, vaikų iki 18 metų lyginamoji dalis.

Išvados. Išnagrinėjus šeimos padėtį pagal demografinius duomenis, galime įžvelgti problemą. Dabartinė visuomenė nėra šeiminė, o ir pačios šeimos narių tarpusavio ryšiai nėra taip griežtai apibrėžti. Mažėja santuokų sudarymas, ir daugėja santuokų sudarymas vyresnio amžiaus, gyventojai yra linkę į nesantuokinės šeimos praktikavimą, kuris sąlygoja vėlesnį vaikų planavimą bei mažesnį gimstamumą, gyventojų senėjimą. Susituokę gyventojai išsiskiria aukščiausiu užimtumo ir žemiausiu nedarbo lygiu

Reikšminiai žodžiai: gyventojų santuokinė sudėtis, gyventojų šeiminė sudėtis, namų ūkis.

Literatūra:

- Lietuvos statistikos departamento. Gyventojų surašymų ir apklausų organizavimo skyrius. 2013. Namų ūkiai ir šeimos, jų sudėtis ir dydis [interaktyvus]. [žiūrėta 2018m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Informacija_apie_namu_ukius_ir_seimas.pdf/a27ebe8a-87f3-46c5-9eae-07f2c9b9abaf
- Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992. Visuomenė ir valstybė [interaktyvus]. [žiūrėta 2018m. sausio 8 d.] prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

KLAIPĖDOS IR KAUNO STUDENTŲ NUOMONĖ APIE KAI KURIUOS NELEGALIŲ NARKOTIKŲ PAPLITIMO IR VARTOJIMO YPATUMUS

Viktorija Grigalauskienė, doc. dr. Dalia Jurgaitienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Tikslas – įvertinti KU Sveikatos mokslų fakulteto ir MRU Viešojo saugumo fakulteto studentų žinias apie nelegalių narkotikų prieinamumą ir vartojimo ypatumus.

Metodika. Tyrimas atliktas 2016 m. lapkričio mėn. KU Sveikatos mokslų fakultete, o 2016 m. vasario mėn. – MRU Viešojo saugumo fakultete (Kaune). Tyrimui buvo pasirinkta apklausa raštu pagal iš anksto paruoštą anketą, sudarytą pagal tarptautinio ESPAD klausimyno pavyzdį. Tyrime dalyvavo 101 studentas iš Kauno ir 103 studentai iš Klaipėdos universiteto: iš jų 65 vaikinai ir 139 merginos. Iš viso tyrime dalyvavo 204 studentai, kurių amžius nuo 21 iki 25 metų. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant SPSS programos paketą (SPSS 21.0). Parinktas reikšmingumo lygmuo, kai $p < 0,05$.

Rezultatai. Nemaža dalis respondentų, tiek besimokančių Kaune tiek Klaipėdoje, nurodė, kad lengviausia marihuanos ir kitų kanapių produktų įsigyti yra naktiniame klube arba bare. Antroje vietoje – prekiautojo namuose, trečioje vietoje – gatvėje arba parke. Net 17,2 proc. Klaipėdos universiteto studentų nurodė, kad kanapių produktų galima įsigyti visose nurodytose vietose. Nemaža dalis respondentų (virš 30 proc.) tiek iš Kauno tiek iš Klaipėdos universitetų atsakė, kad marihuanos ar hašišo jų mieste įsigyti yra labai lengva, ar gana lengva. Tą patį respondentai nurodė apie amfetaminus, bei raminamuosius ir migdomuosius vaistus. Apie likusius narkotikus, būtent LSD ir kitus haliucinogenus, ekstazy, kokainą, kreką, heroiną, haliucinogeninius grybus didesnė dalis respondentų atsakė, kad jų gauti sunku arba labai sunku, nors 17,5 proc. klaipėdiečių nurodė, kad ekstazy ir kokaino jų mieste įsigyti labai lengva. Visais atvejais tarp kauniečių ir klaipėdiečių atsakymų yra statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,05$), išskyrus atsakymus apie haliucinogeninių grybų įsigijimą, kai nuomonės abiejų universitetų studentų sutampa. Apie 50 proc. apklaustųjų teigė, kad niekas iš draugų nevartoja marihuanos, tačiau kita pusė apklaustųjų nurodė, kad draugai marihuaną vartoja. Tik 2 proc. kauniečių nurodė, kad jų draugai vartoja LSD ar kitus haliucinogenus, bet 19,4 proc. klaipėdiečių atsakė, kad jų draugai vartoja ir šiuos narkotikus. Šiuo atveju rastas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp Kauno ir Klaipėdos ($p = 0,01$). Nuo 2 iki 5,9 proc. Kauno studentų pasakė, kad jų draugai vartoja amfetaminus, ekstazy, kokainą ir heroiną, o žymiai daugiau (nuo 10,7 iki 19,4 proc.) Klaipėdos studentų pasakė tą patį apie savo draugus. Kad jų vyresni broliai ir seserys vartoja ekstazy ir kanapių produktus prisipažino tik 1 proc. kauniečių ir nuo 1,9 proc. (ekstazy) iki 4,9 proc. (kanapės) klaipėdiečių.

Išvados. Narkotikų vartojimas šiek tiek daugiau paplitęs tarp Klaipėdos studentų ir jų draugų, lyginant juos su Kauno (MRU filialo) studentais.

Reikšminiai žodžiai: studentai, galimybė įsigyti narkotikus, draugai, narkotikų vartojimas.

Literatūra:

ESPAD Report 2015. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. The ESPAD Group, 2016.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento metiniai pranešimai: 2014, 2015, 2016 .
(www.ntakd.lt)

KLAIPĖDOS UNIVERSITETO STUDENTŲ ALKOHOLIO VARTOJIMO YPATUMAI

Dileta Tervydytė, prof. dr. Birutė Strukčinskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Paauglių ir jaunimo alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas yra aktuali visuomenės sveikatos problema, kurią tyrinėja Lietuvos ir užsienio mokslininkai. Šios problemos analizavimas padės kurti, diegti ir taikyti prevencines priemones ir programas, skirtas mažinti paauglių ir jaunimo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą.

Metodika. Buvo tirta 319 Klaipėdos universiteto studentų. Tyrimui atlikti pasirinktas klausimynas, sudarytas vykdant Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto ir ŠMM projektą, skirtą jaunimo gyvensenos stiprinimui. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant SPSS (24.0 versija) programą. Taikytas Chi kvadrato kriterijus, duomenys statistiškai reikšmingi kai $p \leq 0,05$.

Rezultatai. Tyrime dalyvavo 143 (44,8 proc.) vaikinai ir 176 (55,2 proc.) merginos. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pastarųjų 12 mėnesių laikotarpiu alkoholį vartojo dauguma (90,3 proc.) tirtų studentų, ir pastarųjų 30 dienų laikotarpiu alkoholį vartojo taip pat dauguma respondentų (80 proc.). Pusė respondentų alų geria kelis kartus per mėnesį (47,3 proc.). Kelis kartus per mėnesį, vyną geria 57,7 proc. respondentų. 37,6 proc. tirtų studentų vyno negeria. Silpnus alkoholinius gėrimus, tokius kaip sidras, Mix, Fizz, alkoholinius kokteilius kelis kartus per mėnesį geria 42,0 proc. respondentų. 55,2 proc. respondentų minėtų silpnų alkoholinių gėrimų nevartoja. Degtinės ir kitų stipriųjų gėrimų nevartoja 53,9 proc. respondentų, o kelis kartus per mėnesį išgeria 42,6 proc. respondentų. Nuo didelio kiekio išgerto alkoholio keletą kartų apsvaigę buvo beveik pusė (48,0 proc.) apklaustųjų, o daugiau nei 10 kartų apsvaigę buvo 33,2 proc. respondentų. Degtinę ir kitus stipriuosius gėrimus bei alų merginos ir vaikinai vartoja vienodai dažnai. Vyną reikšmingai dažniau vartoja merginos.

Beveik pusė (49,8 proc.) respondentų mano, kad pagrindinę įtaką jaunimo alkoholio vartojimui daro draugai, o 21,6 proc. – užimtumo stoka. Pagrindinis vaidmuo rūkymo ir alkoholio prevencijai studentų nuomone tenka tėvams (37,0 proc.), draugams (27,9 proc.) ir žiniasklaidai (25,1 proc.). 75,9 proc. respondentų atsakė, kad turi pakankamai žinių apie sveiką gyvenseną, o savo žiniomis abejoja 19,7 proc. apklaustųjų.

Išvados. Pastarųjų metų laikotarpiu ir pastarojo mėnesio laikotarpiu alkoholį vartojo dauguma tirtų studentų. Merginos ir vaikinai beveik visus alkoholinius gėrimus vartoja vienodai dažnai. Pagrindinės studentų alkoholio vartojimo priežastys yra draugų įtaka ir tinkamo užimtumo stoka. Paauglių ir jaunimo alkoholio vartojimo prevencijai reikėtų skirti daugiau dėmesio. Alkoholio vartojimo mažinimas turėtų būti prioritetinis uždavinys formuojant sveikatos politiką vietiniu ir nacionaliniu lygmenimis.

Reikšminiai žodžiai: paaugliai, jaunimas, studentai, alkoholio vartojimas, psichoaktyviosios medžiagos, prevencija.

Literatūra;

- Dobrovolskij V., Stukas R. Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ypatumai. Sveikatos mokslai, 2014; 24 (3): 16-22.
- Jurgaitienė D., Strukčinskienė B., Šopagienė D. Klaipėdos miesto mokinių požiūris į alkoholio vartojimo problemą ir prevencijos galimybes mokykloje. Visuomenės sveikata, 2015; priedas Nr. 1: 30-35.
- Januškevičienė G., Sekmokienė D., Lukoševičius L. Visuomenės sveikata, 2009; 4(47): 51.

BURNOS HIGIENISTO VAIDMUO UGDANT ŽMONIŲ SU PROTINE NEGALIA INDIVIDUALIOSIOS BURNOS HIGIENOS ĮGŪDŽIUS

Laura Sadauskienė, Aušra Rudžianskienė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas, Burnos priežiūros ir mitybos katedra

Santrauka

Tikslas – ištirti burnos higienisto vaidmenį ugdant žmones su protine negalia individualios burnos higienos įgūdžių.

Metodika. Atliktas kokybinis tyrimas, kuriame dalyvavo vidutinę protinę negalią turintys pilnamečiai. Tiriamieji buvo suskirstyti į dvi grupes po penkis asmenis, kuriose vyko burnos priežiūros apmokymai, tiriamiesiems apskaičiuotas supaprastintas OHI-s indeksas. Tyrimo imtis - 10 informantų.

Rezultatai. Atlikus tyrimą rezultatai parodė, kad prieš individualios burnos higienos mokymus tiriamųjų burnos higienos indekso OHI-s balų vidurkis buvo 3,21 ir tai atitiko blogos burnos higienos reikšmę. Aštuonių iš dešimties informantų burnos higiena buvo bloga, tai yra OHI-s indekso balas buvo aukštesnis nei 3,1. Dviejų informantų higiena buvo patenkinama ir gera.

Po individualios burnos higienos mokymų 10 tiriamųjų burnos higienos indekso OHI-s balų vidurkis buvo 2,24 ir tai atitinka patenkinamą burnos higienos reikšmę. Šešių informantų burnos higiena iš blogos burnos būklės tapo patenkinama, vieno informanto burnos higiena iš patenkinamos tapo gera, trijų tiriamųjų burnos higienos reikšmė nepakito: dviejų informantų higiena išliko bloga, vieno tiriamojo higiena buvo ir liko gera. Atsižvelgiant į darbą su protine negalia žmonėmis, burnos higienisto mokymai buvo efektyvesni, kai jie vyko 8 kartus per mėnesį, nei vieną kartą per mėnesį.

Išvados. Tyrimas parodė, kad burnos higienistas apmokydamas neįgaliuosius 8 kartus per mėnesį pasiekė geresnių dantų valymo rezultatų tarp neįgaliųjų, nei apmokydamas juos vieną kartą per mėnesį. Tai atspindi OHI - s indekse, kuris pakito nuo 3,21 (bloga burnos higiena) iki 2,24 (patenkinama burnos higiena).

Reikšminiai žodžiai: burnos higienisto vaidmuo, protinė negalia, burnos higienos įgūdžiai.

Literatūra:

- Baroff, J. 2012 Mental Retardation – Nature, Cause, and Management. London and New yourk: Routletge. 2-52 p.
- Cumella,N., Ransford,J., Lyons,H., Burnham,K., 2011. Needs for oral care among people with intellectual disability not in contact with Community Dental Services. *Journal of Intellectual Disability Research*. 44 (1). 45-52.p.
- Kothari,S., Bhambal,A., Saxena,V., Bhambhani G., Dubey,B. 2016. Impact of various sociodemographic factors on oral hygiene of mentally retarded residing in Bhopal city, Madhya Pradesh: A cross-sectional study. *Journal of Indian Association of Public Health Dentistry*. 14 (1). 35-40 p.
- Kumar, A. 2015. Etiologic and pathogenetic study of patients of moderate mental retardation. *Department of Genetics*. 230 p.
- Solanki,J., Khetan,J., Gupta,S., Tomar,D., Singh,M., 2015. Oral Rehabilitation and Management of Mentally Retarded. *J Clin Diagn Res*. 9 (1).

LIETUVOS GYVENTOJŲ SKAIČIAUS RAIDĄ. TERITORINIS PASISKIRSTYMAS. VIDAUS IR IŠORĖS GYVENTOJŲ MIGRACIJA

Ineta Sausdravaitė, dr. Egidijus Skarbalius

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Gyventojai yra svarbiausi kiekvienos šalies ištekliai. Jie, gyvendami konkrečioje geografinėje erdvėje, kuria materialines ir dvasines vertybes, be kurių nebūtų visuomenės raidos. Todėl neatsitiktinai gyventojų skaičius, tankumas, pasiskirstymas tarp miesto ir kaimo, migracija, gyventojų demografinė ir socialinė struktūros bei jų kokybinė yra daugelio mokslų dėmesio centre, tarp jų ir sveikatos sričiai. Svarbu ne tik analizuoti, skelbti demografinius duomenis, bet ir numatyti ateities demografinės tendencijas. Šiuo metu viena aktualiausių pasaulio problemų – migracija, kuri yra reikšminga ir Lietuvoje. Kiekvienais metais vis daugiau žmonių išvyksta iš Lietuvos, ketindami kitoje šalyje užsidirbti, ieškodami geresnių darbo sąlygų, savęs realizavimo. Lietuvos Respublikos piliečių emigracija traktuojama įvairiai – kaip viena iš didžiausių nekarinių grėsmių, iššūkių, kuri savo šaliai pateikia pačios visuomenės nariai. Valstybė vadinama „išsivaikščiojančia šalimi“, o gąsdinančias migracijos tendencijas sekantys mokslininkai vartoja „protų nutekėjimo“ terminą. Per 15 pastarųjų metų (skaičiuojant ir neigiamą natūralų gyventojų prieaugį) valstybė prarado pusę milijono gyventojų (15 proc.). Norint suprasti šios problemos atsiradimo priežastis reikalingos žinios apie istorinę gyventojų skaičiaus raidą, žmonių teritorinius pasiskirstymus. Šios ir kitos statistinės demografinių duomenų žinios gali praversti analizuojant migracijos problemą.

Tikslas – Teoriškai paaiškinti gyventojų skaičiaus raidą, teritorinį pasiskirstymą ir vidinę, išorinę gyventojų migraciją.

Metodika. Darbo tikslui ir uždaviniams pasiekti buvo panaudota mokslinės ir dalykinės literatūros šaltinių analizė.

Rezultatai. Pasaulyje gyventojų skaičius sparčiai auga, tačiau tokia tendencija pasižymi ne visos šalys, tarp jų ir Lietuva. Po nepriklausomybės atgavimo gyventojų skaičius žymiai sumažėjo ir toliau mažėja dėl neigiamo gyventojų prieaugio ir emigracijos. Sparčiai sumažėjęs gimstamumas ir lėtai augantis mirtingumas negarantuoja natūralios kartų kaitos. Lyginant Lietuvą su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, visa mūsų šalis galėtų būti laikoma retai apgyventa. Mažėjant žmonių skaičiui Lietuvoje ir retai apgyventų teritorijų plitimas tampa rimtu iššūkiu Lietuvos valstybei. Migracija gali turėti neigiamų padarinių tik vidutinio dydžio ir mažoms valstybėms, tarp jų ir Lietuvai. XXI amžiaus pradžioje jau praradome apie pusę milijono gyventojų.

Reikšminiai žodžiai: gyventojų skaičiaus raida, teritorinis pasiskirstymas, migracija, emigracija.

Literatūra:

Česnavičius D., Stanaitis S. 2015. *Lietuvos gyventojų migracija europos iššūkių kontekste*. Geografija ir edukacija.

Daugirdas V., Burneika D. ir kt. 2013. *Lietuvos retai apgyventos teritorijos*. Vilnius.

Lietuvos statistikos departamentas. 2017. *Demografinės tendencijos*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?eventId=143259>

Mateikienė E. 2016. *Lietuvos darbo jėgos emigracija: priežastys ir pasekmės*.

ŠIAULIŲ APSKRITIES MIESTO IR KAIMO MOKINIŲ ŽALINGI ĮPROČIAI

Doc. dr. Dalia Miniauskienė

Šiaulių universitetas, Socialinės gerovės studijų ir kūno kultūros katedra

Santrauka

Tikslas – įvertinti Šiaulių apskrities miesto ir kaimo mokinių žalingus įpročius.

Metodika. Kiekybinis tyrimas atliktas 2012 m. Šiaulių apskrities bendrojo ugdymo miesto ir kaimo mokyklose. Apklausoje dalyvavo 1137 mokiniai, iš jų 494 vaikinai ir 643 merginos. Tuo metu savo gyvenamąją vietą kaime nurodė 445 mokiniai, mieste - 692 mokiniai. Tyrimui buvo panaudota anketa, sudaryta pagal tarptautinį ESPAD klausimyną. Mokinių amžius nuo 16 iki 19 metų. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant SPSS programos paketą (SPSS 21.0). Parinktas reikšmingumo lygmuo, kai $p < 0,05$. Diagramos ir lentelės sudarytos naudojantis Microsoft Excel programa.

Rezultatai. Tabako gaminių rūkymas tarp mokinių gana plačiai paplitęs: 67,1 proc. miesto mokinių ir 55,8 proc. kaimo mokinių, prisipažino, kad yra rūkantys. Tarp miesto ir kaimo mokinių atsakymų nustatytas statistškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,001$). Alkoholio vartojimas taip pat labai paplitęs. Kad vartoja alkoholį prisipažino 61,0 proc. miesto mokinių ir 47,4 proc. kaimo mokinių. Nelegalius narkotikus nors kartą per gyvenimą išbandė 26,8 proc. miesto mokinių ir 15,8 proc. kaimo mokinių ($p < 0,001$). Dažniausia tiek miesto, tiek kaimo mokiniai bandė marihuaną. Kad marihuaną rūkė daugiau nei 10 kartų per gyvenimą prisipažino 5,1 proc. miesto mokinių ir 2,3 proc. kaimo mokinių ($p < 0,001$), likusieji tai darė mažiau nei 10 kartų. Stipresnius narkotikus prisipažino vartoję tik nuo 2 iki 3 procentų respondentų.

Kalbėdami apie savo draugus mokiniai buvo atviresni. 37,2 proc. miestiečių ir 54,3 proc. kaime gyvenančių mokinių teigia, kad **daugelis** jų draugų vartoja alkoholinius gėrimus, o 21,3 proc. mieste gyvenančių ir 15,5 proc. mokinių iš kaimo teigė, kad **visi** jų draugai vartoja alkoholinius ($p = 0,007$). Likusieji mokiniai nurodė, kad turi kelis ar keliolika tokių draugų.

Net 62,0 proc. miesto vaikų patvirtino, kad **daugelis** jų draugų rūko tabako gaminius, tuo tarpu kaimo vaikų šis procentas buvo mažesnis (57,0 proc.) ($p = 0,156$).

Tik 21,1 proc. miesto ir 21,9 proc. kaimo mokinių atsakė, kad **niekas** iš jų draugų niekada nebūna girti, o 15,6 proc. miestiečių ir 18,2 proc. kaime gyvenančių nurodė, kad **daugelis** jų draugų pasigeria bent kartą per savaitę.

Apie 49 proc. miesto mokinių ir 68,1 proc. kaime gyvenančių teigė, kad **niekas** iš draugų nevartoja marihuanos, tačiau likusieji respondentai nurodė, kad tokių draugų pažįsta. 92,0 proc. miesto ir 92,7 proc. kaimo vaikų nurodė, kad niekas iš jų draugų nevartoja ekstazy, atitinkamai 89,7 proc. ir 92,0 proc. - kad niekas nevartoja amfetaminų, 90,5 proc. ir 92,9 proc. - kad niekas nevartoja LSD ir kitų haliucinogenų, 94,2 proc. ir 94,7 proc. - kad niekas iš draugų nevartoja heroino. Bet išbandžiusių minėtus narkotikus pažįstamų draugų procentas lieka pakankamai didelis. Lyginant miesto ir kaimo respondentų pateiktus duomenis apie nelegalius narkotikus vartojančius draugus niekur nerastas statistiškai reikšmingas skirtumas.

Išvados. Žalingi įpročiai ir psichoaktyvių medžiagų vartojimas yra paplitę tiek tarp miesto, tiek tarp kaimo mokinių.

Reikšminiai žodžiai: mokiniai, draugai, alkoholio, tabako, nelegalių narkotikų vartojimas.

Literatūra:

Miniauskiene D., Jurgaitiene D., Strukčinskiene B. Self-reported cannabis products and other illicit drugs consumption in older school-age children in Northern Lithuania: a comparison between 2006 and 2012. Medicina, 2014: Nr.50(3), 162 -168

SVEIKATOS MOKSLUS STUDIJUOJANČIŲ STUDENTŲ BURNOS HIGIENOS ĮPROČIŲ VERTINIMAS, NAUDOJANT HIROŠIMA UNIVERSITETO BURNOS ERTMĖS HIGIENINIŲ ĮPROČIŲ INDEKSĄ (HU-DBI)

lektorė Lijana Dvarionaitė, Kristina Buzytė
Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas,
Burnos priežiūros ir mitybos katedra

Santrauka

Tikslas. Naudojant HU-DBI indeksą įvertinti Klaipėdos valstybinės kolegijos sveikatos mokslus studijuojančių studentų burnos higienos įpročius.

Metodika. Pasirinktas kiekybinis tyrimo tipas. Tyrimo kontingentą sudarė Klaipėdos valstybinėje kolegijoje Sveikatos mokslų fakultete studijuojantys studentai. Naudotas išverstas į lietuvių kalbą Kawamura (1988) sukurtas HU-DBI (*angl. Hiroshima University - Dental Behavioural Inventory*) klausimynas, kurį sudaro 20 dichotominio tipo klausimų. Kuo aukštesnis HU-DBI indeksas, tuo geresni burnos higienos įpročiai bei požiūris į burnos sveikatą. Galimas maksimalus HU-DBI indeksas - 12 balų. Atlikta statistinė tyrimo duomenų analizė. Gauti duomenys buvo apibendrinti ir apskaičiuoti naudojant programinę įrangą „SPSS (17.0)“.

Rezultatai. BH studentų burnos burnos higienos įpročiai, suvokimas ir požiūris į burnos sveikatą statistiškai reikšmingai skyrėsi ir buvo aukštesni negu kitų studijų programų studentų. Aukščiausias HU-DBI indeksas nustatytas BH (7,56), o žemiausias - SL (4,89) studentams. BH studentų nurodė, kad įgytos žinios aukštojoje mokykloje motyvavo dažniau lankytis pas odontologą, teigė, kad jų šeimoje skiriama daug dėmesio dantų priežiūrai ir profilaktikai (61,8 proc.). Trečio kurso BH studentų burnos higieniniai įpročiai statistiškai reikšmingai skyrėsi ir buvo aukštesni negu pirmo ir antro kurso burnos higienos studentų. BH studentų HU-DBI indeksai: pirmo - 6,91, antro - 7,18, trečio kurso - 9,00.

Išvados. Geriausi burnos ertmės priežiūros aspektai pastebėti tarp burnos higienos, o prasčiausi tarp kineziterapijos studentų. Aukščiausias HU-DBI indeksas nustatytas burnos higienos, o žemiausias - bendrosios praktikos slaugos studentams. Burnos higienos studentų burnos priežiūros įpročiai, suvokimas ir požiūris į burnos sveikatą gerėjo kiekvienais studijų metais. Aukščiausias HU-DBI indeksas nustatytas trečio kurso studentams, o mažiausias pirmakursiams, kurių indeksas nežymiai skyrėsi nuo antrakursių burnos higienistų.

Reikšminiai žodžiai: sveikatos mokslus studijuojantys studentai, burnos higiena, HU-DBI.

Literatūra.

- Ahamed, S., Moyin, S., Punathil, S., Patil, N. A., Kale, V. T., Pawar, G. Evaluation of the Oral Health Knowledge, Attitude and Behavior of the Preclinical and Clinical Dental Students. *J Int Oral Health*, 2015, nr. 7(6).
- Iwanowicz, S.L., Marciniak, M.W., Zeolla, M.M. Obtaining and providing health information in the community pharmacy setting. *Am J Pharm Educ*, 2010, nr. 70(1).

KLAIPĖDOS STATYBŲ IR BALDŲ PRAMONĖS DARBUOTOJŲ ŽINIŲ APIE TUBERKULIOZĖS SUSIRGIMO FAKTORIUS BEI PROFILAKTINĖS PRIEMONES ĮVERTINIMAS

Liveta Taršauskaitė, doc. dr. Jurgaitienė Dalia

Santrauka

Tikslas - įvertinti Klaipėdos statybų ir baldų pramonės darbuotojų informuotumą apie tuberkuliozę.

Metodika. Tyrimas buvo atliekamas Klaipėdoje 2016 m. spalio – gruodžio mėn. Buvo pasirinkta apklausa raštu pagal iš anksto paruoštą anketą. Tyrime dalyvavo pastaruoju metu dirbantys statybininkai ir baldų pramonės darbuotojai iš keturių Klaipėdos statybos ir baldų pramonės įmonių ir ankščiau dirbę šiose pramonės srityse statybininkai ir baldininkai. Iš viso tyrime dalyvavo 192 respondentai. Apklausos duomenys analizuoti naudojant SPSS programą (21 versija).

Rezultatai. Tuberkuliozės sukėlėjas yra bakterija, tačiau 30,2 proc. respondentų nurodė, kad sukėlėjas yra virusas. Dažniau klaidingus atsakymus rinkosi statybose dirbantys asmenys. 92,2 proc. darbuotojų pažymėjo, kad tuberkulioze užsikrečiama oro lašeline būdu ir tik 52,1 proc., kad užsikrėsti galima ir oro dulkiu keliu. Didžioji dalis respondentų (nuo 72,4 iki 89,6 proc.) teisingai nurodė vietas, kur galima užsikrėsti tuberkulioze. Respondentai galvoja, kad dažniausiai (89,6 proc.) TB serga benamiai, asocialūs žmonės; antroje vietoje – narkotikus vartojantys asmenys (70,3 proc.), trečioje – ŽIV ir AIDS sergantys žmonės (55,2 proc.). Tik ketvirtoje vietoje – statybos įmonių darbuotojai (39,1 proc.), penktoje – baldų pramonės darbuotojai (35,9 proc.), šeštoje – tolimųjų reisų vairuotojai (21,4 proc.). 83,3 proc. respondentų nurodė, kad tuberkuliozė gali būti atvira, o 57,8 proc., kad tuberkuliozė gali būti ir uždara. Geriau informuoti buvo baldų pramonės darbuotojai ($p=0,018$). Tik 64,1 proc. respondentų galvoja, kad yra gydymui atsparių tuberkuliozės formų, o likusieji – kad tokių formų nėra. Respondentų nurodyti pagrindiniai plaučių tuberkuliozės susirgimo simptomai buvo teisingi nuo 47,9 iki 85,4 proc. atvejų. Šiek tiek geriau simptomus išvardino baldų pramonės nei statybos įmonių darbuotojai. Suskirsčius respondentes pagal specialybę, pagal lytį ir pagal amžiaus grupes, statistiškai reikšmingų skirtumų atsakant į šį klausimą nerasta. Kaip galima apsisaugoti nuo TB buvo teisingai nurodė tik nuo 40,1 iki 96,9 proc. atvejų. Šiek tiek geriau respondentai žinojo, kaip teisingai elgtis susirgus šia liga. Ką daryti žmogui įtarus, kad galėjo susirgti TB teisingai atsakė tik šiek tiek daugiau nei 60 proc. abiejų specialybių darbuotojų. Ne visi respondentai žinojo, kokie tyrimai atliekami dėl susirgimo tuberkulioze patvirtinimo. Respondentai riziką susirgti TB savo darbo vietoje/aplinkoje įvertino taip: 39,6 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad yra maža rizika susirgti tuberkulioze ten, kur jie dirba; 35,9 proc. respondentų, - jog rizika yra vidutinė; 17,7 proc., - kad yra didelė rizika ir 6,8 proc., - kad nėra jokios rizikos.

Išvados. Daugumoje atvejų, skirstant respondentes pagal specialybę, pagal lytį ir pagal amžiaus grupes, statistiškai reikšmingų skirtumų nerasta, nors pastebėta, kad teisingus atsakymus dažniau rinkosi baldų pramonės, o ne statybų darbuotojai. Iš to matoma, jog trūksta žinių apie tuberkuliozės susirgimo faktorius, pagrindinius simptomus bei kitas susirgimo priežastis.

Reikšminiai žodžiai. Tuberkuliozė, statybininkai, baldininkai, žinios apie tuberkuliozę.

Literatūra:

Danila E., Zablockis R., Gruslys V., Šileikienė V., Žurauskas E. ir kt. *Klinikinė pulmonologija*. Vilnius: Vaistų žinios, 2015.

Jelisejevienė Daina *Tuberkuliozė*. Vilnius : Charibdė, 2000.

Miškinis K. Tuberkuliozės programos veiksmingumas ir jai skiriamos lėšos. *Sveikatos mokslai*, 2011; Nr. 1: 3843-3846.

KLAIPĖDOS GIMNAZISTŲ NARKOTIKŲ VARTOJIMAS, JŲ PRIEINAMUMAS IR VARTOJIMO PRIEŽASTYS

Vilija Lazarevičiūtė, Gintarė Gnodojutė, prof. dr. Birutė Strukčinskienė, doc. dr. Dalia Jurgaitienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Tyrimo tikslas – įvertinti Klaipėdos gimnazistų narkotikų vartojimą, jų prieinamumą ir vartojimo priežastis.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, apklausa raštu. Tyrimas vyko 2017-2018 m. m. Klaipėdos miesto mokyklose. Tyrimui taikytas klausimynas, sudarytas pagal tarptautiniame *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs* (ESPAD) tyrime naudotą klausimyno pavyzdį. Tyrime dalyvavo 296 mokiniai, iš jų 137 vaikinai ir 159 merginos. Mokinių amžius – nuo 15 iki 18 metų. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant SPSS programos paketą (SPSS 21.0). Parinktas reikšmingumo lygmuo, kai $p < 0,05$.

Rezultatai. Nemaža dalis mokinių nurodė, kad lengviausia marihuanos ir kitų kanapių produktų įsigyti naktiniame klube arba bare. Antroje vietoje – prekiautojo namuose, trečioje vietoje – gatvėje arba parke. Trečdalis respondentų (virš 36 proc.) atsakė, kad marihuanos ar haišo jų mieste įsigyti yra labai lengva ar gana lengva. Virš 10 procentų mokinių nurodė, kad labai lengva būtų įsigyti ekstazio, amfetamino, LSD, kokaino, haliucinogeninių grybų. Respondentai nurodė, kad gauti kreko ar heroino yra sunku/labai sunku. Beveik visais atvejais tarp vaikinių ir merginų atsakymų apie nelegalių narkotikų prieinamumą statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo. Vaikinai, kurių draugai visai nevartoja alkoholinių gėrimų, sudarė 8,8 proc., o merginos – 7,6 proc. Apie pusę vaikinių ir merginų atsakė, kad daugelis jų draugų vartoja alkoholinius gėrimus, ir tik 32,8 proc. vaikinių ir 29,6 proc. merginų atsakė, kad jų draugai niekada nepasigeria. Tuo tarpu 14,2 proc. vaikinių ir 20,1 proc. merginų nurodė, kad daugelis jų draugų pasigeria bent kartą per savaitę. Apie 40 proc. apklaustųjų teigė, kad niekas iš draugų nevartoja marihuanos, tačiau 60 proc. mokinių nurodė, kad jų draugai marihuaną dažniau ar rečiau vartoja. Kad jų draugai niekada nevartojo kitų stipresnių narkotikų (amfetaminų, ekstazio, LSD, kokaino, kreko) atsakė 70 – 80 proc. mokinių. Apie 20 – 30 procentų respondentų pažįsta tokių draugų. Vaikinai tokių draugų pažįsta daugiau, nei merginos ($p < 0,05$). Dažniausiai narkotikus mokiniai išbando vedami smalsumo ar dėl neturėjimo ką veikti. Tik keli procentai respondentų narkotikus vartoja siekdami apsvaigti ar norėdami užmiršti savo problemas.

Išvados. Nelegalių narkotikų vartojimas tarp Klaipėdos gimnazistų ir jų draugų yra rimta problema, kurią turime spręsti nacionaliniu ir vietiniu lygmenimis.

Reikšminiai žodžiai: gimnazistai, mokiniai, narkotikai, nelegalių narkotikų prieinamumas, vartojimo priežastys.

Literatūra:

- Hibell B., Guttormsson U., Ahlstrom S. et all. (2013). Substance Use Among Students in 36 European Countries. The 2011 ESPAD Report. EMCDDA. Stockholm.
- Miniauskiene D., Jurgaitiene D. (2014). Strukčinskiene B. Self-reported cannabis products and other illicit drugs consumption in older school-age children in Northern Lithuania: a comparison between 2006 and 2012. *Medicina*, Nr.50(3), 162 -168 p.
- Jurgaitienė D. (2010). Narkotikų vartojimo paplitimas tarp moksleivių ir lemiantys veiksniai. Monografija. Klaipėda. S. Jokužio leidykla

MEDICINOS DARBUOTOJŲ RIZIKA UŽSIKRĖSTI KRAUJU PLINTANČIA INFEKCIJA, ATLIEKANT PROFESINES PAREIGAS

Viktorija Saare, doc. dr. Diana Šopagienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Sveikatos priežiūros įstaigose egzistuoja intrahospitalinių infekcijų plitimo galimybės. Daugiausia dėmesio skiriama krauju plintančių infekcijų prevencijai. Nors tikimybė užsikrėsti kai kuriomis infekcijomis, pvz., ŽIV, hepatitu B, hepatitu C, yra labai maža, tačiau šių virusų sukeltos ligos pasekmės yra tokios rimtos, kad bet kokių procedūrų metu būtina laikytis visų atsargumo priemonių.

Tikslas - įvertinti medicinos darbuotojų riziką užsikrėsti krauju plintančia infekcija, atliekant profesines pareigas.

Metodika. Siekiant atskleisti nagrinėjamą problemą buvo pasirinktas *kiekybinis tyrimas (apklausa raštu)*. Tyrime dalyvavo 154 medicinos darbuotojai iš trijų didžiųjų chirurginę bei traumatologinę, intensyviosios terapijos bei hemodializės pagalbą teikiančių Klaipėdoje veikiančių stacionarinių gydymo įstaigų. Apklausai atlikti buvo gauti visų trijų gydymo įstaigų vadovų sutikimai. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant SPSS (21.0 versija) programą.

Rezultatai. Tyrimas atskleidė, kad daugiau nei pusė (52,6 proc.) ligoninių medicinos darbuotojų buvo susižeidę aštrių instrumentu arba injekcine adata atlikdami savo profesines pareigas. Dažniausiai respondentai (49,4 proc.) susižalodavo adata ar aštrių instrumentu prieš jo panaudojimą, kiti (29,6 proc.) - manipuliacijos metu, 6,2 proc. - nuimant adatą nuo švirkšto, 14,8 proc. - tvarkant atliekas. Per savo darbinę veiklą nei vienas darbuotojas rimtų sužalojimų su giliomis žaizdomis nepatyrė. 61,7 proc. darbuotojų tvirtino, kad sužalojimas buvo paviršinis (priminė įdrėskimą, nubrozdinimą), 38,3 proc. - kad tai vidutinio sunkumo sužeidimas, likusieji - tik nežymiai nusibrozdino odą. Tačiau respondentai nepakankamai gerai žinojo, nuo ko priklauso užsikrėtimo krauju plintančia infekcija rizika. Tik 57,8 proc. darbuotojų teisingai atsakė, kad tai priklauso nuo paciento susirgimo stadijos, 65,6 proc. - nuo biologinės medžiagos (užkrato), patekusios ant darbuotojo odos ar gleivinių kiekio, 32,5 proc. - nuo sukėlėjo virulentiškumo, 19,5 proc. - nuo jo jautrumo dezinfekuojančioms medžiagoms. Respondentai neblogai žinojo, kad norint apsisaugoti nuo krauju plintančių infekcijų reikia atliekant manipuliacijas su pacientų krauju naudoti veidą bei kvėpavimo takus dengiančias medicinines kaukes, mūvėti pirštines, teisingai pasirinkti darbinius rūbus. **Išvados.** Tyrimas parodė, kad medikai atlikdami savo profesines pareigas dažnai susižaloja aštriais instrumentais ir rizika užsikrėsti krauju plintančia infekcija Klaipėdos gydymo įstaigose egzistuoja.

Reikšminiai žodžiai: stacionarinių medicinos įstaigų darbuotojai, krauju plintančios infekcijos, rizika užsikrėsti.

Literatūra:

- Budginaitė R. 2014. Per kraują plintančių infekcijų prevencijos darbo vietoje metodinės rekomendacijos. Vilnius: UAB „Vitae Litera“.
- Gailienė G., Cenenkienė R. 2009. Medicinos darbuotojų profesiniai biologiniai rizikos veiksniai. Medicina, Nr. 45(7), 530-536
- International Healthcare Worker Safety Center University of Virginia. 2011. EPINet Report: Needlestick and Sharp-Object Injuries.

LIETUVOS GYVENTOJŲ SUDĖTIS PAGAL LYTĮ IR AMŽIŲ

Uginčiūtė Simona, dr. Skarbalius Egidijus
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas,
Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Kad pasiektumėme gerų rezultatų sveikatos srityje, būtina gerai išmanyti demografinius procesus. Demografiniai procesai yra gana platūs, todėl pagrindiniai ieškomi ir tiriami rodikliai yra gyventojų sudėtis ir amžius. Analizuojant gyventojų dinamiką, gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių yra viena bendriausių charakteristikų. Stebėdami gyventojų kaitą pagal šiuos kriterijus, galime matyti kaip keičiantis metams, keičiasi ir gyventojų sudėties rodikliai. Gyventojų sudėties rodikliai yra susiję su mirtingumu, gimstamumu bei šeimų irimo ir kūrimo procesais abipusės priklausomybės ryšiais. Gyventojų sudėtis pagal amžių yra tiesiogiai ir netiesiogiai susijusi su tam tikros šalies gyventojų reprodukcijos potencialu – gebėjimu užtikrinti kartų kaitą. Tiksliau tariant, gyventojų amžiaus bei lyties struktūra yra susijusi su pagrindiniais demografiniais procesais – gimstamumu, mirtingumu, šeimų kūrimo ir irimo procesais abipusės priklausomybės ryšiais.

Tikslas – Išanalizuoti gyventojų sudėtį pagal lytį ir amžių.

Metodika. Atlika Lietuvos statistikos departamento ir Eurostat surinktų duomenų statistinė, aprašomoji ir palyginamoji analizė (SSPS 17 for Windows, MS Excel 2010)

Rezultatai. Nagrinėjant gyventojų sudėtį pagal lytį ir amžių nustatyta, kad Lietuvoje taip pat kaip ir Pasaulyje moterų ir vyrų skaičius vyrauja panašus. Tačiau lyginant 2005-2016 metus, matyti, kad Lietuvoje moterų skaičius palaipsniui didėja, o vyrų mažėja. Vyrų 2005 metais buvo 46,6 proc., moterų 53,4 proc., o 2016 metais vyrai sudarė 46 proc., o moterys 54 proc. 2001 metais Lietuvoje gyveno 3,46 mln. gyventojų, 2017 gyveno 2,84 mln. Palyginus dabartinius metus ir tai kas mūsų laukia 2050 metais remiantis dabartinėmis tendencijomis ir duomenimis, atsižvelgus ir į tai, jei rodikliai nesikeistų, matyti jog visuomenė senės, gimstamumas mažės, o gyventojų liks 2,37 mln. Tai gali lemti žmonių išsilavinimas, kuomet išsilavinusių žmonių tik daugės, o pirmojo vaiko susilaukimas tęsis į vyresnį amžių. To pasekoje gimsta ir mažiau vaikų. Remiantis rezultatais, senyvo amžiaus žmonių daugės, ko pasekoje, po keletos metų gali būti sunku išlaikyti senyvo amžiaus žmones. Norėdami to išvengti rekomenduojama skatinti gimstamumą tose šalyse, kuriose jis kritiškai mažėja, kad užaugę vaikai išlaikytų senyvo amžiaus žmones.

Išvados. Gyventojų pasiskirstymas pagal rinkinius požymius yra viena bendriausių charakteristikų aprašant ir analizuojant gyventojų dinamiką. Pasiskirstymas tarp gyventojų pagal lytį ir amžių yra svarbūs norint analizuoti ir vertinti daugumos demografinių procesų kaitą. Gyventojų sudėtis pagal amžių yra tiesiogiai ir netiesiogiai susijusi su tam tikros šalies gyventojų reprodukcijos potencialu – gebėjimu užtikrinti kartų kaitą.

Reikšminiai žodžiai: gyventojų sudėtis, gyventojų lytis, gyventojų amžius.

Literatūra:

Dapšienė G. Ir kiti (2016) Moterys ir vyrai Lietuvoje. Interneto adresas:

https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/2246109/13_Moterys_vyrai_Lietuvoje_2015.pdf

Oficialiosios statistikos portalas (Eurostat). Interneto adresas:

<https://osp.stat.gov.lt/es-statistikos-tarnyba-eurostatas>

Lietuvos statistikos departamentas. Interneto adresas:

<https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/3329771/Gyventojai.pdf>

Stankūnienė V. (2016) Lietuvos demografinė situacija: kokios galimybės demografiškai atgimti. Interneto

adresas: http://smf.vdu.lt/wp-content/uploads/2017/05/demografija-visiems_nr_3.pdf

Svidlerienė D. (2017) Lietuvos statistikos departamentas. Interneto adresas:

<https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?eventId=173671>

JAUNIMO FIZINIS AKTYVUMAS KAIP RIZIKINGOS ELGSENOS PREVENCIJA

Ieva Basistytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Pagal Higienos instituto duomenis aktyvus gyvenimo būdas daro teigiamą įtaką gyvenimo kokybei, o nepakankamas dėmesys fizinės sveikatos būklei kelia vis daugiau rūpesčių. Manoma, kad iki 2020 m. depresija taps dažniausia susirgimų priežastimi išsivysčiusiame pasaulyje. Lietuvoje pastaraisiais metais fizinė ir psichinė sveikata tapo viena aktualiausių ir opiausių problemų, nes mūsų šalyje vienas didžiausių pasaulyje savižudybių rodiklis, aukšti su prievarta susiję kiti rodikliai, didelis girtavimo ir priklausomybių nuo alkoholio, rūkymo, narkotikų paplitimas.

Tikslas - nustatyti, ar jaunimo fizinis aktyvumas gali būti laikomas rizikingos elgsenos prevencijos priemone.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant HBSC ir ESPAD klausimynus - anketinė apklausa raštu. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (*IBM SPSS statistics 22 for Windows, MS Excel 2007*), skirtumai nustatyti naudojant χ^2 testą. Tyrimo imtis – 390 respondentų.

Rezultatai. Tyrimą kontingentą sudarė jaunimas nuo 16 iki 24 metų. Vykdam tyrimą domėtasi, kiek jaunimas laisvalaikio, mankština ir sportuoja taip, kad suprakaituotų ir padažnėtų kvėpavimas, ir ar kasdien būna pakankamai fiziškai aktyvūs. Mūsų tyrimo duomenimis, net 3/4 (78 proc.) respondentų nėra aktyvūs laisvalaikio metu. Palyginus fiziškai aktyvų ir pasyvų jaunimą nustatyta, kad sportuojantys kartą per savaitę, kartą per mėnesį arba visai neužsiimantys fizine veikla kasdien rūko tabako gaminius. Tyrimo metu nustatyta, kad kasdien arba 2-3 kartus per savaitę sportuojantys vyrai nevartoja alkoholio. Moterys, kurios nevartoja alkoholio, sportuoja 2-3 kartus per savaitę. Rezultatai rodo, kad vartojusių marihuaną ir hashišą, vyrų ir moterų skaičius yra panašus, nors tik kartą vartojusių moterų yra daugiau nei vyrų. Sportuojantys respondentai statistiškai reikšmingai rečiau vartojo paminėtus narkotikus. Respondentai vieningi buvo ir šiuo klausimu: mokykloje, universitete yra skiriama per mažai dėmesio skiriama sportui ir fiziniam aktyvumui.

Išvados. Galima daryti išvadą, kad sportas, aktyvi fizinė veikla sumažina jaunimo žalingų įpročių paplitimą ir gali būti laikomi viena iš prevencijos priemonių.

Reikšminiai žodžiai: jaunimas, fizinis aktyvumas, rizikinga elgsena, prevencija.

Literatūra:

HBSC. *Growing up unequal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being*. 2016m. <http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/303438/HSBC-No.7-Growing-up-unequal-Full-Report.pdf?ua=1>.

Lenčiauskienė I., Zaborskis A. Rizikinga paauglių elgsena ir jos sąsajos su mokyklos aplinkos veiksniais. *Visuomenės sveikata*, 2007, Nr. 3 (38), 24–29.

Strukčinskienė, B., Kurlys, D., Griškonis, S., Raistenskis, J. (2011). *Mokyklinio amžiaus vaiku sveikos gyvensenos ypatumai fizinio aktyvumo aspektu*. Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas. Sveikatos mokslai, 7, 46-50.

Veryga A., Valius L., Žemaitis M. Paauglių ir šeimos narių elgsenos sąsajos su medžiagų, sukeliančių priklausomybę, vartojimu paauglystėje. Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas 2009; 13(4): 216-222.

ERKIŲ PLATINAMŲ LIGŲ EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA KLAIPĖDOS APSKRITYJE

Rimantas Jonas Pilipavičius, Brigita Kairienė

Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos
Klaipėdos departamentas

Santrauka

Tikslas – išanalizuoti erkių platinamų ligų epidemiologinę situaciją Klaipėdos apskrityje.

Metodika. Duomenų apie Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Klaipėdos departamente užregistruotas erkių platinamas ligas analizė. Siekiant išsiaiškinti gamtinius ligų židinius buvo stebimas erkių paplitimas, jų kiekio dinamika, aktyvumas ir rūšinė sudėtis.

Rezultatai. Per pastaruosius keletą metų Klaipėdos apskrityje stebima sergamumo erkių platinamomis ligomis didėjimo tendencija. 2017 m. palyginus su 2016 m. Klaipėdos mieste susirgimų Laimo liga padidėjo beveik du kartus (nuo 39 iki 77 atvejų), erkiniu encefalitu - skaičius nepasikeitė (11 atvejų). Nors skiepai – pati efektyviausia priemonė leidžianti išvengti susirgimo erkiniu encefalitu, susirgę asmenys nebuvo pasiskiepiję.

Išanalizavus duomenis, stebimas erkinio encefalito ir Laimo ligos sergamumo sezoniškumas. Kiekvienais metais stebimi du erkių aktyvumo padidėjimai: pavasarinis ir rudeninis. Pirmosios erkės randamos kovo mėnesį ir jų aktyvumas stebimas iki pirmųjų šalnų.

Didžiausias sergamumas erkių platinamomis ligomis registruojamas liepos – spalio mėnesiais.

Nagrinėjant duomenis geografiniu požiūriu nustatyta, kad dažniausios Klaipėdos apskrities gyventojų nurodytos erkių įsisiurbimo vietos yra Klaipėdos miesto, Klaipėdos ir Kretingos rajonų teritorijos. Pažymėtina, kad vis daugiau erkių platinamomis ligomis susirgusių Klaipėdos apskrities gyventojų nurodo, kad erkė įsisiurbė gyvenamojoje vietovėje. Taip pat pažymi, kad erkė įsisiurbė poilsiaujant gamtoje bei lankantis miške.

Klaipėdos apskrityje paplitusi europinė miškų erkė (*Ixodes ricinus*). Erkės randamos parkų, miškų, net gyvenamųjų namų kiemuose, paplūdimiuose.

Sergamumas erkių platinamomis ligomis galimai padidėjo dėl aktyvaus Klaipėdos apskrities gyventojų poilsio gamtoje, lankymosi miškuose (grybavimas, uogavimas), darbu soduose, daržuose. Klimatinės ir gamtinės sąlygos, blogai prižiūrimi žalieji miesto parkų ir skverų plotai turi įtakos Laimo ligos ir erkinio encefalito atvejams atsirasti įvairiose teritorijose.

Išvados. Klaipėdos apskrityje didėja gyventojų sergamumas erkių platinamomis ligomis. Būdingas sergamumo erkių platinamomis ligomis sezoniškumas. Erkės randamos miškų, parkų, gyvenamųjų namų kiemuose, paplūdimiuose, kuriuose aktyviai laiką leidžia Klaipėdos apskrities gyventojai.

Reikšminiai žodžiai: erkių platinamos ligos, erkinis encefalitas, Laimo liga.

Literatūra:

<http://www.ulac.lt/ligos/E/erkinis-encefalitas>

http://www.ulac.lt/ligos/L/laimo_liga

SERGAMUMO IR MIRTINGUMO TENDENCIJOS LIETUVOJE

Kristina Jackutė, dr. Egidijus Skarbalius

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Santrauka

Sveikata vertinama, kaip didžiausia vertybė. Kiekvienas žmogus, vertindamas gyvenimo kokybę pirma akcentuoja savo sveikatos būklę. Sveikata yra ir visuomeninė vertybė. Turtingesnė valstybė, kuo sveikesnė visuomenė. Sveikatą galima įvardyti kaip žmogaus fizinės, dvasinės, socialinės aplinkos pusiausvyrą, suderintą su visapuse funkcinę veikla. Dažniausiai naudojami Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduoti medicinos statistikos rodikliai yra mirtingumas ir sergamumas, kurie padeda atskleisti patologiją. Jie sudaryti remiantis biologine sveikatos ir ligos samprata. Kiekvienas žmogus gimimo metu įgyja tam tikrą sveikatos potencialą, kurį jis turi stiprinti visą gyvenimą arba gali jį ir susilpninti. Statistikos duomenimis, Lietuvos žmonių sveikata nėra gera. Pagrindinės sveikatos problemos sietos su lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis. Šalies vidutinė gyventojų trukmė, palyginti su kitomis Europos valstybėmis, yra viena iš mažiausių. Daug gyventojų serga ir miršta nuo lėtinių neinfekcinių ligų. Atsitiktiniai paskendimai, nelaimingi atsitikimai, nukritimai yra pagrindinės išorinės priežastys dėl kurių miršta daug gyventojų. Daugelio mirčių būtų galima išvengti, užtikrinus geresnes mitybos ir sveikatos priežiūros sąlygas.

Tikslas – įvertinti Lietuvos gyventojų sergamumo ir mirtingumo tendencijas.

Metodika. Atlikta Lietuvos statistikos departamento, gyventojų surašymų ir apklausų organizavimo duomenų statistinė ir aprašomoji - analizė (SPSS 17 for Windows, MS Excel 2010).

Rezultatai. Nagrinėjant Lietuvos sergamumo ir mirtingumo tendencijas pastebimos pagrindinės mirties priežastys – kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys. Lietuvoje jau daugelį metų daugiausiai miršta žmonių dėl kraujotakos sistemos ligų, lyginant su kitomis vakarų Europos šalimis. Vyrai dažniau nei moterys miršta nuo šių priežasčių. Standartizuoti mirtingumo rodikliai didesni kaime, tačiau kaimo gyventojams užregistruojama mažiau ligų nei miesto gyventojams.

Išvados. Lietuvoje jau daugelį metų daugiausiai žmonių miršta dėl kraujotakos sistemos ligų. Onkologinės ligos – taip pat ne išimtis. Onkologinės ligos jau ne vienerius metus užima antrą vietą mirčių priežasčių struktūroje, sergamumas piktybiniais navikais Lietuvoje kasmet vis didėja. Sergamumas infekcinėmis ligos išlieka svarbia visuomenės sveikatos sritimi. Mažesnį gyventojų mirtingumą galima pasiekti sumažinus mirtingumą dėl dažniausių mirties priežasčių — nelaimingų atsitikimų, traumų, širdies ir kraujagyslių ligų, piktybinių navikų, sumažinus kūdikių mirtingumą.

Reikšminiai žodžiai: sergamumas, ligotumas, mirtingumas.

Literatūra:

European Health Information Gateway. Iš World Health Organization [interaktyvus]. 2016, [žiūrėta 2018 m. Sausio 10d.]. Prieiga per duomenų bazę WHO: <<http://www.euro.who.int/en/data-and-evidence>>.

HIGIENOS INSTITUTAS SVEIKATOS INFORMACIJOS CENTRAS. *Pagrindinės sveikatos statistikos sąvokos, jų apibrėžimai ir skaičiavimas* [interaktyvus]. 2010, [žiūrėta 2018 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://sic.hi.lt/data/stat_leid.pdf>.

Lietuvos statistikos departamentas, 2017 [interaktyvus]. 2018, [žiūrėta 2018m. Sausio 11d.]. Prieiga <<https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=5110998>>.

Lietuvos sveikatos rodiklių sistema. Iš Higienos instituto Sveikatos informacijos centras [interaktyvus]. 2016, [žiūrėta 2018m. Sausio 11d.]. Prieiga per duomenų bazę SRS:<http://sic.hi.lt/html/srs.htm>.

VYDŪNAS VAKAR, ŠIANDIEN, RYTOJ

VYDŪNO IDĖJŲ REIKŠMINGUMAS RYTDIENAI

Jurgita Gedminienė
Vydūno draugija, Šiauliai

Santrauka

Žymaus mąstytojo, filosofo ir rašytojo Vydūno (tikroji pavardė - Vilhelmas Storosta, 1868-1953) originalios asmenybės šviesa jaudina asmenis, bent kiek besirūpinančius tautos dvasine kultūra. Vydūno veikla ir kūrybos tikslas - būti "tautoje aiškia žmoniškumo apraiška ir tuo kitus tam žadinti". Šių siekių kupinas Vydūno kūrybinis palikimas bei kultūrinė veikla - keturis dešimtmečius puoselėta Tilžės lietuvių giedotojų draugija, paskaitos įvairiose Lietuvos vietose. Imponuoja ir pati šio tauraus ir dorovingo kūrėjo asmenybė, jo skelbtų idealų ir principų darna.

Tikslas. Parodyti, kaip Vydūnas aiškina žmogaus sąmonėjimą, sau, tautai, žmonijai.

Metodika. Vydūno minčių apie žmogaus sąmonėjimą analizė ir jų susiejimas su viešuoju dabarties gyvenimu.

Rezultatai. Svarbiausią vietą Vydūno apmąstymuose užėmė žmogus. Traktuodamas žmogų kaip gamtos dalį, filosofas manė, kad žmogaus poelgiai yra paaiškinami gamtinėmis priežastimis. Jeigu gamtoje viskas kinta, siekia tobulumo, vadinasi, ir žmogus turi keistis, nuolat sąmonėti ir tobulėti. Šiame kelyje Vydūnas išskiria tris pakopas: sąmonėjimą sau, sąmonėjimą tautai, sąmonėjimą žmonijai. Galutinis žmogaus dvasinio tobulėjimo tikslas - sąmonėjimas žmonijai. Dabartyje bandome apsiriboti abstrakčiu dvasingumu ir terapiniu vartotojišku Vydūno palikimo studijavimu. Vydūno draugijai, turint visuomenės pritarimą ir palaikymą, daug lengviau yra sėkmingai siekti savo tikslų, negu tuomet, kai visuomenė yra abejinga. Todėl svarbus visuomenės pasitikėjimo įgijimas, svarbu patikimumas, bendravimas bei abipusio supratimo su visuomene siekimas. Svarbu prasmingas dalyvavimas viešajame gyvenime, politikoje, siekiant ne vien draugijos interesų. Įsipareigojimas viešajam gyvenimui – kiekvieno žmogaus suvokimas, kad esame bendruomenės nariai. Viešas įsipareigojimas padeda siekti sąmoningumo, tai - giliausias savęs ugdymo šaltinis. Reikėtų pažymėti, tam, kad būtų efektyvi, organizacija turi ne vien skleisti informaciją apie save, bet ir paisyti kitų nuomonės, t. y. turėti grįžtamąjį ryšį.

Išvada. Vydūnas - dvasinis Mokytojas, kurį reikia pateikti, atskleisti XXI amžiuje gyvenančiam žmogui. Vydūnas šiandien ir ateityje liks mūsų gyvenimo vedlys, vedantis į tobulėjimą per sielos kultūrą, dorovę, grožį, tik reikia jį tinkamai pozicionuoti. Gera žinoti, kad turėjome išminčius, dar svarbiau išmokti Jų pamokas.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas rytoj, visuomenė.

Lietratūra:

Aušra Martišiūtė- Linartienė. Vydūnas [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.saltiniai.info/index/details/1431>

Vydūnas. 1992. Raštai. Vilnius. "Mintis". 2 t. 504 p. ISBN 5-417-00574-6.

Vydūnas. 2010. Mūsų uždavinys. Klaipėda. "Eglė". – 200p.

VYDŪNIŠKAS SĄMONINGUMO UGDYMAS

Doc.dr. Šidiškis Juozas
Vydūno Draugija, Kaunas

Santrauka

„Sąmonė yra pats esmingasis žmogaus apsireiškimas gyvenime ir ją aiškintis yra svarbiausias jo uždavinys“, - teigia Vydūnas savo knygos „Sąmonė“ įvade. Žmogaus įgyjamas kūnas ir protas yra priemonės sąmonei ugdyti. Kaip augalai augina savo stiebą, bei žiedą tikslu užauginti vaisių ar sėklą, taip ir žmogaus kūnas bei protas (mintys, jausmai, sąžinė, charakteris, valia) turi užduotį auginti savo vaisių – sąmonę. Kaip augalo vaisius, taip ir žmogaus sąmonė, būdami pakankamai gyvybingi, įgyja galimybę toliau tęsti savo augimą – evoliuciją sąlygose, atitinkančiose jų sukauptą potencialą. Žmogaus sąmonės potencialas, vadinamas sąmoningumu, keičiasi priklausomai nuo valingų jo pastangų gyvenimo eigoje. Norint pasiekti optimalų rezultatą – pastovų intensyvų sąmonės šviesėjimą, verta pasinaudoti sugebėjusių savo gyvenime tai atlikti patirtimi ir naudotais būdais

Tikslas. Pristatyti ir išsiaiškinti gyvosios tikybos reikšmę ir galimybes šviesesnio sąmoningumo ugdymui.

Metodika. Pateikiama Vydūno asmeniniame gyvenime taikytas ir jo kūryboje propaguotas šis, jo nuomone, svarbiausias, šviesesnio sąmoningumo ugdymo būdas.

Rezultatai. Vydūnas suvokė ir teigė, kad kiekvieno žmogaus sąmonė yra atskira kibirkštis visa aprėpiančios sąmonės, ir tik aiškus žmogaus sąmonės šviesėjimas jam teikia tikrą gyvenimo džiaugsmą ir tikrą laimę. Žmoniškas sąmoningumas gali šviesėti ir plisti tikrai žmogui atsiveriant sąmoningo esimo gausai, pagrindiniam visa aprėpiančiam sąmoningumui. Šis atsivėrimas, arba ši laikysena yra tai, ką vadiname tikėjimu. Kai žmogus aiškiai susivokia pačiame sąmoningume kaip savo kilmėje, jis savo tikėjimu įgyja gyvąją tikybą, kuri kiekvienam žmogui yra asmeniškai vidujinis būvis, bet tikybos prasmė visiems yra ta pati, būtent jo sąmonės santykis su pagrindiniu sąmoningumu. Tikyboje asmeniškai sąmonė kyla į šviesesnę bei platesnę sąmoningumą ir įgyja galimybę juo nušviesti bei įprasminti visą savo gyvenimą. Tai savo asmeniniu gyvenimo pavyzdžiu ir nuveiktais darbais įtikinamai pademonstravo Vydūnas.

Išvados. Žmogaus gyvenimo tikslas yra šviesesnis sąmoningumas, ir įgytos šviesos skleidimas savo aplinkoje. Gyvoji tikyba – žmogaus santykio su Visatos pradžia ir pagrindu patyrimas, savo sąmonės kilmės suvokimas, yra paveikiausia šviesesnio sąmoningumo ugdymo priemonė. Vydūnas yra gyvosios tikybos bei šviesaus sąmoningumo pavyzdys ir mokytojas.

Reikšminiai žodžiai: Ašainė sąmonė. Sąmoningumo ugdymas. Gyvoji tikyba. Vydūno pavyzdys.

Literatūra:

- Vydūnas. 1936. *Sąmonė*. Tilžė. Rūta. 199 p. ISBN 978-609-419-154-1
Vydūnas. 1992. *Raštai*. Vilnius. Mintis. 3 t. 504 p. ISBN 5-41700574-6
Vydūnas. 1994. *Raštai*. Vilnius. Mintis. 4 t. 430 p. ISBN 5-417 00688-2

GYDŪNAS KAUNE

Sinkevičiūtė Aida

Vydūno draugija, Kauno gidų draugija „Gidas“

Santrauka

Kaunas buvo svarbus Vydūno gyvenimo ir veiklos kelyje, reikšmingi buvo ir jo apsilankymų pėdsakai kultūriniam ir dvasiniam miesto gyvenimui. Čia mastytojas skaitė daugybę paskaitų visuomenei, ypač glaudžiai bendravo su VDU profesūra ir studentija – 1928 m. buvo išrinktas šio universiteto garbės daktaru, 1933 m. Kaune veikusi Lietuvių rašytojų draugija jį išrinko savo garbės nariu. Vydūnas atidžiai sekė miesto kultūrinį gyvenimą, su daugeliu Kauno inteligentų (tarp jų – ir politikų) jį siejo bičiulystės ryšiai. 1991 m. iš Vokietijos į Kauną buvo atvežtas jo karstas, apdengtas jau laisvos Lietuvos trispalve, tačiau buvo ir prieštaraujančių idėjų dėl Vydūno biusto atsiradimo Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje, Tautos garbės alėjoje.

Tikslas. Atskleisti Vydūno reikšmę Kauno miesto visuomeniniam gyvenimui ir jo atminimo įamžinimo prasmingumą Tautos panteone.

Metodika. Remiantis archyvine ir ikonografinė medžiaga, literatūrine analize pristatoma Vydūno veikla Tarpukario Kaune.

Rezultatai. Atsakant į klausimą – ar reikia paminklo Vydūnui Kaune, pateikiami įrodymai, kad šis mastytojas, tautos sąmoningumo žadintojas, nusipelnė deramai būti pagerbtas Kaune. Girdint, jog Tautos garbės alėjoje Vydūnui ne vieta, kadangi jis nedalyvavo atkuriant valstybę, retoriškai klausiama – kas tada buvo tautinės sąmonės ir dvasios ugdytojas, tos Dvasios, be kurios išvaduojama tik teritorija, bet ne tauta? Suvokiama, kad tautą augina kultūros žmonės, politikai tvarko valstybę, o kariai ją saugo ir gina. Visi jie verti didžios pagarbos. Vydūno reikšmė Lietuvai jau pripažinta – 2018-ieji paskelbti didžiojo lietuvių humanisto, filosofo, rašytojo ir Mažosios Lietuvos kultūros veikėjo metais. Lietuvą kūrusių asmenybių biustų alėja Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje yra vienintelis toks panteonas Kaune, vienintelis ir Lietuvoje, kuriame pagerbti Lietuvos šviesuoliai. Prieš metus paklausus, ar Vydūno biustui stovėti greta šalies nepriklausomybės siekėjų, lietuvių tautinio sąjūdžio ideologų ir už laisvę kritusių jos gynėjų, trukdžių išvengta - du trečdaliai (67 proc.) balsavusių kauniečių tam pritarė. Pažymint Vydūno gimimo 150-meį kovos mėn. 21 d., biustas bus atidengtas Tautos garbės alėjoje, taip įrodant, kad Kaunas yra aktyvus tebevykstančio tautos dvasinio atgimimo dalyvis, besiorientuojantis į tikrąsias dvasines vertybes. To atgimimo, kuriuo Vydūnas šventai tikėjo ir kuriam skleisti skyrė visą savo gyvenimą.

Išvados. Vydūnas ne kartą lankėsi Kaune, atidžiai sekė teatrinį ir muzikinį miesto gyvenimą, dalyvaudavo Kaune rengiamose meno parodose ir rašydavo apie jas recenzijas; palaikė artimus ryšius su Kauno menininkais ir inteligentais. Skaitė paskaitas universitete. Prasmingas sumanymas pastatyti paminklinį biustą Vydūnui Kaune Tautos garbės alėjoje šalia Martyno Jankaus ir Simono Daukanto, netoli Laisvės paminklo - labai svarbus atminimo ženklas, tautos sąmoningumo ir dėkingumo išraiška išskirtinei istorinei asmenybei – tautos sąmonės ugdytojui.

Reikšminiai žodžiai: Kaunas, Kauno Universitetas, Tautos garbės alėja, Vydūno biustas.

Literatūra:

Lukšionytė-Tolvaišienė N. 2001. *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje: svarbiausi pastatai ir jų kūrėjai (1843-1915)*. Kaunas:VDU leidykla. 54-57; 127 p. ISBN 9986-501-81-4.

Šilas V. 1998. *Nuo Mažvydo iki Vydūno*. Bagdonavičius V. *Pagrindiniai Vydūno veiklos bruožai*. Vilnius: Minties leidykla. 185 p. ISBN 5-417-00778-1.

Bagdonavičius V. *Kauno miesto garbės reikalas* // *Kauno diena*. 2017, Nr. 289.

Keturakis R. *Tauresnio žmoniškumo ilgesys* // *Kauno diena*. 2017, Nr. 278.

GYDŪNAS APIE DARNOS IR GEROVĖS VALSTYBĖJE SĄLYGAS

Tomas Stanikas
Gydūno draugija, Vilnius

Santrauka

Atsikuriančios valstybės patiriamus sunkumus Gydūnas jau beveik prieš šimtą metų įvardijo kaip tautos gyvenimo krizę ir jos įveikimą regėjo kaip sielos kultūros ugdymą. Šiandieninėje Lietuvoje ta krizė reiškiasi tautinio ir valstybinio sąmoningumo nykimu. Reikia visos tautos ir valdžios bendrų pastangų gaivinant dvasines tautos vertybes.

Tikslas – atskleisti Gydūno mintis apie tautą ir valstybę bei būdus joms tvirtinti.

Metodika. Atlikta Gydūno rašytų darbų apie tautą ir valstybę apžvalga, atrinktos svarbiausios Gydūno mintys ir patarimai.

Rezultatai. Tautos gyvenimo klausimai, jos dvasios gaivinimas, stiprinimas ir auginimas buvo visos jo kūrybos svarbiausias uždavinys. Jis pasirinko *uždavinį nešti į savo tautiečių širdis visa tai, kas žadinti galėtų aukščiausias ir prakilniausias žmogaus jėgas* ir nuosekliai jį vykdė visą savo gyvenimą. Gydūnui tauta yra tikra bendrovė pasauliui kurti. Kiekviena tauta yra gyvenimui svarbi, Gydūno žodžiais tariant, *ji yra parėjusi iš amžinojo Kūrėjo valios, tarnauja jo tikslams, o to nedarydama, ji miršta*. Kad taip neįvyktų, kiekvienas jos narys turi savo tautai tarnauti, jos gerovę laikyti svarbesne už savąją. Ypač svarbu, kad tautos išrinktieji, jos turtus valdantys ir galią turintys patys būtų tos tarnystės pavyzdžiu. Tačiau jų tvarkoma valstybė turi būti dalykas žmogui, o ne žmogus jai. Turintieji galią ir išmanymą privalo sudaryti sąlygas tautos žmonėms augti, šviestis ir šviesėti. Valstybė turi būti kiekvienam tautos vaikui geriausia ir tinkamiausia sąlyga ir priemonė *apreikšti aukščiausiajam jo žmoniškumui*. Žmoniškumo auginimas yra žmogaus gyvenimo prasmė ir tikslas; žmoniškumo apraiškos - mokslas, menas ir dora, tačiau jų kokybę lemia gyvoji tikyba, kuri viena tegali suteikti tikriausią galimumą šviesesniai mokslui, galingesniai menui, tauresnei dori. Aukšta dora tautos darnai ir valstybės gerovei yra būtiniausia sąlyga. Gydūno nuomone, *Lietuvai reikia žmonių, kuriems viešasis arba tautos turtas brangesnis už jų pačių lobį; žmonių, kuriems žmoniškoji tautos vertybė ir jos garsas daugiau reiškia, negu jų pačių gyvybė; žmonių, kurie vien gyvena tam, kad visa tauta taptų kas dieną šviesesniu pavyzdžiu visų žmogaus labumų*. Ir žmogaus dorą Gydūnas pataria atpažinti iš to, ar žmogus ieško savo naudos, ar visos tautos labo. Bet aukšta dora nėra galima be tikybos. Tikyba Gydūnas laiko aukščiausia tautos galios ir pažangos versme, vienintele priemone žmogaus asmenybei stiprinti ir auginti. Tikyba viena tėra sielos kultūros sąlyga.

Išvados. Valstybės paskirtis yra sudarymas sąlygų tautai tarpti, jos žmoniškumui skleisti ir šviesėti, jos sielos kultūrai augti – tik tada galima tikėtis valstybėje darnos ir gerovės. Tačiau žmoniškumo apraiškos - mokslas, menas ir dora – auga ir klesti, jeigu tautoje skleidžiasi gyvoji tikyba. Tautai nebegresia žūtis, jeigu tauta vykdo jai skirtą Kūrybos uždavinį. Šios Gydūno mintys galėtų ir turėtų būti gairėmis ieškant kelio iš dabartinio pakrikimo, gaivintų blėstančią tautos dvasią ir suteiktų vilties Lietuvai tapti *pasaulyje viena aiškiausių žmoniškumo reiškėjų*.

Reikšminiai žodžiai. Tauta, valstybė, žmoniškumas, kultūra, tikyba.

Literatūra:

Gydūnas, Tautos Gyvata. Tilžė, 1920.

Gydūnas, Mūsų Uždavinys, Tilžė, 1921.

Gydūnas, Politikos kritika. Darbymetis. 1922, Nr. 5, p. 53-55

Gydūnas, Tautos laisvė ir reikšmė. Darbymetis, 1923, Nr. 7, p. 1-23.

Gydūnas, Mūsų tautos gyvenimo krizis Darbymetis, 1924, Nr. 8, p. 26-38

VYDŪNO SIMBOLIZMAS APYSAKOSE, *REGĖJIMUOSE* IR PASAKOSE

Rima Palijanskaitė

Vydūno draugija

Santrauka

Vydūno kūrybos tyrinėtojai, įvairiais aspektais gvildenę draminę kūrybą, beveik nėra prisilietę prie smulkiosios, menine prasme galbūt mažiau reikšmingos grožinės kūrybos – apysakų, pasakų, *regėjimų* bei eiliuotų rašytojo kūrinių. Šiuose kūriniuose, kaip ir dramose, gausu simbolikos. Vydūno simbolizmui, anot tyrėjų, kaip tautosakai ir senovės religijoms, būdingas gnosticizmas (konstruktyvumas, mistiškumas).

Tikslas – išanalizuoti Vydūno apysakų, pasakų, *regėjimų* simbolizmą ir išskirti jo ypatumus.

Metodai: analizės, sintezės, lyginimo.

Rezultatai. Vydūno apysakose, o ypač *regėjimuose* ir pasakose, gausu simbolizmo apraiškų. Simbolinę personažų reikšmę paprastai įkūnija jų vardai (pavardės). Pvz. Valdis – savo psichines galias siekiantis valdyti personažas, Viršulienė – su egzistencinių „viršūnių išgyvenimais“ sietina apysakos herojė. Esama ir simbolių bevardžių personažų: karalius (karalienė), senis (išminčius, žynys), vienuolis, mokytojas. Kūriniuose dažnai naudojamos spalvos – jomis išreiškiami tam tikri (šviesesni ar tamsesni, ramesni ar aistringesni) žmogaus ir pasaulio būties aspektai. Dažnai Vydūno kūriniuose naudojami ir tokie simboliai kaip saulė ir saulės šviesa, rūkas (migla).

Apysakose, pasakose ir *regėjimuose* esama nemažai archetipinių simbolių: kalnai (uolos) ir kilimas į juos, pilis (rūmai), saulė, ugnis, aukuras, akmuo, varpas (*gaudulas*), jūra, žaltvykslės, kaulai, lazda, sfinksas, giria (sodas). Jie simbolizuoja žmogaus ir žmonijos virsmus bei evoliuciją, dvasinę žmogaus transformaciją.

Išvados. Vydūno apysakose, pasakose ir *regėjimuose*, kaip ir jo dramose, dominuoja gnostiniai archetipiniai simboliai, kuriais mąstytojas stengiasi pavaizduoti sudėtingus psichinius bei dvasinius žmogaus ir žmonijos būties aspektus, jų virsmus.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, simbolizmas, apysakos, pasakos, *regėjimai*.

Literatūra:

Gaižiūnas S. 2009. *Klajojantys siužetai baltų literatūrose*. Vilnius; Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. 287 p.

Jurgutienė A. 1998. *Naujasis romantizmas – iš pasiilgimo*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. 338 p.

Tamošaitis R. 1998. *Kelionė į laiko pradžią: indų idealizmas, Vydūnas, Krėvė*. Vilnius: Pradai. 293 p.

Vydūnas. Iš jūrų ir saulės. Apysakėlė. *Jaunimas*, 1913, nr. 11, p. 6–16.

Vydūnas. Gaisrioji pilis. Apysakėlė iš sapnų srities. *Naujovė*, 1914, nr. 3, p. 20–28.

DVASINIAI LIETUVIŲ ETNINĖS KULTŪROS IŠTEKLIAI

Doc.dr. Rūta Vildžiūnienė (1), Doc.dr. Rima Radžiuvienė (2)

Klaipėdos universitetas, Menų akademija, Muzikos katedra (1),
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Reabilitacijos katedra (2)

„O, turbūt, netruks per ilgai, kad lietuvių dauguma ir išmanys, jog dar svarbiau, negu politinė, yra dvasios gyvenimo nepriklausomybė“ (Vydūnas)

Santrauka

Medicinos reabilitacijos krypties mokslai jau pastebėjo teigiamą įvairių meninių žanrų terapinį poveikį. Muzikos, judesių, šokio, dailės, poezijos ir dramos terapija taikomos pačių sunkiausių ligų atvejais. Lietuvių tautai būdingas dainuojamosios tradicijos tęstinumas ir mūsų dienomis modernus vartotojas iš pasyvaus klausytojo galėtų tapti aktyviu muzikuotoju, siekiančiu gydyti ne tik kūną, bet ir sielą.

Tikslas – išryškinti vydūniškąją pasaulėjautą ir jos sąsajas su autentiška lietuvių etnine kultūra bei jos meninės saviraiškos formomis.

Metodika. Analizės ir lyginimo metodai.

Rezultatai. Dar XX a. II pusėje Lietuvoje gyvavę bendruomeniškumo principai būdavo laikomi dainavimo kartu fenomenu. Jis teikė tos bendruomenės nariams vienybės, saugumo jausmą, savitarpio pagarbos, tolerancijos, draugystės džiaugsmą. Mūsų dienomis aktyvus bendruomenės narių muzikavimas galėtų padėti užpildyti dvasinės pilnatvės trūkumą, suteiktų galimybę reikštis meniniams individo poreikiams, būtų šalia sveiko ir ligoto bendruomenės nario. Tam turime sukauptą didžiulį turtą – dainynus, kuriuos galėtume iš naujo perskaityti ir prikelti gyvenimui, aktyviai muzikuodami patys, mokyti jo įvairiose mokymo, gydymo įstaigose. Kadangi dainavimas yra savotiškas kvėpavimo būdas – balsių tęsimas, ilgesnių ar trumpesnių frazių išdainavimas, artikuliacijos niuansai – visa tai reikalauja ne tik aktyvių fizinių pastangų, bet ir dvasinio nusiteikimo. Moderniam žmogui reiktų iš naujo išsiaiškinti dainuojamų dainų ar giesmių prasmes, jų skambėjimo aplinkybes, suvokti skambančios dainos paskirtį, apeigų kompleksą, papročių reikšmes ir pan. *Gyvo muzikavimo fenomenas XIX – XX amžiaus Lietuvoje* vertas išskirtinio dėmesio. Tai išskirtinė dvasios būseną, kuri pasiekama muzikuojant. Vydūnas puikiai suprato muzikos veikimo dvasiai svarbą. Jis rengė dainų šventes, vaidinimus, populiarino lietuvių liaudies dainas, buvo veiklus Mažosios Lietuvos draugijų ir organizacijų narys, dalyvavo lietuvių mokslo veikloje, leido paties ištisai prirašomus lietuviškus žurnalus, bendradarbiavo ir kitoje Rytų Prūsijos lietuvių bei Lietuvos periodinėje spaudoje. Šių dienų aktualijos taip pat siejasi su apsisprendimo, tapatybės klausimais, nes gyvename globalėjančiame pasaulyje. Terapijos tikslais muzikos menas sugražinamas reabilitacijos ir paliatyviosios slaugos klientams. Atsigręždami į savo tautos paveldą, skatindami gaivinti dvasinį turtą, puoselėtume sielogydos per muzikavimą, kurio gydymosi galios buvo žinomos tūkstantmečiais. Muzikuojančio Vydūno ir kitus vedančio muzikos keliu pavyzdys yra sektinas šių laikų Lietuvai.

Išvados. Ilgus šimtmečius gyvuojanti aktyvi dainavimo tradicija padeda stiprinti bendruomeninius santykius ir yra svarbi sveikatinimo priemonė bei primena muzikuojančio Vydūno gyvenimo pavyzdį.

Reikšminiai žodžiai: meninė saviraiška, etninė kultūra, dvasinis paveldas.

Literatūra:

Ambraziejienė R. 2016. *Rasties versmė. Apie ženklus ir simbolius*. Kaunas.

Vildžiūnienė R. 2014. *Gyvenu, kai dainuoju. Kalendorinių švenčių, darbo, vestuvių dainos, šeimos ir karo baladės*. Klaipėda, KU leidykla.

VYDŪNAS APIE TAUTĄ IR VALSTYBĘ

Doc.dr. Vacys Bagdonavičius
Vydūno draugija, Vilnius

Santrauka

Tiek Vydūno kūrybą, tiek visą XX a. pradžioje įsibėgėjusį plačiašakį jo veikimą, to veikimo motyvus, užmojus galima apibūdinti kaip nuoseklų, kryptingą, filosofškai pagrįstą ir labai reikšmingą tautos dvasinio ugdymo projektą, kuriame ypač svarbus vaidmuo skiriamas pačiai tautai ir valstybei, įtvirtinančiai jos raišką.

Tikslas – parodyti, kaip Vydūnas aiškina tautos prigimtį ir misiją žmonijos istorinėje raidoje, kaip apibūdina valstybės paskirtį tautos gyvenime bei tautos ir valstybės santykį.

Metodika. Vydūno minčių apie tautą ir valstybę analizė ir jų susiejimas su dabarties aktualijomis.

Rezultatai. Pagrindinė Vydūno filosofijos problema – žmogaus santykis su dvasine visuma. Tauta – ypač svarbi to santykio dalis. Tauta, kaip ir žmogus, pasak mąstytojo, turi ne tik empirinę sociume besireiškiančią, bet ir transcendentinę būtį, josios pagrindas yra „nuolat veikiančios kūrybos galios“, kurios nubrėžia jai užduotį kūrybos vyksme ir paskiria tos užduoties vykdymo laiką. Tauta, turėdama savo užduotį ir misiją visumos vyksme, tam tikru atžvilgiu prilygsta gyvam organizmui, natūraliam ūgliui, įsišaknijusiam absoliute.

Kad tauta suvoktų ir vykdytų savo būtiškąją užduotį, ji turi tinkamai sureguliuoti savo gyvenimo tvarką, siekti kuo didesnės darnos tarp įvairių socialinių sluoksnių ir pavienių žmonių. Tam ji stengiasi būti nepriklausoma ir turėti savo valstybę. Tautos misija ir uždavinys – padėti žmogui aktualizuoti savo dvasios galias, nes „kiekvienam tautos vaikui derėtų aukščiausiam savo žmoniškumą apreikšti“, suartėti su Dievu. Valstybės paskirtis didžiąja dalimi yra sudaryti tautai kuo geresnes sąlygas šią misiją atlikti. Todėl ji ir turi savo veikimą sieti su tauta, kuri yra paties Dievo kūrinys, prisiderinti prie Dievo duotos tautos savasties. Mąstytojo įsitikinimu, tautos laisvė, jos valstybingumas geriausiai užtikrina galimybes skleistis jos kūrybiškumui. Pats skleidimasis, t. y. visokeriopa tautos raiška, jos augimas, anaipol nereikia egocentriško užsisklendimo, atsitvėrimo nuo tautų bendrijos, priešpriešos žmonijos vienijimuisi, į kurį nukreiptas dieviškasis Visumos kūrybos vyksmas. Tautos augimas ir stiprėjimas reiškia, kad stiprėja viena iš žmonijos, turinčios veikti vieningai, dalių.

Išvados. Laisva savo valstybę turinti tauta privalo būti aktyvi žmonijos dvasinio laisvėjimo dalyvė. „*I šviesiąją [tautą] mielai linksta kitos tautos*“, – teigė mąstytojas. Į savo tautą Vydūnas žvelgė ne tik kaip į turinčią teisę savarankiškai tvarkytis, bet ir kaip į privalančią tą teisę ir pačią laisvę įprasminti savo įnašu į visos žmonijos dvasinį skaidrėjimą, į pasaulinį kultūros procesą.

Reikšminiai žodžiai: tauta, valstybė, žmogus, visuomenė, žmonija, laisvė, socialiniai santykiai.

Literatūra:

Vydūnas. Rašai. T.1. Vilnius: Mintis.565 p. ISBN 5–417–00334–4.

VIENATVĖ – NATŪRALIAI SUVOKIAMA

Lekt. dr. Vilimantas Zablockis
KU Sveikatos mokslų fakultetas

Kiekvienam tautos vaikui derėtų aukščiausiam savo žmoniškumą apreikšti
Vydūnas

Santrauka

Nors fizinis mokslas juda prie įvairialypių fizinių visatų buvimo, mistikams seniai žinoma, kad darosi vis sudėtingiau pateikti visa tai fiziniu pavidalu: plėsti šią tikrovę nuo kolektyvinės į kiekvieno individualaus žmogaus tikrovę. Pagaliau ateina suvokimas, kad visi kiti žmonės egzistuoja įvairiuose matmenyse tuo pačiu metu, bet kelių skirtingų išraiškų begalybėje.

Tikslas - pateikti pavyzdžių ir išanalizuoti žmogaus požiūrį į vienatvės reiškinį.

Rezultatai. Žmonės, kurie yra vedę, sukūrę šeimas ar panašius reikšmingus santykius, gali jausti vienišumą. Tie, kurių gyvenimą supa daugelis žmonių, su kuriais susisaistytą šeimos ar platesniais socialiniais, verslo ar karjeros ryšiais, gali jausti vienatvės buvimą. Gal būt tik tie, kurie laiko save vienišais ir tikisi neprarasti vienišumo, nejaučia vienatvės, tačiau net ir jie patiria vienatvės periodus ar ciklus.

Šiandienos šiuolaikiniame pasaulyje mokslo pažanga didina daugumos vienatvės jausmą, nes išorinės ir vidinės erdvės plotis, žiūrint griežtai iš fizinės perspektyvos, sumažina asmens ego egzistencijos iliuzinį identitetą. Pastaruoju metu kvalifikuota fizika teigia, kad išorinės erdvės milžiniškumas ir vidinės erdvės, supančios žmogų, sudėtingumas, kelia dar didesnę nesaugumo jausmą dėl klaidingo asmeninio ego tapatumo, nes žmogus stengiasi rasti arba užtikrinti sau ryšį su pasauliu, viską suvokdamas tik penkiais jausmais. Ir iš čia yra priežastis, kodėl vienatvė yra tokia plati sąvoka - tai santykių nebuvimas. Žmonės gali išgyventi vienišumą, kai jaučia, kad jų gyvenime nėra realių santykių. Kai kurie bando įveikti šį jausmą ir gyvena ekstremaliose sąlygose ar kituose kraštutiniuose, užkirsdami kelią simptomams, tačiau tai yra laikini atvejai. Kai žmogus jaučia vienatvę, iš tiesų jaučia izoliaciją, ją patiria netinkamai, vadovaudamasis įsivaizduojamo asmens ego tapatumo prasme. Nereikia stebėtis, kad šioje fizinėje, žemiškoje egzistencijos plokštumoje yra tokia paplitusi vienatvė.

Išvados. Žmonės, kurie jaučia vienatvę, turėtų kasdien ar keletą kartų per dieną, atsisakyti savo melagingo asmeninio ego tapatumo ir skelbti savo Visuotinę sielos tapatybę. Galima pasirinkti ir kartoti žodžius: „Aš esu šiame pasaulyje, bet ne iš jo.“ Tokiu būdu jie pasiekia ryšį su viskuo, kas iš tiesų yra, ir supranta tai, kaip jiems atrodo geriau. Taip pat yra dvasinių praktikų, kurias naudojant keičiasi ne tik vienatvės simptomai, bet iš esmės ir žmogaus dvasinis požiūris į aplinką.

Reikšminiai žodžiai: Vienatvė, egzistencija, visata, erdvė, dvasinė praktika.

Literatūra:

Beinsa Duno „Mokytojas kalba“ psl.109-116

SAĖMONINGUMO PROBLEMA GLOBALIAME IR FRAGMENTIŠKAME PASAULYJE

Doc.dr. Jūratė Sučylaitė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas

Santrauka

Vydūnas rašė, kad „sąmonė yra pats esmingasis žmogaus apsireiškimas gyvenime“, kad „Lietuvai reikia žmonių, kuriems viešasis arba tautos turtas brangesnis už jų pačių lobį“. Vydūniško, visuminio požiūrio į žmogų, valstybę, pasaulį labai trūksta šiuolaikiniame pasaulyje. Ašainės sąmonės samprata daugeliui nežinoma, nesuprantama.

Tikslas – parodyti dvasingumo poreikį globaliame ir fragmentiškame pasaulyje.

Metodika. Vydūno sąmoningumo sampratos ir dabarties problemų sąsają paieška.

Rezultatai. Gyvename globaliame pasaulyje, išmaniųjų technologijų dėka galime lengvai susisiekti su žmonėmis kitose valstybėse, kas, savaime suprantama, yra geras dalykas. Problema – atitrūkimas nuo vietos, kurioje gyvename – atitrūkimas nuo savo žemės ir tautos. Susvetimėjimas tautoje yra jos išnykimo priežaida. Vienatvė vienumoje, vienatvė dviese, vienatvė tarp žmonių – tai mūsų amžiaus problemos, didinančios depresijų, priklausomybės ligų, demencijų pasireiškimą. Lietuvoje yra aktuali dialogo problema, kuri neatsiejama nuo sąmoningumo ir kalbos problemų. Yra žinoma, kad žmogus, esantis pasimetimo būsenoje, sunkiai randa žodžius. Negalime būti kitiems suprantami ir aiškūs, kai nesame atviri patys sau. Psichologinių tiesų žinojimas, atsietas nuo humanitarinės kultūros, nėra efektyvus, sprendžiant daugelį socialinių problemų. Nematydami visumos, savo valstybėje nuvertiname humanitarus, netgi lituanistika Lietuvoje tampa viešojo gyvenimo paribiu. Humanitarinės kultūros stoką ir pačios humanitarinės kultūros ligas mėgina kompensuoti įvairios meno terapijos. Laisvinimosi iš asmeninės kančios, teigiamų emocijų gavimo per maža, kad žydėtume. Išskyla prasmės problema. Kiekvienas nori dirbti ir jausti savo darbo prasmę. Kaip gyventi, kai darbo nėra? Yra ir kita medalio pusė: turime darbą, bet nematome jo prasmės, neįprastai didelių reikalavimų stoka įpratina žmogų ne dirbti, o imituoti darbą. Ką daryti, kad materialiniai ištekliai neprasilenktų su idėjomis, kurioms įgyvendinti reikia lėšų? Ką daryti, kad rastume laiko žmonėms, kurie šalia, ir kaip nuo paprasto ir nuoširdaus bendravimo priklauso kiekvieno iš mūsų ir tautos ateitis? Humanitarinės kultūros stiprinimas būtų vienas iš būdų susikalbėti, giliau suprasti problemas ir būti sąmoningesniu žmogumi. Vydūnas moko suvokti minčių, jausmų ir kūno gyvatų visumą, pajusti, kad į kiekvieną iš mūsų skverbiasi aukštybių spindulys. Vis dėlto, reikia pastangų, kad mes visa savo esybę atsiduotume tam spinduliui. O kai atsiduosime, tai galėsime būti mimoziskai jautrūs, reaguodami į gyvenimą toki, koks jis yra, ir stiprūs kaip uolos prieš mėginančias mus nugalėti pykčio bangas.

Išvada. Globaliame ir fragmentiškame pasaulyje humanitarinė kultūra saugoja žmogaus vientisumą. Socialines vertes sukelia individualybės, nepasiduodančios konformizmui, o įžvelgiančios dvasines jungtis tarp daugelio reiškinių ir einančios skaidrėjimo keliu.

Reikšminiai žodžiai: ašainė sąmonė, Vydūnas, globalus pasaulis, fragmentiškumas

Literatūra:

- Vydūnas. 1936. *Sąmonė*. Tilžė. Rūta. 199 p. ISBN 978-609-419-154-1
Vydūnas. 1992. *Raštai*. Vilnius. Mintis. 3 t. 504 p. ISBN 5-41700574-6
Vydūnas. 1994. *Raštai*. Vilnius. Mintis. 4 t. 430 p. ISBN 5-417 00688-2

VYDŪNAS: VAKARŲ IR RYTŲ SANKIRTA

ROMANTIZMO FILOSOFIJOS BRUOŽAI VYDŪNO KŪRYBOJE

Doc. dr. Vabalaitė Rūta Marija

Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Lietuvos filosofijos istorijos skyrius

Santrauka

Vydūno filosofijos tyrimai rodo, kad ryškiausiai jo mintis įtakojo nekrikščioniškos Rytų religijos ir vakarų teosofų idėjos. Pranešime nagrinėjama jo minčių sąsaja su vokiečių romantine filosofija, prieinama išvados, jog platesnio Lietuvos filosofijos tyrinėtojų dėmesio verti ne tik vadinamieji 19 a. pradžios Vilniaus ir lietuviškasis romantizmas bet ir romantinės pasaulėžiūros sklaida Rytų Prūsijos teritorijose.

Tikslas - išanalizuoti vokiečių romantizmo filosofų minčių sąsajas su Vydūno kūryba.

Metodika. Atliktas lyginamasis žymiausių Jenos romantikų tekstų ir Vydūno veikalų „Sąmonė“, „Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių“, „Mūsų uždavinys“ tyrimas.

Rezultatai. Nors ryškiausią įtaką Vydūno kūrybai padarė teosofija ir indiškoji religija, iš antrojo jo knygos „Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių“ skyriaus galima spręsti, jog autorius buvo susipažinęs su Friedricho Schellingo, Friedricho Hölderlino, bei jiems ir kitiems Jenos romantikams didelę įtaką turėjusio Johanno Gotliebo Fichte's idėjomis. Romantizmui būdinga pasaulėžiūra skleidžiasi Vydūno pastangose reiškinių įvairovėje rasti sąryšius, suvokiant pasaulį kaip idealaus prado persmelktą visumą, akcentuojant individualios sąmonės reikšmę ir sykiu užgrindžiant gamtinės ir žmogiškosios būties priešpriešą. Šelingišką ontologiją atitinka Vydūno pasaulio kaip visumos, besireiškiančios per palaipsnį idealumo ir materialumo polių skaidymąsi ir atgalinį susiliejamą, interpretacija, o jo mintis, jog „nesąmoningumas yra tikrai pasislėpęs sąmoningumas“, skamba lyg tiesioginė Schellingo citata. Romantikams artima jo moderniosios civilizacijos, kaip vienpusiškai perreikšminusios intelekto galią, ir žmogaus, paskendusio utilitariniuose siekiuose, kritika. Būtina pastebėti ir Vydūno dėmesį tautos dvasios, kalbos, meno analizei kaip ryškų romantizmo filosofijos požymį.

Išvados. Vydūno kūryboje išskirtini šie romantizmo filosofijai būdingi bruožai: pasaulio kaip gyvos visumos aiškinimas, organiškumo bei sąmoningumo ir nesąmoningumo sąryšio akcentavimas. Analizės rezultatai rodo, kad greta Liudviko Rėzos svarbia romantizmo sklaidai Rytų Prūsijos teritorijose asmenybe buvo ir Vydūnas.

Reikšminiai žodžiai: vokiečių romantizmo filosofija, organiškos visumos principas, savimonė, idealumo ir daiktiškumo dinamika, menas.

Literatūra:

Bagdonavičius V. 2001. Sugrįžti prie Vydūno: straipsniai, esė, pokalbiai. Vilnius: Kultūra. 526 p. ISBN 9986-435-12-9.

Jovaišas A. 2001. Romantiniai akcentai Liudviko Rėzos dienoraštyje „Žinios ir pastabos apie 1813 ir 1814 metų karo žygius. Lietuvos kultūra: romantizmo variantai. Sud. Aušra Jurgutienė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, p. 37-46. ISBN 9955-475-07-2.

Vydūnas. 2001. Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių. Vilnius: Vaga. 639 p. ISBN 5-415-01570-1.

Vydūnas. 1990. Raštai. Vilnius: Mintis. 565 p. ISBN 5-417-00334-4.

VYDŪNIŠKOJI DVASINGUMO KULTŪRA ŠIANDIENOS VARTOTOJIŠKOS KULTŪROS KONTEKSTE

Doc. dr. Bagdanavičiūtė Rūta

Klaipėdos universitetas, Filosofijos ir kultūrologijos katedra

Santrauka

Šiandien gyvename vartotojiškoje kultūroje – *spektaklio visuomenėje*, kurioje trina ribos tarp buvimo ir atrodymo, tarp tiesos ir klastočių, kur žmogus būties, dvasingumo dimensiją gerokai pranoksta poreikiai turėti ir atrodyti, kur kalbama apie *prekės humanizmą*.

Tikslas – analizuoti Vydūno puoselėtą žmogaus dvasingumą šiandienos vartotojiškos kultūros kontekste.

Metodika. Reprezentatyvių tekstų analizė bei interpretacija. Analizuojami bei hermeneutiškai interpretuojami skirtingi vydūnišką dvasingumo kultūrą ir vartotojišką kultūrą reprezentuojantys tekstai ir bendrasis šių kultūrų kontekstas.

Rezultatai. Šiandieninis vartotojas egzistuoja ambivalentiškoje nepasitenkinimo ir saviapgauliškos vilties būsenoje: jis be saiko vaikosi malonumų, nuolat skuba, tačiau kartu yra kamuojamas beprasmybės, tuštumos ir apskritai skundžiasi prasta dvasine sveikata.

Toks žmogus jaučia ypatingą – kartais neįsisąmonintą, nesuformuluotą – dvasingumo alkį. Jį taip pat išreiškia atgimstantis domėjimasis įvairiomis dvasinėmis praktikomis kaip atsvara *nepakeliama būties lengvybe* virstančiai vartotojiškai būklei. Šiame kontekste provokuojantis ir kartu labai aktualus atrodo Vydūno puoselėtas dvasingumas, sulydantis savyje žmoniškumą ir dieviškumą: Vydūnas intravertiškai telkėsi į žmogaus būtį, suvokdamas ją kaip žmogiškumo ir dieviškumo jungtį, t. y. išvelgė giluminę dieviškumo prigimtį žmoguje ir dieviškumą suvokė kaip aukščiausią žmoniškumo pasireiškimą. Tokia dvasingumo kultūra yra iššūkis šiandieniniam vartotojiškos kultūros atstovui.

Išvados.

Vartotojiška kultūra atitolina nuo būties dimensijos, verčiau sureikškina žmogaus poreikius turėti ir atrodyti. Šiandieninis vartotojas egzistuoja ambivalentiškoje nepasitenkinimo ir saviapgauliškos vilties būsenoje. Išsekintas šios būsenos, jis skundžiasi prasta dvasine sveikata, jaučia dvasingumo alkį. Šiame kontekste provokuojanti ir kartu labai reikšminga atrodo Vydūno puoselėta dvasingumo kultūra kaip atsvara vartotojiškai būklei.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, dvasingumo kultūra, vartotojiška kultūra, dvasinė sveikata, būti, turėti, atrodyti.

Literatūra:

Vydūnas. (1990–1994). Raštai, I–IV t. Vilnius.

Ėrichas Fromas. (1990). Turėti ar būti? Vilnius: Mintis.

Guy Debord. (2006). Spektaklio visuomenė. Vilnius: Kitos knygos.

Zygmunt Bauman. (2001). (Un)happiness of uncertain pleasures. Sociologisk Arbejdspapir, Nr. 10. Aalborg Universitet.

VYDŪNO DRAMA SANKIRTOJE TARP FILOSOFINIO IR MENINIO MĄSTYMO

Pociūtė Rima

Nepriklausoma lietuvių literatūros tyrėja

Santrauka

Lietuvių literatūra didžiąja dalimi yra moderni XX a. literatūra, kurios literatūrinių darbų gausėjimas bei koncepcijų plėtra buvo tiesiogiai veikiami nepriklausomos valstybės susikūrimo. Tarybiniais metais buvo suformuota nuostata, kad lietuvių rašytojai, susipažinę su vakarietiškais srovėmis, mėgino jas perkelti į kūrybos nacionalinę kalbą sritį. Tokiu būdu ir Vydūno, pripažįstamo iškiliu rašytoju, palikimas yra analizuojamas jaučiant nuolatinę būtinybę susieti jį su europinėmis literatūros srovėmis. Vytautas Kubilius Vydūną laikė simboliškosios krypties neoromantiku. Atkūrus nepriklausomybę, buvo parašyta studijų, kuriose į Vydūno kūrybą daugeliu atveju pažvelgta naujais reikšmingais aspektais. Minėtina Aušros Martišiūtės monografija „Vydūno dramaturgija“, kurioje rašytojo dramatinė kūryba programiškai susieta su vokiečių ekspresionizmu. Tuo tikslu apsiribota daugiausia dramine kūryba kaip literatūrine ir atsiribota net nuo paties Vydūno teiginių, tiesiogiai nesusijusių su literatūrai priskiriamu jo kūrybiniu palikimu. Filosofinio podirvio neanalizavimas kelia grėsmę: galima savitiksliškai interpretuoti literatūrinę kūrybą.

Tikslas – apmąstyti rašytojo, kuris idėjų sklaidos požiūriu buvo itin angažuotas, kūrybos analizės galimybes.

Metodika. Universali modernizmo paradigma.

Rezultatai. Vydūnas yra Mažosios Lietuvos kultūros paties paskutiniojo etapo iškiliausias kūrėjas, neišvengęs būtinybės ir plėtoti savąją kalbą atsižvelgdamas ir į pradedančios kultūriškai dominuoti lietuviybės srityje „didžiosios“ Lietuvos kalbinius modelius. Vydūnui teko kurti kūrybos instrumentus, ir Vydūnas tai darė sistemiškai, pasiekdamas literatūrinės kalbos kokybę, kuri buvo pakankama jo literatūrinėms reikmėms. Tai tik žvelgiant su arogancija, kaip tai buvo būdinga jaunajam Baliui Sruogai, ir nepasistengus įsigilinti į kalbos modernizavimo, plėtojimo procesus, Vydūnas galėjo atrodyti anachroniškų tekstų rašytojas (šiandien Vydūno tekstus plačiosioms reikmėms reikėtų perrašinėti dabartine kalba, tai darant turintiems pakankamą tokio kalbinio transformavimo patirtį kalbininkams). Paradokso ir kraštutinumo „logika“, pasireiškusi rekonstruojant modernybės reikmėms jau mirstančios tautinės grupės kalbą, veikė ir Vydūno literatūrinio vaizdavimo būdą. Juk tai, kas jo regima vaizduotėje ir įgijo literatūrinius pavidalus, literatūra virto veikiant grynojo literatūrinio konstravimo imperatyvui, o ne realybės reflektavimui. Vydūnas dramose, gimusiose kaip sceniniai „ritualai“ ir po to tik „užrašytose“, braižė idealias schemas, pagal kurias, kaip ir pagal kitas jo išplėtotas saviugdos programas, turėjo formuotis „sau“ egzistuojantys individai.

Išvada. Vydūnui literatūrinės kūrybos paskirtis buvo iš esmės artima žodinių tekstų paskirčiai analitinėje psichologijoje, Lietuvoje geriausiai pažįstamoje iš C. G. Jungo teoretizavimų „savasties“ tema, literatūrinė forma dramoms buvo suteikiama kaip antrinė.

Reikšminiai žodžiai Vydūnas, literatūrinė kūryba, dramos, modernizmas, savasties psichologija.

Literatūra:

Jones R. A. 2013. Jung's "Psychology with the Psyche" and the Behavioral Sciences.

Behavioral Sciences, 3, p. 408-417. ISSN 2076-328X. DOI: 10.3390/bs3030408.

Kubilius V. 1995. XX amžiaus literatūra: Lietuvių literatūros istorija. Vilnius: Alma littera. 718 p. ISBN 9986-02-124-3.

Martišiūtė A. 2000. Vydūno dramaturgija. Vilnius: Litimo. 256 p. ISBN 9955-401-42-7.

VYDŪNAS IR ANTINATALIZMAS

Prof. dr. Vyšniauskas Gintautas

Klaipėdos universitetas, Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakultetas,
Filosofijos ir kultūrologijos katedra

Santrauka

Antinatalizmas – tai neigiamas požiūris į gimimą, turintis gilią šaknį tiek senovės Graikijos, tiek Indijos išmintyje. Silėno pasakymas Midui, kad žmogui geriausia būtų negimti ir Budos mokymas apie Samsarą ir Nirvaną neleidžia tuo abejoti.

Antinatalizmo nuostatą galima įžvelgti Parmenido ir Platono teorijose. Būtis yra Tiesa, o tapsmas – tik iliuzija, melas; gimimas priklauso pastarajam. Gimimas yra bausmė – sielos įkalinimas kūne. Kas norėtų būti įkalintas? Gimimas yra svarbiausias buvimo Samsaroje elementas. Bet Samsaroje geriau nebūti, nes ji yra amžinai besisukantis kančių ratas. Norint iš jo ištrūkti reikia pasiekti negimimo būseną – Nirvaną. Taigi tiek graikų, tiek indų išmintis sako, kad geriau negimti.

Tikslas – atskleisti ryšį tarp Vydūno praktinio antinatalizmo ir jo filosofijos.

Metodika. Lyginamoji tekstų analizė.

Rezultatai. Gimdomasis pasirinkimo neturi, bet galintys gimdyti turi. Todėl Vydūnas ir Klara Fülhaze prieš vedybas sutarė, kad vaikų negimdys. Priežastis – paveldima Vydūno liga dėl kurios jų vaikams tektų vargti. Betgi pats Vydūnas tą vargą išvargė išties 85-rius metus ir nugyveno ilgą, kūrybingą gyvenimą. Po vedybų sutuoktiniai savo sprendimą galėjo pakeisti, bet nepakeitė, tuo patvirtindami, kad tas vargas pastangų nevertas. Čia praktinė Vydūno nuostata sutapo su Platono požiūriu, kurį pastarais išreiškė pasitelkdamas Herodiko pavyzdį.

Praktinis Vydūno antinatalizmas atitinka jo filosofines pažiūras. Traktato *Sąmonė* penkioliktame skyriuje *Žmogaus esmės kilmė* autorius siūlo atsisakyti materialistinės sampratos, kad „dvasinė žmogaus esmė pasidaranti iš materės“, nes neaišku „kaip sąmoningumas gali pasidaryti iš nesąmoningumo.“ Pasak Vydūno, žmogaus esmė yra savarankiškas, nuo kūno nepriklausomas pradas, kurio įsikūnijimo procese gimdytojai atlieka tik instrumentinį „požmoniškumo“ prigimtį priemonės vaidmenį. „...Joks žmogus negali gaminti kito žmogaus. Jo galia tėra neprileisti apvaisinimo arba gimimą trukdyti.“ Šios galios pakanka norint praktiškai apsispręsti antinatalizmo naudai: tuo labiau, kad pats apvaisinimui būtinas, „kūno dygių“ skatinamas sueities aktas „įveda gimdytojus į sąmonės apsiniaukimą ir neatsakingumą“.

Sąmoningas ir atsakingas asmuo „kūno dygiams“ lengvai nepasiduos, bet gerai pagalvos prieš kokią nors sielą įtraukdamas į Samsaros ratą. Veikiausiai jis apsispręs to nedaryti, kaip apsisprendė Vydūnas savo būsimus palikuonis išvaduoti nuo šio pasaulio kančių ir bjaurasčių atsisakydamas juos gimdyti.

Išvada: Vydūnas gyveno apmąstyta, t. y. autentišką filosofo gyvenimą.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, antinatalizmas, žmogaus esmė, sąmonė, kūnas.

Literatūra:

Palijanskaitė R. „Vydūnas ir moterys“. Vydūno Draugija. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018 m. vasario 28 d.].

Prieiga per internetą: <<http://vydunodraugija.lt/2010/06/vydunas-ir-moterys/>>

Platonas. 1981. Valstybė. Vilnius: Mintis. 386 p. Pl-31.

Vydūnas. 1990. Raštai, t. 1. Vilnius: Mintis. 565 p. ISBN 5-417-00334-4

Bagdonavičius V. 2001. Sugrįžti prie Vydūno. Vilnius: Kultūra, 525 p. ISBN 9986-435-12-9.

VYDŪNO „SAU ŽMOGUS“ IR JEANO -JACQUES'O ROUSSEAU IMITACIJOS KRITIKA

Vygandas Aleksandravičius,
Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Lietuvos filosofijos istorijos skyrius

Santrauka

Nietzsche's diskursas apie gyvenimo vertės problemą, „vergų“ ir „ponų“ moralės koegzistenciją tame pačiame žmoguje, *ressentiment*'o žmogų, žmogaus *suvidėjimą*, moralės normas – sukėlė audringas diskusijas filosofų tarpe. Neliko abejingas ir Vydūnas. Jį domina žmogaus santykis su pasauliu, žmogaus esmės supratimas santykyje su savimi, „ne–sau–žmonės“, „žmogus tautoje ir tautai“, „žmogus pasauliui“, sąmonėjimo procesas.

Tikslas – sugretinti iš pažiūros gana skirtingus mąstytojus: Vydūną ir Jean-Jacque Rousseau, atskleisti, kaip Vydūnas pratęsia sudėtingų politinės minties uždavinių svarstymą, kuris aktualus ir šiandien.

Metodika. Lyginamoji tekstų analizė ir interpretacija.

Rezultatai. Visų pirma, išryškintas pats bendriausias jėgos ir teisės santykio klausimas: kiek dominuojanti jėga vien tik kaip tokia gali apeliuoti į teisėtumą? Taip klausimas keliamas jau nuo Antikos, ir tiek Rousseau, tiek Vydūnas savo laiku mėgino pateikti savitas jo sprendimo versijas. Pamėginta jas išskleisti ir palyginti. Pastebėtina, kad ypatingą dėmesį Vydūnas teikė argumentams, kodėl stipriajam iš tiesų neverta užgrobinėti svetimų žemių, kaip tai jam pačiam pakenktų ir kaip geresnis būti ne rungtynių, bet gyvenimo dėl žemės pasirinkimas, autentiškas įsibuvimas savo Tėvynėje. Tokie jų sprendimai yra gana artimi ir glaudžiai siejasi su jų mąstymo visuma, kur, kaip parodysime, Rousseau dar labiau artimas Vydūnui ir netgi gali būti laikomas jo pranokėju. Visų pirma, čia išryškinta Autentiškumo tema, kurią mums žinomu pavidalu pirmasis iškėlė būtent Rousseau; Vydūnas tuo tarpu, įdomiai susiedamas su rytietišku mąstymu, bei pateikdamas „Sau Žmogaus“ sampratą, ją interpretavo.

Išvados. Rousseau atliekama Imitacijos kaip sektingos ir peiktingos autentiškumo požiūriu distinkcija yra geras būdas geriau suprasti Vydūno sau žmogų ir kaip tas vėliau pereina į gyvenimą Tėvynei ir žmonijai.

Reikšminiai žodžiai: autentiškumas, imitacija, sau žmogus, Tėvynė, jėga, teisė.

Literatūra:

Derrida J. 2006. Apie Gramatologiją. Vilnius: Baltos lankos. 416 p. ISBN 9955-23-056-8.

Ruso Ž.Ž. 1979. Rinktiniai raštai. Vilnius: Mintis. 286 p.

Rousseau J-J. 1921. *Emile, or Education*. London & Toronto: J.M. Dent and Sons. [Interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. vasario 14 d.] prieiga per internetą: <<http://oll.libertyfund.org/titles/2256>>.

Viliūnas D., Aleksandravičius V. 2016. Jeanas- Jacquesas Rousseau ir Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Vilnius: LKTI. 296 . ISBN 978-9955-868-83-5.

Vydūnas. 1990. Raštai, t. 1. Vilnius: Mintis. 565 p. ISBN 5-417-00334-4

Vydūnas. 2013. Sąmonė. Vilnius: Vaga. 336 p. ISBN: 9785415023172.

VYDŪNO IR MAHATMA GANDI MORALINĖS FILOSOFIJOS PANAŠUMAI

Prof. dr. Tomas Kavaliauskas

Klaipėdos universitetas, Filosofijos ir kultūrologijos katedra

Santrauka

Kaip yra pastebėjęs V. Bagdonavičius straipsnyje „Mahatma Gandis ir Vydūnas“, Gandžio ir Vydūno filosofinis mąstymas apie gyvenimą susiję su morale, moraline problematika. Gandi savo autobiografijoje yra rašęs, kad moralė yra visų poelgių pagrindas. O ir savo gyvenimo būdu, dvasinėmis pratybomis, pasninku, pilietiniu nepaklusnumu nenaudojant ginklo ir jėgos, Gandi liudijo išskirtinę moralinę laikyseną gerbiant kito gyvybę. Dvasinis išsivystymas svarbesnis, nei fiziologinis. Vydūnui taip pat rūpėjo žmonijos tobulėjimo klausimas. Savo teosofiniuose raštuose Vydūnas išreiškė viziją dėl tautos ir žmonijos dvasinių galių išvystymo. Anot V. Bagdonavičiaus, „jiems abiem rūpėjo žmogiškasis pasaulis ir jo ateitis. Jie ieškojo kelių to pasaulio moraliniam išganymui ir abu tuo išganymu tikėjo. Jie abu kovojo už dvasinę savo tautų laisvę, tą kovą laikydami tik etapiniu reiškiniu pakeliui į visos žmonijos laimę. Būdami dideli savo tautų patriotai, jie buvo ir dideli internacionalistai, savo tautų niekad nelaikė išskirtinėmis, aukštesnėmis už kitas. Abu jie buvo idealistai-teistai, tikėjo dievybe, religiją laikė vienu iš kertinių žmogiškumo akmenų, netgi nacionalinio savitumo pagrindu, bet nesutiko su jokios konkrečios religijos dogmomis. Ir vienas, ir kitas pagrindu pasiėmė savo gimtąją tikybą: Gandis – induizmą, Vydūnas stengėsi tautiečių sąmonėje atgaivinti pagarbą jau seniai krikščionybės užgniaužtam senajam lietuvių tikėjimui. [...] Jie abu pripažino teisę egzistuoti kiekvienai religijai ir smerkė bet kokios religijos netolerantiškumą kitų atžvilgiu.“

Tikslas - palyginti Vydūno ir Mahantma Gandžio moralinę filosofiją.

Metodika. Lyginamoji tekstų analizė ir interpretacija.

Rezultatai. Gandžiui moralė ir politika buvo neatsiejami dalykai. Kaip dvasinis ir kaip politinis lyderis, Gandi atvedė Indiją į nepriklausomybę nuo Didžiosios Britanijos. Vydūnui politinis mąstymas taip pat nebuvo svetimas, puikiai suvokė tautos tapatybės ir laisvės problemą. Anot V. Bagdonavičiaus, Vydūnas pasisakė už tautos „teisę į savo egzistavimą, į savo kūrybą, kurioje ji gali išreikšti savo nacionalinį savitumą, turi teisę būti laisva. Gandis buvo laimingesnis – tą idėją savo tėvynėje realizavo. Vydūnas, tiesa, istorijos rato nebeapasuko – neišlaisvino Rytprūsių lietuvių iš pernelyg galingo germanizacijos krioklio, nes daugelis iš gelbėjamų jo tautiečių pasidavė to krioklio traukai, susiviliojo vokiškąja kultūra.“

Išvados. Tiek Vydūnas, tiek Gandi moralinius klausimus analizavo susietai su politiniais tautos emancipacijos klausimais. Gandi šiuo požiūriu nuveikė nesulyginamai daugiau. Kelius dešimtmečius mokė indus priešintis Didžiosios Britanijos imperializmui beginkliu pasipriešinimu. Gandi tapo religinio politiko paradigminiu pavyzdžiu, tuo tarpu Vydūnas politikoje tokių pasiekimų neturi, nors jam rūpėjo Mažosios Lietuvos kultūrinės savasties išsaugojimas. Jie abu mokė apie individo ir tautos dvasinį tobulėjimą, dvasinių galių išvystymą. Vydūno nuopelnus reiktų įžvelgti jo gebėjime susieti senojo lietuvių tikėjimo ištakas su Indijos induizmo mokymu.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, Mahantma Gandis, moralės filosofija, politika, tauta.

Literatūra:

Bagdonavičius V. 1969. Mahatma Gandis ir Vydūnas. Problemos, 4, p. 55-66. ISSN 2424-6158
Vydūnas. 1990. Raštai, t. 1. Vilnius: Mintis. 565 p. ISBN 5-417-00334-4

„VALIA GYVENTI“: VYDŪNAS, SCHOPENHAUERIS, NIETZSCHE

Prof. habil (hp) dr. Stančienė Dalia Marija

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Sveikatos tyrimų ir inovacijų mokslo centras

Santrauka

Žmogaus esmė, jo sąmoningumas, kuriamoji galia, vitališkumas – tai vienos iš svarbiausių egzistencinės filosofijos temų, prie kurių nuolat grįžta Vydūnas. Susipažinęs su Vakarų filosofija, Rytų religijomis ir teosofų idėjomis, jis bando atsakyti į klausimą kas yra žmogus, koks jo santykis su jį supančiu pasauliu. Spręsdamas šias problemas, Vydūnas didelį dėmesį skiria asmenybės formuojančių galių analizei. Pranešime nagrinėjama viena iš Vydūno aptartų galių – „valia gyventi“ ir jos sąsajos su Schopenhauerio ir Nietzsche's egzistencine filosofija.

Tikslas – atskleisti Vydūno tezės „valia gyventi“ veikimo būdą ir jos sąsajas su Schopenhauerio ir Nietzsche's egzistencine filosofija.

Metodika. Interpretacinis, lyginamasis ir fenomenologinis tekstų tyrimas.

Rezultatai. Vydūnas veikale „Sąmonė“, analizuoja žmogaus esmę, jo gyvenimo prasmę ir paskirtį. Išorinio pasaulio būtis ir struktūra yra nulemta nesąmoningo gamtos jėgų veikimo, atliekant hierarchinę suderinamumo funkciją „nuo mineralų prie augmenijos, nuo augmenijos prie gyvūnijos“. Žmogaus kūniškoje prigimtyje šis veikimas reiškiasi per įvairius fiziologinius procesus, tačiau sąmonės dėka, žmogus gali pažinti ir valdyti savyje pasireiškiantį nesąmoningų jėgų veikimą. Vydūnas pabrėžia, kad „sąmoningumas šviesina nesąmoningumą“ (Vydūnas, p. 28), tačiau sąmoningumas neatsiranda iš nesąmoningumo. Tai yra du pagrindiniai gyvenimo pradai, kurie formuoja kūrybinį vyksmą ir pasaulio konstravimą. Sąmoningumas ir nesąmoningumas turi tam tikrus lygmenis, o pati sąmonė atitinkame lygmenyje turi dar sąmoningumo laipsnius. Sąmoningumo ir nesąmoningumo santykio nustatymas priklauso nuo daugelio faktorių, kaip pvz. nuo pasaulyje veikiančių gaivališkumo jėgų ar žmonijos įgytų žmoniškumo galių. Sąmoningumo laipsniai apsprendžia žmogaus veiklą, o jo valia padeda siekti aukštesnių sąmoningumo laipsnių, kurių dėka žmogus pažįsta save. Susipažinęs su Schopenhauerio idėjomis apie valią, jis kritikuoja tokius teiginius: valia yra neprotinga ir todėl žmonės tampa savo valios vergais, gyvenimas yra kančia ir kt. Schopenhauerio idėjų populiarumą jis apibūdino, kaip to laikotarpio kultūrinį nuosmukį. Jo nuomone, „valia gyvybei įsigyti“ reiškia, kad jos pagalba yra taurinama asmenybė, tobulinamas žmoniškumas. Atkreipdamas dėmesį į Nietzsche's skelbiamą idėją, jog gyvenimo prasmė yra „valia galiai įsigyti“, Vydūnas pabrėžia apie jos klaidingą interpretaciją. Vydūnui „valia galiai įsigyti“ yra priimtinas teiginys tik tuo atveju, kai suprantamas, kaip galia suteikianti asmeniui aukštesnį sąmoningumo lygmenį, pakelianti žmogų į laimingą dvasinę būseną (Vydūnas, p. 111).

Išvados. Kritikuodamas Schopenhauerio ir Nietzsche's „valia gyventi“ koncepcijas, Vydūnas teigia, kad „valia gyventi“ apsprendžia sąmoningumo ugdymą. Sąmoningumo ugdymas yra paremtas kūryba, kurią valdo „ašainė“ sąmonė. Sąmonės įgyta kuriamoji galia tobulina ir įprasmina pasaulį.

Reikšminiai žodžiai: valia gyventi, sąmonė, gamta, asmenybė, kūryba, žmoniškumas.

Literatūra:

Vydūnas, 1936. Sąmonė. Tilžė: Rūta. 199 p. ISBN 978-609-419-154-1

Schopenhauer A. 1995. Pasaulis kaip valia ir vaizdinys. Vilnius. Vilnius: Pradai. 729 p. ISBN 9936-405-23-8.

Nietzsche F. 1996. Apie moralės genealogiją. Vilnius. Vilnius: Pradai. 199 p. ISBN 9986-405-93-9.

PAPILDOMA IR ALTERNATYVI MEDICINA (PAM): TERAPIJOS ASISTUOJANT GYVŪNAMS

HIPOTERAPIJOS POVEIKIS ĮVAIRIAUS AMŽIAUS ŽMOGAUS ORGANIZMUI

lekt. Jurgita Rutkienė, lekt. Agnė Savenkovienė

Siaulių universitetas, Sveikatinimo, hipoterapijos ir sporto centras

Santrauka

Hippos – tai graikų kilmės žodis, reiškiantis arklį. Tai žirgo judesys trimatėje erdvėje (aukšty – žemyn, pirmyn – atgal, į kairę – į dešinę): arklio klubų, dubens, galūnių judesys, sukeliantis atsakomuosius raitelio judesius. Jos metu žirgas ir jo judesiai atveria žmogui naujų judėjimo ir suvokimo galimybių. Jojimo poveikis yra daugiafunkcinis, o vienareikšmišką poveikį ar naudą sunku išskirti. Teigiami pokyčiai po hipoterapijos užsiėmimų stebimi tiek fizinėje, tiek psichoemocinėje srityse. Hipoterapija – tai reabilitacinis, pedagoginis ir sportinis žirgo galimybių panaudojimas ortopedijos, neurologijos, psichiatrijos, specialiosios pedagogikos ir neįgaliųjų sporto srityse asmenims sergantiems įvairiomis ligomis ar turintiems negalią. Šios gydymo formos pagrindinis tikslas – išsaugoti organizmo fizinius, psichinius ir socialinius gebėjimus bei įgyti naujų įgūdžių ir patirties.

Tikslas – supažindinti su hipoterapijos poveikiu įvairaus amžiaus žmogaus organizmui.

Jojimo poveikis žmogaus organizmui. Žirgo judesių poveikis. Stimuliuojamos trys sensorinės sistemos: vestibuliarinė, vizualinė ir propriocepinė. Neurologinių pažeidimų atveju, žirgas suteikia galimybę judesius išmokyti dėl pasikartojančių dubens ir liemens judesių. Impulsai perduodami raiteliui 90-110 imp./min dažniu.

Žirgas atkuria žmogaus eisenos įspūdį. Kai žirgas juda, žmogaus kūnas yra priverstas atitinkamai reaguoti judant įvairiomis kryptimis, ritmu ir greičiu dėl nuolat jojimo metu pasikartojančių trimačių judesių.

Raitelio ir žirgo sąveika. Sėdint ant žirgo formuojasi tam tikra kūno fiksavimo schema. Išlaikant kūną vertikaloje padėtyje ypatingą vaidmenį vaidina koordinacinė sistema, dubens ir nugaros raumenų aktyvumas.

Svarbu – tinkamas žirgo parinkimas. Priklausomai nuo žirgo eisenos ritmo, galima aktyvinti žmogaus proprioceptorius ir stimuliuoti raumenų tonuso padidėjimą arba ribojant propriocepinės informacijos stimulų greitį, sumažinti raumenų tonusą.

Žirgas žadina teigiamus jausmus. Prisilietimas prie žirgo, įvairios jo spalvos, specifinis kvapas, kano-pų keliama garsai – visa tai stimuliuoja įvairias (motorinę, propriocepinę, vestibulinę, sensorinę, psichinę) organizmo sistemas. Todėl be fizinės terapinio jojimo naudos, yra ir psichologinė, pedagoginė, socialinė jojimo nauda.

Išvados. Atsižvelgiant į paciento amžių galima išsikelti skirtingus gydymo arba ugdymo tikslus. Dėl įvairių padėčių, taikomų hipoterapijos metu, galima stimuliuoti vaikų motorinę raidą, mokyti vaikus rankų atamos, vertimosi, šliaužimo, ropojimo ar sudėtingesnių motorinių funkcijų. Pagyvenusiems pacientams tai puiki priemonė, skatinanti fizinį ir socialinį aktyvumą, gerinanti emocijas.

Reikšminiai žodžiai: hipoterapija, jojimo terapija, žmogaus organizmas.

Literatūra:

- Bukowska-Johnson, G. (2011). Hippotherapy as one of the forms of rehabilitation. *Journal of Health Promotion and Recreation* (3), 5.
- Rebbeca, D., Park, ES., Rha, DW., Jung, S. (2012). Effects of Hippotherapy on Gross Motor Function and Functional Performance of Children with Cerebral Palsy. *Medical Journal*, 55(6), 1376–1742.
- Sterba, J. (2007). Does horseback riding therapy or therapist-directed hippotherapy rehabilitate children with cerebral palsy? *Developmental Medicine & Child Neurology*, 2007 (49), 68-73.

KANITERAPIJOS MOKYMO IR MOKSLO PERSPEKTYVOS LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETE

lekt. *Mindaugas Paleckaitis*

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Gyvulininkystės technologijos
Fakultetas, Gyvūnų auginimo technologijų institutas

Santrauka

Pastaraisiais metais gyvūnų asistuojamos terapijos pradėjo populiarėti ir Lietuvoje. Yra siekiama, kad šios terapijos būtų vykdomos kuo profesionaliau, kad būtų atliekama vis daugiau mokslinių tyrimų, paruošiama gilesnių žinių turinčių specialistų. Šia kryptimi yra dirbama ir Lietuvos sveikatos mokslų universitete (LSMU).

Tikslas – išanalizuoti kaniterapijos mokymo ir mokslo perspektyvas LSMU, bei pateikti atliktų mokslinių darbų apžvalgą.

Metodika. Moksleivių motorinių gebėjimų vertinimui užduotys bakalaauriniuose bei magistriniuose darbuose sudarytos remiantis Bruininks-Oseretsky, motorinių įgūdžių vertinimo testų trumpesne versija, bei izometriniais liemens raumenų ištvermės testais pagal Ito, McIntosh ir McHill. Remiantis VOLHARD šuniukų gabumų įvertinimo testu buvo sudarytas testas, kurio tikslas – kuo tiksliau įvertinti kaniterapijos metu asistuojančio šuns reakcijas: savijautą, nusiteikimą darbui, reakcijas į aplinkinius dirgiklius ir kt. Buvo gauti LSMU Bioetikos centro leidimai atlikti tyrimus. Tyrimų imtys – nuo 10 iki 40 respondentų.

Rezultatai. Siekiant geriau paruošti specialistus, ateityje galėsiančius dirbti su terapijose asistuojančiais gyvūnais, 2014 m. Studijų kokybės vertinimo centras akreditavo naują LSMU bakalauro programą – „Gyvūnų mokslas“. 2016 m. buvo iš esmės pakeista ir magistro programa – Gyvūninių išteklių valdymas, siekiant ją kuo labiau priartinti prie pagrindinės tematikos – gyvūnų asistavimo terapijose. Programų poreikis siejamas su pasaulyje ir Lietuvoje populiarėjančiomis papildomos ir alternatyvios medicinos (PAM) paslaugomis, kurių teikimui panaudojami gyvūnai bei siekiu gyvūnų terapiją integruoti į žmonių reabilitacijos procesą. Pasaulio sveikatos organizacijos pateiktame sveikatos apibrėžime nurodoma, kad sveikata – tai visiškos fizinės, psichinės ir socialinės gerovės būseną, o ne tik ligos ar neįgalumo nebuvimas. Nauja sveikatos samprata ir sveikatinimo politika atveria galimybes ne tik medicinos srities, bet ir kitoms sveikatos priežiūros iniciatyvoms. Todėl gyvūnai, kaip alternatyvi, inovatyvi pagalbos priemonė, įtraukiami į pagalbos procesą. 2015 – 2017 metais LSMU sėkmingai apginta 7 Medicinos ir 5 Veterinarijos akademijų baigiamieji darbai, kuriuose tirtas kaniterapijos poveikis žmonėms, turintiems psichikos negalią, pagyvenusiems ir seniems žmonėms, turintiems pažintinių funkcijų ir afektinių sutrikimų, vaikams ir paaugliams turintiems elgesio ir emocijų problemų, taip pat kaniterapijos poveikis šunims dirbant su sergančiais bei turinčiais įvairių sutrikimų vaikais. Gauti rezultatai parodė teigiamą kaniterapijos efektą, kadangi buvo pastebėtas akivaizdus pacientų nuotaikos pagerėjimas, geresnė bendravimo įgūdžių kaita, paauglių nerimastingumo sumažėjimas. Taip pat pagerėjo ir tiriamų negalią turinčių moksleivių smulkioji ir stambioji motorika, koordinacija, balanso ir statinės liemens ištvermės rodikliai.

Išvados. Kaniterapija bei kitos gyvūnų terapijos Lietuvoje populiarėja. Todėl naujosios LSMU studijų programos yra labiau orientuotos panaudoti abiejų universiteto akademijų – medicinos ir veterinarijos mokslinį ir mokymo potencialą. Atlikti tyrimai parodė, kad kaniterapijoje poveikis yra teigiamas įvairių ligų bei sutrikimų atvejais.

Reikšminiai žodžiai: papildoma ir alternatyvi medicina, kaniterapija.

Literatūra:

- Altschiller D. Animal-assisted Therapy. Greenwood ABC-CLIO 2011; p. 5.
Ballarini G. Pet therapy Animals in human therapy. Conference report. Acta BioMedica. 2003; 74:97–100.
Frith U., Happe F. Autism spectrum disorder. Current Biology. 2005; 15:R786-R790.

DELFINŲ TERAPIJOS UŽSIĖMIMAI KAIP VAIKŲ SU AUTIZMO SPEKTRO SUTRIKIMU SENSORINĖS INTEGRACIJOS PRIELAIDA

doc.dr. Brigita Kreiviniienė, Rūta Vaicekauskaitė, dr. Žilvinas Kleiva
Klaipėdos universitetas, Lietuvos jūrų muziejus

Santrauka

Sensoriniai poreikiai, kaip probleminis elgesys, lėtesnis mokymosi medžiagos įsisavinimas ar kitos, nėra lengvai apčiuopiamos (Ayres & Robbins, 2005). Sisteminiai moksliniai tyrimai (Schaaf, Dumont, Arbesman & May-Benson, 2018) sensorinės integracijos srityje nuo 1972 metų įrodė, jog taikoma sensorinė integracija gali padėti atliepti individualius poreikius. Dažniausi sensorinių poreikių įtakojami sunkumai yra dėl: miego, rengimosi, valgymo, išitraukimo į žaidimą, dalyvavimo laisvalaikio ir mokyklos veikloje (Schaaf, Dumont, Arbesman & May-Benson, 2018).

Tyrimo tikslas. Iširti kaip delfinų terapijos užsiėmimai įtakoja vaikų su autizmo spektro sutrikimais sensorinių poreikių kaitą.

Tyrimo metodai. 2017 metais Lietuvos jūrų muziejui bendradarbiaujant kartu su Belgijos Kortryko universiteto Psichologijos katedros ir Klaipėdos universiteto Socialinio darbo katedros mokslininkais buvo parengta *Terapijų užsiėmimų stebėjimo forma* (Aberkane & Copman, 2017). Ši forma buvo parengta autizmo spektro sutrikimą turinčių dalyvių sensoriniams poreikiams matuoti pagal trijų sensorinių sistemų (taktilika, vestibuliarinė, propriocepcija) simptomatiką.

Tyrimo imtis: tyrime dalyvavo devyni vaikai su autizmo spektro sutrikimu bei nustatytais sensoriniais poreikiais. Formoje yra numatytas sensorinių simptomų vertinimas etapais: *įlipimo į baseiną momentu, terapinio užsiėmimo su delfiniais metu ir užsiėmimo užbaigimo metu*. Visuose etapuose buvo vertinama: vaiko emocinė būklė, kontaktas su gyvūnais, kontaktas su specialistu, bendras dėmesio sukaupimo išlaikymas viso užsiėmimo metu ir motorinis planavimas (ideacija / planavimas ir seka / įgyvendinimas / atgalinis ryšys). Visiems vaikams buvo taikoma 10 terapinių užsiėmimų su delfiniais ir po 6 individualius sensorinius užsiėmimus papildomo užimtumo kabinetuose.

Tyrimo rezultatai. Atliktas tyrimas atskleidė, jog statistiškai reikšmingas pokytis užfiksuotas vaikui kontaktuojant su delfinu. Didesnis pokytis užfiksuotas jaunesnėje amžiaus grupėje nuo 4 iki 6 metų amžiaus. Vertinant vaiko pokyčius pirmųjų ir paskutiniųjų užsiėmimų metu, pagerėjimas buvo užfiksuotas vaiko psichoemocinėje būsenoje (t-test, $p < 0,005$), elgsenos pokyčiuose (teigiamų elgsenų buvo suskaičiuota tris kartus daugiau), sensorinių simptomų vėlesniuose užsiėmimuose buvo tris kartus mažiau nei pirmuose užsiėmimuose.

Išvados. Stebėjimo formos surinkti duomenys leidžia teigti, kad vaikų, dalyvavusių tyrime, psichoemocinės būsenos, teigiamos elgsenos pokyčiai buvo statistiškai reikšmingi, o sensorinių simptomų tris kartus mažiau nei užsiėmimų pradžioje. Tai pirmoji tokio pobūdžio mokslinė studija Lietuvoje, šie pirmieji rezultatai nepaisant tyrime esančių ribotumų, neabejotinai rodo poreikį vykdyti tolesnius tyrinėjimus sensorinių poreikių srityje, kas ir planuojama vykdyti ateinančiais metais.

Reikšminiai žodžiai: delfinų terapija, sensorinė integracija.

Literatūra

- Aberkane L., Copman F. (2017). *Observatory Form: Manual*. VIVES& Dolphin Assisted Therapy Center.
- Ayres J.A., Robbins, J. (2005). *Sensory Integration and the Child: Understanding Hidden Sensory Challenges*. Western Psychological Services.
- Schaaf R.C., Dumont R.L., Arbesman M., May-Benson T.A. (2018). Efficacy of Occupational Terapų Using Ayres Sensory Integration: A Systematic Review. *The American Journal of Occupational Therapy*, 72 (1): 1-10.

EISENOS, PUSIAUSVYROS, GYVENIMO KOKYBĖS POKYČIAI, PATYRUSIEMS HEMORAGINĮ GALVOS SMEGENŲ INSULTĄ, TAIKANT GYDOMUOSIUS PRATIMUS VANDENYJE, ASISTUOJANT DELFINAMS

Evelina Rimkutė, lekt. Eglė Radzevičienė, doc.dr. Brigita Kreiviniene
Klaipėdos universitetas, Lietuvos jūrų muziejus

Santrauka

Galvos smegenų insultas yra viena iš pagrindinių sergamumo, mirtingumo ir ilgalaikės negalios priežasčių visame pasaulyje. Lietuvoje sergamumas insultu siekia maždaug 270 atvejų 100 000 gyventojų per metus [1]. Apie 90 proc. insultą patyrusių žmonių susiduria su pusiausvyros, koordinacijos problemomis, ribojančiomis kasdieninę veiklą. Šiuolaikiniai mokslo laimėjimai rodo, kad, norint optimizuoti judesių valdymo atkūrimą, būtina keisti judėjimo užduotis, aplinką, judėjimo sistemą, funkcinę užduočių lygmenį. Tai aktyviai centrinės nervų sistemos veiklą, suteikia galimybę pačiai atrasti optimalų judesio atlikimo kitomis sąlygomis būdą [2]. Temos aktualumas. Kalbant apie inovatyvias technologijas, kurios padeda atsigavimui po galvos smegenų insulto, vienas iš naujausių ir mažiausiai ištirtų metodų yra kineziterapija vandenyje, asistuojant delfinams. Naudojant šią metodiką, tyrimas Lietuvoje atliktas pirmą kartą. Nemažai mokslinės literatūros gyvūnų terapijos tema, vis dėlto tyrimų, kur būtų tiriama žmogaus ir gyvūno tarpusavio sąveikos mechanizmai, dar trūksta arba šie tyrimai pateikiami skirtinguose žurnaluose ir skirtingose srityse (Beetz A. at al., 2012)

Tyrimo tikslas - įvertinti eiseną, pusiausvyrą, gyvenimo kokybę asmenims, patyrusiems hemoraginį galvos smegenų insultą, taikant gydomuosius pratimus vandenyje, asistuojant delfinams.

Metodika. Darbui atlikti buvo naudotas kiekybinis ir kokybinis tyrimo metodas. Kiekybinio tyrimo duomenis buvo gauti pasitelkus testavimą ir statistinę duomenų analizę. Kokybinio tyrimo duomenys surinkti duomenų analizės, stebėjimo, pusiau struktūrizuoto individualaus interviu metodais. Į tyrimą Lietuvos Jūrų muziejaus „Delfinų terapijos centre“ buvo įtraukti vyrai ir moteris, patyrę hemoraginį galvos smegenų insultą. Taikyti tyrimo instrumentai: eisenai vertinti – dinaminis eisenos indeksas; gyvenimo kokybei įvertinti SF-36 klausimynas; koordinacijai įvertinti – nereikalaujantys pusiausvyros koordinacijos mėginiai; statinei ir dinaminei pusiausvyrai įvertinti - Berg pusiausvyros skalė; pažeistos kojos raumenų jėgai - Lovett skalė; motoriniai įgūdžiai vandenyje – Rubricelė. Pacientams buvo skirta 10 kineziterapijos vandenyje, asistuojant delfinams, užsiėmimų (vienos trukmė - 30 min.). Įvertinimai atlikti keturis kartus, t.y. prieš užsiėmimus, po penkių procedūrų, po dešimties procedūrų ir atokiuoju periodu (po trijų savaičių).

Rezultatai. Po visų užsiėmimų pastebėtas ryškus vyro judesių koordinuotumas, pusiausvyros, eisenos, pažeistos kojos raumenų jėgos, motorinių įgūdžių vandenyje ir gyvenimo kokybės pasikeitimas. Kiek mažiau ryškūs moters tyrimo rezultatai.

Išvados. Gauti tyrimo rezultatai rodo, jog taikant gydomuosius pratimus vandenyje, asistuojant delfinams, padeda pasiekti geresnių rezultatų, siekiant pagerinti pusiausvyrą, eiseną ir gyvenimo kokybę.

Reikšminiai žodžiai: hemoraginis insultas, gyvūnų terapija, kineziterapija...

Literatūra:

- Skurvydas, A. (2011). *Modernioji neuromobilizacija. Judesių valdymas ir proto treniruotė*. Kaunas: Vitae Litera.
- Juocevičius, A., Jamontaitė, I., Janonienė, D. (2010). Sergančiųjų galvos smegenų insultu pacientų, reabilituotų trijose reabilitacijos paslaugas teikiančiose įstaigose, charakteristika. *Gerontologija*. 10(4):214-22

KANITERAPIJOS ELEMENTŲ TAIKYMAS 7-8 METŲ VAIKŲ GRUPINIAME KONSULTAVIME

Natalia Zukhbaya, Aušra Žiobakienė
Klaipėdos pedagoginė psichologinė tarnyba

Santrauka

Pristatoma Klaipėdos pedagoginės psichologinės tarnybos psichologų - psichoterapeučių Natalios Zukhbaya ir Aušros Žiobakienės geroji praktinio darbo patirtis, vedant vaikų grupę.

Grupės yra tarsi mažas pasaulis, kuriame galima suvokti kaip elgiamės ir išbandyti naujus elgesio būdus. Darbas grupėse labai tinka vaikams, kuriems reikia išlaisvinti socialinius sugebėjimus, užslopintus jausmus. Sudarydami sąlygas tai atlikti saugios rizikos zonoje, eksperimentuojant su vadovais bei bendraujant su bendraamžiais, vaikams padedame atrasti ir pakeisti tai, kas trukdė šiam natūraliam procesui. Grupė – tai vieta, kur vaikas gali suvokti, kaip jis bendrauja su kitais, išmokti prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir išbandyti naujus elgesio būdus. Be to kiekvienas vaikas turi galimybę sužinoti, kad ir kiti vaikai patiria panašių jausmų ir problemų. Vaikų grupėje buvo naudojami kaniterapijos elementai. Šunelis padėjo suvienyti grupę, normalizuoti emocinį foną po sunkių temų, įnešti lengvumo, žaismingumo, vaikams reikėjo išmokti laukti savo eilės paglostyti, atlikti užduotis, pažaisti. Taip pat, dalyvaujant šuneliui, lengviau sumotyvuoti vaikus lankyti grupę.

Grupės susitikimai turi teikti malonumo. Geras susitikimas turi būti toks, kuriame vaikui įdomu, jis pats jaučiasi įdomus ir priimamas, tokiu, koks yra, saugus. Kai gali laisvai išreikšti savo emocijas, mintis ir nuomonę, kai žino, jog psichoterapeutas, šunelis ir vaikai jį palaikys - vaikas stiprėja. **Grupės dalyviai:** 7 - 8 metų vaikai, turintys elgesio bei emocijų sunkumų (pvz. užsidarę savyje, sunkiai bendraujantys su kitais vaikais, baimingi, sprendžiantys konfliktus netinkamais būdais, kai stebima padidinta agresija ir pan.). **Grupės tikslas bei esmė** – stiprinti vaikų vidines galias bei atkurti emocinę pusiausvyrą.

Metodai: Daugiausiai buvo naudojami kūrybiniai metodai bei technikos, didžiausią dėmesį skiriant kūno pojūčiams bei jausmų ventiliavimui, darbui su simboliais bei metaforomis, o taip pat skatinant vaikus eiti į tiesų kontaktą. Vaikai turėjo galimybę eksperimentuoti, bendrauti saugios rizikos zonoje. Buvo naudojami kaniterapijos elementai (abu šunys sertifikuoti, galintys dalyvauti vaikų reabilitacinėse programose ir užsiėmimuose). Rezultatai apibendrinti stebint vaikų elgesį, pokalbių su tėvais metu bei naudojant ASEBA klausimyną prieš ir po grupės.

Rezultatai: Vaikai išmoko įvardinti ir apibūdinti jausmus, atpažinti emocijas iš balso, veido, išraiškos, kūno kalbos ir kt, suprasti, kokios situacijos ir poelgiai sukėlė tokią emocinę būseną, išmoko naujų jausmų išraiškos būdų. Vaikai „susigražino“ pasitikėjimą suaugusiais, geriau išmoko kurti visaverčius ryšius su bendraamžiais bei gyvūnais. Pagal ASEBA klausimyno CBCL sunkumų skalės rezultatus kai kurių vaikų taisyklių laužymo ir agresyvaus elgesio sunkumai po dalyvavimo grupėje nebesiekė klinikinio lygmens.

Išvados: Kaniterapijos elementų taikymas grupiniame vaikų konsultavime padeda stiprinti vaikų vidines galias. Taip pat labai svarbus motyvacinis aspektas.

Reikšmingi žodžiai: kaniterapijos elementai, emocijų ir elgesio sunkumai, grupė, emocinis raštingumas.

Literatūra:

Dr. Kindlon D., dr. Thompson (2016). Augant Kainui. Kaip apsaugoti berniukų jausmų pasaulį. Vilnius: Vaga. 29 p.

Oaklander, V. (2007). Lngas į vaiko pasaulį. Kaunas: Žmogaus psichologijos studija. 267 p.

TERAPINIAI UŽSIĖMIMAI KAIP JUODOSIOS JŪROS DELFINŲ (*TURSIOPS TRUNCATUS PONTICUS*) APLINKOS PRATURTINIMO PRIEMONĖ

Rūta Vaicekauskaitė, dr. Žilvinas Kleiva, doc. dr. Brigita Kreiviniene
Klaipėdos universitetas, Lietuvos jūrų muziejus

Santrauka

Lietuvos jūrų muziejaus Delfinų terapijos centras buvo įkurtas 2015 metais, per metus jame apsilanko iki 150 delfinų terapijos dalyvių su specialiaisiais poreikiais ar esantys sudėtingoje psichoemocinėje, psichosocialinėje situacijoje.

Pastaraisiais metais pasaulyje vis labiau imtasi rūpintis gyvūnų gerove: ne tik reglamentuojant gyvūnų laikymo sąlygas, bet ir skatinant natūralią elgseną bei gyvūnų socializaciją, naudojant rūšiai specifines aplinkos praturtinimo priemones.

Tyrimo tikslas. Ištirti delfinų asistuojamos terapijos galimybes kaip prielaidą delfinų aplinkos praturtinimui uždaroje sistemoje. Šiuo tikslu tyrime dalyvavo delfinams pažįstami ir nepažįstami asmenys, keičiant terapijoje dalyvaujančių gyvūnų grupę bei stiprinant lytėjimą, naudojant aplinką praturtinančias priemones.

Tyrimo metodai. Tyrimas buvo atliktas 2017 metų sausio – gruodžio mėnesiais taikant kokybinį tyrimo metodą: video stebėjimai ir telefoninis interviu su 8 terapinių užsiėmimų asistuojamų delfinų dalyvių tėvais, kurių vaikai dalyvavo delfinų terapijos programoje. Stebėjimo metodas buvo taikytas delfinų elgsenos ir emocijų vertinimui. Šiame tyrime, stebint delfinų elgseną ir panaudojant video analizę buvo vertinama paprastų ir kompleksinių aplinkos praturtinimo priemonių reikšmė, taip pat žmogaus ir gyvūno bendravimo pokyčiai 10 terapinių užsiėmimų metu su 8 vaikais, t. y. viso aštuoniasdešimt užsiėmimų.

Tyrimo rezultatai. Stebėjimo analizė atskleidė, jog delfinas, kuris dalyvauja terapijoje vysto ir išlaiko fizinius ir suvokimo įgūdžius bei socialinius ryšius. Pirminių užsiėmimų metu delfinas laukia elgsenos elementų paskatinimo iš jį prižiūrinčio trenerio ir žaidybinę elgseną dažniau išreiškia tuomet, kai paprašo terapijoje dalyvaujantis specialistas, tačiau paskutiniųjų užsiėmimų metu, ypač patinai ir jaunesnio amžiaus delfinai dažniau savarankiškai inicijuoja žaidimą su klientu.

Interviu su terapijos užsiėmimų dalyvių tėvais turinio analizė atskleidė, jog visi respondentai delfinų gerovės svarbiausiais komponentais įvardijo: normalų dienos ritmą (8 pasisakymai), galėjimą rinktis vaiką terapiniame procese (8), delfinų meilės poreikį (7), teigiamų emocijų iš prižiūrinčio personalo gavimo poreikį (6). Respondentai taip pat paminėjo, kad džiaugsmas (5) yra labai svarbus delfinams, t.y., kad jie būtų džiaugsmingi savo gyvenamojoje aplinkoje. Kaip menkiausiai svarbius kriterijus delfinų gerovei jie išskyrė: delfinų fizinių poreikių tenkinimą (3) ir veterinarinę priežiūrą (3). Tokie rezultatai neparodo, kad šie poreikiai nesvarbūs, tačiau respondentai nuomone, neverta apie tai diskutuoti, nes šie poreikiai delfinams yra atliepiami.

Išvados.

1. Nustatyta, jog holistinių aplinkos praturtinimo priemonių naudojimas turi reikšmingą įtaką ne tik fizinei, bet ir psichologinei delfinų būsenai. Rūpinantis gyvūnų gerove svarbu ne tik užtikrinti gyvūnų laikymo sąlygas, bet ir skatinti jų natūralią elgseną, naudojant rūšiai specifines aplinkos praturtinimo priemones. Šio tyrimo metu pastebėta, jog delfinų asistuojama terapija gali būti kaip viena iš aplinkos praturtinimo priemonių uždaroje sistemoje gyvenantiems delfinams, skatinant jų socializaciją bei žaidybinę elgseną.
2. Tėvų, kurių vaikai dalyvauja terapiniuose užsiėmimuose su delfinais, nuomone, esminiai delfinų gerovės aspektais yra jų socialiniai poreikiai ir galėjimas rinktis. Galima teigti, kad turinio analizės rezultatai atitinka šiandienines mokslinių tyrinėjimų tendencijas šių žinduolių gyvenime.

Reikšminiai žodžiai: gerovė, delfinų asistuojama terapija.

KANITERAPINIAI UŽSIĖMIMAI IR JŲ POVEIKIS VAIKAMS, TURINTIEMS SUNKIUS RAIDOS SUTRIKIMUS

doc. dr. Vilmantė Pakalniškienė
Vilniaus universitetas, Kaniterapijos asociacija

Santrauka

Kaniterapija pasaulinėje praktikoje apibrėžiama kaip alternatyvus ir (ar) pagalbinis gydymo, reabilitacijos būdas. Šios terapijos tikslas yra pasiekti geresnės fizinės, emocinės sveikatos, pagerinti pažintinius bei socialinius įgūdžius, kai naudojamas specialiai paruoštas šuo asmens motyvacijai sustiprinti. Kaniterapija – tai ilgalaikė, turinti atitinkamą struktūrą intervencija, kai dirbama labai mažose grupėse arba individualiai, dažnai dalyvaujant ne tik kaniterapeutui, bet ir atitinkamos srities specialistui (medikui, psichologui, logopedui, kineziterapeutui ir kt.). Egzistuojantys tyrimai įrodo, kad kaniterapijos sesijų metu kinta žmogaus fiziologinės reakcijos, o fiziologiniai rodikliai turi poveikį žmogaus psichologijai.

Tyrimo tikslas. Įvertinti vaikų, turinčių daugybinius ir sunkius rados sutrikimus psichoemocinės būklės kitimą vykstant kaniterapijos užsiėmimams. Šiuo tikslu tyrime dalyvavo vaikai iki 21 m. amžiaus, turintys sunkius rados sutrikimus ir dalyvaujantys vieną kartą per savaitę kaniterapijos užsiėmimuose (kiekvienas vaikas dalyvavo bent 6-8 užsiėmimus).

Tyrimo metodai. Duomenys tyrimui renkami nuo 2015 metų iki dabar. Tyrimo imtis 20 sunkius rados sutrikimus turintys vaikai, jų tėvai/globėjai ir jų mokytojai/auklėtojai. Taikytos kiekybinės ir kokybinės tyrimo strategijos. Vaikai, turintys sunkius rados sutrikimus buvo stebimi kiekvieno susitikimo metu, kai jų tėvai/globėjai ir mokytojai/auklėtojai pildė jiems paruoštas anketas ir klausimynus, kur buvo vertinama vaiko emocinė būklė, somatiniai skundai, socialiniai sunkumai, agresyvaus elgesio pasireiškimas ir pan.

Tyrimo rezultatai. Vaikų, kurių raida atsilieka nuo amžiaus normos ir vystosi netolygiai dažniausiai įvardinami tėvų/globėjų ir auklėtojų/mokytojų simptomai labai panašūs – pastebimi socialiniai sunkumai būnant su kitais asmenimis ar grupėje, nerimastingumas, baimės, dėmesio sunkumai. Kaniterapijos užsiėmimų eigoje dalis šių simptomų sumažėja – krenta nerimastingumo, socialinių sunkumų ir dėmesio sunkumų vertinimai. Silpniausiai keičiasi mąstymo sunkumai – pvz., įkyrios mintys, miego problemos, savęs žalojimas. Kaniterapeutų stebėjimo duomenys atskleidė, kad kaniterapijos užsiėmimai veikia vaikų ir jaunuolių psichologinę būklę. Vaikai, esant šuniui linkę daugiau bendrauti, ramesni užsiėmimų metu. Stebima, kad terapijai trunkant ilgiau nei 20-25 užsiėmimus, terapijos poveikis nekinta.

Išvados.

1. Nustatyta, kad kaniterapiniai užsiėmimai turi poveikį vaikų, kurie turi sunkius rados sutrikimus, psichoemociinei būklei ir jos kaitai.
2. Mokytojų ir tėvų, kurių vaikai dalyvauja terapiniuose užsiėmimuose su šunimis, vertinimuose stebimas nerimastingumo, socialinių sunkumų ir dėmesio sunkumų vertinimo sumažėjimas.

Reikšminiai žodžiai: šunų asistuojama terapija.

Literatūra

Nimer, J. & Lundahl, B. (2007). Animal-Assisted Therapy: A Meta- Analysis, *Anthrozoös*, 20(3), 225-238.
Maujean, A., Pepping, C. A., & Kendall, E. (2015). A Systematic Review of Randomized Controlled Trials of Animal-Assisted Therapy on Psychosocial Outcomes. *Anthrozoös*, 28(1), 23-36.

TĖVŲ, AUGINANČIŲ VAIKĄ SU DAUNO SINDROMU, POŽIŪRIS Į KINEZITERAPIJĄ SU ŠUNIMI

Giedrė Šiudeikytė, doc. dr. Daiva Mockevičienė

Klaipėdos Universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Reabilitacijos katedra

Santrauka

Dauno sindromas yra genetinis susirgimas, susijęs su 21 – aja chromosoma ar jos dalimi, pasireiškiantis organizmo mikro- ir makro- anomalijomis, tipiška išvaizda ir raidos sutrikimu. Ši liga nustatoma 1 kūdikiui iš 650 – 1000 gimusių. Nustatyta, jog Dauno sindromą turintys vaikai vystosi lėčiau, tačiau skirtingos raidos sritys nukenčia nevienodai. Atsižvelgiant į stipriąsias ir silpnąsias raidos sritis, elgsenos ypatumus, sukurtos abiliacijos, mokymo programos. Taigi, labai svarbu nuolat lavinti ir padėti įgyti svarbiausius motorinius įgūdžius. Kineziterapija su šunimi pasirinkta siekiant pagerinti pažintinius ir socialinius įgūdžius, asmens motyvacijos stiprinimui, sensorikai ir taktilikai lavinti.

Tikslas – išnagrinėti tėvų, auginančių vaiką su Dauno sindromu, požiūrį į kineziterapiją su šunimi.

Metodika. Atliktas tyrimas interviu metodu, kuriame sutiko dalyvauti 1 mama, auginanti vaiką su Dauno sindromu. Tėvai atsakė į klausimus apie šių vaikų motorinės raidos ypatumus ir buvo lankęsi 10 kineziterapijos užsiėmimų, kuriame dalyvavo šuo. Interviu metodu buvo siekiama išsiaiškinti požiūrį į užsiėmimą. Duomenų analizės metodas – atvejo analizė.

Rezultatai. Tyrimo metu buvo naudojamas interviu metodas. Juo nustatyta, kad tėvai supranta reabilitacijos svarbą, skatina dalyvauti kineziterapijame užsiėmime su šunimi. Remiantis respondento atsakymais galima teigti, jog šuo padėjo išlaikyti susidomėjimą ir motyvaciją užsiėmimų metu, suteikė pasitikėjimo savimi, o tai yra labai svarbu socialiniame gyvenime. Taip pat prisidėjo prie geresnės emocinės ir fizinės sveikatos.

Išvados.

1. Patvirtinta, jog vaikas, dalyvavęs užsiėmimuose, kuriuose dalyvauja šuo, labiau pasitiki savimi bei pagerėja socialiniai įgūdžiai. Nes užsiėmimuose šuo visada išklauso, dalyvauja kartu, seka iš paskos. Taip pat, vaikas, kuris dalyvauja užsiėmimuose pasakoja aplinkiniams ir taip lavinami socialiniai įgūdžiai net po užsiėmimo.
2. Išsiaiškinta, jog vaikas, dalyvavęs užsiėmimuose kuriuose yra ir šuo, pagerėjo atmintis, dėmesio koncentracija bei lavinama kalba (tartis), nes šuo klauso komandų, kurios turi būti pilnai suprantamos ir aiškios.
3. Nustatyta, kad vaikas, dalyvavęs užsiėmimuose yra labiau motyvuotas, atlieka daugiau užduočių, neprarasdamas susidomėjimo. Dėl šios priežasties pagerėjo smulkioji motorika bei koordinacija.

Reikšminiai žodžiai: kineziterapija su šunimi, Dauno sindromas, kaniterapija

Literatūra:

- Bakanienė I., Bartkuvienė D., Eitmantytė A., Endzikienė M., Gerulis V., Nedzinskienė D., Prasauskienė A., Slabšinskienė E., Stankevičienė D., Žemaitienė D. (2011). Dauno sindromas: medicininiai, pedagoginiai ir socialiniai aspektai. Kaunas.
- Jennifer A. Limond, John W.S. Bradshaw, Magnus K.F. Cormack (2015). Behavior of Children with Learning Disabilities Interacting With a Therapy Dog. *A multidisciplinary journal of the interactions of people and animals*, No. 10, pg. 84-89.
- Nancy R. Gee, Shelly L. Harris, Kristina L. Johnson (2015). The Role of Therapy Dogs in Speed and Accuracy to Complete Motor Skills Tasks for Preschool Children. *A multidisciplinary journal of the interactions of people and animals*, No. 20, pg. 375 – 386.

TERAPINIO JOJIMO POVEIKIS CEREBRINĮ PARALYZIŲ TURINČIO ASMENS LIEMENS RAUMENŲ ELEKTRINIAM AKTYVUMUI JOJIMO IR EISENOS METU

lekt. Rūta Kundrotė

Šiaulių universiteto Sveikatinimo, hipoterapijos ir sporto centras

Santrauka

Cerebrinis paralyžius (CP) – tai raidos sutrikimas, sukeltas neprogresuojančio galvos smegenų pažeidimo, kuris pasireiškia kūno judesių, padėties, raumenų silpnumu ir (arba) kitokiais motorinių funkcijų sutrikimais (Park ir kt., 2014; Pesin ir kt., 2014). Dėl tinkamai nefunkcionuojančių liemens raumenų, sutrinka dubens ir liemens biomechanika bei liemens rotacija ir disociacija. Dėl to nukenčia eisenos kokybė (Pesin ir kt., 2014).

Terapinis jojimas (TJ) – fizinė veikla, pasitelkianti žirgo klubų, dubens, galunių judesį trimatėje erdvėje ir sukelianti atsakomuosius paciento judesius sagitalinėje, frontalinėje ir horizontalioje plokštumose (Straubergaitė, 2013). Mokslinėje literatūroje rasta tyrimų, kuriuose ištirtas teigiamas TJ poveikis stambiosios motorikos funkcijoms (Thompson ir kt., 2014), raumenų simetriškumui (Straubergaitė, 2013). Nepavyko rasti tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjama, kaip kinta liemens raumenų aktyvumas vaikams su CP ne tik jojimo, bet ir eisenos metu taikant TJ.

Tyrimo tikslas – įvertinti TJ poveikį CP sergančio asmens liemens raumenų elektriniam aktyvumui jojimo ir eisenos metu.

Metodika. Tyrime dalyvavo septynerių metų vaikas, sergantis CP, prieš tai neturėjęs jojimo patirties. Tyrimo trukmė – 6 mėn./1k./sav. **Tyrimui pasirinktas testavimo metodas** su „Biometrix“ elektromiografu.

Rezultatai. TJ turi teigiamą poveikį CP sergančio asmens liemens raumenų elektriniam aktyvumui, nes normalizavosi raumenų tonusas, pagerėjo laikysenos kontrolė ir simetriška raumenų veikla, rezultatai teigiamai paveikė raumenų elektrinį aktyvumą eisenos metu.

Išvados.

1. Eksperimento metu statistiškai reikšmingai kito (mažėjo) tiesiojo pilvo ir dauginių nugaros raumenų elektrinis aktyvumas bei bendra testuojamų raumenų veikla eisenos prieš ir po jojimo metu.
2. Eksperimento pradžioje aktyvesnė buvo tiriamojo kairė, bet eisenos po jojimo metu statistiškai reikšmingai aktyvesnė tapo dešinė pusė. Vertinant TJ poveikį tiriamojo kairės kūno pusės raumenų aktyvumas mažėjo.
3. Eksperimento pradžioje pilvo raumenys buvo žymiai aktyvesni kairėje, o nugaros raumenys dešinėje pusėje. Šis skirtumas statistiškai reikšmingai mažėjo eksperimento metu tiesiajam pilvo ir dauginiams nugaros raumenims. Fiksuojamas statistiškai reikšmingai išaugęs agonistų aktyvumas eksperimento pabaigoje lyginant eisena prieš jojimą ir po jo, bei agonistų ir antagonistų raumenų aktyvumas tarp jojimo pradžios ir pabaigos.

Reikšminiai žodžiai: terapinis jojimas, cerebrinis paralyžius, eisena, raumenų elektrinis aktyvumas.

Literatūra.

- Park, E. S., Rha, D. W., Shin, J. S., Kim, S., Jung, S. (2014). Effect of Hippotherapy on Gross Motor Function and Functional Performance of Children with Cerebral Palsy. *Younsei Med J* 55(6):1736-1742, 2014.
- Straubergaitė, L. (2013). Jojimo ir pratimų ant didžiojo kamuolio poveikis sveikų vaikų ir vaikų, sergančių cerebriniu paralyžiumi, bendrajai motorikai, raumenų aktyvumo simetriškumui ir psichoemocinei būsenai (Nepublikuota daktaro disertacija, Šiaulių universitetas, 2013).
- Thompson, F., Ketcham, C.J., Hall, E.E. (2014). Hippotherapy in Children with Developmental Delays: Physical Function and Psychological Benefits. *Advance in Physical Education*, 4, 60-69.

NEW CHALLENGES IN HEALTH CARE. LIFESTYLE MEDICINE

LIFESTYLE MEDICINE SPECIALISTS: A NECESSITY OR LUXURY IN THE PRIMARY HEALTH CARE IN LITHUANIA?

Prof. habil. dr. Misevičienė Irena
Health Promoting Kaunas Region

Summary

Health promoting Kaunas region (HPKR) since 2013 is member of WHO European Regions for health network. The main aim of HPKR is to achieve the strategic objectives of Health 2020, i.e. stronger equity and better governance for health by developing and implementing actions to promote health. All health professionals are playing very important role in different health promoting actions, but the most effective they could be in primary health care (PHC).

Aim. To present overview of the existing situation of health promoting actions in PHC

Methods. The descriptive analysis of existing core health indicators and evaluation of legislation regulating the implementation of health promotion and disease primary prevention in PHC.

Results. The last available data of Health behaviour surveys show that over 20 years some lifestyle habits of Lithuanians became healthier, however, the prevalence of smoking, insufficient consumption of fresh vegetables, low physical activity, overweight still remains high. Numbers of health personnel are higher in Lithuania, than in other WHO European countries. Existing legislation regulating the provision of preventive services is controversial. Quite often PHC services tend to be delegated to the public health institutions. There is a reckless tendency for specialists from PHC team to become involved in public health care institutions, or vice versa to increase the PHC team by additional specialists, including lifestyle medicine, within the same financial resources. Several preventive programs are going in PHC in Lithuania, but they are not successive enough. There is not active intersectoral collaboration in implementation of the aims of Lithuanian Health Program at national and subnational level. The question do we need the additional health professionals as lifestyle medicine specialists in PHC sector within the same public financial resources is still open.

Conclusions. The available data justify the need for more effective preventive programs to change the lifestyle of Lithuanian population and there is no evidence based data, that involvement of lifestyle medicine specialists into the PHC will solve existing public health problems.

Key words: lifestyle, health personnel, primary health care

Literature.

V. Grabauskas ir kt. Suaugusių Lietuvos žmonių gyvensenos tyrimas, 2014. Access by internet (2018 02 10):

<http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:8606783/datastreams/MAIN/content>

Core Health Indicators in the WHO European Region. Access by internet (2018 02 10):

http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/290440/Core-Health-Indicators-European-2015-human-resources-health.pdf?ua=1

WHO Regions for health. Access by internet (2018 02 10):

http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0012/310710/RHN-Terms-of-Reference-may-2015.pdf?ua=1

Klaipėdos universiteto leidykla

Į SVEIKĄ GYVENSENĄ IR SKAIDRIĄ BŪTĮ VYDŪNO KELIU
20-oji Vydūno tarptautinė mokslinė konferencija

Klaipėda, 2018

Išleido Klaipėdos universiteto leidykla, Herkaus Manto g. 84, 92294 Klaipėda
Tel. (8 46) 398 891, el. paštas: leidykla@ku.lt; interneto adresas: <http://www.ku.lt/leidykla/>